JO. BAPTISTÆ MORGAGNI

P. P. P. P.

EPISTOLÆ ANATOMICÆ DUÆ

NOVAS OBSERVATIONES,

ET

ANIMADVERSIONES

COMPLECTENTES,

Quibus Anatome augetur, Anatomicorum Inventorum Historia evolvitur utraque ab erroribus vindicatur.

ADJECTUS EST

INDEX RERUM, ET NOMINUM ACCURATISSIMUS.

NEAPOLI MDCCLXIII.
EXPENSIS DOMINICI TERRES,
TYPIS JOSEPHI RAYMUNDI,
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

EDITORES

Auĉtori Hiſtoriæ Hepaticæ.

SI tua tantummodo, Blance, quid auĉtoritas poſtularet, ſpeĉtare voluiſſemus; feciſſemus id, quod Morgagno noſtro omnino placebat, ut te, cujus novæ in ipſum inſultationes tibi quidem plurimum, nihil ipſi nocere poſſent, ſine ulla prorſus refutatione deſpeĉtum potius, quam caſtigatum, dimitteremus. Sed cum tua iſta faĉta non tam huic optimo, nobiſque omnibus chariſſimo Viro, quam Ampliſſimo Præſuli, noſtrumque, dum viveret, Amico ſummo Joanni M. Lanciſio, qui inter vos pacis Arbiter, & ſequeſter fuit, injuria eſſe, animadvertimus: cum quorum illi poſt conſtitutum ſolemniter pacis fœdus, æternam es, honeſtorum hominum more, oblivionem pollicitus, ea ipſa, contra ſanĉtiſſima inſtituta, a te retraĉtari omnia ac refricari repente novimus: cum denique νεκρὸν οὐ δάκνειν, quod Theodotus ille Chius (1) ajebat, mortuum ſuo per ſe Honori conſulere, ac te pro eo ac meritus es, traĉtare non poſſe, vidimus; tunc enimvero tua iſta nobis confidentia viſa eſt eſſe frangenda, & publico ſcripto comprimenda; ut magis inpoſterum conſideratum, minus inconſtantem eſſe diſceres, & ſin minus viventes, at mortuos ſaltem Celeberrimos Viros ea qua par eſt, fide, ac reverentia proſequereris. Neque vero diu fuit nobis cogitandum qua id potiſſimum ratione præſtaremus, in manibus commodum habentibus duas ejuſdem Morgagni Epiſtolas, non illas quidem ut vulgarentur ſcriptas, ſed quæ vulgarentur maxime dignas, ad noſtrum autem propoſitum plane accommodatas. Nam ſimul novarum in Re Anatomica Obſervationum, atque Animadverſionum plenæ ſunt; ſimul tua non in hanc ſolum Facultatem, ſed in Morgagnum ipſum, atque Lanciſium peccata convincunt. Hæc ultima, quæ ſuo ipſo genere graviſſima ſunt, in ſecundæ Epiſtolæ Articulo 102. cunĉtiſque ſequentibus manifeſto quidem, ſed nimis ſero recognoſces. Has enim Epiſtolas ita nos edendas curavimus, ut in ſuos ſin-

(1) Plutarch. in Pompejo.

singulæ Articulos partirentur, quo facilius tibi non omnia quidem (quis enim id posset?) sed majora, sed evidentiora, sed talia, ut neque negare, neque ullo modo tueri queas, tua tibi errata, vel potius erratorum genera hinc statim ab ipso limine indicaremus.

Historiam Hepaticam in libri titulo, & Præfationis initio polliceris *numeris tandem omnibus absolutam*. Credat aliquis fortasse qui te a quatuordecim annis hanc cœpisse, hanc agitasse, hanc molitum esse rem sciat, eamque maxima ex parte a tot Præstantissimis Scriptoribus jam tractatam, atque illustratam. Sed longe aliter judicabit qui hasce Epistolas inspexerit. Nam quicunque Anatomicam, ac Medicam cujuscunque Partis Historiam mandare litteris perfectam instituat, hunc primum oportet in utriusque Facultatis scriptoribus; ne quid forte eorum quæ jam sunt tradita, prætermittat; diligentissime esse versatum: deinde vero ipsum egregium Anatomicum, ac Medicum esse, ut quæ adhuc desiderantur, addere, atque absolvere de suo possit; novissime] iis, quæ in Historicis omnibus communiter requiruntur, scribendi facultate, memoria, diligentia, judicio, fide pollere. In te vero, Blance, quid tandem horum esse, dicemus? Num (ut a levioribus incipiamus) scribendi aliquam facultatem? Hæc quidem quanta sit, demonstrabunt *Doctorales Orationes* tuæ, quæ cum *Indice selectæ latinitatis* alias a nobis, si ipse volueris, recudentur; est tamen ubi Morgagnum omnino coegeris, quamvis aliud agentem, nonnulla obiter de hoc genere notare Epistola II. Art. 14. 60. 65. præsertim vero 32. 41. 54. 63. & cæt. unde luculenter patebit, ne anatomicis quidem, medicisve vocabulis, sine intolerandis erroribus, scire te uti. Memoria vero *ea parte animi quæ*, ut præclare ait M. Tullius (1), *custos est cæterarum ingenii partium*, quam debilis sis atque infirmus, eadem II. Epistola ostendit non modo Art. 67. sed etiam 8. 32. 49. 57. 62. 68. 71. 81. 94. 99. & cæt. Epistola autem I. Art. 8. 16. 33. 38. 40. 48. 49. 82. 88. 97. 94. & cæt. in his enim omnibus locis quam oblitus eorum quæ alibi posueras, quam inter se repugnantia scripseris, demonstratur.
Sed quoniam tam obliviosus in scripto esse nemo potest, nisi qui & negligenter scribat, & oscitanter scripta relegat; hinc etiam diligentia apparet tua, quæ tamen cujusmodi sit, cum ex aliis innumeris locis constat, tum ex eo præsertim intelligitur, quod quorum niteris auctoritate scriptorum, eorum libros non inspexeris; nam si inspe-

(1) De Cl. Orat.

ſpexiſſes, quas aut non habent, aut non ita habent, obſervationes, ſententias, Icones minime citaviſſes: quod a te factum Epiſtola convincit II. Art. *26*. 32. 37. 38. 39. 47. 49. 51. 52. 54. *67*. 95. &c. ſed potiſſimum *96*: quanquam negligentiæ tuæ nullum gravius quæri teſtimonium poteſt, quam tui ipſius, confitentis, te ad ea perneganda quæ Nobiles Anatomici certe docuerant, tuæ *uni aut alteri obſervationi impenſius fiſum fuiſſe*, tua vero *properanter ſcripſiſſe*, quæ confeſſiones tuæ Art. 28. & *9*. ejuſd. II. Epiſtolæ, ac 53. I. notatæ ſunt. Judicio autem ut ſis acri, & intelligente, etſi loca alia plura commonſtrant; ex Epiſtolæ tamen I. Art. 78. 76. & ex II. Art. 33. *69*. 82. & ſequentibus apertiſſime cognoſcetur. Reſtat fides, qua una demta, quid tandem eſt quod in Hiſtoria quæramus? Ipſe autem quam verax ſis, quam ea ſcribere metuas, in quibus deprehendi manifeſto ac teneri poſſis, ſatis ſuperque monſtrat II. Epiſtola Art. *19*. 20. 30. 38. 44. 45. *49*. 51. 53. 58. *59*. *61*. 64. 68. *69*. 70. 73. 81. *93*. 95. 100. & cæt. præſertim autem 105. *109*. & 114.

Porro cum Res Medica, atque Anatomica diligentia, & judicio in obſervando, memoria autem, & fide in referendo, docendoque uſque adeo contineantur, ut una qualibet de quatuor iis dotibus (linguam enim *ἐπιδιδόντες* hic omittemus) ſublata, nemo egregius eſſe Medicinæ, aut Anatomes Auctor poſſit; jam finge, judicium tibi, memoriam, fidem ſupereſſe, diligentiam tantum deeſſe, tuoſque errores uni omnes eſſe negligentiæ imputandos; quid tuis tamen ſcriptis faciemus; cum Lectoribus perinde ſit, ſive Auctoris dolo, ſive oblivione, ſive inſcitia, ſive incuria decipiantur? Quod ſi ſpeciatim nos malis de tua in Medicina, & Anatome præſtantia loqui; quanquam Morgagnus, qui utrumque pariter tractare poterat, non multa in his quidem Epiſtolis voluit de rebus medicis adnotare; ſatis tamen ex his quæ attigit I. Art. 45. 49. 50. 51. & II. Art. *94*. ac quinque inſequentibus, conjecturam capere de reliquis licet. Nam quod ad Anatomiam attinet ſive beſtiarum, ſive ipſius humani corporis, in illa quam excellas, patet ex Epiſtola I. Art. 32. *64*. & ex II. Art. 34. *36*. 37. *91*. *93*; in ipſa autem Anatome humana, præſertim quidem ex tota ferme Epiſtola I. cujus nullum propterea Articulum hic ſigillatim indicamus; ſed ex multis tamen II. etiam locis, ut ex Art. 12. 23. 42. 58. *61*. *62*. *69*. 71. ac potiſſimum ex 28. *29*. 31. *65*. in quibus quid alii quoque Anatomici tum

Itali, tum exteri de te censuerint, demonstratur.

Esto: quæ Historicis communia sunt, & quæ item præcellentis Medici, & Anatomici propria sunt ac peculiaria, non habes. At habes, credimus, illud primum, ut in perlegendis utriusque Doctrinæ scriptoribus sis diu, ut par est, multumque versatus, & *in anatomicorum* præsertim *librorum lectionibus* (quod de te ipse diserte prædicas pag. 1019.) *jam prope consenueris*. Est tamen hoc aliquid: tametsi non est satis; neque enim ad *Historiam numeris tandem omnibus absolvendam* satis est illo esse subsidio instructum, quo fretus nihil eorum ignores, quæ ante te ab aliis prodita sint; sed tu insuper quæ desint, supplere, omnia autem recte atque ordine exequi possis, necesse est. Veruntamen tua ista, quam jactas, in anatomicis libris legendis diuturna exercitatio, quæ, & quanta sit, utraque Epistola præclare docet, I. quidem 7. 8. 18. 53. 66. 77. 78. 83. 84. 86. & decem proximis Articulis; II. vero Art. 39. 40. 47. 51. 52. 80. & cæt. Itaque cum aliis in rebus, tum maxime in Historia ipsa Hepatica quot ignoraveris, aut omiseris, vel ex his poteris existimare, quæ sic quasi ἐν παρόδῳ indicantur Epistola II. Art. 3. 39. 40. 77. & cæt. & I. Art. 7. 21. 27. 31. 33. 39. 44. 49. 50. 53. 63. 65. & cæt.

Cum igitur omnia te deficiant quæ ad ejusmodi scribendas Historias requiruntur; cur eas, Blance, scribere instituis? aut cum scribere tamen velis, cur modestia saltem, & circumspectione non uteris, ne quem forte eorum offendas, qui tua tibi exprobrare peccata facile possint? Tu vero qua modestia, & circumspectione usus sis, Epistola docebit I. Art. 45. 80. 81. & cæt. II. autem Art. 28. 43. 47. 51. 54. 55. 71. 72. 75. 79. 88. 91. 107. 108. & cæt. Quod si tibi alios, atque alios vellicare & lædere placebat, quod turbulenti, imprudentisque animi est; at eam saltem amicitiam quam, te instante, atque rogante, Amplissimus Præsul Lancisius tam solemniter reconciliaverat, violare iterum, ac rescindere non debebas, quæ culpa multo omnium gravissima est. Num quia Lancisius vivere desiit; Morgagnus autem nunc totus est in Posthumis Præstantissimi Fautoris alterius tui (quod te morari ipsum debebat) Valsalvæ scriptis ad editionem apparandis; num propterea id tibi impune fore, sperasti? Credimus; nam sæpe etiam (id quod Epist. notat II. Art. 80. & I. Art. 8. 58. 68. 69. 70. 72. 74. 76.) occasiones quæris in Lancisium ipsum insurgendi, & mortuo, quod ajunt, Leoni barbam vellendi, quandoquidem (1)

καὶ

(1) Ex Græc. Epigr.

καὶ αὐτοὶ
Νεκρῶ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωί.

Sed primum decebat te meminisse, ut Lancisius decesserit, plurimos tamen ejus Amicos, tui dissimillimos, esse superstites; Deinde vero quam pulchre tibi priores illæ in Morgagnum insultationes processerint, reputare. Nam siquis tibi falsus Amicus illud initio consilium dedit, istum quidem voti compotem fecisti sui. Despectum, exagitatum, convictum, ad extremum supplicem, culpamque publice deprecantem videre te voluit: vidit. Sin autem nullum præter te illius consilii auctorem habuisti; quam tua te spes fefellerit, & sensisti jam, & in dies amplius senties. Neque enim susceptis inimicitiis clarescere potuisti, qui ita refutatus sis, & adhuc refutere, ut nihil tibi, tanquam Adversario, respondeatur; sed errores omnibus demonstrentur tui; novis observationibus Res Anatomica amplificetur.

Respice te aliquando, Blance: quid speraveris, quid consecutus sis, vide. Tibi plurimum, nihil Morgagno obfuisti; imo ut probatissimis, utilissimisque editis scriptis magis, magisque clareret, occasionem præbuisti. Si tecum ipse certare non vult; invenies fortasse alios qui velint. Noli nos tandem cogere, ut quod semel, atque iterum sua ipse scribendi ratione indicavit, quodque jam diu intelligere tu debueras, apertissime dicamus. Sed de te tu ipse videris; nos de nobis ipsis profitebimur. Viventem Lancisium amavimus; mortuum non deseremus. Per Morgagnum, quem graviores diu res distinebunt, liberum tibi fortasse erit quidquid in se voles inposterum scribere; per nos non erit. Quinetiam si pertinax ipse fueris; multo nos constantiores invenies. Nam certe æquum est, ut cum (1) *priores Volsci arma sumpserint*, *posterioros ea ROMANI deponant*; neque minus est æquum, ut te tamen alias sic tractemus, ut Epistolæ II. postremus Articulus postulat, & si qua omissa, aut condonata sunt modo; multa autem sunt condonata; ea demum, non per nos quidem, sed per inductam, quæ sit te digna, personam deinceps omnia proferantur. Atque hoc idcirco dicimus tibi,

Ne temere facias, neque tu haud dicas tibi non prædictum: cave. (2).

(1) Plutarch. in Coriol. (2) Terent. Andr.

RERUM, & NOMINUM
INDEX.

Romani numeri Epistolas; barbari autem Articulos denotant.

Qua

Ejus-

Quam

I.

L.

JO. BAPTISTÆ MORGAGNI
AD
AMICUM
EPISTOLA ANATOMICA PRIMA.

QUOD Te mihi de Epiſtola purgas, eo facilius excuſationem accipio, quod antequam ſcriberes, ab Amico audiveram, qui tecum eſſent, cum illam reddidit, & qui continuo inter vos ſermones coorti ſint. Verum ſi me amas, quantum ab ipſis amaris; ſuſcipere debes partes meas, & eum te eſſe fingere, qui ego ſum. Placeretne tibi; Vir Doctiſſime, id in publicum emitti quod tu horis ſubceſivis dictaſſes potius, quam ſcripſiſſes? quod non emendare, ſi opus eſſet, quod vix relegere potuiſſes? in quo nonnulla fuſius, multa ſtrictius reſcribenda, & quod caput eſt, plura diligenter etiam atque etiam expendenda eſſe, ſcires? An tu nolles diutius conſiderare non ſolum quid in alium dici, verum etiam quid a te dici deceret? neque tantum ne levioribus verbis uterere, quam cauſa poſtularet, quantum ne gravioribus, quam tua natura pateretur? Huc illud accedit, quod Epiſtolam meam vel nullius, vel alicujus ponderis eſſe, putatis. Si nullius, cur edendam cenſetis? Sin alicujus; cum eo ſpectet univerſa, ut neque debere, neque oportere ullum a me Provocatori reſponſum dari, idque omnibus manifeſtiſſimum eſſe, confirmet; cur videri vultis omnium ingeniis diffidere, de tam perſpicuis rebus tam longam Epiſtolam emittendo? Atenim iſtis qui vulgari eam velint, ſuas viciſſim cauſas eſſe, & rationes, ſcribis; ſed quæ

sint, non scribis. Illud contra, quod minime ignorabam, inculcas, eos esse istos, qui apud utrumque nostrum debeant & necessitudine „ & beneficiis, „ & dignitate plurimum posse: quorum „ ego neque benevolentiam erga me „ ignorare, nec auctoritatem aspernari, „ nec voluntatem negligere debeam. „

Vera prædicas, & quæ neque inficiari possem, si vellem, neque vellem, si possem. Sed quorum voluntati obstare nequimus, fac, obsecro te, ut eorum voluntatem flectamus, ut partes lenitatis quas me natura ipsa docuit, sinant me agere libenter; istam vero severitatis personam, a me nunquam appetitam (nisi si vestrûm omnium judicio & gravissima causa urgere, neque mea improbanda esse Epistola videatur) mihi iterum non imponant. Atque ut intelligant, quanto libentius lenitati indulgeam, quam severitati; huc alterius abscribam Epistolæ exemplum, quam ante istam quæ in manibus vestris est, ad Provocatorem mittendam paraveram.

Hanc; etsi affecta est, non perfecta; habeant, ostendant, in vulgus edant; minime ego moleste feram: imo non levem voluptatem capiam, si hoc alterum a me exemplum publice exciterit, quemadmodum inter Amicos litterariæ controversiæ sint exercendæ. Hujus Epistolæ, si quæris, causa mihi ad hunc modum se obtulit. Cum *Historiæ Hepaticæ* novam Editionem accepi, nolui ipse primus legere, ne in propria causa fortasse fallerer; sed ad certos quosdam mihi amicissimos Viros afferendam curavi, qui si quid forte invenirent, unde meus animus offendi posset, iis notatis locis, librum remitterent, ut ego, quoad vellem, declinare illa possem, reliqua legere, & ad primam saltem lectionem, nullam præjudicatam opinionem afferre. Sic, post aliquot menses, remisso ad me libro iis ipsis diebus quibus Anatomen in publico docebam, subcessivis quibusdam temporibus, animi causa versare Tabulas præsertim, earumque Explicationes, nonnullas etiam Orationes, interdum quoque si quid mihi dubium videretur, adnotare cœpi. Ita mihi enata Epistola est. Quam tamen ne absolverem, imo ut alteram istam aliquanto longiorem eo qui insecutus est, mense ad te perferendam dictarem; fortuito contigit. Cum enim alium quærerem nescio quem locum; in eam Animadversionem forte incidi quam potissimum eo tempore vitare statueram.

Tum enimvero incredibili re commotus, cum illam, tum reliquas a capite ad calcem Animadversiones perlegi, illamque ad te Epistolam effudi, quam unusquisque, opinor, in pari causa effudisset. Nunc quando rerum ordinem habes; jam quæ ex Anatome alias, si tu velles, me esse scripturum, in ea Epistola promisi, eorum pleraque omnia in hac habebis. Ita autem conscripta erat:

1. MUlto antea Tibi, Vir Cl., quas modo ago, gratias egissem, si vel nihil, nisi gratias agere voluissem, vel Celeberrimus Collega meus Antonius Vallisnerius, qui non nisi post Kalendas Novembris (*) redire huc potuit, tuum mihi librum eo tempore attulisset, quo non tam assiduis laboribus, & occupationibus distinerer. Nunc autem ob eas, aliasque probe ipsi cognitas causas, vix aliud quam Tabulas atque Orationes nonnullas inspicere mihi licuit, ex quibus argumentum caperem ita tibi gratias agendi, ut fortasse ex parte aliqua etiam referrem. Cogitanti enim mihi quo potissimum grati, amicique animi testimonio tuæ erga me liberalitati responderem; nullum aptius visum est, nostrave amicitia dignius, quam eas tecum dubitationes ingenue communicare, quas mecum ipse communicari pariter vellem, si forte interdum in Amicorum mea Scripta legentium, animis ejusmodi dubitationes exorirentur. Nam aut a recte dubitantibus verum discerem, meque ipse emendarem; aut vicissim ipsi a me acciperent unde suos sibi scrupulos evellerent: quorum

(*) Ann. 1725.

rum alterum mihi utile, alterum ipsis non inutile, utrumque utrisque jucundum, publico autem rei litterariæ incremento conducibile plurimum foret.

2. In I. ergo Tabula, nitide & perspicue, ut reliquæ, delineata, plura sunt in Ligamento potissimum Jecoris Suspensorio, quæ non leves mihi dubitationes injiciant. Nam primum ubi id latissimum pingis, duos transversos digitos non excedis. Ego vero solitus sum in isto ipso qui supra hepatis fissuram est, loco id Ligamentum digitos interdum quatuor, alias tres latum deprehendere, quamvis neque jecur, neque cadaver magna sint.

Hist. Hepat. p.881. Quod nisi tu *Ichnographiam* tuam *Hepaticam* esse *ad vivum incisam*, testareris, sic ut *omnia*, quod alibi confirmas, *magnitudinem naturalem servent*; aut nisi Fernelius, Piccolhominus,

588 Spigelius, Highmorus transversi fere digiti intervallo jecur ab diaphragmate, ne hujus obesset motui, distare, docuissent, contra autem Diemerbroeckius (1), Spigelium, & ante illum Riolanus (2) *omnes*, ut ait, *Anatomicos* in eo ipso redarguissent, ac jecur *stricte*, & *sine ulla vel levi distantia*, *tota* superiore parte diaphragmati *affigi*, tradidissent; minus illud mihi attendendum existimassem. Neque tamen credas, a me negari, quod ipse nonnunquam vidi, & Bohnius (3) confirmat, posse jecur ita ut Riolanus scribit, septo transverso affigi sine hujus actionis incommodo; hic enim non quod aliquando, sed quæ sæpius viderim, propono; hisque inhærens, hepar stante homine, & ventriculo, ac intestinis inanibus, ab diaphragmate plusquam fortasse credatur, distare aliqua saltem sui parte, conjicio, si modo Suspensorium Vinculum non oblique, sed ad lineam a septo transverso ad jecur undequaque se se demittit.

Dixi autem *aliqua sui parte* non ignarus aut eorum quæ de jecinoris figura infra addam, aut eo magis ejus Vinculi latitudinem contrahi, quo magis ex eo de quo supra dictum est, loco ad posteriora accedit: id quod a te, Vir cl. egregie pictum esse lætor, ut habeant iterum Anatomici quam Verheyenii Figuræ (4) opponant id non magnopere observantis, & præterea hoc Vinculum extra fissuram, ut videtur, pingentis, itemque aliis apud Veslingium (5), & Bartholinum (6) Figuris, in quibus omnibus illud quoque vitii est, ut ad hepatis imam partem cum Vinculum amplius esse oporteret, angustius exhibeatur. Quanto aliter Eustachius! cujus si convexæ jecoris faciei delineationem (7) inspexeris, facilius, opinor, feres tum quæ de hujus Ligamenti latitudine a me observata indicavi, tum quæ de ejusdem longitudine continuo subjiciam.

3. Tu igitur hoc Ligamentum proponis ad unum, aut alterum infra hepar digitum descendens, non ultra videlicet eum locum ubi illud *concurrens* cum umbilicali vena repræsentas, per cujus *interventum ad lineam albam hoc eodem loco firme pariter adnectatur*. Mihi vero semper ad hoc usque tempus 884
contra observare, atque ostendere datum est, non ibi, ut putant suum imum terminum habere, sed ad umbilicum usque demitti inter lineæ albæ regionem, & venam umbilicalem sic, ut non hujus interventu Vinculum, sed Vinculi interventu ea vena cum alba linea committatur. Qua quidem de re, deque ejus, sive in utero, sive extra uterum utilitate, ac de iis perpaucis Anatomicis qui id prorsus ignoravisse non videntur, cum fusius in meis illis Observationibus scripserim quas cum Celeberrimi Valsalvæ nostri Operibus Postumis vulgabo, non hic plura adjiciam: sed abs te illud duntaxat petam, ut cum jecur suis e sedibus eximes, dare operam velis, ne quidpiam de hoc Ligamento relinquas ad septum transver-

A 2 sum,

(1) Anat. l. 1. c. 14.
(2) Antrop. l. 2. c. 21. & Animadv. in Laur. c. 19. l. 6.
(3) Circ. Anat. Prog. 17.
(4) 3. in Tab. XI. l. 1. Anat.
(5) Synt. Tab. c. 4. Fig. 4.
(6) Anat. quart. renov. l. 1. Tab. 23. Fig. 1.
(7) Fig. 3. Tab. XI.

fum, albæque lineæ regionem; vel etiam prius quam cultrum Vinculo admoveas, leniter manibus hinc umbilicalem venam, inde, jam divisos ad finistrum albæ lineæ latus, abdominis dextros musculos trahendo, tuifmet oculis credas, hoc Vinculum supra hepatis fissuram, & tribus, aut quatuor infra hanc digitis totidem æquans digitorum latitudinem, magis quidem, magisque deinceps contrahi, quo magis ad umbilicum accedit, sed non antea cessare, quam ad hunc umbilicalem venam perduxerit, quam intra duplicaturam suam hinc usque ad Sinum venæ Portæ tuetur, ac fulcit sic, ut ultra interius ejusdem umbilicalis venæ latus sæpe, in mulieribus præsertim, & pinguibus viris, adipe fartum promineat. Sed quamvis adipe sæpe farciatur; haud tamen propterea non perpetua & continens cum Ligamento Suspensorio membrana est; quinimo non ita pridem cum in macilenta alioqui Anu a pinguedine flaventem invenerim, adeo firmam valentemque deprehendi, ut hanc digito perrumpere difficilius potuerim, quam ipsum diaphragmati, & jecori interjectum Vinculum Suspensorium.

4. Hic quæres fortasse, an hoc in Vinculo eas viderim quas delineas, atque describis, geminas *compactas, & teretes — instar tendinis productiones* venæ umbilicalis. Verum tibi ingenue fatebor: neque unquam vidisse memini, & frustra nuper, quatuor, aut quinque continenter sectis jecinoribus, perquisivi; quamvis omnia iam sedulo, objecta etiam adverso lumini, exploraverim, ut inter adipis strias, sæpe a primo non satis conspicuas, quæ inter diaphragma, & hepar interdum haud ineleganter dispositæ sunt, vascula etiam multa sanguifera viderim, quorum exiles caudices ad jecur pertinebant; ramuli diaphragma versus ferebantur, nonnulli etiam paulo majusculi, qui fere ex jecoris fissura existebant, deorsum per eam quam supra descripsi, membranam umbilicum versus pergebant; cum his nonnunquam alia vidi quæ communicarent, vascula, a peritonæo prope umbilicum prodeuntia, & obviam prioribus ascendentia. Quæ omnia commemoravi cum quia vascula hæc ultima, atque illa prima neque picta, neque descripta vidisse memini, cum secunda, atque alia, ad vincula hæc pertinentia, viderim; tum vero ut intelligas, qui ejusmodi res perspexerim, longe facilius istas conspicere *durioris densiorisque corpulentiæ productiones*, si in iis fuissent cadaveribus, potuisse.

5. Ne autem credas, ea dumtaxat quæ a te proponuntur, a me inveniri non posse; ne aliud quidem, a Glissonio propositum, mihi adhuc licuit invenire. Tradidit (id quod tu minime ignoras) Auctor ille Experientissimus (1), *Ligamentum hoc*, quo de loquimur, Suspensorium *non solum extimæ hepatis membranæ affigi, sed etiam parenchyma ejus penetrare, & communi vaginæ sive involucro rami venæ Portæ (quâ vena umbilicalis eidem continua est) valide annecti.* Frustra hoc olim invenire conatus, eo me primum solabar, quod Verheyenio (2) quoque, exercitatissimo Anatomico, idem accidisse videretur. Neque enim rem ita se habere, scripsit; ut scripturus fuerat, si vidisset; sed ad hunc modum: quod ligamentum *D. Glissonius dicit capsulæ venam portæ & ductum hepaticum involventi continuatum*. Deinde autem mihi illa Glissonii verba iterum consideranti, locumque propositæ connexionis attendenti, *qua vena umbilicalis ramo venæ Portæ continua est*, subiit dubitare, an ista penetratio per hepaticam dumtaxat fissuram, qua umblicalis vena ad ramum venæ Portæ traducitur, sit fortasse intelligenda. Hac in dubitatione cum adhuc essem, te, Vir cl. legi sine ulla hæsitatione affirmantem, hoc Ligamento *substantiam visceris ad* 883
transversum fert digitum penetrari: hoc Ligamentum a *tunica* hepar *investiente per totum suum tractum distingui; quam* 889
scilicet tunicam non jam producit, sed scin-

(1) Anat. Hep. c. 2. (2) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17.

scindit, & perforat in trajectu suo, ut hepatis substantiam facta hac scissione trajiciens penetret, eique ideo firmiores sui radices internas implantet.

Tunc enimvero, mea seposita dubitatione, tibique magis, quam mihi credens, scalpellum iterum in manum sumpsi, in tribusque jecinoribus quod frustra olim perquisiveram, invenire conatus sum. Verum mihi pro tua humanitate veniam dabis; si ne nunc quidem invenisse fatebor, quanquam & scalpelli, & oculorum acie connixus, nihil intentatum reliquerim, ut invenirem. Modo enim cultro a summo Ligamenti limbo deorsum per Ligamentum, ipsamque hepatis substantiam in transversum ducto, utramque sectionem praeclaro sub lumine intentis oculis inspectavi, si forte pergere intra hepar Vinculum, quod subinde leniter alternatim trahebam, laxabamque, conspicerem. Modo cultrum secundum alterutrum Vinculi ipsius latus, lenta ac suspensa manu leviter sensimque abradendo, in subjectam jecoris substantiam deprimebam. Quid verbis opus est? his, atque aliis ejuscemodi tentaminibus cum magnum tractum convexae hepatis faciei supra fissuram dissecuerim, non modo Vinculum se per hepatis membranam trajiciens non vidi, sed contra luculenter vidi, cum prima illa instituta sectione, Vinculum, ut dixi, traherem, hoc se se utrinque in jecoris membranam dividens, in eamque facessens; cum autem alteram secundum ipsum Ligamenti latus suspensa manu sectionem incepissem, tracto inter dissecandum in alterum latus Vinculo, perspexi albas, validas, parallelas fibras ex hoc in hepatis membranam passim dimissas. Quae cum ita sint; nisi tu doceas, quemadmodum membranam hanc videam per trajiciens Ligamentum discissam, in priorem illam dubitationem relabar necesse est, an forte Glissonii verba, quae certe non ad totum Ligamenti ambitum tractumque pertinent, sed ad unum illum contrahuntur locum quo vena umbilicalis venae Portae ramo continua est, de *parenchymatis* jam ab ipsa natura per fissuram divisi *penetratione* sint accipienda. Hanc enim Ligamentum fissuram subit, & quanquam cum hujus pariete cohaeret saepe dextero, nonnunquam, ut vidi, sinistro, mox tamen ab eo pariete solutum, cum vena umbilicali ad illum usque ramum pergit venae Portae, ut ibi cum capsula, quemadmodum Glissonius docuit, connectatur.

6. Quod ad reliqua hepatis Ligamenta attinet, primum illud placet 885
quod peculiare ad cartilaginem ensiformem Vinculum non agnoscis. Et mihi sane accidit, ut quotiescumque id quaesivi, sic invenerim, ut quidam Anatomici universe docent, tu autem *in nonnullis* esse dicis, ut *idem corpus ligamenti lati, absque distincta*, quam tu delineas, *productione, cartilagini immediate adnecteretur*; nisi quod semel, idque in foetu, ne hoc quidem illi nexum cartilagini vidisse memini. Illud quoque placet quod Sinistrum, & Dexterum jecinoris Vinculum non omittas. Illud enim quotiescumque quaesivi, semper inveni, ab ipsis convexae, & simae faciei jecoris posticis finibus exortum, quod cum aliquando diligentius inspicerem, longius fere quam latum esse vidi trianguli forma cujus totum latus superius, tres digitos transversos longum, a basi ad verticem usque peritonaeo, diaphragma succingenti, necteretur, donec vertex ipse haud procul a superiore lienis sede cessaret. Dexterum quoque semper Vinculum deprehendi, membraneum pariter, firmum, nec sane angustum, nisi quod semel in sani alioqui hominis cadavere invenire non potui, cui gibba hepatis facies magno ad posteriora spatio cum septo transverso, connatis utriusque membranis, arctissime a dextris connexa erat. Sed latus ipsum dexterum 886
utriusque hepatis faciei, omnesque illi fines quocunque vinculo nexuque carebant; ut in eo certe *limbus dexter lobi majoris hepatis ad interna latera spuriarum costarum, medio pariter amiciente Peritonaeo, per spatium sat latum* ab Ligamento *colligatus* non esset.

Quin-

Quinimo etsi haud raro vidi hoc Vinculum peritonæo affixum non modo alicujus dexteræ ad ipsos hepatis fines spuriæ costæ, sed & musculorum, his costis subjectorum, latera convestienti; haud raro tamen etiam vidi affixum peritonæo diaphragma amicienti, videlicet huic quoque, aut huic tantum regioni; sæpius a latere, nonnunquam prope vertebras solum, atque unum modo, interdum quasi duplex, aut triplex, sæpe a limbo ipso profectum hepatis dextero, aliquando tamen potius a facie sima, aut etiam convexa, modo summæ & posticæ, modo imæ & anticæ jecoris parti amplius annexum. Quæ cum ita sint; ut facile agnosco, variis in variis hominibus locis dexterum hoc Ligamentum affigi; sic haud facile intelligo quomodo istud quod tu, Vir cl. in I. Tabula delineas, eo potuerit ubi diaphragma interjectum non esset, extendi, & *ad interna latera spuriarum costarum, medio pariter amiciente Peritonæo, per spatium sat latum*, ut tu quidem scribis, *colligari*.

7. Quod autem addis, te Ligamentum utrumque hoc jecoris, sinistrum, & dexterum, *non tam in homine, quam in quocumque aliorum animalium genere majus, aut minus, angustius, aut vastius compertum semper habuisse*; ego quidem, si bestias seponamus, quarum tot nempe sunt genera, ut nihil de ipsis universe affirmare audeam, imo in earum quibusdam neutrum Ligamentum vidisse me, sciam; ad tuas libenter observationes adjungam meas, ex quibus paulo ante indicatis colligere potes, mihi vix semel accidisse, ut Ligamentum dexterum in homine non invenerim. Censeo tamen, æquum esse, ut ambo aliis Anatomicis etiam credamus; ut Gerardo Blasio (1) qui duo hæc Vincula *non perpetua esse*, docuit, ut Isbr. Diemerbroeckio (2) qui sinistrum *non semel defuisse*, *vidit*, ut Doctissimo Fantono (3) qui haud aliter de sinistro videtur innuere, ut præsertim Gabrieli Fallopio (4) cujus nobilissimi Professoris verba, ob aliam quoque rem, consideratione, aut certe examine non indigna, hæc sunt: *Aliquando reperiuntur rami venarum a porta trunco per hepar disseminati, qui ab extremo apice sinistræ fibræ ex hoc viscere egrediuntur, & per ligamentum, quo in illo latere hepar ALIQUANDO septo transverso jungitur, repentes, atque ipsi septo communicati, descendunt per posteriora ad dorsum usque, ibique junguntur sub pancreo cum quibusdam aliis venis ab eodem portarum trunco extra hepar obortis, & cæt.* Atque horum observationes a nostris discrepantes, apud eos saltem qui præter perpetua, vix ulla attendunt, ejus rei, opinor, causa fuerunt, quam *valde ipse demiraris, tam modicam apud nuperos Anatomicos de hoc ligamento* dextero (*ut pariter de sinistro*) *quo ad usum, & ambitum valde notabili, mentionem instituti.* Quanquam, ut verum loquar, de sinistro non tam crebro quidem a nostris Anatomicis mentionem factam esse, video, quam ab iis qui ante demonstratum circuitum sanguinis scribebant, & nominatim; ut Columbum, & Piccolhominum prætermittam, qui ipsi quoque ut perpetuum commemoravere: a Vesalio (5), Valverdo, Vidio, Platero, Bauhino, totque aliis qui Vesalii descriptiones, aut certe plures Iconismos retulerunt, in quibus sinistrum jecoris Ligamentum proponitur, atque indicatur. Attamen neque post Harveum plures desuerunt Anatomici qui hoc Ligamentum diserte verbis, aut non obscure Iconibus proposuerint, videlicet præter eos quos ipse nominas, Bartholinum, & Verheyenium; Nathanael Highmorus (6) Daniel Tauvryus (7); & Cl. Alexander Pascolus (8), ex quorum numero haud omnino expungendi sunt ii quos supra laudavi, Blasius, Diemerbroec-

(1) Comm. in Vesling. c. 4. (2) Anat. l. 1. c. 14. (3) Anat. diss. 6.
(4) Obs. Anat. (5) De hum. corp. fabr. l. 5. c. 7. & Fig. 18. aliisque ejusd. & 3. libri.
(6) Corp. hum. Disquis. l. 1. P. 3. c. 1. (7) Anat. Ration. c. 9.
(8) Il Corpo Um. l. 1. P. 4. c. 5.

broeckius, Fantonus, multoque minus aut Cel. Ruyschius (1) qui & in sua quadam Tabula pinxit, & ceu perpetuum sic indicavit: *Ligamentum Hepatis tertium, quo, suo in loco, continetur Hepar*, aut Cl. P. Wolfartus (2) qui nomine *Ligamenti Hepatis validioris*, imo *& principalioris*, *quo mediante Diaphragmati annectitur*, semel, atque iterum post Ruyschium in iis delineavit Iconibus, in quarum prima; qua tu quoque alibi uteris, vereor, ne
105 forte littera I, & K sic inter se locum permutarint, ut Auctoris observationem, remque ipsam vehementer obscurent.

Sed hoc omisso, si horum omnium verba, & picturas diligenter inspexeris: cum in quibusdam notabis fortasse nonnulla quæ ne ipse quidem undequaque probo, tum Diemerbroeckium animadvertes longe aliter ac tu, docentem, hoc vinculum *in brutis plerumque non inveniri, unde nonnulli Zootomici, qui cadavera humana rarius inspexerunt; ex illa brutorum sectione putarint, illud in homine etiam frequentissime deesse*: cum hoc autem consentientem invenies Cl. Pascolum, qui idem Vinculum ordinario deesse *in Brutis*, confirmat.

8. De Ligamento autem dextero res non ad eundem modum se habet.

887 Nam quod tibi videtur *cum Galenus metipse lib. 4. de usu partium c. 14. ligamentum hujusmodi præcise adnotavisse asserendo: „ Hepar costis etiam „ mendosis jungi „* tum *Eustachius* suis in Tabulis *idem ligamentum amplissime demonstravisse*; primum Galeni verba hæc esse invenies, quæ, ut par est, & Andreas Lacuna (3) ipse distinxit, proferam: *Magno præterea alio vinculo hepar phrenibus: atque aliis quibusdam membranosis & parvis, costis nothis connexum est*; in hæc autem Casp. Hofmanni commentarium leges: *Vulgo dicunt*, hepar *duo habere vincula, dextrum (quod suspensorium dicitur) & sinistrum, quibus mediantibus diaphragmati, & ex parte costis spuriis connectitur. Horum Gal. meminit illis verbis „ Uno quidem & maximo & cæt. „ „ Et mox Magno præterea alio & cæt. „* ex quibus conjunctis præterea cum iis quæ Bauhinus (4), aliique de connexionibus hepatis cum spuriarum costarum cartilaginibus scripsere, intelliges facile, non posse videri omnibus ista Galeni verba de eo quod tu ais, Ligamento dextero esse *præcise* accipienda.

Quod vero ad Tabulas Eustachii attinet, hoc est ad Figuram illam IV. Tabulæ XI. qua Figura non modo hoc Ligamentum *sedule*, sed & sinistrum
præcipue videndum præberi, non dubi- 886
tas; equidem ultro fatebor, me quoque olim primo aspectu idem credidisse; verum ubi paulo attentius considerare Figuram cœpi, vidique prope ea quæ credebam, vincula, præsertim autem prope dexterum, non obscura indicia sublatæ hepatis membranæ; vehementer suspicatus sum, & adhuc suspicor, nisi illa quidem indicia eo forte spectent ut intelligamus, id hepar iis in locis cum diaphragmate connatum fuisse, non illa fortasse, Ligamenta, sed elevatæ membranæ jecoris esse partes ad eundem videlicet modum ad quem hanc a te in tua Tabula ista I. ad litt. K, & extimam ventriculi tunicam in superiore proxima Tabula ab Eustachio videmus sejunctam fuisse atque elevatam, imo ad quem in ista ipsa de qua loquimur, Eustachii Figura IV. exterior vesiculæ tunica separata videri potest, & in latus dexterum reducta.

Quæ si tuum animum suspiciones occupassent; non dubito quin pleraque istic omissurus fuisses, ubi Eustachiani Interpretis, Summi Viri, & Fautoris utriusque nostrum, dum viveret, amantissimi Jo. M. Lancisii diligentiam desideras in duobus istis Vinculis indicandis, præsertim cum usque adeo occupatum fuisse, atque illas Adnotationes in maximis temporis angustiis effundere coactum esse, non ignorares. Veruntamen ut Ligamentum jecinoris dexterum Eustachio fuisse notum, ex ea Figura pro certo adhuc non affirmo, sic ex li-

bro

(1) Thes. IX. Tab. 4. Fig. 1. G. (2) Eph. N. C. Cent. V. Obs. 1.
(3) Epit. Gal. Oper. (4) Theatr. Anat. L. 1. c. 44.

bro quem postea emisit *de Renibus*, sine ulla dubitatione statuo; cum in eo (1) hæc scripserit: *alligatur autem dexter renis tum septo transverso, tum jecori: illi prope eam regionem, in qua jecori connascitur, nec procul ab eo vinculo, quo hepar in dextra parte, eidem septo annectitur*. Neque idem Vinculum ignoravisse videtur Picolhominus (2), qui *ab hac*, inquit, membrana jecoris *duæ aliæ membranæ, pullulantes, altera dextra, altera sinistra, jecoris partes dextram & sinistram vincientes, diaphragmati committunt, ut utraque jecoris latera fulsulta sustineantur*. Gerardus autem Blasius (3) etsi hoc Ligamentum, ut supra dictum est, non perpetuum esse, tradidit; diserte tamen sic proposuit: *Ligamentum membranosum dextram hepatis partem cum dextri lateris costis spuriis seu parte Diaphragmatis dextri lateris connectens*. Neque vero omittendus est Bidlous (4), qui mihi quidem videtur Vinculum hoc dexterum pictura expressisse, quamvis & scalptores Figuram invertèrint, & ipse in Explicatione illud eo pertinere, scripserit, quo sane haud video qui potuerit pertinere. A Verheyenio (5) autem, quem ais *unum fortasse ad hæc tempora aliquam ligamenti hujusmodi dextri obiter instituisse mentionem*, certe in loco, hoc est inter reliqua hepatis Vincula, neque pauca prorsus, si cum iis quæ de illis alis scripsit, comparentur, de hoc Ligamento verba sunt facta. *A dextris*, inquit, *sub costis spuriis* hepar *eidem septo* transverso *alligatur per ligamentum aliud latum & tenue, ab externa hepatis membrana, vel si mavis a peritonæo ubi diaphragmati applicatur productum, quod aliquando geminum reperi. Tertium huic simile est quoad substantiam, & robur*. Obsecro te, Vir cl. ut videas, num tu post Verheyenium, in I. Editione *Historiæ* tuæ (*) plura dixeris? Sane hepatis connexionem tantum memorasti *dextrorsum cum variis peritonæi areis per plura, sed brevia stamina ab ipsamet succingente tunica producta*. Sed in Editione quoque hac nova istis verbis hæc tantum addis: ea stamina esse *in unum coadunata*, & hoc Ligamentum dexterum, seu quartum, *aliis quidem brevius esse, sed latius*, & cum sit *in omnibus animalibus obvium*, & *necessarium*, *a nemine hucusque adnotatum te legisse*. Quæ quidem omnia cum se- 17
cundum ea quæ supra sunt scripta, amplius examine digna credam, tum vero præsertim istud ultimum non video quemadmodum cum iis consentiat non modo quæ ego, & tu ipse adnotavimus, sed ne cum eo quidem quod in utraque Editione eodem in loco scribis, *ipsorum antiquorum descriptionibus nos debere* etiam *quadruplicem* hepatis *connexionem cum attiguis partibus*, quo in numero istam ipsam ponis quæ habetur *dextrorsum*. Quin etiam infra cum scribis: *Anatomicorum aliquos geminum interdum ligamentum hujusmodi dexterum, interdum etiam multiplex esse tradidisse*, necesse est, ut vel præter 895
Verheyenium qui *geminum*, alios agnoscas Anatomicos qui *etiam multiplex* esse docuerint.

9 Suspensorio autem Ligamento, quod & Bidlous (6) ait *Venæ Portæ vaginali Tunicæ a latere quo ei Umbilicalis Vena adjacet, canalique Venoso Ligamenti munus subeunti, validissimi connecti*, hepar quasi *validâ zonâ* præcingi, fateor, 888
sed multo in sima facie, quam in convexa, angustiore, *integrâ* quoque, nisi *capsulæ interventus* obstaret. Cum eodem pariter Ligamento Ligamenta alia, ne *excepto* quidem toto, ut ego intelligo, *Ligamento umbilicali*, continua inveniri, scio, ut propterea quodammodo verum sit quod Riolanus (7), ut tu etiam animadvertis, censebat, fere *tantum unicum* Ligamentum jecoris *apparere*. Hanc tamen *a suspensorio ligamento, tamquam a prima origine, eorum propagationem* esse, in variisque hominibus *non variare*, hæc vero ejusmodi sunt, ut sine aliqua hæsitatione

pro-

(1) c. 13. (2) Anat. Prælect. l. 2. l. 17. (3) Comment. in Vesl. c. 4.
(4) Anat. hum. corp. Tabc 37. Fig. 1. lit. F. (5) Anat l. 1. tr. 2. c. 17.
(*) Part. I. c. 6. (6) loc. cit. (7) Animadv. in Bartholini l. 1. c. 14.

probare non possim . Primum namque
ista posteriora , quæ ut tu recte ani-
895 madvertisti , Cel. Fantonus , aliique
memorant , jecoris Ligamenta aliquan-
do an sint , nedum an cum suspensorio
Ligamento continua sint , non licet af-
firmare cum videlicet totos istos in
quibus esse consueverunt , convexæ &
simæ faciei jecinoris fines , longe late-
que diaphragmati connatos deprehendi-
mus , quod in nonnullis , neque , ut
videbatur , a morbo , observavimus .
Deinde ut cum Vinculo Suspensorio
continua sint ; num ex illo tamen hæc
Vincula , an ex his illud propagetur ,
ita incertum est , ut quamvis alter-
utrum facilioris doctrinæ gratia & de
his , & de aliis haud dissimilibus conti-
nuis membranis dicamus , utrumlibet
tamen , imo si verius loqui velimus ,
neutrum tueri nobis liceat , quando vi-
delicet post Hippocratem (1) qui olim
docuerat : *principium corporis nullum
esse , sed omnia similiter principium , &
omnia finem ; circulo enim scripto prin-
cipium non reperiri* , facile hac ætate
ponimus , non modo , quod tu ais ,
890 *membranas omnes majoris usus in ani-
mali* , sed membranas cunctas *in pro-
mordiis æque fuisse* congenitas , quam-
vis non æque iisdem temporibus expli-
catas . Igitur cui membranæ quæ
membrana continua sit , scire & licet ,
& oportet , & interdum etiam utile
est . Hoc autem intelligentes , quærere
possumus , an ventris visceribus tunicam
extimam peritonæum largiatur , sive
immediate , ut in urinaria vesica , reni-
busque videmus , sive ad ea per vasa
perductum , sive etiam per ligamenta
continuatum ; quæ ligamenta , quod ad
splenem attinet , num *solæ* , *eæque di-
spersæ fibrillæ* sint , ut tu scribis , *um-*
889 *bratilem cum peritonæo connexionem* effi-
cientes , amplius censeo esse quæren-
dum ; mihi certe aliquot in cadaveribus
in quibus diligentius quæsivi , *solæ fi-
brillæ* visæ non sunt .
10 Illuc jam venio , ubi *obliquæ* ,
891 *non rectæ* in Hepatis Iconibus *trunci
cavæ habitudinis genuinam rationem* ,
*hactenus fortasse non investigatam expor-
rigis* : Primum non dubitas , quin is truncus *ab iliacis ad usque latus dextrum auriculæ dextræ cordis directe* , & *in homine verticaliter ascendat* , *facto vix quodam flexu ante introitum in auriculam : cæterum directe progredi per hepar* , & *diaphragma* , *neminem præterire ; constare* autem *hanc directam productionem* , *si truncum hujusmodi venosum cum dicta auricula* , & *corde a ventris visceribus* , & *jecore præcipue* , *expeditum* , *tabulæ apponamus* , & *demonstremus* . Me vero , quod pace tua dixerim , ista *præterit* Venæ Cavæ *directa progressio* , non quod cum *expeditam* Anatomici in tabula collocant , non ipsis proclive sit ab Iliacis venis ad cor usque directam ostendere , sed quod ego istiusmodi habitudines vasorum nunquam censuerim e suis sedibus depositorum , in tabulis ; sed suis in sedibus hærentium , in cadaveribus esse quærendas . Itaque cum istam de qua sermo est , nuper diligentius inquirerem , mihi certe accidit , ut venam Cavam deprehenderem ab eo fere loco ubi emulgentes excipit venas , in dexterum latus deflectere , in idque magis magisque , donec hepar attingeret , inclinare sic ut non minus priorem suam directionem , quam magnæ arteriæ societatem omnino desereret , mox autem in obtusum angulum si non in ipso jam diaphragmatis trajectu , certe haud ita procul ab hoc inflexam , sinistrorsum ad auriculam cordis dexteram inclinari.

Quæ cum perspicerem , mirabar , illorum neminem , quod ego quidem meminissem , qui de circuitu sanguinis, aut post hunc inventum scripsere , has maximæ venæ inflexiones commemorasse , adeo , ut ego opinor , ad eum circuitum juvandum pertinentes . Quod enim in ductus thoracici ; imo in spermaticarum , & mesaraicarum venarum insulis , quas vocant , efficiendis ab Sapientissimo Conditore spectatum credimus , ut chyli*; ac sanguinis ascensus per *plana* , ut loquuntur , *inclinata* facilior foret , idem in hac quoque vena so-

(1) De loc. in hom.

semel, atque iterum inflectenda videtur esse spectatum eo potissimum in loco ubi amplitudine jam sua, ingentique copia sanguinis sursum convehenda laborat. Sic enim huic & facilius est ascendere, ut indicatum est, neque tam directe premitur aut ipse ab eo qui jam ascendit, aut ab ipso is qui ex inferiore trunco est ascensurus. Verum ut hæ causæ recentioribus faciles, & apertæ sunt; ita res ipsa minus, quam vetustioribus Anatomicis videtur cognita, aut certe perpensa. Quamvis enim Verheyenius in quibusdam Figuris, in eaque (1) præsertim qua venæ Cavæ distributionem proposuit, id inter A, & D D sic satis delinearit; non tamen memini, quod ibi pictura indicavit, ubi verbis exposuerit. Thomas autem Bartholinus (2) ne id quidem pinxit, sed retenta non sine additis erroribus (ut ubi venæ sine pari in Cavam fines multiplicavit) Veslingii Figura (3), illam nobis quam tu, Vir cl. inculcas, ab iliacis venis in thoracem usque directionem, illumque verticalem ascensum venæ Cavæ proposuit. Contra, antiquiores Anatomici, iique præsertim qui in hoc Patavino Gymnasio ante Veslingium docuerant, ac nominatim Andreas Vesalius (4), & Hieron. Fabricius (5), totque præterea Clari Viri qui Vesalii Iconibus sunt usi, ejusdem venæ curvaturam evidentius multo, quam Verheyenius, delinearunt, pluresque eorum de hac illius obliquitate non omnino siluerunt, ut Vesalius idem (6), Platerus (7), Bauhinus (8), atque alii quos sciens omitto. Sed inter eos qui propriis delineationibus Rem Anatomicam illustrantes, hanc obliquitatem pinxerunt, procul dubio Eustachius præstitit Tabula XXV. qua cum ipsam præclare ostendit, tum hæc suis esse in sedibus spectanda, docuit; non *expedita*, *tabulæ esse apponenda*, quæ res facile Veslingio, & qui sunt eum secuti, imposuit, multoque iis magis qui, ut vulgo in administranda anatome fieri solet, illum qui flexuosus est, venæ tractum dum plura in segmenta dividunt, seorsum singula cum renibus, cum jecore, cum corde servanda, hoc ipso faciunt, ut quos integer, suaque in sede flexus ostenderet, non modo hinc detractus, sed in frusta concisus, ostendere amplius non possit. Et quamvis illud segmentum quod cum hepate relinquitur, oblique positum spectetur; tamen neque primam illam inclinationem a sinistris ad dexteras, sed oppositam dumtaxat, ideoque nullum angulum, nullam curvaturam ostendit; neque adeo prohibuit, quominus ingeniosus, ut es, Anatomicus rectam nihilominus, & *verticalem* venæ Cavæ esse habitudinem, censeres, credens nimirum, illam quam unam ibi videmus, 892
venæ obliquitatem, hepate quidem, ut, in tabulis fieri solet, in transversum disposito, nobis apparere, sed eodem in naturali sede posituque locato, nullam esse, hoc est venam Cavam *in viscere* secundum naturam *obliquo*, non oblique ipsam, sed *recte esse dispositam*. Quanquam, ut verum dicam, quantacumque ista hepatis secundum naturam obliquitas esset; tanta certe esse vix poterat, ut venæ Cavæ truncum a te ipso delineatum, si nullo prorsus addito flexu in directum deorsum produceres, non in dextrum potius incidere ventris latus, quam in reliquum truncum venæ Cavæ, lumborum vertebris insidentem, videres.

11. Sed de naturali jecoris positu, & sede, neque a præsenti instituto alienum, neque inutile est pauca adjicere. Tu quidem *Tabula V. Tom.* 891
I. Anat. corp. hum. ult. edit. Cl. Verheyenii, ut *in hac hepatis depromenda naturali sede accuratissime*, *te totum defers*. Me autem, ne id prorsus faciam, morantur plura. Primum quæ Verheyenius ipse sub ejus Tabulæ Explicationem Lectores monuit, illudque po-

(1) Tab. 39. Fig. 1. (2) Anat. quart. renov. libell. 1. (3) Tab. 2. c. x. Fig. 1.
(4) De corp. hum. fabr. l. 3. ante c. 6. (5) De Ven. Ostiol. (6) loc. cit. c. 9.
(7) De corp. hum. struct. ubi de Vasis. (8) Theatr. l. 1. c. 20.

potissimum: *ligamentum hepatis umbilicale in eadem Tabula esse solito longius;* unde consequitur, hepatis limbum ad fissuram quam id ligamentum subit, plus solito ab umbilico distantem repræsentari. Deinde aliorum ante Verheyenium excellentium Anatomicorum Tabulæ, quarum pleræque easdem partes ostendentium jecur sursum versus minus obliquatum commonstrant. Novissime inspectiones meæ, quæ ut minime sinunt iis assentiri qui hepar vix oblique positum pinxere (vidi enim semper, cum animum adverti, sic positum, ut ima eius ora oblique a dextris ad sinistras manifestissime ascenderet) ita vicissim faciunt, ne mihi istam Verheyenii Tabulam pro Polycleti regula habere liceat, quando; ut eam ligamenti umbilicalis longitudinem omittam, & hoc tantum dicam; haud raro cadavera inspexi in quibus hepar vix pauxillum infra costas a dextris se ostenderet; nonnulla etiam vidi in quibus sub ensiformi cartilagine dumtaxat appareret. Quod autem istius, a Verheyenio pictæ *multum obliquæ locationis* hanc causam proponis, *quod viscus hoc præcipuam diaphragmatis concamerationem implendo, lobus ejusdem minor; seu sinister versus summitatem fornicis, seu centri diaphragmatis notabiliter elevatur, ideoque multo altius considet, quam lobus major, seu dexter;* id esse quidem præcipue assentiar, ubi & diaphragma ad eum se habeat modum ad quem passim se habere, putant, & dexteri jecinoris Lobi convexa facies multum extuberet; non æque autem, si contra. Quæ ut plane intelligi ambo possint; de altero primum dicam.

12 Magna quidem in externis nostrorum corporum partibus occurrit varietas; sed internæ quoque, si diligentius animadvertamus, haud raro non exigua inter se discrepant varietate; unde ut Naturæ in iisdem alioqui partibus non omnino similiter procreandis immensam ubertatem magis admirari, ita, hinc etiam, minus mirari eam tantam licet, quæ inter varios sive sanos, sive ægros homines propensionum, virium, actionum, passionum diversitas observatur. Sed quid varietatis in aliis visceribus, & partibus a nobis observatum sit, & alibi scriptum est, & alias proferetur. Nunc de varia dumtaxat figura jecoris illud ex parte confirmabimus quod generatim Riolanus (1) scripsit, ubi *non diffiteor*, inquit, *Hepatis figuram in plurimis variare*. Inspice istas, quæso, quas supra etiam memoravimus, Eustachianas jecoris Figuras (2). Nonne, si ambitum spectemus, quoddam quasi triangulum referunt, cujus basis ad eum limbum sit quem a dextris sursum ad sinistras ferri, diximus? Aliorum deinde inspice, ut Verheyenii, atque adeo tuas; nonne ad ellipsis potius quam ad trianguli formam accedunt? Egregie omnes; nam omnes quod vidistis, delineastis. Etsi enim jecur ea sæpe figura est qua a plerisque pingitur; sæpe tamen ea quoque vidi quæ ad IV. Eustachii Iconismum accederet, semel etiam ea qua in III. Iconismo est, aut saltem apparet. Sed quod nulla, quantum memini, delineatione satis adhuc expressum vidi, illud est quod maxime ad propositum hoc nostrum attinet, nimirum etsi convexa hepatis facies in quibusdam segmentum illud ovi referat quod a Glissonio (3) describitur, ac delineatur; sæpe tamen utrumque lobum non in eandem ovalem superficiem conformari, sed majorem lobum in cujusdam quasi hemisphærii modum plurimum attolli, ac protuberare, cujus superficies ubi ad suspensorium Ligamentum pervenit, repente in longe humiliorem, atque planiorem minoris lobi superficiem subsidat, ac deprimatur. Sic nuper de quinque in quibus id paulo attentius observare volui, sanis jecinoribus, unum quod Glissonius; tria quod ego proposui, repræsentarunt; quintum media quadam inter utramque conformationem ratione se habuit. Erat autem illa hemisphærica, & quasi natiformis majoris lobi protuberantia eo manife-

B 2 stior,

(1) Animadv. in Laur. c. 19. l. 6.

(2) Tab. 11. Fig. 3. 4.

(3) Anat. Hep. c. 10.

ſtior, quo magis hepar ab ſuo illo antico limbo recedebat, eratque eadem tanta, ut ad eam quæ ſemper eſſe vulgo creditur, diaphragmatis figuram minime ſe poſſet accommodare.

13. Itaque in quo illam homine maximam vidi (fuit autem vir apoplexia ſublatus) depoſito diligenter hepate, animadverti diaphragma qua protuberantia hepatis ſita fuerat, in foveam inſignem conformatum ei protuberantiæ figura, & magnitudine reſpondentem, ut ibi a dextris ipſum diaphragma altius eſſet, quam in medio, nedum in tota ſiniſtra parte: quamobrem etſi hepatis lobus major uſque adeo extuberabat; tamen ejus limbus non modo infra coſtarum cartilagines non apparebat, ſed paulo ſupra infimam earum oram poſitus erat. Neque vero morboſi aliquid occurrit aut in hapatis nexibus, aut in ſubjectis ipſi viſceribus, quorum videlicet mole, aut diſtentione, quæ nullæ erant, eo fuiſſet vi compulſum, ubi a nobis inventum eſt. Quæ cum ſedulo obſervaſſem, tum recordari cœpi, me alias quoque ſeptum tranſverſum vidiſſe altius a dextris quam a ſiniſtris, in thoracem curvari, tum hujus rei cauſam, quandocumque eſt, in illiuſmodi figura, & ſede jecinoris ponendam eſſe, conjicere. Et quanquam legiſſe haud memini qui idem in ſepto tranſverſo adnotaverit, præter Cl. Cantium (1), qui ſe diaphragma *in dextro latere non ſemel obſervaviſſe*, ſcripſit, *paulo magis Pectus introruſum quam in oppoſito ſiniſtro latere*; tamen non dubito, quin tu quoque, Vir cl. ſi animum adverteris, tuis poſſis utriuſque noſtrum obſervationes confirmare, ſimulque videre, num lobus hepatis minor ſemper tanto *altius conſideat, quam lobus major*. Hæc cum ſua in ſede obſervabis, tum alia animadverti a te velim; de quibus protinus verba faciam.

14. Hepar a diaphragmate per ſua Ligamenta *ea ratione ſuſpendi, ut cava*
900 *hujus viſceris pars potius inferius, quam poſterius reſpiciat*, & per anatomen notum eſt, & diſerte a te confirmatur. Velim tamen videas, num anticus hepatis limbus ita ipſe poſitus ſit, ut quæ ei proxima eſt cavi jecoris particula, non poſteriora potius ſpectet, quam inferiora. Nam ſi poſteriora potius ſpectat, illa certe in poſtica hepatis facie cenſenda erit, atque illa eadem cum ipſius hepatis pars ima ſit, ideſt qua nulla inferior eſt; conſequetur ſane, ut cum aliquid *in regione*, aut *facie ima*, & *poſtica* hepatis eſſe, dicemus, de ea particula intelligamur. In hac vero num fovea pro venæ Cavæ trajectu excavata ſit, tute vides. Quod ſi pro *poſtica* hepatis *regione*, ſeu *facie* illam dumtaxat partem hepatis velimus intelligi quæ dorſo, quam pectori vicinior eſt, illam, inquam, cujus Veſalius (2) voluit delineationem proponere, & cui altera, hepatis, ſive antica pars opponitur, quæ, reſecta, ut apparere melius poſſet, diaphragmatis portione ab Euſtachio (3) picta eſt; ſi illam, inquam, partem velimus intelligi; tum vero a te ſen rem ipſam, ſeu Figuras inſpiciente, etiam atque etiam peto, ut hæc duo componas: *Sanguis aſportatur* e ramis *in truncum cavæ, traji-* 26
cientis per hepatis foveam, ad hoc ideo opus in regione ejus ima, & poſtica expreſſe excavatam, &: *Introitus in hepar* 27
ramorum cavæ ad poſticam, & ſuperiorem ejuſdem viſceris faciem conſpicitur. Si enim hoc alterum verum eſt; quomodo fovea *ad hoc opus* excavata, in *regione* illa hepatis *ima*, non etiam ſuperiore, excavata eſt? aut ſi in ſuperiore etiam excavata eſt; cur in *ima*, non etiam ſuperiore excavata eſſe dicitur? Animadvertas hic oportet, quo tua iſta verba ſpectarent, *cum poſticam, & ſuperiorem* hepatis *faciem* ſcripſiſti; ſic facile jam quid mihi velim intelliges, neque te de ea regione foveæ, quæ *ſaltem ſupra imam regionem foveæ* ſit, ſed 901
de ea regione hepatis ibi ſcripſiſſe cognoſces quam ſupra iis verbis deſcripſeras: *duas regiones* hepatis, *gibbam ſcilicet ſeu convexam*, & *cavam ſeu concavam, primam ſuperiorem*, & *diaphragmati contiguam, alteram inferiorem*, 17
qua

(1) Impet. I. Anat. Tab. IV. (2) L. 5. Fig. 18. (3) Tab. IX.

qua ventriculo, aliisque abdominis visceribus obvertitur. Itaque has duas regiones inter se opposuisti, cum ea scri-
27 beres de quibus loquimur: *Quoniam autem introitus in hepar ramorum cavæ ad posticam, & superiorem ejusdem visceris faciem conspicitur; Ingressus autem portæ, ejusque propaginum ad ejus sinistrum latus, seu concavæ regionis centrum; — sequitur necessario* ramorum utriusque venæ intra hepar decussatio. Sed de illa fovea, & hisce venis infra fortasse etiam scribam. Nunc ad alias figuræ hepatis varietates redeamus.
102 15 Vesiculæ fellis particulam hepar a convexa facie inspicientibus, non (quod tu credere videris) semper apparere, & Verheyenius (1) admonuit, & III. illa quæ supra memorata est, Figura (2) Eustachii confirmat. Quod autem plerumque appareat; non modo ipsius longitudini, verum etiam limbo hepatis tribuendum est, qui ad eum locum plerumque sursum sinuatur, & deficit minus in his, in aliis magis sic, ut in quodam cadavere alteram fissuram in convexa facie repræsentaret, ejus persimilem quam proxime vena umbilicalis subibat, in alio autem limbi curvaturæ non ibi solum, sed alibi etiam conspicerentur. Cæterum quæ ad eum locum, ut dixi, plerumque est, eodem pertinere, crediderim, quo sinus ad excipiendam Vesiculam in cava jecoris facie excavatus; videlicet ne illa quo tempore a subjectis visceribus jecinori apprimitur, plus fellis quam plerique opus habeant, in intestinum eructaret, si nimis undequaque comprimeretur.

16 Quod denique scribis, *correspon-*
893 *dere hanc Tabulam I. Cap. VI. Part. I. Historiæ tuæ;* optandum quidem hoc esset; sed illi Capiti, præsertim quod ad Ligamenta attinet, sive in nova, sive potissimum in prima Editione legatur, vereor, ut hæc Tabula satis respondeat. Nam ut de Ligamento dextero sileamus; certe ibi peculiare *cum*
17 *xiphoide cartilagine* Ligamentum probas, neque, præter hoc, ullum aliud agnoscis per quod hepar *sinistrorsum* nectatur.

17 Sentio, me super I. Tabula & plura, & fusius scripsisse quam mihi ab initio propositum fuerat. Quare de sequentibus Tabulis vel pauciora, vel pressius scribam. Et primum in II. illud probo quod eos sequaris qui humanum etiam hepar in lobos dividunt. Etsi enim non usque adeo sejunctos habet, ut bestiæ plures; tamen sic satis habet distinctos: & si cerebri singula hemisphæria in lobos dividimus, quamvis superiore facie nullam exhibeant distinctionem loborum; quanto id magis servare possumus in jecinore in quo ea distinctio, facie etiam superiore, semper a suspensorio Vinculo, sæpe etiam a magis, ut diximus, extuberante lobo dextero indicatur. Num tamen facies hepatis inferior tam alte in lobos tota divisa sit, & *aperta*, ut in hac Tabula, aliisque ostenditur, ibi videbimus, ubi loquemur de IV.

18 Quod ad *extantias*, seu *eminentias* attinet in hac inferiore facie hepatis occurrentes, primum dubito, num istam cui littera E inscripta est, *anti-*
qui vocarint hepatis portas. Hippo- 894
crates enim, vel potius vetustissimus Auctor libelli *de corporum resectione*, non unam, sed duas indicat prominentias quas antiqui *portas* vocabant: *Hepar*, inquit, *apices habet duos, quos portas appellant, in dextris locis sitas*.

Deinde magis etiam dubito, num illa *productio* quam littera G. imposita indicas, ea sit quæ „ apud Antiquos ab „ aliqua figuræ similitudine nominibus „ variis insignita est, nunc *gladii*, aut „ *cultri*, nunc *aurigæ* „ pariterque num *minores* istæ *protuberantiæ* per litteras
KK a te, Vir cl. definitæ, illæ sint 895
„ ab Antiquis ob aliquam figuræ similitudinem nominibus *foci*, *mensæ*, & „ *unguis* confusim indicatæ. „ Nam ejusmodi nomina sive Haruspices, ut Ruffus Ephesius (3), sive Medicum aliquem, ut Theophilus (4) scripsit, au-

(1) Anat. l. 1. Tr. 2. c. 17.

(2) Tab. XI.

(3) De corp. hum. Part. appell. l. 1. c. 28.

(4) De corp. hum. fabr. l. 2. c. 11.

auctores habeant, multiplicibus jecoris fibris, hoc est lobis, ut multis in bestiis ad sacrificia olim, & ad anatomen adhibitis occurrunt, divisis fuerunt imposita, quod laudatorum Scriptorum verba indicant, & Vesalius (1) censet: neque a figuræ similitudine petita, sed vel ab attributis hepati facultatibus, ut diserte apud Theophilum explicatum est, vel fortasse etiam, idque apud Haruspices, ab iisdem commentis secundum quæ de capitibus (sic enim appellabant) duobus jecoris domesticum unum, hostile alterum vocabatur, quod memorat Riolanus (2), & prolato Lucani loco, exponit Stuckius (3). Quid? quod Riolanus idem, *unguis* nomen, ut librariorum mendum expungit. Quid? quod non ejusdem lobi, ut docet Theophilus, *culter*, & *auriga* nomen erant. Quid demum? quod vel Ruffi ipsius ætate quæ loca in humano jecore hoc, vel illo istiusmodi nominum vocanda essent, definiri non poterat: *in homine quoque, sed obscura*, inquit, *& incerta reperiuntur: ad nullumque medicinæ profectum necessario nominantur*. Verumtamen ut ego dubitationum mearum causas profero, sic minime improbo quod hæc quoque nomina memoraveris, ne quid eorum quæ ad argumentum spectabant tuum, prætermitteres. Quæ cum attendo, nequaquam vereor, ne tanquam minuta, aut inutilia ulla horum quæ scribo, contemnas, quippe quæ ad tuum argumentum omnia videas pertinere.

19 Spigelii Lobulum (sic enim ego quoque appellabo, etsi non ignoro, ante Spigelium fuisse a Vidio (4) saltem descriptum nomine *parvulæ fibræ, quasi nucis & cæt.* ante Vidium autem ab Eustachio delineatum) Spigelii, inquam, Lobulum recte doces varia sæpe figura inveniri: quem haud raro valde dissimilem illius comperi cujus magna ex parte persimilem alias deprehenderam, accuratæ Eustachii (5) delineationis: ut mirum tibi videri non debeat, si ingenue confitear, me non satis meminisse, an unquam ullius istorum quos in hac, ahisque Tabulis exhibes, consimilem viderim. Etsi enim aliquando vidi ejus similem quem Tabula IV. proponis; tamen hic etiam, quamvis non ita, ut reliqui, extuberans totus, haud multo aliter quam ipsi, finitur. Ego vero ita solitus sum invenire, ut a dextris in isthmum plerumque desineret (nonnunquam enim ne vestigium quidem isthmi fuit) isthmum autem neque ita crassum, neque ita deorsum obliquatum, ut tuæ omnes Tabulæ ostendunt, sed ad Eustachii delineationem propius fane quam sæpe accederet reliquus lobulus, accedentem; tantum abest, ut secundum meas quidem observationes, ista ejus quam exhibes, *habitudo communior sit*. A sinistris vero invenire consuevi 894
in angulum fere desinentem qui interdum triangularis pyramidis verticem refert, alias magis compressus est; solet autem ab reliquo hepatis corpore liber & solutus antrorsum versus extare.

20 De Ligamentis supra a nobis scriptum est satis. Hic illud tantum addemus, Sinistri positum una eademque opera in II. hac Tabula indicari potuisse, si non ita sursum, sed in transversum fuisset dispositum. Nam inferius quidem Ligamentum quod vena olim fuerat umbilicalis, in adulto apertum pingi non debuisse, ita manifestum est, ut omnes, non modo ego, hoc inter Operarum errata sint relaturi: cui similia in alias quoque Tabulas irrepserunt, ut cum in III. *introitus in cavam* Venosi Canaliculi *b*, in VIII. autem Tabulæ Figura II. illud idem umbilicale Ligamentum F aperta sunt delineata. 895

Nimirum omnia non possunt animadverti: quemadmodum; ne a vena umbilicali recedam; cum supra scripsisti; 893
hanc a vena portæ *fere in medio hepatis excipi*; aut minime ipse animadvertisti, nisi aliquid adderes, unde constaret qua ratione istud *medium* intelligeres, posse ita intelligi, ut verum scribere non videreris; aut illud addidisti tu quidem, sed a Typographo omissum est.

21

(1) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 7. (2) Anthrop. l. 2. c. 24. (3) Sacror. Descript.
(4) De Anat. corp. hum. l. 5. c. 7. & Tab. 64. Fig. 12. (5) Tab. XI. Fig. 4.

21 De Canali Venoso nihil dico, nisi quod ut in adulto, æquo crassior videtur. De Vena autem Portæ, & Cava super aliis Tabulis sermo erit.

Nunc de Arteria Hepatica scire aveo, quinam ejus rami multo maximæ illius jecoris parti inservirent? Lobus enim sinister hepatis cum dextero comparatus, sane parvus est & crassitudine, & ambitu, ut interdum vel in Eustachianis Iconibus aliquanto minorem desideraverim. Tu igitur, Vir cl. qui id minime ignoras, qua, obsecro, causa cum utrumque istius Arteriæ ramum, & omnes fere propagines monstres versus sinistrum lobum directas; vix harum unius partem, eamque exiguam ostendis se dextrorsum versus insinuantem, tantæ illi moli majoris lobi prospecturam? Hoc certe ne cum tua quidem convenit Tabula IV. in qua totum dexterum Arteriæ ramum, sinistro sane majorem, in lobum dexterum immittis. Porro illa de qua modo dicebam, propago quomodo certo in loco qui haud procul est ab 2, ita repente dilatatur, ut origine sua multo amplior sit? Postremo quod *om-*
898 *nes* Arteriæ hepaticæ surculi *denique* in venæ Portæ, *ductuumque biliariorum tunicis, & capsulæ substantia desinant*, libenter crederem, nisi ego, ut alias scripsi, quod Cl. Ruyschius, vidissem, ejus videlicet Arteriæ ramusculos ad membranam quoque investientem hepar pertingentes, per eamque repentes: quarum similes observationes habuisse audivi Joannem Loquet, qui atro humore injecto, ejusdem Arteriæ finem non modo in ea membrana, sed & in hepatis Ligamentis invenit. Ejus *Disputationem*, quæ de *Arteria* quidem *Hepatica* inscribitur, sed alia quoque complectitur æque ad argumentum tuum pertinentia, minus miror me nondum vidisse, cum tibi ipsi neque in I. neque in nova hac *Historiæ Hepaticæ* Editione notam fuisse, animadvertam.

22 Glandulas conglobatas, cavo hepatis adhærentes, scribis, *capillamenta venosa propria in ramum portæ magis attiguum transmittere*. Si scriberes *in radicem portæ*, ut intelligere possemus de surculo quopiam ad venas cysticas pertinente; res sane esset expedita.

Sed *in ramum* qui arteriæ videlicet vices gerat, venosas radiculas influere, & in eum canalem ex quo sanguis in capillamenta urgeri debet, sanguinem ex quibusdam capillamentis inferri, atque admitti, videtur sane vel apud te, Vir cl. sine dubitatione scribi non posse, qui hoc *speciale privilegium* venis cysticis, 1087
quæ in ramum tamen venæ Portæ non influunt, servasti. Veruntamen quod injectiones sine ambiguitate docebunt, hoc sequar.

23 Cystis felleæ, sedes, ut tot alia in hepate vidimus, varia sit in variis, necesse est. Ne enim alias observationes memorem; Eustachius (1) certe qui illam semel, atque iterum pinxit, utrobique magis a fissura hepatis distantem exhibuit, quam tu in ulla de tot Tabulis exhibueris. Sed hoc mitto.

Neque magis mihi in præsentia quidem dispiciendum existimo, quem ad angulum Meatus cysticus cum hepatico Ductu confluat; quanquam ego ad acutum angulum a parte hepatis solitus sum invenire, nec fere video, si VII. tuæ Tabulæ Figura II. in quodcumque cavum hepar de tot quæ pingis, transferretur, quænam apta ei Vesiculæ sedes contingeret. Verum aut illo ipso, aut quocumque alio ex tot quæ delineas, cystici, & hepatici canalis confluxibus in quodcumque a te pictum cavum jecur translato, jam attendere illa præstat quæ in hujus II. Tabulæ Ex- 899
plicatione, & recte quidem, doces, *Ductum communem a te exhiberi, naturalem in hac figura ad duodenum inclinationem, & directionem quidem præ se ferentem, sed sinistrorsum reflexum*. Jam igitur fingamus, Ductum Communem, & cum hoc hepaticum, & Cysticum a sinistris quo tu reflexisti, eo quo debent, reduci, simulque eorum memores, quæ supra constituimus, cavam hanc hepatis faciem in eum quem secundum naturam positum habet, restitutam intelligamus. Particula quidem

(1) Tab. X. Fig. 2. & Tab. XI. Fig. 4.

dem jecoris quæ proxima limbo est, qua fere videlicet fundum excipitur Cystis, posteriora fortasse respiciet magis, quam inferiora; reliqua autem hepatis cava facies, ideoque illa etiam ex qua Cystis cervix, & meatus Cysticus pendent, inferiora magis, quam posteriora spectabit. Hæc ubi semel vel ex tuis hisce Tabulis probe animo conceperint quibus cadaverum copia non est, non poterunt sane non intelligere, Cysticum ductum, ad confluxum illum suum tendentem, non ascendere quidem, sed descendere, & præterea secundum curvaturam in Figura illa IV. (1) ab Eustachio, in tuis autem fere omnibus a te pictam, & a Bauhino (2) etiam memoratam, sic reflecti, ut ejus orificium non defluenti ex Canali Hepatico bili, sed retrocedenti ab intestino per Communem, obvertatur. Non est opus, ut Piccolhomini, ut Vidii, ut Hornii vel descriptiones, vel picturas, quibus hæc firmentur, proferamus, quando satis est Summi Anatomes Doctoris qui iis, aliisque facem prætulit, Gabrielis Fallopii (3) verba producere: *Cervix*, inquit, vesiculæ *prope portas quasi duplicata reflectitur, atque ipsius pars altera, quæ cum meatu* hepatico *conjuncta est, non sursum ad portas, sed deorsum ad duodenum respicit*. Quorsum hæc? inquies Vir cl. Eo nimirum, ut monstres, quemadmodum componi
102 hæc queant cum iis quæ de *indubitabili* scribis *digressione in cystim totius pene liquidi ab hepate versus intestina per porum biliarium excurrentis. Manifestum hoc trahis ex naturali hepatis, ductus ejusdem excretorii, & ipsius folliculi positione*. Hanc autem ita describis: *Folliculus imum cavæ regionis inhabitans perpendicularem situationem servat; cujus collum seu angustior cavitas superius ponitur; fundum seu amplior pars ad inferiora jacet. — Producto hinc verticaliter a cervicis apice canali cystico; seu potius eodem vesiculæ collo ad ductus fellei insertionem ascenso; patet, ut supra, bilem ex ductu hepatico ad hoc bivium deventam, facilius in ductum cysticum, longitudini perpendiculari proximum a gravitate sua deturbari posse & cæt.* Supra autem scripseras, cysticum 99
ductum *hiare osculo sat amplo in tubi biliferi basim; — indeque ab eo quasi perpendiculariter propendere; — ut ideo tamquam vorago viam occupans, trajicientem ibidem placide versus duodenum bilem, hujusque veluti præcipitii nesciam deglutiat, & per propriam cavitatem raptet*. Nos vero bilis a meatus Communis fine in Hepaticum retrocedentis partem quidem ascendere per Cysticum posse, & sic in Vesiculam postremo descendere, nunquam negavimus. Sed *totam pene* bilem quæ ab Hepatico in Communem defluit, inter defluendum, *a gravitate sua deturbari* in Cysticum, ut qui ab Hepatico *quasi perpendiculariter propendeat*, hæc vero in præsentia intelligis cur probare pariter non possimus.

24 Intelliges quoque, cur nobis probari nondum queat, *ingressum venæ Portæ esse ad Hepatis sinistrum latus*, 900
seu concavæ regionis centrum, si nimirum animadverteris, foveam hepatis C C, ejus regionis *centrum* non *esse censendam*, nisi jam jam prope D. quo usque 894
elongari ad latus dextrorsum illam foveam docuisti *pro ingressu, situ, ac primis distributionibus trunci venæ portæ*; quem quidem locum jam jam prope D. non esse *ad Hepatis sinistrum latus*, iidem oculi per se judicant, qui ejus faciei hepatis centrum esse, judicant. Nam quod mones, *Truncum venæ Portæ (in hac icone ad dextra, & superiora revera inflexum, sed in his, quæ subsequentur, figuris propria in sede perspiciendum) hanc foveam, seu centrum cavæ hepatis transmittentem, sinistrum pariter ejusdem cavæ regionis latus necessario occupare*; primum hic quæritur, 27
ut de ramis venæ Cavæ quærebatur, de *introitu in hepar*, hoc est de ipso fine trunci venæ Portæ, non de sede trunci ante introitum, sive ante finem, quæ nimirum sedes sinistro quidem esset in latere, sed non in centro tamen cavæ hepatis regionis. Deinde si in hac ipsa

II.

(1) Tab. XL.

(2) Theatr. Anat. l. 1. c. 45.

(3) Obs. Anat.

II. Tabula truncum venæ Portæ propriam in sedem restitutum intelligamus, nunquam sane illuc trahi posse, perspiciemus, ut locum occupet quem in *subsequente* Tabula III. eidem assignas: qua de re, aliisque eadem Tabula exhibitis protinus, quæso, videamus.

25 In III. igitur Tabula (in nulla enim alia ex *his*, *quæ subsequuntur*, *Figuris* id agi a te, video) *Truncum venæ Portæ propria in sede perspiciendum* proponis. Qua de re ut vere existimare possimus; necesse est ut sedem, positum, figuram Sinus ejusdem venæ, & quam in Sinus hujusce partem truncus venæ ipsius desinat, cognoscamus. Quod ad me attinet, eum Sinum oblongum, & a dextero hepatis lobo ad sinistrum in transversum porrectum observare solitus sum ita uti cum ad eum pervenit locum ad quem umbilicalem excipit venam, se se, aut amplum quasi ramum, huic eidem venæ obviam mittat. Porro ut Sinum, ad extremum sinistrum, vena adit umbilicalis, sic prope extremum dexterum, subire truncum video venæ Portæ: hoc autem Sinus extremum dexterum extremam foveæ hepatis dexteriorem partem sic tenere, uti haud raro non totum oculis pateat, sed hepatis substantia, quæ isthmo lobuli Spigeliani proxima est, obductum, nisi hæc auferatur, deducaturve, ex toto conspici non possit. Quamobrem sicuti haud raro mihi accidit, ut truncum venæ Portæ in eam Sinus partem influere viderim quæ isthmum contingebat (id quod in IV. illa Figura (1) satis indicavit Eustachius) sic nunquam accidisse memini, ut eo influentem viderem quo tua III. Tabula ostendit, nec, quod consequitur, ut Sinus ramos dexteros; ne de aliis nunc loquar; jam divisos, atque ita patentes tanto ab dextera foveæ ora intervallo conspicerem. Quæ omnia si velis diligenter attendere; facile intelliges, observationes meas longe magis ad illa accedere quæ Tabula II. indicas, quam ad hæc quæ III. proponis. Neque tamen credas, me negare in aliquo interdum cadavere rem ad hunc modum posse inveniri. Nam Glissonium (2) quoque video trunci venæ Portæ ingressum in Sinum suum non a dextris delineasse. Verum cum te animadverto in aliis pariter duabus Figuris (3) quibus hunc eundem ingressum, quamvis vena ab hepate exempta, pingis, a dextris non pingere, idemque servare in Tabula hac III. in qua id agis, ut Truncam Venæ Portæ propria in sede perspiciendum proponas; peto abs te illud primum, ut saltem moneas, non ita rem se semper habere, deinde hoc quoque, ut amplius quæras, situe crebrius in naturæ consuetudine positum, ut res se habeat secundum hanc tuam delineationem, an secundum meas illas observationes, præsertim cum mecum faciant præter Eustachium de quo paulo ante indicatum est, duo Experientissimi, & Celeberrimi Anatomici Kerckringius (4), & Heisterus (5), qui venæ Portæ suum in Sinum ingressum pingentes, hunc prope Sinus extremum dexterum commonstrarunt.

26 Nunc a vena Portæ ad Cavam transeamus. Scribis, *Cavæ truncum* 904
postquam insculptam in ejus gratiam hepatis foveam ad quatuor circiter digitos protensam emensus est, *ab eadem emergere*, *relictoque jecore*, *ad lumborum vertebras juxta aortam protendi*. Etsi mallem, hujus etiam venæ progressum secundum sanguinis motum, non contra hunc, memorasses; ea tamen re omissa, hoc dicam, non videri mihi, illius foveæ longitudinem sine aliqua ejus varietatum commemoratione definiri posse. Nam certe in quibusdam, etiam magnis, jecinoribus multo infra istam mensuram vidi, ut vix duos transversos pollices æquaret, ima etiam parte computata, quæ potius quam fovea, leve jam jam deficientis foveæ vestigium erat. Tu vero cum istam foveam, vel immissam foveæ partem venæ Cavæ rte pingas; longitudine semper exhibes mul-

(1) Tab. XI. (2) Anat. Hep. c. 33 (3) Tab. VIII. Fig. 1 & 2. (4) Spicileg. Tab. XXIX. Fig. 1.
(5) Eph. N. C. Cent. VI. Obs. 27. & Compend. Anat. Tab. III. Fig. 14.

to majori, & quæ cum tua ista *quatuor circiter digitorum mensura* conveniat. Quod vero ad ramos attinet ex hepate in eam venam influentes, pri-
897 mum in II. Tabula *inferiores* ostendis, seu *postremos*, ut tu loqueris, *quos cava suo per foveam trajectu a lateralibus hepatis partibus excipit*, deinde in hac III. Tabula *tres principales*, seu *majo-*
903 *res*. Verum hos majores nunquam, ut abs te, Vir cl. delineantur, vidisse memini. Equidem recordor, ipsorum
904 orificia tam alte intra venam Cavam mihi nonnunquam se obtulisse, ut in hoc Theatro diaphragma ostenderim tribus, inter se proximis, foraminibus pertusum, medio uno, multoque ampliore quo vena illa Cava transmittebatur, duobus quæ huic adjacebant, minoribus per quæ hepaticæ hæ venæ trajiciebantur, statim supra diaphragma Cavam adituræ. Sed contra haud subit, earundem orificia intra Cavam usque adeo infra septum transversum vidisse, ut summum omnium ab fine Venosi Canaliculi duorum pollicum intervallo, reliqua trium, quatuorve distarent, quemadmodum a te ostenduntur. Imo ea observare solitus sum in illa ipsa parte venæ Cavæ quæ diaphragma versus ex jecinore emergit, aut jam jam est emersura, neque fere plura duobus, sic tamen, ut in unum ex iis orificiis binos ex majoribus ramis confluere, interdum diligentius attendens, animadverterim. Ramos autem illos minores nulla certa aut loci, aut ordinis, aut numeri, aut denique amplitudinis ratione in subjectam proximam venæ partem desinentes inveni. Sic etiam nuper de tribus jecinoribus primum vix unum osculum exhibuit, idque satis parvum, transversi digiti infra majora intervallo; alterum duo, vel tria mediocria orificia; tertium nihil ejusmodi, sed minuta tantummodo hic illic foraminula ostendit. Quin te ipsum quoque aut multo his minora foraminula, aut nullum certe, infra majora, satis notabile osculum interdum vidisse, non modo hæc III., sed & IV. Tabula confirmat. In qua etsi, vena Cava exempta, nudam hujus foveam ostendis; ramulorum tamen in venam influentium hiantia oscula superessent; nam non concidere, nec connivere, maxime venarum hepatis proprium est.

27 Quæ de re quantum per se ultro obvia, atque conspicua, tantum ab Anatomicis sileri solita, equidem optassem, ut tu, Vir cl. in Historia Hepatia mentionem injecisses, & cur instituta illa sit, quæsivisses. Nam certe quamcumque jecinoris partem in frusta, ut libet, conscindamus, quæcumque ejus venæ vel majores, vel parvulæ, in transversum dissectæ, sectiones omnes suas offerunt patulas atque hiantes, indicio manifestissimo, exteriorem omnem tum propaginum venæ Cavæ, tum Capsulæ Portæ superficiem cum hepatica substantia, cum Capsula autem venam Portæ sic cohærere, ut harum omnium venarum quæ quidem magis sub sensum cadunt, parietes nunquam, ut alibi possint concidere, sed propter ejus cum quo undequaque cohærent, corporis stabilem consistentiam, ut loquuntur, & firmitudinem, explicatos extensosque servari necesse sit. Idque non in hominis modo, sed in aliorum quoque animalium jecinore Natura præstitit, quantum ex suis, bovis, & hujusmodi quadrupedum, ac nonnullorum piscium, aliorumque animantium dissectione cognovi. Hoc autem eo pertinere, ut *progressus sanguinis* per vasa hepatis *promptissime fieri possit*, tradi video in quadam Medica Dissertatione, in qua una, quantum in præsentia memini, hanc observationem commemoratam invenio. Ea Dissertatio, non uno nomine ad tuum spectans argumentum, sub præsidio Medici Nobilissimi G. E. Stahlii habita est, inscriptaque *De Vena Portæ Porta Malorum*. Cæterum an illa ejus rei causa sit, quod a primo ratio ipsa videtur confirmare, ne sanguini, lento ac debili impetu per jecur propulso, superandi concidentium venarum obices opponantur; an vero illa ipsa res ex parte tamen inserviat ad opportunam in hepate tarditatem sanguinis conservandam, quatenus huic cir-

circumjectæ vasorum tunicæ, ut distendi, ac distrahi, sic resilire, & contrahi ad urgendum sanguinem haud satis queant, indagari fortasse posset. Utcunque est, excretorii etiam bilis canaliculi (non modo arteriæ, quæ & alibi id solent) mihi in discindendo hepate, hoc nonnunquam attendenti, sic satis, quamvis non æque manifesto, patulas sectiones exhibere visi sunt. Hæc autem omnis disquisitio ad quarundam etiam aliarum partium sanguifera vasa transferri potest quorum transversas sectiones sic satis patentes animadverti, & nominatim pulmonum, ac renum, dum hos secundum longitudinem a dorso ad sinum, illos autem transversos discinderem. Sed nunc ad hepatis lymphæ ductus transeamus.

28 Horum *germanos icones* tibi in
21 promptu esse, indicaveras A. 1711. Hic autem ea vascula exhiberi a te dicis *qualia jam anno* 1706. *in juvene asci-*
901 *tico*, & *melius anno* 1714. *in homine, hydropica pariter ægritudine denato* observasti. Sed minimorum, qualia lymphatica sunt vasculorum tot, tantæque in variis cadaveribus varietates spectantur, ut ex una, aut altera observatione *germanas* (tua pace dixerim) & quæ id saltem quod plerumque est, exprimant, eorum delineationes sperare non possimus. Accedit manifestus Pictoris error, qui quomodo toties errare eundem errorem potuerit, quot internodia lymphæ ductuum inversa descripsit, cum
902 te *nescire* fatearis, tanto minus intelligere aliis licebit, præsertim animadvertentibus, recte eundem Pictorem internodia expressisse in plerisque ex iis lymphæ ductibus qui per fellis vesiculam obvii sunt: quæ discrepantia etiam facit, ut te in universum monente: lymphaticorum *internodia inversa in hoc iconismo exhiberi*, nostri turbentur Tirones, qui hoc ut de omnibus dictum vident, sic in omnibus non queunt agnoscere. Sed vide, quæso, ne alia sint, eaque graviora, quibus Tirones perturbentur. Hoc certe Iconismo, quo *capsulam Glissonianam in situ* ostendis *sinum portæ circumcingentem*, commonstras quoque, *occasione ortus, progressus, & termini Lymphaticorum hepatis, partem Pancreatis, & receptaculum chyli te in situ cum ductu Thoracico; tum membranaceas productiones, quæ pancreaticas, & chylares has partes cum hepatis corpore communicant, & supradicta lymphatica ad extremos fines deferunt*. Cum autem Sinum venæ Portæ Capsula convestitum *in situ* ostendere non possis, quin facies hepatis, quæ inferiora spectat, conspiciatur, per hanc autem faciem Thoracicus ductus non modo non feratur, verum neque eidem faciei hepatis, sed posticæ, quam a Vesalio delineatam esse, diximus, respondeat, haud inutile, opinor, fuisset, si alicubi in tam longa præsertim Explicatione Tirones monuisses, ne, præter sententiam tuam, sibi forte imponi a pictura paterentur, sed hepar secundum naturam ita positum meminissent, ut ejus superior in Figura limbus ad posteriora, inferior ad anteriora, & quod consequitur, hic quidem ad eam regionem pertineat quæ a chyli Receptaculo, *in situ* collocato, longe absit, ille vero ad eam quæ Thoracico ductui, suæ ad corpora vertebrarum sedi affixo, propior sit, ita tamen propior, ut diaphragma inter hepar, eumque ductum intercedat, alterumque ab altero sic dirimat, ut illud in ventris cavea, hic intra ipsos thoracis parietes contineatur.

29 His igitur ita, ut par est, constitutis, animoque probe conceptis, de istis singulis quas commonstras, Partibus videamus. Et primum, si limbum hepatis qui in Figura superior est, sic ad posteriora deorsum trahi, intelligamus, ut picta hepatis cava facies naturalem obtineat locum, ventrisque inferiora respiciat; non satis video qui illa ductus Thoracici *insula* quâ littera H comprehenditur, neque inferiore hepatis plano superior sit, neque ab hujus partibus quæ tres, aut quatuor transversos digitos a postico hepatis limbo distent, satis remota, ut lymphæ ductus qui H litteram contingit, & qui item fere eidem H subjectus est, ab iis partibus eam insulam adituri, descendere de-

beant, & tam brevi tractu, quam numerus internodiorum ostendit, ad ipsam pervenire jam possint.

906 30 Mitto libenter hic quærere, num „ Glandulæ ad cavam hepatis conglobatæ — omnes a plurimis communi „ nomine *muscosæ* vocatæ sint „ itemque illud, num lymphaticorum „ exortum jam non esse glandulosum, ex „ iis lymphaticis, quæ in hac figura „ diligenter Archetypo collata, ab externa jecinoris tunica propagantur, „ liquido pateat „ quod enim pro *exortu* ipse delineas, omnes viderunt, neque tamen omnes verum propterea lymphaticorum exortum *liquido* sibi *patere*, crediderunt. Hæc, inquam, libenter mitto, & ad *partem* illam *Pancreatis*, *& receptaculum chylare* pergo, quæ *in situ* ostendere te, dicis *cum ductu Thoracico, tum membranaceas productiones, quæ pancreaticas, & chylares has partes cum hepatis corpore communicant*. Binæ istæ membranaceæ Productiones P. P. & SS. a te, Vir cl. sic exhibentur, quasi *pancreaticas, & chylares has partes* cum antica & convexa facie imi hepatis limbi *communicarent*: quod num verum sit, ipse vides, videntque omnes qui eum limbum in cadaveribus inspexere. Porro cum ais: *in hac figura Chylarem cisternam situm exacte suum, suamque cum jecore naturalem habitudi-*
908 *nem servare; hic nempe productionem illam membranaceam SS. considerandam esse a T. ad R. non jam verticaliter, sed pene horizontaliter protensam; distantiam ideo in homine ab hepate ad cisternam horizontaliter mensurare*; hinc dubitationes magis magisque succrescunt; nam & *mensura* ista a T ad R longe brevior spatio est quod a T ad R *horizontaliter* secundum naturam intercedit, & si membrana ab imo hepate ad chyli Receptaculum *pene horizontaliter protenditur*, quonam modo (id quod supra quærebamus) ab inferiore hepatis facie lymphæ illi ductus & descendent, & brevissimum emetientur spatium ut partem Thoracici ductus adeant sex, septemve transversis digitis summo Receptaculo altiorem? Denique; ut alia prætercam; si chyli Receptaculum *situm exacte suum* hic servat; quonam modo pars illa Pancreatis *in situ* est? Si enim illud *in sinistro latere superiorum vertebrarum lumborum jacet*; eam certe Pancreatis partem a sinistris habere non potest, quam extremam dexteram esse, cum crassitudo ostendit Pancreatici ductus, hujusque ramorum vel longe major quam in *elaborata*, ut fateris, *Figura Graafii*, tum Lobulus comprobat in quem Pancreatis ima ora 907
quasi in appendicem solet prope intestinum excrescere eo ipso in loco ubi in cane, aliisque ejusmodi animantibus eadem ora quasi in alterum producitur Pancreas: cujus in nobis Lobulus iste leve quoddam est rudimentum.

31 Quoniam de Pancreate sermo est, cujus ductum, & Communem, quem vocant, bilis Meatum in hac Tabula disjunctos proponis, maluissem ut in alia quadam utriusque confluxum, & commune (sic enim sæpius se habere res solet) in intestino osculum demonstrasses, vel saltem quod Glissonius fecit in *Anatomia Hepatis* sua (*), tu quoque in tua fecisses, ut sine illius osculi, & eorum quæ ad ipsum pertinent, accurata descriptione *Historiam Hepaticam* omnino perfectam atque absolutam non crederes. Tu vero *coalitum*, & *communem*, *unamque amborum* Ductuum *in intestinum insertionem* vis interim ab Lectoribus *videri in eleganti, elaborataque*, de qua modo diximus, *figura Graafii*. Utinam hæc quæ intestino aperto obvia sunt omnibus, satis ostenderet. Neque enim quæro, ut nobis demonstret quid de *novo Bilis Diverticulo* sentiendum sit, de quo non nisi ante hos sex annos scriptum est a Præcl. Abr. Vatero in Dissertatione de eodem inscripta, ad tuumque institutum pluribus locis pertinente. Non inquam, hæc quæro. Illa quæro, ut quæ sine ullo apparatu ultro in omnium oculos incurrunt, exhibeat. Primum, commune illud osculum non in cylindro sic intra intesti-
num

(*) C. 16.

num quasi recta se conjiciente, & toto, ut videtur, corpore libere intra ejus cavum sic prostante, sed in cylindro secundum intestini longitudinem inter hujus tunicas ad tractum interdum transversi pollicis se demittente, ut altera cylindri facies intra parietem intestini delitescat, altera, hujus tunicas attollens, intra intestini cavum promineat, hæcque magis quam extrema ima cylindri pars quam carunculam vocitant, oppositum intestini parietem respiciat. Hunc enim haud semper caruncula respicit; sed sæpe omnino deorsum cum insculpto osculo conversa est; ut propterea in multis id osculum non in medio quodam monticulo, instar umbilici, esse videatur. Porro osculo ac toti cylindri protuberantiæ cum alias, tum nuper in sex continenter sectis cadaveribus superinductam valvulam, eamque longe conspicuam, vidi; ut mirer qui hanc omittant, & magis qui hanc negent, inveniri, Riolanum (1) credo, exercitatissimum alioqui Prosectorem, sequentes, qui nullum, nisi quod ad Ureterum est fines, hic voluit artificium agnoscere. Equidem non *duas membranulas*, a Vesalio (2), atque aliis propositas, *quæ utrinque ad orificii latus laxe propendeant*, imo ne unam quidem membranulam, quam huic officio præfectam alii commemorarunt, agnosco, nisi forte unius membranulæ nomen pro peculiari membrana haud sumpserint, sed idem quod Diemerbroeckius (3), & Verheyenius (4) intellexerint. Nam ego quoque nihil aliud invenio, nisi intimas intestini tunicas supra cylindri protuberantiam corrugatas, duplicatasque in modum valvulæ deorsum pendentis, & clitoridis præputium quodammodo referentis, ut facile sursum versus duci possit ad carunculam cum cylindro retegendam, & facile vicissim reduci ad eandem operiendam. Quod quidem conspicuum, in eodemque constans loco Naturæ artificium præclare intelligitur eo spectare ut quæ in ventriculo sunt confecta, dum ad hunc locum delabuntur, ipsa in valvulam incurrendo, hanc deorsum versus extendant, sibique aditum in carunculæ orificium præpediant. Sed qua vicissim industria cautum sit, ne qua sursum, ut interdum contingit, ex intestino revertentia, in illud se osculum intrudant, non satis adhuc mihi cognitum esse, fateor. Nam si cum valvulæ ora commissam quandam columellam carneam viderem, hac pro re nata deorsum trahi, tractamque servari posse, intelligerem. Nunc vero non valvulam, sed imam cylindri, seu carunculæ oram quæ cum intestini pariete cohæret, in alterum corpusculum, stabilis firmæque rugæ instar, produci video, deorsum pariter secundum longitudinem intestini pretensum, huicque tota altera facie affixum, altera intra intestini cavum prominens in his magis, in illis minus. Nonnumquam enim crassiusculum vidi, nonnunquam imo fine bifidum, sæpius autem exile, simplex, & quo magis descenderet, eo magis extenuatum: fuit quoque cum vix levem obscuramque ejus quasi adumbrationem inveni. Longitudine etiam, aliquando transversos digitos fere duos, interdum pollicem, alias minorem digitum adæquabat. Nemo adhuc, quod meminerim, id descripsit præter Virum Præclarissimum Amicissimumque Jo. Dominicum Santorinum (5) apud Venetos Protomedicum, & in præsentia Anatomes Professorem, qui *frenulum*, *seu ligamentum* hujus orificii nuncupavit. Ego ut quodammodo iis respondere Corporibus video quæ olim sub ureterum osculis in vesicæ collo descripsi, ita candide fatebor, me ut de illorum, sic de hujus quoque vero certoque usu dubium hærere. Venit quidem in mentem aliquando inquirere, possitne, ubi contrahatur, carunculæ osculum, quod alioqui proximo cylindri, idest Communis ductus cavo aliquanto angustius est, coarctare, atque ita, opportune aditum sursum recurrentibus ex intestino succis intercludere. Verum hoc frænulum deorsum trahendo,

(1) Antrop. l. 2. c. 22.
(2) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 8.
(3) Anat. l. 1. c. 15.
(4) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17.
(5) Obs. Anat. c. 9.

do, ut nunquam valvulam moveri vidi, ita carunculæ orificium visum quidem interdum est contrahi, & angustius fieri, sed interdum contra visum est, sic deorsum tracta infima ipsius ora, magis aperiri, interdum denique nec contrahi, nec aperiri, sed ut per se erat, quantumvis traherem, permanere.

32. Proximum esset ut quæ de numero, figura, & sede Receptaculi, & quod item de Thoracico ductu in istum modum flexuoso scribis, aut pingis, non modo cum tibi notis Cowperi, & Henningeri, verum etiam cum aliorum pariter Celeberrimorum Virorum Saltzmanni, Cantii, Santorini Iconibus, aut descriptionibus, atque aliis quæ nobis in promptu sunt, observationibus conferremus. Verum & tu idem in parte facere per te poteris, & nos super hac III. Tabula jam plura scripsimus. Itaque his, aliisque omissis, vel quæ olim fortasse inter Bilsii Asseclas sine ulla dubitatione accipi potuissent, vel quæ ut oppido perrara, ita certa quadam alia ratione sunt enarranda, duo tantum ex te, cl. Vir, quæram. Alterum, ut quid intelligas per uteri *lactifera vasa chylosis suis uberrimis identidem copiis imbibita* diserte exponas, atque ita exponas, ut quod tu videris facere, nos quoque dubitare cogamur, ne in mammas quidem per arteriarum semitam chylum importari. Alterum, ut si commodum est, istarum *avium rapacium* nomen indicare ne graveris,
910 in quibus nimirum conspexeris *non tantum lactea vasa, --- ex intestinis agminatim erumpentia, --- sed ulterius producta ad omnia abdominis viscera, imo & ad ipsa pracordia, penetrato diaphragmate, immediate repentia*. Nam ego qui non paucas aves, & in his ex rapacibus etiam quasdam secui; ut ista *lactea vasa*, istamque horum productionem *ad omnia abdominis viscera* prætermittam; nunquam certe, nisi in Vespertilionibus, *diaphragma* vidisse memini. Hæc ergo omnia si in bono lumine collocabis; non tu quidem *quasi adversaria*, sed iis dumtaxat præclarum egregiumque Opus *construxeris*.

33. Sequitur ut Tabulam IV. inspiciamus. Et primum id probo, quod 931
ad *conciliandam figuræ perspicuitatem*, arteriam hepaticam, & choledochum meatum *aliquatenus in propriis ramificationibus invicem diducta repræsentes*. Si tamen hunc rursus ad illam adductum fingamus; ne sic quidem satis intelligere poterimus, quomodo hæc Figura cum iis consentiat quæ de utroque
hoc vase alibi scripseras, affirmans, *pari utrumque passu, paribusque diramationibus excurrere*. Deinde ea quoque 27
libens confirmo quæ de Isthmo ostendis, ac tradis, quo foveæ pro vena Cava paratæ summa latera sæpenumero conjunguntur. At illud miror, cur Isthmum alterum quo foveæ, seu mavis sinus venæ Umbilicali attributi latera non absimiliter committuntur, nec usquam in *Historia Hepatica* memoraveris, neque in ulla de tot Tabulis ostenderis; sed totum hunc sinum semper omnino apertum delineaveris. Attamen ita ego solitus sum rem aliter invenire, ut vel nuper de octo jecinoribus continenter inspectis, nullum prorsus fuerit in quo sinus hic totus per se pateret. In tribus enim peculiare vidi Ligamentum, modo tenue, ac teres, modo latum, & crassum, semper autem firmum ac validum quo sinus latera haud procul a magna quam tu vocas, hepatis fovea nectebantur ita uti illud dissecare opus fuerit, ut venæ Umbilicalis summa pars, ejusve cum Sinu Portæ connexio in conspectum veniret. Præter id Ligamentum, in uno hepate ipsam quoque ejusdem visceris substantiam cum eo Vinculo in Isthmi formam conjungi, eaque latera committere, animadverti. In reliquis autem quatuor jecinoribus nullo hæc alio vinculo, nisi ipsa hepatica substantia ibidem committebantur, in Isthmum conformata interdum minimi transversi digiti, nonnunquam pollicis crassitudine, quo Isthmo in nonnullis ad duorum digitorum, in aliis ad minorem tractum Sinus cavea operiebatur. Quæ quamvis ab nemine, quod sciam, descripta, cum ita se habeant tamen; poteras, opi-

opinor, te æquiorem præbere Doctissimo Reverhorstio ubi in quadam ejus Figura Jecinoris, quæ in Theatro Anatomico Cl. Mangeti 3. est Tabulæ LXII, quæsivisti: *Quid tandem sit fis-*
914 *sura illa C. quæ quidem cum magna hepatis fovea haudquaquam communicat, at hinc inter minorem hanc, majoremque aliam hepatis foveam, nova lobi species inter umbilicalem venam D. & felleam cystidem K. hic efficta repræsentetur, quæ quidem nuspiam in hominibus visa est. Quo autem pacto umbilicalis vena D. sejunctam minorem hanc foveam C. trajiciens, ad sinum portæ in majori fovea, quæ in hac figura satis longinqua est, degentem concurret?* Isthmus enim a Præstantissimo Viro haud procul ab *o* non omissus, operit, non tollit, fissuræ C. continuationem, ut vena Umbilicalis D. in eo positu, sub Isthmo, tanquam sub ponte trajiciat ad superiorem quæ a latere *f* adumbratur, fissuræ partem, atque ita cum sinistro extremo Sinus venæ Portæ quod illuc demitti diximus, concurrat. Quod si oculos ad eam dumtaxat transtulisses Bidloi Figuram quæ supra istam ipsam Reverhorstii in eadem Tabula proponitur, aut ad illos diligentissimi Eustachii Iconismos (1), quibus cava jecoris pars commonstratur; ut in his cunctis Iconibus eum Isthmum, quantumvis minorem, non prætermissum conspexisses, sic Reverhorstii factum probandum magis, quam improbandum esse, agnovisses.

34 Quoniam de hepatis foveis sermo incidit, quas in nulla Tabula æque ac in præsenti detectas pingis; haud alienum est de iisdem pauca subjicere. Si ergo ipsas, quemadmodum a te, Vir cl. in hac, & proximis duabus superioribus exhibentur Tabulis, cum plerisque jecinoribus conferamus; sane dubito, ne tam profundas amplasque, quam tuæ istæ apparent, inveniamus. Et supra quidem de venæ Cavæ fovea dictum est, quam Spigeliani lobuli, hujus quoque rei gratia efformati, summum latus dexterum magna ex parte efficit, in multisque etiam magis, dum se in notum, quem tu delineas, ejusdem foveæ Isthmum producit. De reliquis autem foveis illud universe dicam, vel non adeo amplas, nisi earum oræ distrahantur, vel non adeo profundas, si hæ distrahantur, apparere consuevisse. Quid mihi velim, quod ad mediam transversam foveam attinet, hæc, & III. potissimum Tabulæ; quod ad foveas reliquas, II. Tabula satis ostendit: quarum insuper fovearum fundum non semper ejusmodi est, sed interdum ex ipsis lateribus efficitur illuc ad angulum convenientibus. Non me quidem præterit, Jo. Riolanum (2) scripsisse: *Jecur parte sima adeo excavatum esse, ut manum excipere queat, & ab eo specu quatuor, aut quinque canales, qui digitum reciperent, huc & illuc ferri per Hepatis substantiam.* Sed primum, hæc sic exaggerantur contra Laurentium, in alterum extremum decurrentem, *inque Hepate cavitatem nullam* esse, scribentem. Deinde Riolanus cum de specu dixit manum excipiente, facile hepar spectavit ex septo transverso in se pendens, non in tabula resupinatum. Postremo nos quoque nostris credere oculis par est de isto hepatis specu, vel ut tu Riolano, opinor, indulgens loqueris, *hepatis antro:* quod 1053
nuper vel in maximo secundum natu- 1054
ram jecinore tantum abest ut manus capax deprehenderim; multo minus amplum, minusque profundum quam tu delineas, inveni, seu Portæ Sinu sine ulla distractione sublato, inspicerem, sive priusquam Sinum prorsus auferrem: cujus certe, Capsula adhuc obducti parietes non modo ab foveæ oris dexteris non tantum supra, infraque distabant, quantum III. tua Tabula ostendit; sed plerasque earum certissime contingebant.

35. Verum ut in hisce hepaticis foveis delineandis tui, credo, Pictores nimis liberales se præstitere, sic vicissim nimium fortasse fuerunt parci in iis rimis describendis, quibus sæpenumero fissam jecoris superficiem deprehendimus. Diffi-

(1) Tab. X. Fig. 2. & Tab. XI. Fig. 4.
(2) Animadv. in Laur. c. 19. l. 6.

Difficile enim est, ut vel ipsi in tot jecinoribus pingendis nullam viderint, vel tu aliquod data opera non quæsiveris ex quo illæ describi possent. Cum enim ex iis octo quæ continenter me inspexisse, supra demonstratum est, quinque saltem fuisse, meminerim, in quibus sine ullo aut præsentis aut prægressi morbi indicio aut rimas, aut sulcos animadverti; non videtur dubitandum, ejusmodi res quas ut morbosos effectus nescio cui ingenti siccitati olim acceptas referebant, ad hepar secundum naturam pertinere, ideoque in absoluta ejus Historia omitti non posse. Sane Verheyenius (1) vel in contracta hepatis desciptione hæc scribere non prætermisit: *Adsunt insuper aliquando* in jecoris superficie *fossulæ*, *quædam longiores*, *quasi fissuræ*, *nullo certo numero aut loco circumscribendæ*. Itaque aliquam ipsarum mentionem tu quoque in descriptione tua videris fecisse, ubi inter ea quæ Veteres exacte descripserunt, præter fissuram pro vena umbilicali, *alias* memorasti *minoris momenti fissuras*
18 *& sinulos*. Et recte quidem distinxisti. Aliæ enim sunt rimarum instar, aliquando satis profundæ, & ubi oras diducamus extremi pollicis ferme capaces, quales in facie sima haud procul a cysti semel, atque iterum nuper conspexi. Aliæ vero oblongos potius sinus, & sulcos referunt, intra quos interdum totus fere condi minimus digitus posset, Tales in tribus ex illis octo jecinoribus vidi, in summa convexa facie lobi dexteri insculptos, & Suspensorio Vinculo parallelos.

Sed multo etiam proportione longiorem, ac profundiorem, ideoque rariorem ostendit Cl. Wolfartus (2) in illo hepatis Iconismo quem supra commemoravimus, *Crenam* vocans *satis considerabilem*, *mentientem divisionem partis dextræ hepatis in duos lobos*. Hos ego omnes sulcos, illasque rimas eadem vidi qua reliquum jecur membrana, non peculiari quadam, ut videtur credidisse Glissonius (3), *pellicula* obduci, multoque minus quales adversus Tulpium Riolanus (4) in læso fortasse jecinore, bis, aut ter vidisse se, scribit, quibus ut in olla scissa serositas quædam exsudaret. Itaque ut majores has, non perpetuas; sic minores, minimasve; siquis diligentius attendat, fortasse *perpetuas*, omnes autem, quas ego quidem conspexi, *naturæ filias*, cum Malpighio (5) esse crediderim. Et hic quidem ad divisiones illas retulit, ac rimulas quas ipse inter hepatis lobulos perspexit. Ego vero eo quoque pertinere censuerim, ut in quibus aut crebriores sunt, aut majores, in iis jecur ad septi transversi motus, & subjectorum viscerum turgentiam, ac compressionem flexilius sit. Ita etiam Splenem fissuris, & rimis quibusdam ad oras præsertim scissum, nonnullis autem haud raro & profundis, & ad medium usque alterutrius faciei pertinentibus observamus, quas illud pariter præstare, non dubito, ut viscus inter diaphragma, & ventriculum altius, interiusque quam plures Medici videntur credere, interpositum, ibi pro renata facilius cedere, & flecti queat.

36 Nunc propius ad tuam IV. Tabulam revertens, in pauca rem conferam. Nam etsi Ligamentum Sinistrum multo ampliorem, inferioremque quam solet, cum hepate nexum habere video, etsi etiam quod ad nervos attinet, quædam conspicio quæ non sic vidisse me, memini; haud tamen me fugit, quam varia in rebus præsertim ejusmodi Natura sit. Igitur satis erit ex te, Vir cl. dumtaxat hæc quærere. Primum, cur *truncum* istum *nervi intercostalis* ex Vieussenii (6) potius Tabula XXIII. quam ex XI. Willisii (7) in Tabulam transcripseris tuam? Deinde, quando illum potius sequi maluisti, funiculum nerveum *a a* ex illo trunco in *antro Thoracis*, non cum Willisio (8), *Thora-* 931
cis cavitate emensa, *e regione fundi ventri-*

(1) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 2. c. 17. (2) Eph. N. C. Cent. V. Tab. I. Fig. 2.
(3) Anat. Hep. c. 9. (4) Add. ad pag. 132. Enchir. Anat.
(5) Exerc. de Hep. c. 2. (6) Nevrogr. (7) Nervor. Descr.
(8) Ibid. c. 25.

triculi, deducens; eundem tamen funi-
culum & *surculum b* infimum longe
breviores, & quod consequitur, *Ple-
xum Glanglioformem* G, *hepaticum* a
Willisio, *semilunarem* a Vieussenio ap-
pellatum, longe altiorem, aut certe
origini illorum funiculi, & surculi
propiorem multo quam Vieussenius,
proposueris? Ad hæc, atque istiusmodi
alia quæ sciens omitto, respondebis for-
tasse, te in istis rebus proponendis,
non quid Vieussenius, aut Willisius,
sed quid ipse videris, attendisse.
Verum illud etiam attendas velim,
num hac tibi responsione uti liberum
sit, qui docueris scilicet, idque lauda-
veris „ sex ab iisdem (Willisio, &
22 „ Vieussenio) graphice describi fibras
„ nerveas *a plexus intercostalis semilu-
„ nari ad diaphragmatis perforationem
„ diramatas & cæt.* „ eumque ego
animadvertissem (1) Auctores illos *de
nervis hepaticis neque ista eadem pror-
sus, neque ista eadem ambos unanimi-*
937 *ter tradidisse*, nunc contendas, *utrius-
que Viri esse consonas, sibique invicem
respondentes sententias*, neque *in hujus
Tabulæ explicatione -- a Willisii, &
Vieussenii descriptionibus* tuam *differre*.
Sed Willisio, & Vieussenio paulisper
sepositis, quæ ostendis reliqua, expli-
casque, attendamus.
932 37 *Funiculi* sequuntur d. d. d. d. &
cæt. *quos nervus intercostalis juxtim sin-
gula vertebrarum internodia, spinalibus
nervis suppeditat*, & e. e. e. e. & cæt.
*Funiculi alii, quos nervi spinales, æ-
qualibus ad superiorum* d. d. *distribu-
tionem, intervallis nervo intercostali
suggerunt, & cæt.* Verum si ista, ut
his verbis explicas, ita se habent; bi-
norum & binorum sive hujus, sive il-
lius generis funiculorum intervalla, vi-
dentur esse oportere ut altitudines sin-
gularum vertebrarum, & quod conse-
quitur, illa esse multo ampliora quæ
lumborum, quam quæ dorsi vertebris
respondent. Quid ergo est causæ cur
tua in Tabula tria exempli gratia infi-
ma intervalla simul sumpta tribus su-
premis intervallis simul sumptis non
ita ampliora inveniamus? Num quod
intervalla tua infima lumborum verte-
bris non respondeant? At vel respon-
deant necesse est; vel Plexus Semilu-
naris G sit a te perperam collocatus.

Sin autem respondent; cur ad ista
infima intervalla Nervum Intercostalem
pingis nullo modo in plexus illos hor-
deiformes excrescentem, quos Vieusse-
nius (2) *circa internodia vertebrarum
lumborum* in ipso non tantum pinxit,
verum etiam descripsit? Præterea cur
ad ista eadem intervalla funiculos d. d.
pergis delineare, quos idem Auctor di-
ligentissimus infra ea intervalla quæ
dorsalibus respondent nervis, ab Inter-
costali emergentes neque describit, quod
sciam, nec certe pingit? Sed tu aliter,
opinor, ac Vieussenius, invenisti. Cur
igitur de novis tuis ejusmodi rerum ob-
servationibus Lectores in Explicatione
Tabulæ non monuisti? Et sane erant
quædam in quibus ab illo posses dis-
sentire in istis ipsis origine, & termi-
no, quæ, eundem secutus, Funiculis
omnibus d. d., & e. e. sine ulla dubi-
tatione assignasti. Nulla enim, ut
alibi etiam indicavi, satis firma ratio
apparet, cur non utrosque ab Spinali-
bus ad Intercostalem nervum, aut cur
non vicissim primos funiculos ab iis
ad hunc, alteros ab hoc ad illos trans-
mitti, pro certo habeamus. Verum;
ut omisso nervo Intercostali, duo, non
plura, de iis Nervulis subjiciam, quos
ab Semilunari Plexu deductos pingis;
primum hoc quæro: cum nervulos h.
h. eo desinentes ostendas ubi in proxi-
ma superiore Tabula chyli Receptaculi
sedem collocasti, quod quidem situm
esse dixisti *in sinistro latere superiorum* 908
vetebrarum lumborum; quonam modo
hic doceas, per eosdem nervulos *cieri
communicationes hepatici plexus -- cum
plexu renali vicino, seu dextro?* Dein-
de illud quæro, cum alios nervulos m.
m. *vasorum biliferorum, arteriarumque
divisiones per totam hepatis intimiorem* 933
substantiam, capsulæ ductu, subsequi,
doceas; quonam modo per *totam* hepa-
tis substantiam sis eosdem persecutus,

(1) Adv. III. pag. 38. (2) Neurog. Tab. 23. & l. 3. c. 5.

aut quomodo cum *arteriarum divisiones subsequi* affirmes, ne unum quidem ostendas qui arteriarum ramis dextri lobi jecoris partem maximam petentibus comitem adjungere se posse videatur?.

940 38 De Tabula autem V. qua *ductus Hepati-cysticos, & Cystepaticos in homine ostendere* conaris, vellem quidem, ut quod ego judico, id omnes judicarent, nimirum sic tibi visam rem se se habere, ut pinxisti. Sed in tanta, quantam ipse nosti, ejusmodi in rebus ad errandum proclivitate vel ob arteriolas, vel ob ipsa etiam bilaria vascula ut ad reliquas hepatis partes, sic ad eam pariter quæ Cystim proxime contingit, pertinentia; profecto nisi homines videant aut certam aliquam facilemque, quam tu omittis, anatomicam administrationem propositam, secundum quam & ipsi eadem possint invenire, aut omnes saltem dubitandi causas ita amotas esse perspiciant, ut undequaque consentiens veri lumen affulgeat; nisi, inquam, hæc probe videant; vereor ut qui præsertim in anatomicis sectionibus, aut etiam lectionibus sunt versati, ii continuo prompteque assentiantur. Nunc enim conspicient hepatis substantiam *profundius abrasam* sic ut exempli causa sinus pro vena umbilicali alte insculpti fundum ipsum, & quæ fundo suberat, substantiæ pars sublata sint; & tamen ad G intactum perstans *fundum majoris sinus hepatis*, multo adhuc profundius quam modo dicta sublata pars,
941 subsidere videbunt. Legent, *non solum ab hac figura truncum cavæ, ejusque omnes propagines ablatas* esse, *sed & ulterius integram portam, & arteriam hepaticam, earumque omnes distributiones*: quarum quidem plerasque, & præsertim minores, longe facilius esse sciunt Pictori omittere, quam Anatomico, salvo situ, & integritate conjunctorum bilis vasculorum, *omnes* auferre. Legent, *postrema* illa duo sanguifera *vasa licet per totam hepatis substantiam cum vasis biliferis interventu capsulæ sociata progrediantur, non easdem tamen cum istis porum bilarium exacte distributiones inire, ut horum vasorum divisiones & cursus variis modis locisque non discrepent*. Intelligent profecto, quorsum hæc spectent, videlicet ne dubitatio ulla exoriatur conferentibus hanc tuam Pori bilarij delineationem cum tuis aliis vel Portæ venæ, vel arteriæ comitis delineationibus, & *divisiones, & cursus* longe discrepantes animadvertentibus. Attamen haud satis scio, quonam possint modo illum sibi scrupulum penitus ex animis evellere, cum sciant, observavisse Glissonium (1), Portæ venam, Porumque bilarium in hepate *pari passu una progredi, & similiter iterum iterumque usque ad ultima capillaria dividi*; imo cum te ipsum videant non semel in descriptione tua hæc confirmasse, inculcantem: *Ramos omnes pori bilarii, non minus majores, quam* 30 *minores, & ultimo gracilescentes... portæ surculis inalterabiliter parallelos, communem directionem prosequi; pari passu, paribus divisionibus excurrere*. Vim hujus dubitationis te porro aliter declinare conatum esse, animadvertent, hæc illis prioribus hic subjicientem: *Adde ulterius, quod distributio capsulæ, & in consequens vasorum, quæ ipsa complectitur, eadem non est in subjectis omnibus; ut ideo habitudo bilariorum canalium in hac figurâ non tam exquisite videatur concurrere cum habitudine portæ, per alias figuras nostras exhibita*. Verum utinam solum *non tam exquisite* videretur convenire. Certe optandum fuerat, Vir cl. ut in subjectum potius incidisses in quo tanta ista discrepantia non fuisset, quam ut huic tot ejusmodi defensiones præparare deberes.

39 Sed fac, homines istas dubitationes deposuisse. Ecce aliæ, atque aliæ exoriuntur. Nam primum animadvertent, te quatuor aliis in Tabulis primas ductus Hepatici divisiones exhibentem, ne semel quidem ad eum modum exhibuisse, ut saltem hæ, quas hic pingis, primæ, majoresque ductus ejusdem divisiones cum alia de tot delineationibus sic satis conveniant. Deinde si majoribus omissis ramis, ultimos spe-

(1) Anat. Hep. c. 27.

ſpectent quos in hac Tabula verſus imum limbum dexterum pingis, cum iiſque conferant quos ultimos pariter haud procul ab eodem loco in Tadula III. delineaſti; invenient illos, quamvis, ob adjunctas venæ propagines, non omnino patentes, tamen multo quam hic oſtendas, craſſiores; ut dubitent, num ſatis ſit ad hanc tantam varietatem tuendam quod ab Schelhamero (1) in Programmate, in quo alia etiam comperies ad tuum argumentum ſpectantia, traditum eſt, videlicet *in hepate aliquando petexilem eſſe, aliquando magnum hepaticum ductum: quod in pathologicis uſum habet*; vel ſi hoc ſatis eſſe, credant; mirentur, cur non majorem Hepaticum ductum ad hanc potiſſimum demonſtrationem ſelegeris.

Porro hæc etiam quærent: quem ad ramuſculum duo illi ſpectent ſurculi quibus a ſuperiore parte eſt vicina littera L? cum alii omnes quo ſpectent, intelligatur: unde autem exiſtat, & prodeat is ramuſculus, cui ſuperius reſpondet littera D? fundi enim foveæ D. ſuperficiem contingit, ſuretne integram, & quæ neque ſupra illius ramuſculi initium protuberat, neque qua proxime infra eſt abraſa, ſecundum naturam protuberabat: præſertim vero quærent, qui fiat, ut ex primis atque majoribus Ductûs ramis ille qui dexterior erat, cum omnium ultimus ſit, tanto tamen craſſior ſit quam Ductus Communis M, qui & meatum Cyſticum jam excepit; & alios omnes Hepaticos ramos, atque adeo iſtum ipſum craſſiorem? Ut enim eadem ratio non ſit inter bilariorum Ductuum truncum, & ramos, quæ in aliis eſt vaſis; tamen illius unius rami major craſſitudo eſt, quam ut, rebus ſecundum naturam ſe habentibus, defendi ſic poſſe videatur. Utinam illud ſaltem addidiſſes, quod de glandulis iſtis addis intra Ductum appictis, ſic tibi *in hoc ſubjecto videre contigiſſe*. Etſi enim de iis glandulis mihi certe, ut infra dicam, ad eundem modum non eſt obſervatum; dubitationi tamen quæ ex obſervatione minus uſitata exoritur, ſic quadantenus occurritur. Poteras etiam fortaſſe id, atque alia nonnulla quæ ſupra attigimus, Pictoris incuriæ adſcribere; qui certe in fundi veſiculæ interna facie, qua hæc dextrorſum reflectitur, ejus reticulatam ſtructuram omiſit. Attamen præſtabat, ut ſupra dixi, in Tabula ad ejuſmodi demonſtrationem parata omnem penitus cujuſcumque dubitationis cauſam vitare.

40 Id enim conaris oſtendere quod Experientiſſimi Anatomici ſatis luculenter potuiſſe adhuc demonſtrari, negant, tum majores, ut vocant, radices Cyſtis quæ ad cervicem pertinent, tum minimas quæ ad fundum, manifeſto in ipſis hominibus cum Hepatico ductu communicare: quarum illas *Cyſt hepatica*, has *Hepati-cyſtica* nominas vaſa. Verum utraque prope Cyſtim uſque adeo tenuia pingis, & præſertim ſecunda, ut his addita inſuper *majori per cyſtis* 943
involucra, trajectu ſuo obliquitate, magnopere verear, ne maxima difficultas inveniendi ad ea quæ ſupra commemoravimus adjuncta, magis magiſque augeat dubitationem. Sed rem indicas quæ inveniendi difficultatem poſſit minuere; nam horum ductuum *Hepati-cyſticorum* extrema in bilis folliculo foramina *admodum quidem minuta* eſſe, confiteris, *ſed per quandam tamen circumpoſitæ carunculæ eminentiam in plurimis ſubjectis ſatis conſpicua*. Et ſane carunculas appingis decem, ſatis proſtantes, atque conſpicuas, ut lenticulares glandulæ eſſe videantur. Sed veniam dabis ingenuitati meæ, ſi candide confitebor, me iſtiuſmodi carunculas in nulla unquam Veſicula, quod meminerim, vidiſſe, etſi plurimas, & in his quaſdam interdum valde amplificatas, diſſecui. Veruntamen in rebus ejuſmodi quas tu & pingis, & *in plurimis ſubjectis ſatis conſpicuas* eſſe, affirmas, meæ non memoriæ modo, verum etiam diligentiæ diffiſus, nuper Veſiculas quinque, quanto maximo ſtudio potui, perluſtravi; nec mihi adhuc contigit, ut unam ſaltem iſtarum carunculorum

(1) Progr. Anat. n. 23.

viderem. Quid ergo est? In quibusdam Vesiculis carunculas istas interdum apparere posse, non negabo; attamen num carunculæ sint, an potius distentæ glandulæ, iis qui viderint, decernendum relinquam. Sed fac, quod ego non video, adesse; quomodo per has carunculas in tua vascula traducemus, non dico specilla, sed tenuissimas setas, si non modo foramina *admodum minuta* esse, confiteris, sed nonnulla vascula quacumque seta delineas tenuiora? Quæ res, & illorum fere omnium tenuitas minor ad Pori bilarii ramusculos, quam ad Cystim delineata, non satis præterea videntur convenire cum his quæ a te, Vir cl. diserte scribuntur: *hepati-cystici*
944 canales *ampliores sunt* ad *proprias in cystim extremitates*, *angustiores in suis ad poros biliarios radicibus*. Imo qui tuam delinationem attendent, cum rem contra pingi, animadvertent; non istos esse canales *hepati cysticos* existimabunt, sive ab ductu Hepatico ad Cystim vehentes, sed *Hepaticos*, hoc est, ab ea hepatis substantia quæ Cystim contingit, ad ductum Hepaticum referentes, nec a cæteris quos in vicinia similes pingis, origine, & munere discrepantes.

41 Neque vero de iis aliis vasis quæ *Cyst-hepaticorum* nomine a te pinguntur, multo aliter existimabunt. Longe enim tua differt delineatio a descriptione Glissonii, qui propterea longe etiam aliud munus vasi adscripsit; cujus finem in cervice Vesiculæ observavit. Namque ille (1) *radicum vasorum bilariorum insignem*, *integrumque truncum* describit *vesiculam ingredientem*; tu contra, ex pluribus qui sunt ad Vesiculam divisi, *ramis* coalescentem ostendis truncum qui Hepaticum ductum ingreditur. Ille suum truncum ait, *ramusculos aliquot, & vasa capillaria in hepatis cavum distribuere*; tu a truncis bene longis ne unum quidem proponis ramusculum, aut vas capillare quod in jecur ipsum spargatur, ad idque pertineat. Ille in Vesicula docet *vix vestigium foraminis* sui trunci *apparere*, ejusque insertionem comparat cum *insertione ureterum*, aut *ductus communis*, non sine quadam, instar huius, sed *exigua protuberantia*; tu nullam hic protuberantiam pingis, imo doces, hanc *ut plurimum* deesse, & hæc vasa *folliculi tunicas plerumque transmittere directius, quam vasa alia primi generis*, orificia autem ipsorum satis manifesta, & patentia delineas. Postremo Glissonius qui monuit, *ut in certam trunci hujus* sui, *ejusdemque distributionis atque insertionis notitiam deveniamus*, *hepar ipsum sua carne exuendum esse*, & toties sane ipse exuit; non modo nullum ejus trunci cum Hæpatico ductu commercium memoravit, sed certe, ut diximus, truncum ad Vesiculam docuit pertinere. Tu vero ita rem proponis, quasi Glissonius exiliores quidem vasis partes, seu ramos, crassiorem autem, seu truncum videre non potuisset: duos enim truncos delineas cum trunco Hepatici ductus connexos, imo satis amplis cum hoc orificiis communicantes.

42 Hæc omnia cum ita essent; tamen ego tibi tantum tribui, ut tot dubitandi causis neglectis, tua ista in Cystis cervice tot, & sic patentia foramina, tum vero ista etiam satis ampla in trunco Hepatico orificia diligenter inquirerem. Verum necesse est ut in cadavera inciderim quæ, quamvis viderentur, minime tamen essent ad hanc perquisitionem idonea. Tibi enim pro certo affirmare queo, me neutra in parte quæ a te pinguntur, adhuc videre potuisse. Quod vero ad ipsos attinet ductus; cum aut Hepatici canalis ramos persequerer qui in vicinia Cystis discurrunt, aut cum Cystim lenta ac suspensa manu a jecinore separarem, surculos quidem conspexi quosdam qui cum sanguifera essent, aut bilaria etiam vascula, sed Vesiculam denique non subeuntia, ductus *hepati-cysticos* facile, siquis non caveret mentiri posse viderentur: quinetiam interdum nonnulla vidi quæ me post multas perquisitiones dubium incertumque relinquerent; nulla tamen unquam quæ manifesto pespicerem intra Vesiculæ fundum hiare.

Quod

(1) Anat. Hep. c. 23.

Quod si alias unquam me perspecturum, desperavi; certe quidem speravi nuper, cum videlicet jecur dissecarem quocum Cystis non nisi modica fundi parte jam prope ejus limbum cohærebat, toto autem reliquo superiore fundo, totaque cervice sic laxe adhærebat, ut sine cultro, sine ulla vi ab hepate disjungi posset. Multa enim eo toto intervallo jecur inter, & Cystim intercedebat pinguedo. Cum igitur lente disjungerem; sanguis quidem paucus, sed nihil quidquam effluxit bilis, neque ullum prorsus *Cyst-hepaticorum* canalium indicium fuit. Restabat illa dumtaxat pars infima ab arcto hepatis nexu dividenda: quod intra modicum omnino spatium cum tot collecta vasa tum *Cyst-hepatica*, tum *Hepati-cystica* esse oporteret; non difficile fore sperabam, ut aliquod saltem luculenter mihi in conspectum se daret, sive ad Vesiculæ exteriorem faciem id quærerem, sive oscula ad intimam superficiem investigarem. Et sedulo utrumque feci; sed frustra. Nam neque extra, certi aliquid inveni, neque intus ullam prorsus carunculam, aut foramen ullum; cum tamen jecur recens, & quam sanissimum foret, Vesicula autem optime constituta; isque homo probe nutrito, atque adeo obeso corpore prope ad sexagesimum, cum apoplexia sublatus est, annum pervenisset.

43 Tabula VI. mihi meas quasdam ad memoriam revocat observationes, in hisque duas; in quarum altera Cystim tam brevem, tamque angustam inveni, ut imo fundo ab jecoris limbo satis distaret, majorem autem oleam tota continere vix posset. Bilis inerat perpauca ex viridi pallida. Hepaticus truncus duplo erat amplior quam par fuisset, rugosaque intus superficie, sed non in retis formam disposita. Nimirum, credo, quæ bilis in Cystim divertere debuisset, eam magna ex parte in eo trunco subsistere coactam, hunc olim dilatasse. Ut hanc observationem in Anu, sic alteram in Sene habui, cujus cadavere ante aliquot annos ad publicam Anatomen usus sum. Huic Seni Communis, Cysticus, & Hepaticus ductus intra hepar usque, dilatati erant adeo, ut perimetrum duobus transversis digitis æqualem haberent. Orificium tamen ductus Communis naturalem fere, in sua caruncula, angustiam servabat; ut proclive esset intelligere, subsistere ibi calculum potuisse, biliique exitum intercludere, cujus propterea tanta collecta vis fuerit, ut non modo eos omnes ductus sic distendere, sed cystim insuper potuerit ad digitorum transversorum octo longitudinem amplificare. Erant autem calculi vel intra jecur in ductu Hepatico, hujusque præsertim majoribus ramis passim obvii. Sed in Cysti nonnullis cum calculis erat bilis ejusmodi ac si admistam haberet aquam in qua caro recens lota esset. Subcruentus is color acceptus referendus videbatur sanguini, & ichori qui ex carnea quadam excrescentia destillarent inæquali, flaccida, subrubicunda, ad cerasi magnitudinem ex imis Vesiculæ ipsius internis parietibus extante. Cui non absimilis altera ad urethræ initium inventa est quæ vesicæ orificium fere obstrueret, urinæque exitum difficilem redderet. Sed calculi qui in ejusmodi subcruenta aquosaque bile concreverant, ut quo plerumque invenire soleo, colore non erant, sic; ut fieri posse prædixeram; non ea quæ plerumque soliti sunt, præstiterunt. In aquam enim conjecti, etsi ad fundum non ruerunt; non æque tamen ac solent, eos vidimus supernatare. Flammam autem non servaverunt, neque ad flammam in guttas liquati sunt, neque crepitus edidere, nec quod gratum esset, oluere. Quæ omnia accidere posse, prædixeram ob ea quæ de nigris calculis non modo in III. *Adversariis* scripseram; verum insuper eodem quo illa edebantur, tempore animadverteram. Cum enim Jo. Bapt. Vulpius Vir Cl. meusque nunc Collega meritissimus, tunc quosdam ad me calculos attulisset, ab se olim de Vesica fellea extractos, nonnullisque eorum disruptis vidissem sub tenui crusta ex viridi subflava nullam nisi nigram atque friabilem latere substantiam, eosdem-

que

que flammæ admotos illa omnia quæ nigros scripseram, omnino præstare; tum vero ipsos in aquam conjectos primum quidem ad summum redire animadverti, sed mox emissis bullulis paulo post ad fundum prolabi. Quæ cum observassem, deliberare mecum cœpi, an ad calcem eorum *Adversariorum* hoc quoque nigrorum calculorum discrimen adjicerem.

Nec feci tamen, primum quia non est meæ consuetudinis ex una observatione quidquam magnopere affirmare. Deinde quia ne id quidem; ut infra ostendam; iis quæ in *Adversariis* scripseram, plane adversabatur. Novissime quia si id a me scriptis adversaretur; Fernelii quoque, & Bidloi observationibus repugnasset. Ille (1) enim scripsit: *calculum in cysti-fellea plerunque concrescere nigrum, sed tamen levem, & qui aquæ immersus innatat.* Bidlous (2) autem: *calculos ex bile oriundos, aquis innatare, atque igne, cujuscunque sint coloris, figuræ, & magnitudinis comburendos existere.* Quorum Virorum observationes pro falsis habere, ac prorsus repudiare ego sane non auderem, ne si plurimas quidem omnino adversas ipse vidissem; propterea quia variæ esse possunt in nigris calculis substantiæ, varioque modo compactæ, ut non omnes ad fundum ruere necesse sit. Atque adeo ut ad illam meam, publice in Gymnasio habitam observationem revertar; cum de calculis quos in Hepatici ductus ramis fuisse plurimos dixi, plures vel in aquam projicerentur, vel flammæ admoverentur, alii quidem quæ plerique solent biliosi calculi, præstiterunt; alii vero, etsi pariter flavi erant, non modo eadem non præstiterunt, sed quæ ex illo eodem Sene cystici, ut dictum est, nobis præbuerant, observanda omnino præbuerunt; ut necesse sit sub eadem facie, & colore non eandem compositionem fuisse. Quæ omnia haud alio proposito memoro, ac cætera illa in *Adversariis* memoravi; ut quid ego observaverim, constet; non quod aliter ab aliis, in rebus præsertim hujusmodi, observari posse, negem. [illegible]

(1) Pathol. l. 6. c. 5. (2) Vindic.

44 Idemque te, Vir Cl., ut pro amicitia nostra simpliciter dicam; in re eadem facturum speravi. Sed quando tibi aliter videtur placuisse, in mearumque illarum observationum examen plures tibi socios, cum Bononiæ esses, adjunxisti, in iisque, quod tunc multis mirum est, Virum Præstantissimum, mihique non uno nomine conjunctissimum Antonium M. Valsalvam tantum abest; id ut graviter feram; ut hujus, incredibili Rei Anatomicæ detrimento mortui, memoriam majori propterea quam alias fecissem, meo labore, & contentione ornandam susceperim; vos autem qui estis superstites (& diu, precor, sitis) quocumque possim, ac mihi liceat, officio sim libens prosecuturus. Neque enim alia quam veri quærendi causa id factum a vobis esse, dubito, ut ego vicissim pro eodem veri studio nunc a te quæso, ut quæ scripsisti: mecum recognoscere, & cum meis conferre observationibus ne graveris. *Calculi*, inquis, *vesicæ felleæ duplicis generis sunt; alii nigri, flavescentes alii: & cæt. Nigri nunquam perfecte cuboidei visi sunt, seu sex lateribus prædìti, quidquid aliqui asseverent.* Ego (3) quoque meas observationes in duo capita diviseram, in eas quæ ad nigros, & in eas quæ ad cæteros (quos ego quidem sæpius inveni) calculos pertinerent. In hoc siles. De figura autem non siles, in qua me lapsum esse, putas. Verum ego de figura *perfecte cuboidea* nunquam *asseveravi*, qui scripserim, observatos a me calculos *varia* fuisse *figura*, *quanquam omnes*, *uti ferme solent*, *a cuboidea longissime non aberrant*. 474

Hoc tu in *paucissimis* nigrorum agnoscis, sed eorum reliquos *ut plurimum deprehendi* asseveras *quatuor triangulis æquilateribus*, *& æqualibus circumscriptos*; *Flavescentes* autem calculos *sphæricam plerumque aut ovalem affectare figuram*; ... *quod si angulosam nanciscantur superficiem*, *pentagonum ut plurimum corpus*, *seu dodecaedrum*, *duodecim æqualibus*, *æquilateribus*, *atque æquiangulis pentagonis contentum imita*-[illegible] ri.

(3) Adv. I. I. Animadv. 28.

ri, Ego vero cum te animadverto istam facierum similitudinem, & æqualitatem usque adeo inculcare, ut; quasi timeres, ne non satis quid tibi velles assequeremur, pentagona dicens *æqualia*, & *æquilatera*; adjiciendum insuper censeas *æquiangula*; non possum interdum non sorti meæ subirasci, qui cum calculos non paucos nigros, longe autem plurimos flavescentes invenerim; neque ex his quos multos asservo, neque ex ullis quos unquam viderim, in unum incidere potuerim qui tantam istam omnium seu triangulorum, seu pentagonorum æqualitatem, & similitudinem exhiberet. Sed hoc me interea solatur, quod etsi a te ut plurimum id visum credo; perraro tamen ab aliis conspectum animadvertam; atque ita perraro, ut vix unum Bartholinum producas, qui tamen inter *infinitos* calculos *figurâ seminum cnici* præditos, quinque, haud amplius, memorat *figurâ mathematicorum corpora pentagona repræsentante*; quibus ipsis verbis ut corpora significantur quinque angulis, ut pyramis cujus basis quadrilatera sit, non viginti, ut dodecaedrum, instructa, ita certe in illiusmodi corporibus nulla omnium angulorum, aut laterum æqualitas potest significari. Magis fortasse ad tetraedrum pertinet Vesalii (1) locus, quem poteras attulisse: Bilis Vesicula *decem & octo lapilli continebantur perquam læves ac trianguli imagine æquis undique costis ac superficiebus formati*. Re tamen vera ex nigris non erant, sed *colore virides, & quasi nigrescentes. at cum exiccati essent, magis videbantur cinericei*. Quod si tu vicissim ex me quæras, ut Auctorem producam qui cubica hos calculos figura observaverit; pri-
907 mum is in promptu est quem ipse *accuratissimum* vocas, Exercitatissimus certe, & Præclarissimus Vir Mangetus (2).

Hic enim scribit, se *aliquando reperisse vesiculam biliariam ad absolutam turgescentiam infarctam bile niverrima & cæt. aliquando preterea vidisse eandem vesiculam calculis ad formam & magnitudinem tesserarum lusoriarum ef-formatis completam*. Deinde tantum abest ut ego perfectam (quod tu facis) aliquam figuram hisce calculis adscripserim, ut juvet hic mea paulo ante producta verba iterare quibus hoc tantum scripsi, *ferme solere a cuboidæa longissime non abesse*. Et sane eorum quos ego vidi, plerosque memini a propositis a te figuris multo longius quam a cuboidæa abfuisse. Atque adeo ex iis quos forte asservo, plerosque videre est factos magnam partem ex duabus quarum altera alteri basim utcunque obvertit, triangularibus pyramidibus, inæqualibus, & inæqualiter junctis, atque inæqualibus facierum tum spatiis, tum angulis, horumque perpaucis, quales in dodecaedris esse omnes debent, obtusis: quæ omnia videlicet faciunt, ut existant corpora nulla *regulari*, ut vocant, figura prædita, ideoque non cubica, imo neque (nam ne id quidem scripsi) cuboidæa, sed ab hac ultima tamen figura longe minus quam a certis illis, a te propositis, usque adeo regularibus, remota.

45. Etsi vero has meas de felleorum calculorum figura a tuis adeo discrepantes observationes omnibus qui apud me inspicere velint, facile possum demonstrare; non tamen tuas propterea reprehendo, neque scribo: *numquam perfecte tetraedrici calculi, aut dodecaedrici visi sunt, quidquid aliqui asseverent*. Quinimo etsi egomet tanto ante quam tuas legerem observationes, in quosdam ut supra ostensum est, tum nigros, tum flavos calculos incidi qui in aquam conjecti, deorsum laberentur; non tamen tecum possum pro *semper inconcusso* sta-
tuere: Ex *flavis ejusmodi calculis plu-* 476
rimos aquæ immersos submergi, ex nigris vero prorsus omnes. Quam enim tibi, Vir cl. fidem habeo, eandem Fernelio, & Bidloo me habere par est, quorum ille, ut vidimus, diserte de nigris, hic de *cujuscunque coloris* calculis contrarium affirmavit. Horum autem doctorum fides, & quod neque ego, neque tu pro certo unquam asseverare poterimus, nos de nigris, cujuscunque generis inveni-

(1) Epist. ad Roel. (2) Theatr. Anat. Tom. I. p. 382.

veniri possint, experimenta cepisse, hæc, inquam, cogunt me assensum sustinere, cum te aut illa quæ protuli, aut hæc
475 etiam scribentem lego: *nigros felleæ cystidis calculos in aquam projectos statim immergi, & fundum petere, extra omne dubium est*. Quid? quod si me mihi ipsi æquum est credere; ex nigris habeo qui in summo innatent; nigros autem illos alios calculos *immergi* vidi quidem, & *fundum petere;* non tamen *statim*. Nam, ut supra expositum est, in aquam projecti, primum ad summum redierunt, deinde emissis bullulis paulo post ad fundum descenderunt. Quod quidem satis est, ut vere scribi possit: hos *aqua immersos, non ut ii qui de urinaria vesica extrahuntur, in imo subsidere, sed innatare*. Urinarii enim quos ego quidem hic habeo, calculi, in aquam projecti, neque sursum redeunt, neque in summo vel punctum temporis consistunt, aut innatant, sed recta ad fundum continuo ruunt. Qua in re satis ab ipsis discrepare flavescentes Cystis calculos confitearis, necesse est, qui scribas, *ex his — plurimos — aquæ immissos eidem primum supernatare; hinc post aliquam in aqua macerationem, cum eandem imbiberint, sponte non minus submergi, & fundum petere, — te summâ cum voluptate observasse*. Tu vero ad hanc potissimum observationem habendam tot tibi Bononiæ socios adjunctos narras, & in his Cel. Valsalvam, cujus etiam *in ædibus* eandem *semel, atque iterum* cum ipso simul a vobis *tentatam* scribis. Tanti erat videlicet, ut illud confici, & concludi adversus me posset: „ jam animo excutiendam esse, veluti non veram, bonæque observationis expertem, propositionem illam in genere: *Fellei folliculi calculos aquæ immersos, non ut ii, qui de urinaria vesica extrahuntur, in imo subsidere, sed innatare:* „ Quam quidem post Bidloum, Fernelium, Riolanum, aliosque, Modernorum aliqui nimis fidenter, minusque experti receperunt, propriisque in Operibus exscripserunt. „ Sed vide, quæso, hac in re quantum inter meum intersit, tuumque judicium. Tu propter vestram istam observationem mea illa verba damnanda censes; Ego, ut paulo ante ostendi, ista ipsa observatione judico mea illa verba satis comprobari potuisse, si forte ea (quod non est meæ consuetudinis) *nimis fidenter, minusque expertus* ex Fernelio, & Riolano *exscripsissem*. Quid enim tandem ea sibi verba aliud volunt, nisi felleis, & urinariis calculis in aquam conjectis, non idem pariter utrisque accidere, sed hos in imo subsidentes conspici, illos autem innatantes? Aut quis est qui significari omnino iis verbis contendat, felleos vel *post aliquam in aqua macerationem*, & postquam hanc satis *imbiberint*; adhuc esse innataturos? ut propterea ad me arguendum, sibi insuper, si Diis placet, eos calculos cogendos existimet, quod vos fecistis, atque adeo *per manum mergendos, ut citius aquam imbibant, citiusque etiam fundum petant*. Ego vero neque id unquam volui, neque mea verba ex Bidloo, Fernelio, Riolano omnia exscripsi, neque, etsi omnia exscripsissem, horum loca, & nomina laudare omisi, neque demum ut *minus expertus* ipse (quanquam iis minus expertum libenter me fateor) eos Scriptores memoravi, sed ut suum omnibus redderetur, & tu in posterum, aliique Cl. Viri non ad Bidloum dumtaxat, sed ad illos potissimum qui Bidloum præcesserunt, Auctores istam eandem observationem referretis: quibus sane omnibus posteros magis gratias agere quam obtrectare, par videlicet, æquumque est.

46. Verum me idcirco, opinor, *minus expertum* putasti, quod me *aliquoties expertum* id *esse*, scripseram. Sed ego toties ea quæ propono, experiri solitus sum, ut cum *aliquoties* dico, sæpe *pluries* dicam quam alii plerique soliti sint observare. Idque adeo hæc ipsa res ostendit. Neque enim quæ tu observasti, iis adversantur quæ me expertum esse, scripsi; sed iis quæ te expertum esse, scribis, quæ ego observavi, adversantur. Nimirum tu scribis, atque pronuncias, ex flavescentibus

tibus

tibus calculis *plurimos* ad fundum mox labi; aliquos dumtaxat excipis, quos novissime videris observasse; *non ita pridem ab amico quodam dono acceptos, tum nonnullos a te ex fellea hydropici cujusdam vesicula extractos.* Hos *curiose inter cæteros reservas.* Hos concedis *aquæ vel diutius immersos, eaque quantum velis imbibitos, nunquam in imo subsidere.* Sed *annotandum* censes: *valde adhuc molles esse*, & cum illis fluvialibus tophis comparandos, qui *levissima digitorum pressione in arenulas omnino dissiliunt.* Contra ego ex iis quos variis temporibus, variisque de cadaveribus flavescentes Cystis calculos extraxi, longe plurimos inveni qui in aquam projecti, ad fundum minime descenderent. Quinimo repetitis nuper, atque adeo hisce ipsis diebus in iis omnibus qui ad manum erant, cysticis calculis experimentis, ut si forte contra atque alias, succederent, id tibi ingenue fateri possem; ne unus quidem fuit qui post horam; post horam autem? post unum, atque alterum diem fundum peteret. Quid verbis opus est? Totum triduum in aqua reliqui. Omnes tamen totum triduum in summo innatantes persliterunt. Neque ullum prorsus indicium dederunt, aliter futurum fuisse, si vel aliquanto diutius reliquissem. Quos enim fregi, siccos intus, non humidos deprehendi; ut nihil aquæ viderentur imbibisse. Neque hæc ideo acciderunt quod *molles* essent, aut *levissima digitorum pressione* in fragmina dissilirent; duri enim satis sunt, nec levi digitorum pressione frangendi. Imo vero, quantum ego judicare potui, idcirco sic contigit, quod bene compacto, firmoque cortice muniti, imbibere aquam non potuerunt. Itaque fracti, & in aquam iterum conjecti primum quidem in summo natarunt, mox vero quædam citius, alia serius omnia sane fragmenta brevi ad fundum corruerunt; inde autem extracta, & in minora fragmina diffracta, intime aqua imbuta apparuerunt. Inter calculos autem qui aqua triduum innatarunt, præter plures ex flavescentibus, fuerunt plumbeo colore quidam, aliqui etiam valde fusco, nonnulli nigro, ad summam omnes quicumque, nullo habito delectu, a me in aquam projecti sunt. Hi omnes olim (recentibus enim quos ipsos alias vidi innatare aquæ, nunc carebam) hi, inquam, omnes alii ex aliis Vesiculis felleis extracti fuerant: quod hic omittendum non putavi, cum tu quidem quos calculos *post aliquam in aqua macerationem* ter vidisse submersos narras, hi ex una omnes Cysti, an ex pluribus; recentes, an veteres fuerint, non adnotaveris.

47. Cum autem ea quæ istis calculis sive adeo fuscis, sive nigris contigisse, modo scribebam, attendo, illudque præterea quod observasse alias memini in nigris calculis quibusdam non uno ex cadavere extractis, præsertim vero in viginti varia magnitudine præditis quos in Peripneumonici fellea Cysti deprehenderam, rara videlicet ac friabili carbonis instar fuisse substantia; cum hæc, inquam, omnia attendo; certe in universum *liquere* non puto, *nigrorum horumce calculorum substantiam magis esse compactam, — ut flavescentes nigris leviores sint*, neque inde horum, illorumve calculorum in aqua citiorem, aut tardiorem descensum potius esse repetendum, quam ex eo quod aquæ particulæ citius, aut tardius ea copia intra calculos se insinuent quæ horum ponderi addita, efficiat, ne ab aqua amplius sustineri jam possint. Cæterum quod ad calculorum structuram attinet; illud primum a te scribi animadverto: *revera calculos hujusmodi flavescentes ex superpositis invicem, numero pluribus, aut paucioribus stratis, veluti superveretis corticibus — crescere, & construi, diligenti inspectione deprehendi.* Neminem videlicet hic designas. Sed paulo inferius cum addis: *Illam* 477 *tamen in hujusmodi calculorum stratis concinnitatem, & regularem elegantiam non cerni, ut si, ad exemplum, primum stratum ex albo flavum sit, alterum sit viride, tertium rursus ex albo flavum, quartum denuo viride &c.*

hîc vero nonnullos continuo notas, *veluti*, inquis, *ab aliquibus prædicatur*. Et tamen idem ego & probatam a te, Vir cl. structuram illam ex stratis, & hunc a te improbatum eorum ordinem descripseram, neque tamen hunc quidem *prædicaveram*; sed in *nonnullis* dumtaxat mulieris cujusdam calculis fuisse, scripseram. Tu vero cur improbas? *Nunquam*, inquis, *ego certe in tot inspectis cysticis calculis hunc ordinem deprehendi*. Sed hinc profecto non efficitur, me in illis calculis non deprehendisse, in quibus ad hunc usque diem servatis, possum omnibus istum ipsum quem descripsi ordinem luculentissime demonstrare. Fortasse ne alia quidem vidisti de quibus siles; a me non jam in nonnullis unius, sed in multis plurium Vesicularum calculis descripta, ut strata illa *tot quasi lineolis ad centrum tendentibus distincta*, ut *flavam bilem* (*primis diebus mollem, post in nucleum ex obscuro croceum concretam*) *manifesto* in media calculorum singulorum parte *conclusam*. Ego tamen vidi, & videre adhuc omnes apud me possunt, atque ita videre, ut in his quidem haud paucis flavescentibus variorum hominum calculis locum non habere agnoscant, quæ tu de flavescentibus in universum pronuncias: *Minimum nucleum, seu potius solidiorem quandam arenulam centrum occupare*.

Huic vero solidiusculo principio bilis corpuscula *hærentia, indeque indurata, molem paulatim amplificare, veluti foliis ad folia superstructis*. Nam neque *minimum*, sed amplum pro mole calculorum *nucleum*, neque *arenosum*, sed biliosum, neque demum *veluti foliis ad folia superstructis*, sed simili prorsus bile adauctum videbunt, donec strata incipiant ipsum complectentia, firmioremque calculorum partem efficientia. Sed alia quoque conspicient ab iis quæ tu pariter doces, magnopere discrepantia.

48 Tu enim universe pronuncias: *calculos hujusmodi bifariam, seu in æquales partes sectos, aggerrimos exhibere elegantissimos circulos, quorum minores a parallelis majoribus usque ad externam faciem continentur*. Hi vero saltem de quibus dicebam, calculi, sic dissecti, non *elegantissimos circulos*, sed stratorum lineas exhibent ei figuræ quam supra in iisdem descripsi, respondentes; quanquam vel in tuis ipsis calculis non satis intelligo, quomodo, si *dodecaedri* forma sint, illa quoque ultima quæ *ad externam faciem sunt*, sive externam faciem componunt, strata *elegantissimi circuli* videantur, aut quomodo, si *sphæricam aut ovalem affectent figuram*, vel necesse sit, vel satis sit *in æquales* partes secari, ut istos exhibeant *circulos*; nam sphærici sectione quacunque, ovales omni quæ majorem axem ad perpendiculum secet, circulos exhibebunt; iidem autem ovales, si per eundem majorem axem non ad perpendiculum sectio ducatur, quamvis *in æquales partes secti* esse possint, non *circulos* exhibebunt, sed ellipses. Non me præterit, inter Anatomicos, & *ovalem fenestram* dici foramen quod ellipticum sit, & *cubiforme* os vocari quod cubica revera non sit figura, atque alia ejusdemmodi inter nostros ad mathematicam loquendi normam solicite exigi non consuevisse. Verum tuos istos *circulos* ad eandem non esse exactos, qui credam? cum mea illa certe exegeris verba quibus horum calculorum figuram vel cautius aliquanto quam Anatomici soleant, sic ut potui, indicavi: *ferme esse solitos a cuboidea longissime non abesse*. Eadem animadversio facit, ut cum de nigris calculis scribis: *Id maxime dignum adhuc observatione esse, quod calculis hujusmodi in cujuslibet magnitudinis fragmina fortuito abruptis, hac tetraedricam adhuc affectant figuram*; silere hic non debeam, neque ista fragmina si, ut mihi accidit, ita *fortuito* abrumpantur; ut rupturæ sectio vel plures planas facies, vel unam quidem, sed aut curvam, aut si planam, parallelam annexæ basi repræsentet, *tetraedricam satis affectare figuram* posse, neque cum affectant, id calculorum, sed tetraedri naturæ & proprietatibus acceptum esse

referendum. Cæterum quod hos nigros
calculos *arbitraris* compingi *absque* are-
noso illo *nucleo;* huic opinioni, a me
olim habitæ observationes non adver-
santur. Sed eum nucleum & in plum-
beis nonnullis frustra quæsivi, & in
valde fuscis, quorum illi ferme ad cu-
boidæam, horum plures ad pyramidis
figuram accedebant triangularis, sed ita
inæqualibus faciebus, ut a vero tetrae-
dro longissime abesset. Nolim tamen
existimes, me istum arenosum nucleum
credere ne in iis quidem quos ego non
viderim, calculis inveniri, aut, si cre-
derem, a cæteris propterea dissentire
quæ ex Medicis colligis de *calculorum
felleæ cystis, & urinariorum excipulo-
rum affinitate*. Imo vero quantum
hæc probem, Doctissimi illi, & Cele-
berrimi Viri sciunt, qui meum, ante
hos quinque annos scriptum, Consilium
legerunt pro Fœmina Principe quam
renum calculi & dolores quibus subin-
de obnoxia vixerat, tum deinque am-
plius non vexarent ex quo aliis corripi
doloribus cœperat quorum semper sub
dextris costis spuriis initium erat. Sed
& olim in Illustrissimo Præsule Angui-
sciola, Pontificis Max. ad Inclytam Ve-
netorum Rempublicam Legato, qui uri-
nariis etiam morbis laborare consueve-
rat, tres aut quatuor in fellea Cysti
calculos vidimus. Amplissimus autem
Vir, & omnibus quæcumque in Princi-
pem cadunt, Virtutibus Ornatissimus
Georgius Cardinalis Cornelius, Antistes
Patavinus, ut renes abnormi magnitu-
dine, & ramosis farctos lapidibus, sic
incredibilem in modum flaccidam, om-
nisque humoris expertem habuit Vesi-
culam fellis, unum, sed insignem, cal-
culum complectentem. Verum hæc,
& alia fortasse ejusdemmodi fusius alias
persequemur.

49 Nunc ad illa transeo quæ olim
primus, ut puto, scripsi de iis quæ in-
ter comburendum utrumque felleorum
calculorum genus observantur. Nemi-
nem hic pariter designas, ubi nihil cre-
dis esse quod arguas. Easdem propo-
nis observationes, ac quædam addis quæ
479 utinam ego omnia possem accipere; ve-
lut istud: flavos calculos illa observanda
præbere *qui præcipue molliores, aut re-
centiores sunt*. Plures enim calculos ha-
beo neque molles, neque recentes, in
his etiam ex iis quosdam in quibus illa
primum Bononiæ vidi. Hi autem (nec
cæteri discrepant) post hos totos vigin-
ti annos nihilo difficilius flammam con-
cipiunt, servantque, aut reliqua præ-
stant, quam olim vel recentissimi.
Illud etiam, quod, *ut ad praxim appri-
me faciens; annotandum* censuisti, *mul-
to scilicet in genere difficilius flammam
concipere calculos cysticos, quam qui bi-
liferis duntaxat poris insederant*, quo-
modo verum sic in universum esse cre-
dam, qui, nigris, paucisque aliis exce-
ptis calculis, cysticos omnes in quibus
id quidem expertus sum, facillime in-
flammari vidi; ex Hepatici autem du-
ctus calculis quosdam, ut supra indica-
tum est, deprehendi, qui etsi flavi erant,
minime tamen flammam servabant? Nec
vero quæ addis alia cysticorum, atque
hepaticorum calculorum discrimina prio-
re certiora existimo. *Ut ductuum*, in- 480
quis, *hepaticorum calculi oblongi semper
sunt —: cystici ex adverso ad rotundam
plerumque, & conglobatam figuram ac-
cedunt; Ita minores calculi hujusmodi
ductibus inhabitare quidem; majores ve-
ro felleum folliculum duntaxat occupare
possunt*. Verum, si tu ipse jam supra 150
scripseras, tot illos calculos a Cl. Len-
tilio observatos, *sedes suas figere forsan
potuisse, non tantum in cysti fellea,
quam etiam per hepaticum ductum, &
melius per poros altiores bilarios, ubi
molis rotunditatem, & parvitatem as-
sumpserint; instar calculorum in iisdem
fistulis nidulantium, a Cl. Reverhorstio
observatorum;* quonam hic pacto, *du-
ctuum hepaticorum calculos oblongos sem-
per esse*, pronuncias? Vel quomodo *cy-
sticos ex adverso ad rotundam plerum-
que, & conglobatam figuram accedere;*
fatebor, quando; ut te ipsum docere,
sileam, ex cysticis nigros esse *tetraedros*,
vel utcumque *cuboideos*, flavescentes au-
tem non omnes *sphæricam*, aut *ovalem
affectare figuram*, sed ex iis esse qui
angulosam etiam *nanciscantur superfi-*

ciem; certe mihi alia plerumque quam rotunda, & conglobata figura occurrisse, satis antea ostensum est? Postremo qui credam, a minoribus calculis hepaticos ductus, a *majoribus vero felleum folliculum duntaxat occupari posse?* cum legerim, atque adeo viderim, Hepaticum ipsum ductum ad eam interdum amplitudinem dilatari, ut non minores quam quos plerumque in Cysti invenimus, calculos possit continere. Quo magis suspicor, in eodem, ejusve ramis illos, minoris fortasse magnitudinis, calculos, si modo biliosi fuerint, delituisse, quos alibi, ut hic memoras, scri-
191 bis, *in vena portæ* S. Ignatii a Columbo *repertos* esse. Nam; ut recenti adhuc re, atque adeo sexto ab illius obitu die Polancus is qui a secretis viventi fuerat, ad Socios scripsit (1); hepar *durum*, *& intra hoc quidam lapides* inventi sunt; Intra hepar autem tam arctus nexus, tamque similis intra eandem Capsulæ vaginam, venæ Portæ, & bilarii ductus incessus est, ut proclive Columbo fuerit in ejusmodi præsertim extispicio quod honoris causa expedite, ut fit, non disciplinæ gratia diligenter habebatur, id in venæ ramis esse credere quod fortasse in conjuncti meatus ramis hærebat; Quorum quidem perpetuam cum ea vena conjunctionem num Columbus idem probe nosset, dubito, cum alibi (2) ipsum animadverto eosdem, *inter venæ Cavæ, portæque ramos*, describentem *per jecinoris substantiam dispersos*. Nec sane meliora Vesalius (3) docuerat, eos *in dictorum* utriusque venæ *ramorum medio* proponens, & *aliquibus* dumtaxat *in locis*. Quod si hæc Summi Anatomici; tanto magis excusandi Medici essent, si qui forte per ea tempora ob eandem illarum rerum ignorationem ad eundem essent modum hallucinati. Hoc autem dico propter Jacobum Camenicenum (4), cujus observatio non unâ ratione ad *Historiam* pertinebat tuam, atque aptius certe quam ista Columbi, ad propositum illud tuum de bile *ante secretionem hepaticam a toto sanguine in vena portæ distincta*, *& secreta* spectare posse videbatur. In viro enim diu primum icterico, deinde hydropico, scripsit, *hepatis venas in parte ejus cava, priusquam in communem illum caudicem portæ desinunt, omnes obstructas fuisse, lapillis eas distendentibus foris nigris, intus flaventibus*. Quos ego lapillos quanto magis biliosos fuisse, credo; tanto magis suspicor in ramis hæsisse ductus Hepatici, omnes venæ Portæ ramos arcte comitantibus, præsertim cum legam, Communem quoque bilis meatum, cujus finis coaluerat, *lapide ejusmodi obstructum fuisse*, verique minus simile videatur, hunc eo ex Cysti fellea, in qua bilis quidem plurima, at nulli memorantur calculi, quam ex ramis illis descendisse canalis Hepatici, cujus truncus *liberrimus erat*. Quod si non hujus, sed venæ Portæ rami lapillis *omnes* ad eum locum *obstructi fuissent*; haud satis video, qua via sanguis in truncum ejus venæ tot ex partibus comportatus, inde cavam versus porro pergere, & quomodo hepar ipsum *grande, colore nigricante, & fere tali qualem in splene alias conspicimus*, esse potuisset.

Verum ut hunc in quem forte incidi, de venæ Portæ calculis sermonem absolvam; mihi certe horum observationes tanto magis suspectæ videbuntur, quanto difficilius est in venis calculos, quam in hepaticis ductibus concrescere; nisi forte cautus, & sedis horum ductuum, ac meæ suspicionis probe gnarus Anatomicus qui ejusmodi in posterum historias scribat, idem se quod Columbus & Camenicenus tradunt, omni sublata dubitatione luculenter perspexisse testetur.

50 Illud nunc restat ut de calculis in Cysti ipsa cognoscendis tantum addam, quantum illæ meæ observationes requirunt. Cum enim minime me præteriret, haud raro cum iis calculis conjunctum regium morbum fuisse observatum, imo nonnullos Medicos esse audirem, qui semper conjungi arbitrati, ipsum

(1) Bartoli Vita di S. Ignat. l. 4. n. 31.
(3) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 7.
(2) L. xi. c. 8.
(4) Vid. inter Epist. Matthioli l. 5. Epist. 2.

ipsum in eorum calculorum notis quas gravissimi, cautissimique Doctores ambiguas, obscuras, incertasque censuerunt, sine ulla dubitatione semper crederent esse ponendum; ob hanc ipsam causam ne hæc magis magisque in Medentium animis opinatio inolesceret, in illarum observationum calce non omittendum existimavi: *mihi vero forte contigisse, ut ex* illis calculis ad eam usque diem a me compertis *nullam unquam peculiarem noxam, sed ne ictericum quidem colorem iis in quibus compereram, inductum esse, observarem.* Sive enim calculi a me reperti, nondum ea fuerant magnitudine, aut pondere, aut figura qua satis lædi Cystis posset, sive eo numquam compulsi fuerant, ut bilis exitum prohiberent; illud certe mihi observare contigerat, argumento evidentissimo, esse igitur in Cysti lapillos posse, neque ullam tamen peculiarem, quæ quidem manifesta sit, noxam, sed ne ictericum quidem colorem inducere.

Tu contra, Vir cl. pronuncias: *Qui*
482 *calculo hepatico, aut cystico, ut ut exiliori, minorique detinentur, malo semper, ictericoque plus minus corporis habitu persusos deprehendi.* At quonam pacto id evincere te posse, speras? Num forte rat onibus? Scilicet his magis credam, quam sensibus,

(1) *Qui nisi sint veri, ratio quoque falsa sit omnis?*

An tuis, atque aliorum observationibus? Quasi vero illud hic ageretur, an sæpe Icterus cum cysticis calculis jungatur, quod cum vestræ confirmant observationes, tum ego certe negavi nunquam. Hoc autem agitur, an *semper* jungatur, id quod tu affirmas, sed nullis, ne innumeris quidem, observationibus probari unquam poterit, quando ego; ego autem? tot etiam alii contrarium toties observatum esse, non ignorant? Neque eos tantum dico Doctissimos Viros qui eas mecum observationes summâ tum in cadaveribus inspiciendis, tum in viventibus adhuc, vel eorum notis atque domesticis interrogandis, diligentiâ habuerunt; sed omnes præterea dico quicumque aut Andream Lacunam (2) legerunt nobilem præsertim fœminam memorantem, *cujus vesica fellis duobus vel corpulentissimis instar glandium lapidibus occupabatur, quum ne minimum quidem regii morbi antea medicis suspicionem dedisset*, aut Joannem Scultetum (3) de Veneta scribentem, cujus ipse *reperit vesiculam felleam calculo instar crystalli pellucido repletam*, neque tamen icterica, ut ex hac alteraque historia colligat, *quod ad obstructum porum bilarium, & cysticum, non semper sequatur icteritia;* aut Jo. Jacobum Wepferum (4) affirmantem, *se aliquando lapidem insignis magnitudinis in fœmina, in alia plures invenisse in vesicula bilaria, quarum neutra Icterica erat*, aut denique; ne nunc plures quæram; Theophilum Bonetum (5) qui, præter superiorem Sculteti, alias producit observationes, suam videlicet, ac Medici Florentini, hujus quidem, calculorum cystis *XVIII. numero, nucis Ponticæ magnitudine in Constantia Acciarolia, & Elizabetha Capponia repertorum*, quarum *neutram* tamen *arquatus morbus infecerat;* suam vero in muliere, *in cujus vesica fellea reperti 44. lapilli, quorum maximus fabam æquabat, reliqui pisi, & lentis erant magnitudine: Vultus tamen Ictero nequaquam fœdatus fuit.*

Mirum videri potest, hæc tot exempla omnia in fœminis fuisse. Verum in maribus quoque idem promiscue observavi, ut sic fortuito acciderit, hæc de mulieribus fuisse litteris mandata, ut mihi *forte* (id quod dixi) ad illud usque tempus *contigerat* eos lapides cum icterico colore vidisse nunquam.

51 Hæc cum ita essent, neque meæ modo, sed ne a Boneto quidem, cujus locum indicas, productæ observationes te, Vir cl. laterent; totum illud nimis certe patens pronunciatum mox tibi necessario contrahendum esse, intellexisti. Itaque hæc repente subjecisti: *ex ejusmodi calculosis illos dumtaxat non evadere ictericos, in quibus præpedita bilis* 483
in

(1) Lucr. de rer. nat. l. 4. (2) Anat. Meth. (3) Armam. Chir. Obs. 61.
(4) De Cic. Aqu. (5) Sepulchret. l. 3. Sect. 18. Obs. 8.

in aliquod determinatum viscus, ad, savum, & plerumque lethalem peculiarem procreandum morbum decumbit. Quæ cum scripseris, non illud tantummodo fassus es, non eos igitur *malo semper, ictericoque plus minus corporis habitu perfusos deprehendi;* sed hoc insuper fateri debes: illis etiam qui neque icterici sint, neque ejusmodi decubitu affecti, posse tamen calculos in fellis vesicula insidere. Nam si ii decubitus fiunt ob *præpeditam* a calculis *bilem;* sunt igitur jam calculi tum sine ictero, ut concedis, tum antequam decubitus illi fiant. Quid? si præterea possunt esse eodem tempore sine *ulla*, quæ quidem sub sensus cadat, *peculiari noxa*.

Te quidem non fugit, præter nos
481 „ Gerbelium, & Lospichlerum in Ob-
„ servationibus *Nat. curios. Germ.* aliosque alibi, memoriæ tradidisse: *Homines vel a numerosissimis cysticis calculis, quorum aliqui ad pisorum, alii ad mediocrium castanearum molem excrevissent, obsessos, citra querelam diu sanos vixisse, propriaque naturalia munia obire incolumes valuisse.* „ At respondes, te quomodo id scripserint, *non intelligere*. *Nam vitiatus*, inquis, *plus minus cutaneus color, aut profundæ quædam, lentæque primarum, ut dicitur, viarum affectiones ab his forte, atque ab ipsismet patientibus fuere non satis perpensæ*. Ego vero non intelligo, cur ejusmodi Viris id scribentibus non satis credas, qui alibi
1142 sine ulla dubitatione credis Chirurgo nar-
ranti, virum, cujus *musculi omnes se se contraxerant, ita ut homo staturæ justæ, & elegantis formæ, in homunculum redactus, staturam infantis duorum, sed non trium annorum vix attingeret*, cujus *thorax ad formam thoracis gallinæ se se coegerat*, hunc, inquam, credis, *interea temporis usum fuisse cibo, & potu, somno, & vigilia prout uti solebat in INTEGRA SANITATE, OMNESQUE functiones animi, & corporis satis liberas exercuisse excepto motu*, atque ita credis, ut hinc inferas, *ex probis omnibus corporis, & animi functionibus incolumem tunc temporis extitisse liquidorum crasim jure conjiciendum esse*. Nullæne esse in hoc poterant *profundæ* saltem, *lentæque affectiones, ab eo forte* Chirurgo, *atque ab ipsomet patiente non satis perpensæ?* Sed in hoc ne fuerint; In illis qui fuerint? Eas, inquis, *necessario interfuisse docuerunt ipsimet omnium* illorum *allatorum hominum improvisi obitus*. Quasi vero hic illud quæramus, num *improvisi obitus* sine prævis contingere affectionibus possint, non illud dumtaxat, num siquæ præviæ sint affectiones, hæ semper satis sub sensus cadant aut eorum hominum, aut Medicorum, & si etiam cadant, num *peculiares noxæ* eæ sint, hoc est propria cysticorum calculorum indicia. Sed ut tandem aliquando hanc omnem de iis calculis disputationem absolvam; tu quidem pro tuis pronunciatis non dubitas scribere: *Hæc nos cum accuratioribus amicis, longa observationum serie perspe-*
ximus: An viderint alii, an noverint, 485
id certe nobis non refert. Ego contra, cum in meis illis vulgandis observatio-
nibus haud minor tua mihi *fuerit adju-* 481
vandis hominibus animi sollicitudo, mea non parvi referre censeo, quid de ipsis homines judicent, & an suis, aliorumque accuratis observationibus respondentes, cum iisque consentientes inveniant, doliturus, siqua forte pronunciassem quæ cum universe nimis prolata esse videri possent, tum eadem Fernelii, Riolani, Bidloi, Lacunæ, Sculteti, Wepferi, Boneti, Gerbezii, Lospichleri, aliorumque Præstantissimorum Virorum non facile refutandis observationibus repugnarent.

52 Nunc quando illa sunt a nobis expedita, in quorum mentionem a Tabula VI. deducti sumus; jam omissis omnibus, quæ in eadem Tabula, quæ tua non est, possent fortasse perpendi,
ad VII. transeamus. Figura I. *reticu-* 968
latam intimæ faciei Vesiculæ fellis structuram demonstras, quam *per cysticum ulterius, ipsumque choledochum, & hepaticum ductum, quantumvis leviorem, produci, atque conspici*, affirmas. Quid ergo est, quod non *leviorem*, sed crassiorem multo densioremque in iis ducti-

bus

bus quam in Cysti delineas? Equidem
in aliis rete ductuum esse crassius, in
alius autem exilius, & rarius quam Ve-
siculæ, a me quoque observatum est.
Tamen quæ hic dicis, aliquanto magis
Explicationi Tabulæ V. quam hujus Fi-
guræ conveniebant. Cæterum cum du-
ctuum rete bis pingas, & alio Iconis-
mo aliter pingas; mirari subit, cum
Cystis rete quater ostendas, cur nulla
in Figura sic tenue, atque ita factum
commonstres, ut Cel. Ruyschius (1)
exhibuit. Mihi quidem accidit nu-
per; ut cum Vesiculas quinque, conti-
nenter apertas, cum suis omnibus, &
cum una illius delineatione conferrem,
cunctarum rete multo ad hanc propius
quam ad illas, accedens invenirem.

53 Figura II. apertum cum Vesicu-
la canalem Cysticum tertiò proponis.
Numquam tamen hujus Valvulas pin-
gis in cochleæ modum eleganter circum-
ductas, ut a Præstantissimo Heistero (2);
a meque ipso nonnumquam sunt obser-
vatæ, & hæ quidem valde extantes,
neque ingressurum, aut egressurum spe-
973 cillum admittentes. Non miror tamen;
quando tales *non bene te hactenus con-
spexisse*, fateris, sed nulla certa norma
ut plurimum dispositas, quales mihi quo-
que sæpe occurrerunt, eadem specillo
impedimenta afferentes, alias vero te-
nuiores. Alia miror, & in his illud
primum, te supra declinantem observa-
tiones Doctissimi Heisteri, *sinum* dixis-
103 se *hucusque invisum* quem, ad finem
cujusdam Vesiculæ, ductusque Cystici
initium, is observavit, & pinxit (3);
cum Jasolinus (4) olim, itemque Bau-
hinus (5), quasi rem observari solitam,
istum sinum ad eum locum verbis, &
Icone proposuerint. Deinde hoc mi-
ror, te in prima, atque adeo in hac
etiam altera Editione statuentem, *ima-
108 ginarias esse quorumdam antiquorum val-
vulas colli, & cervicis cavum in cysti
fellea occupantes*, nulla alia propriae,
974 nisi *una*, *aut altera*, ut fateris, *obser-
vatione* in re ejusmodi innixum esse,
*in quibus scilicet illud facile contigerat,
vesicâ felleâ digito vel leviter pres-
sâ, bilis a cysti in choledochum per
cysticum ductum liberum sursum ac
deorsum effluvium*. Nam ut tibi se-
mel, aut iterum id contigisset; æquum
fuerat existimare, multo sæpius Adria-
no Spigelio (6) contra accidisse, alio-
qui non sic præcepturo: *Has valvulas
si videre cupias, expressam ex vesicula bi-
lem in meatum digitis reprime, nam circa
Valvulas immobilem consistere advertes.*

Sed nihil adeo possum mirari, quin
magis in eo te, Vir. Cl. probem, ac
laudem, quod Valvulas a te tandiu pro
imaginariis habitas, ac semel, atque
iterum publice impugnatas, hoc tandem
in loco ingenue agnoscas. Usum quo-
que laudo quem iisdem adscribendum
esse putas, nempe ut his obicibus, *bilis* 971
*neque tam libere, rapideque a biliario
poro in cystim descendat; neque tam
facile, subitoque a cysti in hepaticum,
atque choledochum erumpat*. Quo in
usu magnum te in parte Auctorem ha-
bere animadverti, Jo. Riolanum (7).
Hic enim scripsit quidem: *intra cy-
sticum ramum bilarium juxta corpus Ve-
siculæ, valvulas contineri*; ... *esse po-
tius rugositates, quæ bilis semel elapsæ
refluxum impediunt*; at supra, facere
easdem, scripserat, Highmoro (8) ad-
stipulante, *ne tam facilis & lubricus
esset descensus bilis*: iremque alibi (9),
ut *festinum bilis prolapsum utcumque
sistant & moderentur*; atque ut bilis
*per angustiorem meatum sensim exstillet,
& vacuetur*.

54 Verum ut te impugnatas Valvu-
las candide agnoscentem laudo, sic non
minus probo alia ingenue *retractantem*.
Cum enim supra id quod in prima
Editione posueras, in hac quoque his 104
verbis confirmasses: *Quod certum est;
Nos in cujuscumque generis animalium
cysti fellea non nisi ad cervicis finem,
& colli principium angustiam quandam
ab*

(1) Tab. ad Epist. Probl. V. Fig. 3. (2) Eph. N. C. Cent. VI. Obs. 28.
(3) Ibid. (4) De poris cholid. c. 5.
(5) Theatr. Anat. l. 1. c. 45. & Tab 38. Fig. 1. (6) De hum. corp. fabr. l. 8. c. 13.
(7) Antrop l. 2. c. 22. (8) Corp. hum. Disq. l. 2. P. 3. c. 2.
(9) Animadv. in Laur. c. 20. l. 6.

ab annulo musculari obvoluto productam vidimus ; in quo concurrimus cum cl.
972 *Glissonio* ; nihilominus hic fateris , te *respectu ad muscularem hanc fasciam , seu sphincterem folliculo proprium , ea ipsa moderari , imo retractare , quæ* ibi scripseras *Glissonii authoritati non parum fidens & cet.* Fortasse tamen *retractationem* istam tuam aliquanto magis contrahere potuisses , ibique præsertim ubi nimis , nisi fallor , universe scribis: *ad initia Canalis cystici nullum esse intersectum specialem annulum , muscularem , aut distincte membranaceum , vel internus a canalis superficie , instar pylori , circumquaque eminentem , ... sumus nunc adeo post innumeras observationes certiores redditi .* Cum enim memoria tenerem , me in quibusdam certe Vesiculis quà cervix in Cysticum ductum se contrahit , *specialem annulum membranaceum interius* vidisse *instar pylori circumquaque eminentem ;* de hoc etiam in iis quinque quas nuper a me incisas esse dixi , Vesiculis quærendum existimavi . Vidi autem in quatuor saltem , interiores summæ cervicis tunicas sic ibidem introrsus , & sursum versus duplicari , ut insignem quandam valvulam infimam omnium efficerent , circumcirca extantem, atque ita ad superiora conversam , ut ingressuro potius , quam egressuro , appresso ad latera , specillo obsisteret.

55 Hæc dum quærerem , in nonnullis saltem animadverti , Cystis rete jam ad colli summum minus extare , quam infra : id quod a te quoque adnotatum
975 est. Verum ut hoc libenter confirmo ; sic illud vellem probare posse quod
576 de his Cystis retibus in universum subjicis: *ad lentam stabulantem bilem forte quassandam , suoque modo a concretione imbibendam facere , non improbabile a te duci si validas ventriculorum cordis reticulatas asperitates ad attenuandum , atque in insitis ramosis particulis veluti discerpendum trajicientem sanguinem , multam præstare operam cogites .* Quid enim , te obsecro , simile ? Crassissimus cordis , & validissimus musculus alternis jugiter parietes contra adversos parietes urgens , & Vesicula , *ad quam vix quidpiam muscularis naturæ percipi* , te ipsum *tradidisse* , in proxima pagina fateris , & *potius muscularis* 977
extare rudimenta , confirmas ; Vesicula , inquam , illa , in qua statuisti *ex nulla contractionis naturalis existentia , & im-* 197
possibilitatem superadditæ per vim propriam contractionis . Huc retia adde ex vel *majoribus illis valvularibus extantiis per ductum cysticum , & interdum communem , atque biliarium porum disseminatis* , quibus tamen in ductibus sic *lenta* non *stabulatur* bilis.

56 De Glandulis autem tum Cystis , tum eorum Ductuum illud a te verissime scriptum est , *in aliis* quidem *pusillas adeo esse , & immersas , ut quacumque ut plurimum industria utentis visum adhuc effungiant :* quod tamen num ideo in Cystico hujus II. Figuræ meatu accidat , quod *crebrioribus valvulosis complexibus forte admodum obscurentur* , ipse videris , qui in I. Figuræ Cystico ductu , crebrioribus crassis retibus magis impedito , eas glandulas luculente delineasti . Verum utcunque hoc est ; ejusmodi glandulas crediderim te artificio aliquo anatomico retegere consuevisse . Nam cum Vesiculas quatuor dissectas proponas ; in omnibus , vel in Vesiculis ipsis , vel in Ductibus ejusmodi glandulas demonstras , quas ego quidem nullo , nisi oculorum , & cultri auxilio , usus vix in ullis aut Vesiculis , aut Ductibus vidisse memini . Quinetiam Malpighius (1) , qui *post diutinos labores* ejusdemmodi glandulas in *suilla* , & *ovilla* Cysti deprehendit , non modo de humana , qua de hic agimus , siluit , sed ne in earum quidem animantium *poro biliario* ex observatione , sed ex conjectura posuit . Ruyschius (2) autem Anatomicus Diligentissimus in homine quidem ostendit , sed cum minores , rariores , minusque luculentas atque extantes quam tu , Vir cl. repræsentavit , tum insuper monuit , *aliquanto majores a se esse delineatas , ut melius conspici possint ; præterea in omni ve-*

(1) De Lien. c. 6. (2) Ad Epist. Probl. V.

vesicula humana non æque distincte conspici; quam quidem in suilla, aut bovina. Quid? quod Præstantissimus Heisterus (1) se *in vesicula fellis boum sæpius parvas glandulas flavas, ceruminosis in meatu auditorio haud absimiles, vidisse*, testatur; *In humana vero quandoque tantum videre potuisse*. *Vide*, inquit, *Ephem. Nat. Curios. Cent. V. & VI. pag. 243. Tab. VI. fig. I. & II.* ubi tamen in una, neque ea tota, Ve-
205 sicula, imo potius in parva ejus Appendice, quam tu quoque *in variorum censum arrogandam esse*, non dubitas, *plura* quidem ostendit *corpuscula glandulis similia*, sed Ruyschianis, atque adeo tuis fere omnibus tanto majora, ut veri simile sit, dilatata fuisse ac distenta; quæ *exiguis foraminulis in cavitatem hiantibus prædita* erant.

Denique ante hos duos annos, Eruditissimus idemque Exercitatissimus Santorinus (2) cum Cystis glandulas *a plurimis nullo detegi vel optico auxilio*, animadvertisset; ad has confirmandas, non quomodo ab omnibus in Cysti secundum naturam se habente conspici possent, sed quomodo ipse in quadam *turgente nimium*, obstructaque Vesicula conspexisset, edocuit nimirum se, & qui aderant, in ea *probe purgata Cysti aliquot potissimum sub interiore membrana conditas lenticulares glandulas luculenter* vidisse, quarum *cum dispar esset moles, maxima quæ fundo inerat, lenticulam pene æquabat; ex harumque singulis, in quibus conspicuum osculum erat, non difficile fuisse id exprimere quod continebatur, bili prorsus simile, ex quo maxime pellucente, & glandulæ figura, & magnitudo internoscebatur, eo prorsus modo ac in plurimis dissectis intestinorum glandulis evenit*. Ego vero, qui neque glandulas, neque certa & vera foramina videre potui in illa amplificata Vesicula, dilatatisque bilariis ductibus de quibus supra commemoravi; nuper cum id minus sperarem, nonnulla, huc maxime, ut puto, spectantia, vidi in Vesicula alterius Senis, cujus visceribus quibusdam ad hanc publicam Anatomen usus sum. Illa igitur, quæ suo cum jecinore, bilariisque meatibus sana, & recte constituta apparuit sive extra, sive intus examinaretur; quinque, aut sex foramina mihi præbuit observanda, quæ per faciem ipsius intimam tam ab ea parte qua hepati adhærebat, quam ab opposita, omnia a medio deorsum disjecta erant. Singula erant tum circuli figura, tum atro colore conspicua quem subniger annulus cingebat, ut lenticulares glandulas repræsentarent atra quadam materia plenas, in ambitu translucente, per foramen autem se se manifesto ostendente. Cum specillum, quod foramina admittebant, tenue illud quidem, sed non tenuissimum, facile indidissem singulis, non humorem, sed solidum subesse corpusculum, sensi; erat autem ater calculus: quo educto, liberum specillo fuit intra cellulam qua is continebatur, quoquoversum in gyrum agi. Singulæ cellulæ, non perexiguæ, membranei instar subrotundi folliculi erant, inter Cystis tunicas locati: quibuscum cellulis an ulla ex annexo adhuc hepate bilaria vascula communicarent, cum summa adhibita diligentia quæsitum esset, non a me modo, aut ab Nicolao Mediavia Philos. & Medicinæ Doctore cujus egregia opera jam aliquot annos in publicis utor dissectionibus, verum etiam ab Experientissimo, qui forte aderat, collega meo Vulpio (sum enim solitus in controversis præsertim rebus observandis, meis ipse oculis diffidere, & eos quos mecum magis habeam exercitatos, ut ipsi quoque observent, rogare) cum, inquam, id ab omnibus esset quæsitum; nihil ejusmodi inventum est. Id autem ideo quæsivi, & quæri volui, quod mihi suspicio inciderat, ejusmodi cellulas humore farctas atque distentas posse fortassis ita extare aliquando, ut carunculas, a te eodem in loco in V. Tabula delineatas mentiantur.

Veri autem simillimum censeo, has cellulas fuisse quasdam ex cysticis glandulis a subsistente ob additum fortasse len-

(1) Comp. Anat. n. 391. (2) Obs. Anat. c. 9. n. 11.

lentorem ea quam fecernunt, materia, in calculumque concreta ad eum modum dilatatas: quam quidem materiem bilem esse quandam, id ipsum videtur indicare quod in ejusmodi nigros calculos, ut bilis haud raro solet, concreverat. Nam quod vereri aliquis posset, ne se bilis ex Vesicula per cellularum foramina illuc conjecisset, minus in hac nostra observatione credibile est, cum in ea Cysti nec ejusmodi bilem, neque ullos calculos invenerimus. Utcunque id est; sicut has cellulas fuisse cysticas dilatatas glandulas, credo; ita hinc potes intelligere, me eas quidem glandulas secundum naturam in Cysti esse, & continuatis etiam non ita absimili structura Ductibus, existimare; sed adeo parvas, ut per se, nullo adhibito artificio, multo rarius conspiciendas se præbeant, quam tuæ istæ omnes Figuræ videntur significare.

57 Quod quidem artificium si in ulla, certe in Figura III. generatim saltem a te fuisse commemorandum, censeo, aut illud sane non omittendum, ut Lectores moneres, haud semper ita res inveniri, & ostendi posse, ut a te istic proponuntur. Nam ut Cystis tunicarum numerum prætermittam, quem, ut quisque aut cultro indulget, aut contra timet, ne lacerare magis, quam separare videatur, ita augere facile possit, aut imminuere; illud mihi per anatomen compertum est, istam alteram tunicam *vasculosam* non semper saltem ita inveniri, ut *cumulatissimam*, quam pingis, *elegantissimamque sanguineorum vasorum sylvam undequaque sustentet*, sed ne subjectam quidem tertiam, quam vocas *glandulosam*; istis pariter haud inelegantibus *plurimis sanguiducorum vasculorum plexibus* ita *instratam*.

Verum ut hæc etiam omnia sileam, & de prima, ac tertia tunica illa dumtaxat de quibus a te plura verba fiunt, attendam; *musculares fibras*, quas tamen *potius muscularia rudimenta* mox vocas, *diligenti anatomico cultro ab extima, cui incumbunt, & annectuntur, tunica non difficile solvi, ac separari*, doces. Nimirum in fellea illud iteras quod in urinaria Vesica, me vix credente, atque adeo dissentiente, indicaveras (1), exteriorem ipsam tunicam *plano ulterius obtegi musculari*. Imo; quantum intelligo, proximas aliquot paginas cursim hic illic inspiciendo; ita in ea adhuc es opinione, ut me potius in eo in quo a te dissensi, loco (2) in multos, gravesque errores prolapsum esse, non dubites.

58 Ego vero te longe aliter sensurum existimo, si iterum, sed magis quieto animo, quæ ibi scripsi, & quo spectent singula, reputaveris, ac præsertim si, quod rei caput est, Vesicæ urinariæ examen, omni præjudicata opinione paulisper seposita, institueris. Quod si feceris; primus ipse pro veri studio tolles de medio istud, Anatomicis inauditum, discrimen quod inter ventriculum, aut intestina, & urinariam Vesicam excogitasti, ut muscularis tunica in illis sit *extimæ revera in-* 980
timæque tunicæ intermedia, sive (quod eodem recidit) in ventriculo quidem
& intestinis *peritonæum ipsum extimum* 984
sit; sed non in Vesica, quippe in qua tantum abest ut musculare planum intermedium agnoscas, ipsam *externam tunicam propaginem peritonæi, musculari plano obtectam* scribis. Nam quid, te obsecro, causæ est, quod in ejusdem Vesicæ anatome mihi, & cæteris supra extimam membranam fibræ istæ musculares occurrant nunquam; imo sæpe ne illa quidem sublata, omnino, & undequaque in conspectum veniant, adipe videlicet hic illic intercedente, cujus causa Gravis Anatomicus Heisterus (3) *in vesica humana tunicam cellulosam statui posse credit*, nimirum *quia manifesto inter extimam & muscularem tunicam plerumque, si non semper, pinguedo, eaque sæpe copiosa, ibidem reperitur, in peculiaribus cellulis adiposis secreta, collecta atque asservata*. Igitur externa, imo etiam secundum Heisteri rationem altera quæ externæ subjicitur, de-

(1) Theatr. Anatom. Manget. Tom. I. pag. 416. (2) Adv. III. pag. 76.
(3) Comp. Anat. Not. 13.

detracta tunica; tum demum nobis sub hac altera conspicuum prorsus fit illud *musculare*, ut vocas, *planum*, quo tu, Vir cl. ipsam extimam *obtegi tunicam*, contendis. Necesse ergo est, ut istud non minus in Vesica, quam in ventriculo, & intestinis locum teneat intermedium. Si hoc autem necesse est; tu videris, quonam modo tuum istud tuearis discrimen, & *quo pacto probes*, — *a nemine negari ullo modo posse*, *urinariam vesicam solum extrinsecus rubere*, *interius vero*, *& praesertim in media ejus tunica insigniter albescere*; ut alia praeteream quae tibi minus fortasse attendenti istic crediderim excidisse. Nam quod in ista pariter media sede fibras ego locari scripsi aemulantes fibras trium fasciolarum Coli intestini, cum id, ut testatus sum, *conferendo perspexi*; nec unus sane perspexi; tum in meis ad Posthuma Cel. Valsalvae, Scripta Adnotationibus quidquid & eo tempore, & insequentibus annis de iisdem rebus observavi, jam pridem candide in utramque partem ad eum modum expositum est, ut facile omnibus futurum sit intelligere, an praestet Virum Summum, & de utroque nostrum egregie meritum Lancisium (1) sequi, cujus judicio apud nostrates, Coli *musculares fasciae* appellari coeptae sunt, an tecum potius *communi*, *consultoque*, ut tu ais, *nomine uti debeamus Ligamentorum intestini coli* propterea, quia illarum fibrae *tum leves*, *& candidissimae sint*, *tum nulla fabrica*, *usuve musculari sint praeditae*: quod ut te alibi esse explanaturum promittis, sic nos ibi satis superque examinavisse, patebit.

59 Nunc enim, quando in media Vesicae tunica tu nullum alium, nisi *insigniter albescentem* colorem agnoscis, & ne *subalbidum* quidem fers, quem tamen negare in parte nemo potest, & qui primi eam tunicam diligentius inspexere, diserte memorarunt; quid dices, si *subalbido* eo colore non contentus, rubentem quoque in eadem tunica, quibusdam praesertim in cadaveribus, & conspectum esse, & conspici, affirmem? Nam quid sibi aliud tandem volebat aut Adrianus Spigelius (2), cum illam tunicam esse scripsit *nonnihil fibris carneis conspersam*, *quae se se egregie*, *facta aliqua sanguinis affusione*, *in conspectum proferunt*, aut Caspar Bauhinus (3) cum easdem docuit *nonnunquam ex sanguinis affluxu ita fieri conspicuas*, *ut membranam carnosam diceres*; aut ante eorum utrumque Archangelus Piccolhominus (4), quem ab ipsis laudari auctorem par erat; cum de exteriore propria Vesicae tunica, hoc est de illa de qua hic loquimur, media, *sub communi a peritonaeo deducta*, invenienda haec literis mandavit: *exterior paulo crassior*, *& fibris carnosis tota conspersa*. *Quae tametsi rubrum vividum carnis calorem non promant*, *quia inter membranas candidas conserta*, *albicare nituntur*, *tamen carnosae sunt*, *& cum sanguinis appulsu & confluxione increverint*, *colorem vere rubrum exprompunt*. *Quinetiam uberiore sanguinis in vesicam confluxu*, *interdum ita grandescunt*, *& conspicuae fiunt*, *ut totam illam exteriorem membranam*, *quasi membranam carnosam diceres. Vidi equidem superioribus annis puellam*, *undecim annos natam*, *cujus vesica ob exesionem*, *& acrimoniam humorum spoliata erat interiore tunica*: *Exterioris vero fibrae carnosae*, *adeo erant inflammatione vexatae*, *ut totam eam carnosam judicares*. Sed haec, inquies, constitutio morbosa erat. Fateor. Illud tamen primum dico, sanguinis appulsum illum quem sine inflammatione Archangelus memorat, fere idem videri quod in hanc ipsam rem nostram Bohnius (5) indicavit, scribens, *praeprimis si cum stagnatione sanguinis animal perierit*, atque adeo cum illo sanguinis appulsu comparandum, quem Anatomici ad melius perspiciendos examinandosque nonnullos musculos quaerunt, ex iis, exempli causa,

(1) Ad Eustach. Tab. x. Fig. 2.
(2) De hum. corp. fabr. l. 4. c. 12.
(3) Theatr. Anat. l. 1. c. 31.
(4) Anat. Praelect. l. 2. Lect. 24.
(5) Circ. Anat. Prog. 14.

sa, qui ad officula auris pertinent: quem certe ob appulsum, musculi naturam manifestari potius quam fingi, existimamus. Deinde ajo: ut ejusmodi constitutio qualis in puella fuit, in parte, alia sit ac quæ secundum naturam deprehenditur; maxime tamen ipsa erudiri Anatomicum, aptioremque fieri ad eorum plura in cæteris Vesicis quærenda, & melius dignoscenda quæ spectant ad fibras earum musculosas. Sic ego etsi sæpe alias, ut mox apparebit, in harum examine versatus fueram; numquam tamen rem melius intelligere visus sum quam in accurata anatome viri apoplectici qui urinariis morbis obnoxius vixerat.

60 Cum enim extimam Vesicæ tunicam; in qua nullæ carneæ erant fibræ; eique adhærentes magna copia adiposas cellulas facile abstulissem musculus in conspectum venit in tunicam conformatus, musculus, inquam; nam quo alio appellem nomine firmum, crassum, rubicundum stratum ex firmis, crassis, rubicundis compactum fibris? Eo detracto, subalbidi, & in retis fere modum impliciti alii fibrarum fasces, & intima, quam nervosam vocant, successit tunica. Media igitur inter extimam, atque intimam illa erat tunica musculosa: cujus fibræ eadem qua circum vesicam crassitudine, rubedine, directione super faciem, anticam præsertim, glandulæ Prostatæ pergebant, ut ibi quidem hæc glandula vero, ac longe evidentissimo obducta musculo dici posset. Verum hæc, atque alia fusius alibi persequemur. Nunc quæ ad Vesicam dumtaxat pertinent, exponamus. Erat ejus tunica musculosa anterius crassior, quam posterius, ex fibris autem ubique facta secundum longitudinem positis, ut nullam ne ad infimam quidem cervicem satis perspicere potuerim quæ curva esset, aut in transversum ferretur. Non tamen propterea continuo adstipulabor Viro alioqui, dum viveret, Diligentissimo Johanni Bohnio (1). Nam quod hic scripsit: *unicum tantum, eumque longitudinalium, licet cernere hujus tunicæ fibrarum ordinem, reliquos fictos crederem;* sic quidem ingenuo, & Celeberrimo Scriptori visum haud dubito; mihi tamen tum aliorum Præstantium Hominum, tum meæ observationes aliquanto aliter ostenderunt; ut verear, ne nimia in illa, a me descripta, Vesica muscularium fibrarum constipatio nonnulla obscurarit, quæ in aliis vidi, ut eadem certe, intensusque rubor quædam vicissim illustrarunt, quæ in aliis perspicere satis non potui. Nam vidi nonnumquam in Vesicæ antica, & postica facie fibras per medium recta primum ferri secundum Vesicæ longitudinem. Sed vix ullæ apparebant quæ hanc totam emensæ, summum Vesicæ fundum attingerent. Pleræque enim, aliæ non multo, aliæ majore a Prostata glandula intervallo hinc, & hinc ad latera curvabantur, nec quid deinde his accideret, nec quæ rectis aliæ in medio subessent, erat manifestum. Nam sive cultro, sive unguibus adulterere; nil proficiebas, imo rem magis obscurabas. Sin oculis dumtaxat fideres; nihil præterea perspiciebas: tantum ad imam cervicem plures quam alibi fibræ esse videbantur; sed qua directione, non apparebat. Contra alias fuit cum fibras plerasque recta summum petere, & assequi perspicerem, unde in oppositam faciem se demittebant. Quasdam propter imam cervicem videre visus sum in modum arcuum, cornua sursum convertentium. Verum alias vicissim nihil tale videre potui; sed fibras ibi potius transversas, ut alias videram, easque plures. Rectæ autem, quæ per posteriorem Vesicæ faciem occurrebant paucæ, minusque distinctæ, satis multæ erant in anteriore, quas ubi divellerem, earum aliquas in subjectas transversas inflecti, & degenerare, intelligebam. Has omnes fibras, quarum positum, quantum ad hoc tempus observare licuit, significavi, sub detracta, cum pinguedine, extima tunica deprehendi, & musculosi generis esse,

(1) Ibid.

esse; cognovi, quanquam non ita rubicundo, sed pallido colore apparebant.

Quoniam autem has fere omnes observationes in Vesicis habui, ut par est, aere distentis, nonnunquam etiam post id siccatis; ut ea semper figura essent quam plenæ lotio obtinuerant; quædam mihi contigit animadvertere ad eandem figuram, & Vesicæ Sphincterem musculum pertinentia, quæ ubi adscripsero, protinus ad illam a qua tecum digressus sum, Vesicam fellis redibo.

61 Vesicæ urinariæ rotundam, imo inversi pyri figuram assignari passim, ex Anatomicorum descriptionibus, & Iconismis notius est, quam ut hic a me inculcari oporteat. Mihi tamen inflatas, quales Anatomici pingunt, Vesicas accuratius inspicienti, præsertim vero quinque, aut sex quas continenter e cadaveribus extraxi virorum, mulierumve urinæ vitiis minime laborantium, imo nonnullorum etiam qui dum sanissimi viderentur, vulneribus, aut apoplexia repente occubuerant, contigit non sine admiratione longe aliam figuram spectare. Nam siqua erat pyri similitudo, non inversi illa erat, sed basi innixi; ut inferior Vesicæ pars fere media, nedum superiore, latior esset, ac inversi potius, ut vulgo loquuntur, cordis quam pyri imaginem tota Vesica repræsentaret. Ac sane cordis in eo quoque similior erat, quod neque tam longa, quam delineare plerunque solent, pro latitudine apparebat, & satis amplior a fronte inspecta, quam a lateribus, inveniebatur. Glandula autem Prostata cum imo Vesicæ orificio, non Vesicæ basis centro subjiciebatur; sed ita erat in medio quidem, verum anticæ faciei magis subjecta, quam posticæ, ut cum Vesica a fronte vel ad basim ipsam spectata, non ultra Prostatæ anteriorem faciem promineret, contra a tergo ultra ejus glandulæ posteriora ad tres nonnunquam, aut quatuor transversos digitos protuberaret, hujusque protuberantiæ, atque adeo Vesicæ ipsius posticæ basi annexæ vesiculæ seminales totæ subessent. Erat autem intra Vesicam eadem basis, hoc est Vesicæ ipsius cervix, instar plani ad imum orificium versus leniter declivis, non in angusti, oblongique coni modum extenuata, circum quem possimus musculi Sphincteris fibras circumductas esse, intelligere. Quamobrem etsi plures ad cervicem musculosas fibras perspexi, velut antea dictum est; non tamen video qui possint in distenta præsertim Vesica orificium a quo pleræque earum sic distant, contractum servare; ut id muneris iis tantum quæ orificium proxime cingunt, ideoque non multis sane fibris adscribendum videatur. Sed hæc, atque alia ad hæc pertinentia posteaquam cum multo pluribus tum cadaveribus, tum Scriptis Anatomicorum collata fuerint, a me fusius alibi fortasse exponentur.

62 Nunc ad fellis Vesiculam, exterioremque ipsius tunicam rediens, caute illud abs te, Vir cl. factum censeo quod nullas in *extima* Vesiculæ, hoc 982
est exterioris ejus tunicæ *facie* fibras carneas delineaveris. Quod autem scribis, *in obesioribus eandem* tunicam *adiposis* 997
acervulis, hinc inde obtegi; mihi quidem, contra videntur adiposi acervuli hac tunica obtegi, *exteriore*, *seu communi dicta*. Sane Verheyenius (1) quoque adnotat, *communi immediate subjectam* tunicam quæ utrique vestrum est *vasculosa*, *in obesis continere multum pinguedinis*, *parvoque labore in diversas lamellas separari*; ut permirum mihi videatur, neminem adhuc, quod sciam, extitisse qui cellulosam tunicam, ut alibi, & nominatim in intestinis, vesicaque urinaria, sic in fellea Vesica sub communi tunica statueret, aliarumque numero superadderet, præsertim cum non modo in habitioribus fœminis sæpe pinguedinem viderim ubique, aut fere ubique sub extima Cystis tunica collectam, aut in obeso, neque tamen plurimum, viro multam ibi crassamque pinguedinem maxima ex parte circumfusam, verum in aliis etiam, carnosis quidem, sed non pinguibus, viris ibidem satis, siquis attenderet, conspicuam

non

(1) Anat. corp. hum. L. 1. tr. 2. c. 17.

non uno in loco deprehenderim. Igitur hujusmodi tunicam cellulosam facile agnosco eodem hic posse, quo in urinaria vesica, jure constitui, potiore autem, quam in tenuibus intestinis, si sub horum communi tunica secundum Cl. ac Solertissimi Albini (1) observationes, certos dumtaxat ad tractus statui debet, quod & in ventriculo fortasse locum habere, suspicor, cum in obesis præsertim, cellulosam, pinguedinis plenam, substantiam ejus vasa video quadantenus, sub extima tunica, comitanicem. Verum utcunque hoc est; cellulas quidem, atque pinguedinem sub communi utriusque Vesicæ tunica nullo negotio demonstrari posse, constat; Glandulas autem sub intima utriusque tunica posse pariter ostendi, non liquet.

63 Neque hoc eo dico quod glandulas negem iis inesse, aut sub intima inesse tunica. Tibi enim, mihi, aliisque credo qui hæc viderunt. Nam quod ad felleæ Cystis attinet glandulas; ubi eas ego, & Cl. Santorinus perspexerimus, satis supra indicatum est. Neque aliter sensisse videtur Malpighius (2), cum glandulas ejusdemmodi in poro bilario, quem *veluti coarctatam, & ramificatam vesicam* spectabat, *sub ipsius tunica* quærendas esse, indicavit. Quod si alii in tunica interna locavere; non tamen continuo necesse est, ut eos omnes erravisse, credamus, cum videlicet uno ejus tunicæ nomine plures fortasse lamellas comprehenderint, quas singulas tunicarum vocabulo non dignarentur. Idemque pariter de his ajo qui in Vesicæ urinariæ interna tunica; tot in laminas a Borrichio (3) divisa, glandulas constituerint: quas tamen Bidlous (4) diserte in tertia statuerat tunica, cui deinde *villosum adhærere tegmen*, hoc est, intimam membranam, docuit; ut mallem, a te minus universe scriptum (5), in tunica intima illas non esse, *ut hucusque putatum*. Cum igitur in utriusque Vesicæ glandulis, harumque sedibus agnoscendis inter nos conveniat; quid jam est in quo discrepemus? Magnitudo nimirum, propter quam passim obviæ sint ac manifestæ. Tu enim illas esse affirmas (6) in Vesica urinaria *patenter obvias*. At Amicus alter meus Experientissimus Heisterus (7), etsi id a te pronunciatum sciebat, scripsit tamen, *maxime prope collum, attamen raro conspicuas esse*. Ego vero semel iis qui mihi secanti aderant, firma, albida, subrotunda, disjecta granula ostendi; alias autem ejusdem figuræ vesiculas, magnitudine inæquales, sed omnes parvulas, & ex fusco subflavas, quæ illo expresso quo distendebantur, humore, evanescebant: hæ sub tenui intima Vesicæ lamella constitæ erant. Verum neque illorum granulorum, neque harum vesicularum ulla oscula videre potui, neque aliquid istiusmodi alio in loco, quam in cervice, neque in aliis demum Vesicis præter illas, quæ certe secundum naturam non prorsus se habebant; intus enim vel rubebant, vel erodi etiam alicubi cœperant. In Vesicis autem recte se habentibus frustra omnino oculorum aciem intendi, si forte ullas conspicerem glandulas; frustra etiam nonnumquam, dum intimam tunicam separarem, an huic subessent, in illisve quas memoras, *areolis* constitæ essent, quæ- 987
sivi. Itaque nihil præter rationem facere mihi videor, cum hinc non jam illud infero, eas glandulas nullas esse, neque ipsis, ut tibi videor, *indicere bellum intendo*; sed hoc unum infero, non ea esse magnitudine, ut passim, ac manifesto se se offerant, sive ut *patenter obviæ* sint. Neque magis indico bellum Vesicæ bilariæ glandulis; velut ex iis quæ supra scripta sunt, constat. Hoc tamen miror, tibi adeo esse patentes, ut earum nonnullas vel per tunicam secundam, seu vasculosam transpicias, quantum ex Figura hac III. mihi videor intelligere, cum litteris

2 B,

(1) Vid. Act. Lips. A. 1725. M. Sept.
(2) De Liene c. 6.
(3) Vid. Bartholin. Anat. quart. ren. l. 1. c. 20.
(4) Anat. hum. corp. Tab 44 Fig. 2.
(5) Mangeti Theatr. Anat. Tom. I. pag. 416.
(6) Ibid.
(7) Comp. Anat. n. 391.

B, & E interjectum ejus tunicæ tractum diligenter inspecto: contra autem mihi in iis quarum tunicas accuratius separavi, Vesiculis nondum ne unam quidem ulla in tunica ejusmodi glandulam se se obtulisse, sed aereas tantum, id quod manifesto deprehendi, spumosas bullulas, istiusmodi glandularum corpuscula mentientes. Quod reliquum est;
979 sane gaudeo, te meis *Adversariis*, quasi sinceris quibusdam monitoribus, hic, atque alibi usum, tandem induxisse animum ad illa tuæ *Hepaticæ Historiæ* addenda quæ ad ipsius complementum pertinere videbantur; at magis gauderem, si quemadmodum Cystis, ita biliariorum quoque Ductuum tunicas singulas, harumque descriptiones aut sigillatim adjecisses, aut quæ esse possent, hic generatim indicasses, aut saltem minime prætermisisses quid de iis quas alii vel ante hos totos tres & triginta annos proposuerunt, habendum esset. Hæc omnia cum ad *Historiam* pertinebant tuam *numeris tandem omnibus absolutam*; tum longe minus erant in vulgus nota, quam *in intermedia* mesenterii *tunica*, *seu cellulosa*, ejus *glandulas sitas esse*, quod tu hic nobis *autopsia satis edoctus confirmas*.

64 De Figura IV. qua Salamandræ cujusdam nonnulla viscera repræsentas, crederem me fortasse aliqua posse adjicere, si vel ejus bestiolæ mihi in præ-
990 sentia copia esset, vel quorum tandem *errorem longe*, *lateque patentem* redderes, in *hujusmodi*, opinor, *insecti* (sic enim vocas) anatome, intelligerem. Sed quoniam neque in Joh. Pauli Wurfbainii *Salamandrologia*; neque alibi quidquam invenisse memini quod istiusmodi controversiæ ansam daret; totam eam rem mitto, ut illud quoque, an Salamandra, quod Eruditus ille Auctor (1) negat, recte vocari *insectum* possit. Ad humanam ergo anatomen redeamus; vel si de brutis animantibus sermo a nobis habendus est; non Salamandræ, cujus de visceribus nulla mihi dubitatio fuit, sed Viperæ de qua fuit, jecur, & ventriculus quo se modo habeant,
videamus. Affirmaveras, *in Vipera* 123
hepar esse non tantum supra, & circa ventriculum protensum, sed usque ad duodenum; ad ultimam scilicet chilificationis opellam ibidem adjuvandam incubatu suo. Ego vero qui si aliorum Tabulis, meique ipsius non recenti memoriæ omnino credere voluissem, oppositum affirmare potuissem; malui non minorem tibi, quam mihi, aliisque, fidem habere, & rem propterea in dubio relinquere. Itaque scripsi (2): id *num ita sit, dubito*. Verum emissis *Adversariis*, cum tempus rediisset habendis, secandisque Viperis opportunum, subiit quærere pro veri studio, quemadmodum res se haberet. Comperi igitur, me mea memoria non falli. Nam pluribus Viperis diligenter inspectis, nullam invenire potui in qua hæc tria non luculentissime observarem. Primum: jecur, ventriculum, & ingentem illam vesicam in quam degenerat pulmo, ut secundum Viperarum longitudinem statuta sunt, ita esse in eum modum disposita, ut vesica aere distenta ventriculum ab jecore, hujusque *incubatu* diducere potius videatur, quam adducere. Alterum: etsi vesica ei rei minime officeret; hepar tamen ne totum quidem ventriculi unum latus stipare, imo quæ præcipua ventriculi pars videtur, hanc fere non attingere. Tertium: jecoris finem ab intestini duodeni initio non exiguo intervallo distare: Quæ duo postrema ut praeclarius intelligantur; scire licet, ventriculum Viperarum solere formam referre duorum conorum qui inter se basibus juncti sint. Superior conus in quem imus œsophagus ipse expanditur, hujus structuræ similior est.

Inferior autem manifesto crassior est, ob intimam tunicam non modo in crebriores fere, altioresque rugas secundum longitudinem, complicatam, verum etiam crusta quadam instructam subflavi obsoleti coloris, ex plurimis, quod in supremo limbo præsertim apparet, minutis particulis compacta, ipsaque specie atque habitu glandulosa: quanquam præterea non semel vidi huc illuc per cru-

(1) c. 5. n. 4. (2) Adv. III. pag. 61.

crustam disjecta albida quædam, ovalia, aut subrotunda, sed compressa, corpuscula parvarum instar lenticularium glandularum, quorum semel nonnulla quidem in superiore etiam cono animadverti, sed qua inferiori vicinior erat, & perpaucissima, cum in hoc longe plura conspicerentur. Ejusmodi autem crusta ad hujus inferioris coni verticem non extenditur; sed duorum fere transversorum digitorum emenso spatio, desinit. Mox coni vertex non perficitur, sed in tubum se se arctat cylindri forma, donec exiguo, sed minima tamen sæpe diligentia conspiciendo annulo, ita posito ut regressui magis quam egressui obsistat, seu pyloro, intercedente, suaque albida, compactaque facie in subrubentem, ac mollem conversa, aliquanto amplius intestinum fiat, in quod sub ipso annulo bilarius canalis influens bilem viridem importat. Est autem inter pylorum, & supremum descriptæ in ventriculo crustæ limbum intervallum transversorum digitorum circiter trium, idemque fere est a pyloro ad finem jecoris intervallum. Jecur enim insigni sanguifero vase quasi in duos secundum longitudinem diremptum lobos, qui ad finem extenuari solent, & alter altero paulo inferius extendi, vix aliquando extremam ac tenuem laciniam infra illum crustæ supremum limbum, neque tamen nisi ad exiguum tractum, demittit. Itaque cum jecur longitudine sex fere æquet transversos digitos; superiore quidem parte quæ prope cor incipit, & deinceps reliqua quæ ut crassior, ita ad *incubandum* aptior est, œsophagum; inferiore autem, quæ jam tenuior esse solet, eam ventriculi regionem quæ œsophagi similior est; quantum pulmonaris vesica permittit; comitatur, & stipat; regionem autem ventriculi alteram, quæ, ut ex descriptione etiam intelligitur, potissima est; hanc, inquam, vel potius summam ejus dumtaxat partem vix tenui extrema lacinia attingit, sic ut propositum trium fere digitorum intervallum inter hepatis finem, & intestini duodeni initium fervetur. Cum hæc omnia in pluribus illis quas eo tempore diligenter secui, Viperis ad hunc omnino modum se habuerint; non me tunc pœnituit quod assensum sustinuissem, te contra docente, *hepar* in Vipera *protensum* esse *usque ad duodenum: ad ultimam scilicet chilificationis opellam ibidem adjuvandam incubatu suo*: neque vero in præsentia pœnitet, quamvis tu dubitationi meæ opponas *tuam*, *omniumque* (sic 1137 enim ais) *accuratiorum Anatomicorum autopsiam*, qua videlicet *suaderi luculenter possim*. Nam etsi omnes a me adhuc visæ Anatomicorum Tabulæ non tibi; quod constat; sed mihi adversarentur; in re tamen quæ non dexteritatem, neque artificium, sed oculos tantum requirit, me meis oculis non minus saltem quam vestris, credere æquum esse, existimarem.

65 Postrema hujus VII. Tabulæ Figura, ut *extra ordinem* addita est, sic ostendit, quam præter expectationem tibi, Vir cl. acciderit aliquid intueri de illo genere quod tandiu Malpighii Asseclis negavisti. Verum hoc in præsentia omitto quod tibi permirum visum est. Illud ego vicissim miror, te id rete intra suillum jecur pingentem, nusquam in tot Iconismis delineavisse, nec, quod sciam, in tam longo Opere memoravisse rete illud quod ultro, ac sine ulla prorsus sectione, nedum præparatione, in externa facie humani, & plerarumque bestiarum jecinoris sæpe vel luculentius observamus quam intra ipsum humanum, suillum, & aliarum animantium jecur, nulla pariter adhibita præparatione, spectemus. Sed de hoc fusius alibi scripsimus.

66 Ad Tabulam denique veniamus 1054 VIII. in cujus Figura I. *Sinum Ductus hepatici* non secus proponis, atque indicas, ac si in omnibus cadaveribus ista occurreret peculiaris dilatatio. Video quidem, a Glissonio (1) transversam quandam in eo ductu amplitudinem pingi in quam rami omnes corrivantur. Sed neque perpetuæ hæc res sunt, ut sive inanes, sive immisso aere distentos ductus

(1) Anat. Hep. c. 17.

ductus observando, comperi, & quibus sunt, eorum nunnullis an potius a bile majore copia congesta, & diutius sæpe resistante accidissent, quam ab ortu paratæ jam essent, dubitavi. In ramorum autem ejusdem Ductus numero, habitudine, finibus quantum ista vel a tuis reliquis Iconismis, te silente, discrepet delineatio, manifestius est, quam ut animadverti a me debeat. Verum si qua in re te, Vir cl. silere non oportebat; in iis certe non oportebat tot, tamque conspicuis *fasciculis muscularibus* quibus Glissonianam Capsulam *robuste instructam* repræsentas; neque enim ad illum modum perpetui magis occurrunt, quam adeo manifestiæ Glandulæ in ipsa occurrant. Quod autem *Septum capsulare primum opinaris*
1055 *Cl. Bohnium observavisse*; opinio plane te fallit tua. Ejus enim quæ profers, verba: *vaginam crassiorem esse illa sui parte, qua portam, ac qua porum biliarum involvit; imo binis his vasis processus ejusdem involucri vices intermedii sepimenti præstare*, miror, te non vidisse fere secundum vulgatissimam Anatomiam Hepatis, Francisci Glissonii conscripta esse. In ea nimirum hæc legimus (1): *Capsula communis, ubi vas istud* biliarum *obtegit, minus, quam alibi crassa est; quippe pars ejus magna inter Portam, & vas isthoc intervenit*: & mox: *Præterea, toto vasis hujus tractu, capsula communis, prominentia quadam tereti, duraque extuberat*: & infra (2): *Cum Capsula ea sui parte, quæ Portam tegit, crassior sit, quam illa qua ramos biliarios obducit, septuploque minimum latior reperiatur; cumque nonnulla ejus portio inter Portam & porum bilari.m (præsertim in majoribus eorum ramis) manifeste intercedat; & cæt.* Sed ut id Septum Glissonio est restituendum; sic ipsam Capsulam; quanquam, ut a Glissonio diligentius descriptam, eoque nomine insignitam, Glissonianam Capsulam communi more nos quoque appellare consuevimus; aliis Inventoribus acceptam esse referendam, non ignoramus. Quamobrem tibi minime possumus adstipulari scribenti, eam *primum detexisse laudatum Virum Glissonium*. 27
Etsi enim ipse quoque id opinabatur, cum hæc verba (3) edidit A. 1654. *Mihi primum (nisi fallor) contigit, partem hanc detegere; cum ante duodecim annos, ex mandato Collegii Medicorum Londinensium, mihi publice prælegendi munus incumberet*; tamen; ut de Eustachio ex conjectura nil dicam; sane Joannes Walæus in altera *de motu chyli & cæt.* ad Bartholinum Epistola, scripta A. 1640. diserte hæc posuerat: *in ipso hepate, tot rami arteriæ cœliacæ sunt, quot sunt rami venæ portæ, & totidem quoque sunt rami ductus cholidochi; quæ omnia hactenus ab Anatomicis pro venis portæ habita sunt; quod COMMUNI TUNICÆ tria illa vasorum genera in hepate includantur*: quibus insuper Walæi verbis suspiciones illas meas de calculis a Columbo, & Cameniceno, haud in Portæ vena, sed in biliario ductu inventis confirmari maxime vides. Denique cum ais, *Concursum* Ductus *cystici, ac hepatici* esse *in hoc exemplari quasi ad angulum rectum*; id quidem omitto; nam tuam tibi Figuram adversari satis video, quæ a parte jecoris acutum, ab altera obtusum angulum quam luculentissime ostendit. Sed cum eundem illum *concursum* ibi delinees, ubi revera esse potuisse non videtur; obsecro te, ut diligenter, consideres num etiamsi ductus Hepatici Sinum *in naturalem sedem*, ex qua *diduxisti, atque elevavisti*, repositum intelligamus, ille tamen *concursus* eo non cadat, ut intra Capsulam delituisse, necesse fuerit.

67 Etsi tum veteres, tum recentiores Anatomici plures nobis totius venæ Portæ delineationes reliquerint; tamen tua quoque, Vir cl. industria probanda est, qui novam adhuc, eamque majorem in II. Figura insuper addere voluisti. Verum optandum fuerat, ut id aliquanto felicius præstares. Nam si nihil propositione est pulchrius, si contra nihil ad perturbandos Tirones aptius,

Morg. Epist. Anat. I. G quam

(1) Cit. cap. 27. (2) C. 28. (3) Ibid.

quam partium in una eademque Icone minime servata proportio; quid tanti fuit, ut *gastricas omnes venas adeo*
1065 *contraheres suisque in extensionibus in hac Figura abbreviares, ut angustissimus hic admodum infra naturalem magnitudinem repræsentaretur ventriculus?* ut *repræsentati ventriculi sedem justo altiorem efficeres?* ut *truncum Portæ justo longiorem delineari curares?* Nimirum *ne subjectæ venæ occultarentur*, atque *ut vasa hepatis ventriculo superimpositi distinctim ostenderentur*. Sed aut ego quidem plurimum fallor, aut potius quam usque adeo a proportione recederes, decebat idem in gastricis facere quod in tot aliis venis fecisti, ut nihil nisi fines ostenderes, vel si reliquum addere placebat, ut crassiorum dumtaxat trunculorum ductum; & sedem per lineas e punctis factas indicares; cætera autem, si velles, seorsum peculiari Icone persequereris. Huc illud accedit quod Tirones magis perturbet, te supra pollicitum in tuis Figuris
988 *omnia magnitudinem naturalem servantia*, venæ Portæ truncum in III. Tabula aliquanto, in hujus vero Figura I. multo longiorem, quam in hac qua de loquimur, II. pinxisse, in qua tamen *truncum Portæ justo longiorem delineari curavisse* te, dicis; ut vel in superiore Figura errorem, vel in hac minorem hominis magnitudinem (quanquam huic cogitationi, præter silentium tuum, Sinus, & ramorum venæ in utraque Figura comparata dimensio obstat) vehementer suspicari cogantur.

Sed in eo quoque minus felix fuisti, quod in subjectum incidisse videris nimium discrepans a cæteris ex quibus superiores Icones descriptæ sunt. Nam si a Tironibus dextera, ut par est, earum pars cum hujus sinistra, & vicissim conferatur, vel si tantummodo in hujus Tabulæ Figuris duabus primis ramorum ortus, sedes, primæque partitiones inter se comparentur; vereor, ne hæc magis diffideant, quam verba
1062 significant tua quæ in eorum dumtaxat *distributione ramorum ad varias jecoris regiones nonnihil varias per homines varios habitudines* esse, indicant. Huc ad- 25
de quod Tirones magis magisque perturbet, te qui recte alibi, & in hujus quoque Explicationis initio venam Portæ in radices, truncum, ramosque dividendam esse, agnoveris, ipseque diviseris, sæpe deinde in hujus Explicationis progressu, ejus oblitum divisionis videri. Quæ enim venæ tanquam minores radices ab aliis ventris partibus in radices majores, & truncum convenire dicendæ erant, eæ contra a majoribus radicibus, & trunco *egredi*, 1063
emergere, *germinari*, *oriri*, & ad illas ventris partes *produci*, *dividi*, *propa-* 1065
gari, *ramos disseminare* dicuntur. Alia prætermitto; sed unum tamen, ad 1066
hanc, aliasque in quibus venæ Portæ Sinum delineas, Figuras pertinens, ante subjiciam, quam de proxima finem scribendi faciam.

68 Proximæ igitur Figuræ III. quæ Tabulæ Eustachii XXVII. (in Theatro Mangeti XI.) Prima est, cum Amplissimi Lancisii interpretatione productæ, altera a te adjicitur Interpretatio in *Animadversione* videlicet quæ inscripta est: *De vero in hac Figura Au-* 1098
thoris Bartholomæi Eustachii sensu: In quo assequendo, utinam longe felicissimus fuisses. Sic enim operæ pretium apparuisset, cur istam ultro, & sponte tua interpretationem suscepisses neque facilem, neque ejusmodi ut confici sic posset sine multiplici reprehensione Viri de utroque nostrum egregie meriti. Ego vero præsenti coactus instituto, tertiam quidem interpretationem afferre conabor; sed earum dumtaxat partium de quibus & dubitatio sit, & sententiam meam firme, ac luculenter probare possim. Sic enim ratio apparebit cur aut revelare Eustachii mentem aggressus sim, quam alioqui multis in Figuris, ut in hujus quoque nonnullis partibus, me nondum satis assecutum confiteor, aut quædam ab Lancisio non scripta, adjicere, quem minime dubito hæc quæ proponam, per se, & longe quidem facilius, visurum fuisse, nisi innumeras illas suas rerum difficillimarum Explicationes intra

eas

eas temporis angustias, interque illa tot, ac tanta quibus distinebatur, negotia effundere debuisset. Illud principio est statuendum quod ex inspectione Figuræ illius I. ac proximarum II. & IV. apertissime colligitur: cum Eustachius vellet universam venam Portæ sociis ubique stipatam arteriis sive cœliacis, sive mensentericis ab anteriore facie demonstrare; in I. venæ illius ramos, & radicum fines; in II. & IV. ramorum initium, & radices; in omnibus interjectum ramis, ac radicibus truncum proposuisse. Ex quo consequitur, ut siquid forte dubitationis in Figura I. explicanda occurrat, magno adjumento esse debeat vel II. vel IV. quippe quæ, si varium, a Lancisio animadversum, *vasorum numerum*, ac præterea variam insertionem excipias ejus venæ quæ inferiorem arteriam mesentericam sociam habet, & siqua sunt alia ejusmodi; in reliquis certe partibus eædem sunt, in eoque præsertim, ut continuationes sint trunci venæ Portæ, in hisce ambabus, ut diximus, Primaque Figura delineati. Hoc quod possumus, exemplo aliquo illustremus.

Amanuensium Lancisii culpa ingens error in Figuræ I. Explicationem irrepsit, cum *Majores venæ portæ rami substantiam hepatis penetrantes* ad 13. ½ 12. indicati sunt, sive ad litteram *c* in Theatro, & apud te quoque, Vir cl. quem minus gravia notantem, tale erratum tua Animadversione non emendavisse, plurimum miror. Atqui illos non esse ramos *substantiam hepatis penetrantes*, sed radices in truncum Portæ confluentes, si ex anatome non constaret, satis superque intelligi posset ex amboous trunci illius extremis in triplici proposito Iconismo inspectis, atque collatis. Cum igitur res ad hunc modum se habeant; in propositis super Figura I. dubitationibus dirimendis, recte atque ordine facere videbimur, si proximis illis Figuris pro re nata subinde utamur.

69 Illud primum animadvertis, *illam ubicumque duplicatam, quam ad quaslibet majores, minoresque Portæ ramos, constanter delineatam intuemur, parallelam distributionem*, illam, inquam, *Lancisiana explicatione adnotatam non perspici*. Esto, Lancisius brevissimis Explicationibus illis suis majora potissimum adnotare solitus, duplicem istam distributionem diserte non memoraverit; quanquam incuria, opinor, Pictorum, Sculptorumque Eustachianorum non *ubicumque*, neque ad *quaslibet minores ramos* illa *constanter delineata* est; Poteras tamen Lancisio ignoscere, quod diserte duplicem non adnotaverit, cum tu qui triplicem adnotare debebas, duplicem dumtaxat notes. Nam esse triplicem, vel sola comparatio satis docet Figuræ hujus I. cum proximis illis duabus, in quibus duplicitas ternis in singulis ramis parallelis lineis, non quaternis, ut in hac fere ubique, designatur. Quo posito, fallaris necesse est, cum per istam parallelam distributionem *nil aliud indicare voluisse accuratissimum Auctorem Eustachium*, doces, *præter quam parallelam per totum jecoris corpus vasorum Portæ, ac biliarium Ductuum, se se perpetuo comitantium, distributionem*. 1099 Nam si vel duplex tantum parallelum vas Eustachius delineasset; *nil aliud indicare voluisse* præter ramum venæ Portæ, & bilarium ductum, negare tamen possem, præsertim cum id tu ex Figura ipsa non probes; ipse autem pro eo ductu, hepaticæ arteriæ ramusculum pariter indicare potuisset; Quanto ergo magis negare potero, *nil aliud indicare voluisse*, cum vas, non duplex, sed triplex eadem distributione delineaverit? Quid verbis opus est? cum ex hac ipsa Figura mox sim luculenter ostensurus, in ea Eustachium conjunctos cum singulis venæ Portæ ramis binos demonstrasse ramusculos, arteriæ videlicet, ac ductus hepatici, ad ultima usque, quantum ipsi perspicere datum est, illius venæ extrema deductos. Nec mirum; quando olim Galenus (1) non modo *excarnare*, ut nunc loquimur, hepar, docuit, & singu-

(1) De Anat. Admin. l. 6. c. 11.

gulos venæ Portæ majores ramos *in ramos* minores, & hos *in surculos*, & hos denique *in germina* divisos persequi; verum insuper tradidit, *si animal ample magnitudinis extiterit*, *UNA CUM* his *VENIS*, *& meatus*, *qui bilem recipiunt*, *& arterias ipsius*, *dum in jecore*, *sicut ostensum est*, *detegis*, *conservare esse integrum: Sin autem parvum fuerit*, *non adeo AD FIBRÆ CUJUSQUE EXTREMUM tria vasorum genera posse salva relinqui*. Igitur Eustachius in Galeni lectione, siquis alius, exercitatissimus, ab hoc propositam *excarnandi* hepatis rationem amplexus, eadem quærere aggressus est.

Et sive aperta Capsula qua terna illa vasa in unum fasciculum junguntur, singula quoad potuit, scalpello est persecutus, reliquum immisso, ut jam tum solebat (1), aere, allove humore, perspexit; sive flavus illi color, ductus hepatici, hiantes autem, ut in arteriis, sectiones, arteriæ indicium; ut nobis etiam, in valde ulterioribus hisce ramusculis; nonnunquam dederunt; certe nihil esse manifestius potest, quam ipsum olim, cum Summi alii Anatomici, ut supra vidimus, hisce in rebus cæcutirent, hunc trium vasorum fasciculum, & quod facile consequitur, Capsulam ea concludentem perspexisse & Posterorum in his retegendis industriam tanto antea tempore prævenisse.

70 Sed priusquam id ostendo: necesse est cuidam occurram dubitationi tuæ. Nam *præterea valde ambigere* te, scribis, *pro binis illis trunculis d. d. duos arteriarum ramusculos*, *ut interpretatur clarissimus Commentator* Lancisius, *nostrum intellexisse Bartholomæum*. Te autem *cogitavisse*, subjicis, *incomparabilem illum Anatomicum per binos hoc trunculos*, *arteriam*; *simulque nerveum aliquem majorem ramum indicare potius distinctim voluisse*. *Ita*, concludis, *Eustachianæ figuræ necessariam partem*, *seu nerveam*, *quæ quidem in memorata explicatione desideratur*, *jure restituimus*. Ego vero de eo primum ambigo, num Lancisius, cum duos illos ramusculos arteriosos per 12. 11. designavit, de ambobus trunculis intellexerit, quibus nunc pariter litteras *d. d.* appositas esse, video, an de ramusculis duobus qui ex sinistro trunculo cooriuntur. Hoc enim si voluisset; Eustachii mentem præclare mihi videretur assecutus. Ab hac autem, quod pace tua dixisse liceat, te longe censeo recessisse, cum in alterutro eorum trunculorum (utrum enim dicas, sinistrum, an dexterum, non definis) *nerveum aliquem majorem ramum*, eumque tanquam *figuræ necessariam partem* agnoscendum esse, arbitraris. Volo enim, tuis ex Tabulis, tuoque ex arbitrio judicemus: optionem tibi do, ut de duobus illis trunculis utrum velis seligas, quem pro ramo nerveo, & quem pro arterioso Eustachius pinxerit.

Utrumlibet pro nervo accipias; nonne reliquus, pro arteria videlicet accipiendus, æqualis nervo illi erit, vel fere æqualis? Nunc igitur ex tua ipsa Tabula IV. in qua hepaticos nervos omnes cum arteria demonstras, ex ramis nerveis illis omnibus unum mihi, si potes, indica, qui non ipso hepaticæ arteriæ trunco plurimis partibus minor sit. Fatearis igitur necesse est, de iis trunculis neutrum pro nerveo ramo ab Eustachio esse delineatum, præsertim si illud insuper attenderis, neque consuetudinis ipsius fuisse, ut cum viscerum singulorum vasis, nervos commonstraret, &c, si maxime fuisset, in nullis tamen ejus Tabulæ Figuris, illisque potissimum proximis quæ hujus continuationes sunt, id fecisse, &, si etiam fecisset, in hac certe Figura, hisque trunculis non fecisse, quorum videlicet sectiones ambas ad eundem modum repræsentarit: tantum abest, ut nervus vel in *memorata explicatione* Lancisii, merito *desideretur*, vel ut abs te, ceu *Figuræ necessaria pars* sit *jure restitutus*.

71 Verum ut de iis trunculis *d. d.* neutrum esse nervum, contendo; sic non utrumque, sed alterum dumtaxat esse

(1) De Renib. c. 42.

esse arteriam, agnosco. Nec me tamen plane permovent quas in hanc rem producis, rationes: *neque binos arteriarum truncos ex cœliaca in hepar proficisci; neque unquam super Portæ truncum ad jecoris ostium arteriam hepaticam in ramusculos, præcipue æquales, & parallelos, jam distributam observari*. Nam bini nonnunquam earum arteriarum sunt trunci, quod in nostro quidem Theatro publice ante hos novem annos demonstratum est; tunc autem ramusculos esse æquales, & parallelos, nil prohibet; *numquam vero super Porte truncum ad jecoris ostium* jam ortos *observari*, quis concedat? Me igitur magis moveri fateor ab duabus illis Figuris proximis; quas hujus esse continuationes, sæpe diximus. Nam per istam ipsam faciem trunci venæ Portæ unum trunculum, non duos, commonstrant ex cœliacæ arteriæ ramo sursum contendentem, cujus trunculi sedem, magnitudinem, partitionem si diligenter attenderimus, ac simul hæc omnia cum trunculis in Figura hac pictis contulerimus; facile intelligemus, unum arteriosum esse trunculum, eumque sinisteriorem de duobus quos hic Eustachius delineavit. Reliquus vero trunculus, sive dexterior, cum arteria non sit, nervus autem esse nequeat, velut supra ostensum est; relinquitur, ut bilarius sit Ductus; neque enim alius istiusmodi truncus superest qui propter truncum venæ Portæ cum hac in ramos dividatur. Quod si Figuram diligentius inspiciamus; hæc magis magisque confirmabimus. Sinistri enim trunculi ramus dexter mox ramusculum emittit, venas cysticas ita comitantem, ut pari cum ipsis passu incedat, ac pariter dividatur: quæ res profecto neque bilariis ductibus, neque cysticis nervis convenit, sed arteriis.
1100 Itaque tu ipse in calce *Animadversionis* hoc agnoscis, ubi de venis *cysticis* verba facis *cum trunco ex iisdem producto, sotidque arteriosa propagine; quæ quidem omnia*, inquis, *per figuram Auctoris elegantissime distinguuntur*. Necesse ergo est, ut trunculus, unde ramus oritur, ex quo *arteriosa* ista *propago* enascitur, arteria sit. At ille idem ramus ulterius progressus, alios manifesto ramusculos præbet qui socios se dant ramis venæ Portæ, pictæque ab Eustachio illius triplicis *parallelæ distributionis* unam efficiunt partem. Igitur palam est, arteriæ hepaticæ cum vena Portæ progressum per hepar, ac conjunctionem ab ipso fuisse cognita, & hic delineata, neque ea distributione *nil aliud indicare voluisse præter quam —— vasorum Poetæ, ac biliarium Ductuum* perpetuam conjunctionem; quod certe scripsisses nunquam, si semel attente quem descripsimus, ejus rami progressum, ac partitiones in ipsa autographa Eustachii Tabula, non in ea quæ oscitanter hac præsertim parte a tuis Scalptoribus descripta est, Icone inspexisses. In eademque Eustachii Tabula alterius trunculi ramum dexterum ulterius quam in tua Icone pergentem, ac dexterum venæ Portæ ramum jam comitantem vidisses. Quacum re si cætera, quæ in eodem spectantur trunculo, conjunxisses, illudque præsertim quod qua parte Cystis felleæ sedem respicit, Cystici in se influentis, & hinc abscissi meatus adjunctam adhuc particulam servat; non sane video, cur de nervo potius quam de bilario Ductu cogitare debuisses. Huc illud denique accedat quod & perspicuitatis ratio, & servata ab Eustachio in Figuris illis proximis, totaque adeo illa Tabula consuetudo plane postulat. Cum enim quorumcunque vasorum conjunctam parallelam distributionem proposuit; nunquam trunculos ad quos ea pertinent, prætermisit; ut videlicet vasorum origines, finesque sciremus, & ex truncis naturam, ac nomen cujusque rami, & vicissim, facile possemus cognoscere. Hoc cum ita sit, qui fieri potuit, Vir cl. ut qui de duobus trunculis alterum arteriam esse, arbitrareris; *nil aliud* in ramorum distributione *indicatum* crederis ab Eustachio *præter quam biliares Ductus*; & vicissim ut qui ramos, *biliares* esse *Ductus* censeres, trunculum al-

alterum non hisce Ductibus, sed nervis tribueris?

72 Hactenus quæ Eustachiani Iconismi partes diligentia nostra explicari poterant, satis, ut opinor, dilucide, & firme explicatæ sunt; ut planum jam sit, Ductus bilarii, & Arteriæ hepaticæ perpetuam intra hepar cum vena Portæ conjunctionem minime Eustachium latuisse. Nunc eæ sequuntur partes, quæ potius quid non esse videantur, quam quid sint, affirmare possim.

Nam quod tu *intelligendum ducis*, Eustachium *per illum ramum.* f. (Lancisio 8. $\frac{1}{1}$ 12.) *non quidem venam umbilicalem arcuatam delineare intendisse, ut explicat cl. Lancisius; sed potius sinistram sinus Portæ productionem*: quod deinde addis, *ramum illum* rami f extremo sinistro superimpositum, *quem tu peculiariter adnotas superaddita Littera.* g. (*sed a doctissimo Interprete non adnotatur*) —— *ab Eustachio* ——, *ut tubum metipsum fœtus venosum procul dubio adumbratum fuisse*: quod denique *concipi posse*, negas, *Eustachium*
1100 *vas illud.* e. (Lancisio 11. 14. $\frac{1}{1}$) *pro vena ipsa umbilicali delineasse.* —— *Cautius igitur juvare decernere, cl. Eustachium canalem hujusmodi.* e. *in ramos diffissum, non jam pro vena umbilicali adumbrasse, sed totum pro ulteriori sinus Portæ sinistra productione*; quod, inquam, hæc tu omnia pronuncias; ego ut rationes haud improbo tuas, propter quas ea non esse videri ais, quæ interpretabatur Lancisius, ita vicissim spero, te non improbaturum meas, quibus adductus, neque illa esse videri ajo, quæ ipse nobis interpretaris. Nam; ut ab ultimis incipiam; fateor quidem, canalem e non videri esse venam umbilicalem, cum ejus attendimus ramos, quos certe in ea vena nos adhuc conspicere non potuimus.

Non tamen Sinus venæ Portæ ea videtur esse productio, quæ cum eo Sinu non communicet, sed cum ulteriore demum ramo, non solum ex Sinu jam profecto, sed in alios etiam ramos diviso. Quid? quod non modo Sinus, sed ne productio quidem esse videtur istius rami venæ Portæ, cum & multis partibus crassior sit curvo illo ramusculo f, per quem a latere cum ramo illo continuatur; & suos ipse ramos contra obversos habeat, ac rami illius productio haberet. Quid ergo est? Num forte major aliquis ex iis ramis quos aliquando Falloppius (1) (ut ejus verba, supra a nobis ex parte allata, demonstrant) hinc communicare vidit cum interna sinistri hepatis lobi substantia, inde vero aut *sub pancreo cum quibusdam aliis venis ab eodem portarum trunco extra hepar obortis*, aut *in liene* cum hujus *ipsius substantia*. Non hoc dico; neque enim delineatio hæc cum Falloppii descriptione satis convenit; quamvis ad id rerum genus quadantenus videri possit accedere. Hoc tantum dico, Lancisium in vena umbilicali designanda attendisse locum e. ejusque canalis crassitudinem venæ umbilicali convenientem. Atenim, hic urges, *cui unquam vere anatomico contigisset perspicere, umbilicalem venam suo per hepar itinere in ramos facessere?* Hoc Lancisius vel quibusdam crediderit Scriptoribus, vel potius in tanta rerum copia satis fortasse non attenderit. Sed tu vicissim (quod pace tua dixisse liceat) non vidisti, quærere ex te, si viveret, Lancisium posse, *cui unquam vere anatomico contigerit perspicere*, Sinum venæ Portæ, posteaquam in majorem ramum, deinde in ramusculum contractus est, mox repente in ampliorem, & tam longum ramum expandi, cujus præterea surculi contra atque oporteret, non secundum motum sanguinis a Sinu venientis, sed contra eundem conversi sint, nimirum ut ob hæc tandem omnia; quæ non umbilicalis esse vena, ea *cautius*, si Diis placet, Sinus illius esse productio ipsa videri debeat.

73. Sed hæc fortasse pro se Lancisius. Ego vero pro ipso ad alterum respondebo quod in ejus perbrevi Explicatione desideras, ut ramum videlicet g. adnotasset, quem tu ab Eustachio pro *tubo*

(1) Obs. Anat.

tubo metipso venoso foetus procul dubio adumbratum fuisse, pronuncias. Scilicet hoc ipsum Lancisio dubium visum fuerit, neque injuria visum. Nam si Anatomen, atque adeo tuam ipsam, quam istic memoras, II. Tabulam consulamus; certe neque sedes, neque initium, neque finis ejusmodi solet esse, tubuli venosi. Totus enim a sinistro latere Trunci venæ Cavæ; non ad hujus anteriorem faciem positus est: Ex Sinu autem oritur venæ Portæ; non ab ramis de quibus antea dictum est: Denique in Cavam desinit ex hepate jam emergentem, hoc est ad *a*; non ad *g*. multoque minus ubi delineat Eustachius, cujus Autographum Scalptores tui nescio cur hac ipsa in re non secuti, hujus rami finem tum aliquanto altius produxerunt, tum bifidum non expresserunt, quæ res videlicet ipsa quoque isti repugnasset interpretationi tuæ. Cui tamen interpretationi ne illud quidem satis esset; nec quod in ullos alios surculus ramus idem *g*. toto itinere non dividatur, quando Eustachius a dextris cysticæ venæ dexteræ alterum vel longiorem pinxit ramum venæ Portæ qui nullos carculos de se emittit.

74 De ramo autem *f*. quod *Sinus Portæ productio* esse non videatur, ex iis quæ supra sunt dicta, intelligitur.

Quod si ex me forte vicissim quæras, quid fuissem ipse facturus, si trium istorum ramorum *e. f. g.* interpretationem aggredi debuissem; sic habeto: me utrinque rationes fuisse propositurum, cur vena umbilicalis, productio Sinus venæ Portæ, tubulus venosus tum esse, tum non esse videri possent: iisque propositis, rem in medio relicturum, ut siqui vel alia vestigare, & credere mallent, vel hæc quidem, sed ita uti. Eustachius aut humani aliquid passus esset, aut ex quam rarissimo exemplari, aut ex non humano rem descripsisset, aut ejus Pictores, Scalptoresque non satis fideliter expressissent; hæc per me omnibus sive meliora statuendi, sive divinandi facultas libera esset. Itaque multum censeo laudandum esse consilium tuum, ubi ratione illa proposita quod vena umbilicalis ad hepar in ramos non findatur, nihil ipse de alia quadam Eustachii delineatione constituere videris, sed ita scribis: *Ob similem rationem, an Eustachius in fig. 3. Tab. II. ex Tabulis suis, quæ insertæ sunt Theatro Anatomico (& II. est Tab. X. Romanæ editionis) pro trifido vase illo. b* (Lancisio 6. 27.) *seu in tres ramos ad ingressum in hepar diviso, venam umbilicalem significare voluerit, Probi Anatomici videant.* Quanquam in ea Figura; ne tecum quidquam dissimulem; res aliquanto minus difficilis videri potest. Nam illud primum, quod Lancisium, opinor, movit, ex anatome perspicuum est, nullum eo loco vas ejusmodi crassitudinis subire jecur, præter venam umbilicalem. Neque aliud voluisse Eustachium, altera ejus Figura commonstrat, quæ in proxima ipsius Tabula sequitur, ac numero IV. designatur. Si enim hanc eodem quo illa positu, locatam fingamus, sique jecoris fissuram, si isthmum, summæ fissuræ latera committentem, in utraque attendamus; ut in hac ibi nullum aliud vas, nisi umbilicalem venam, membraneo ligamento annexam, ostendisse videbimus, sic in illa quoque nullum aliud ibidem vas, nisi eamdem venam, ab ligamento jam liberatam, voluisse Eustachium ostendere, non difficile conjiciemus. Cur autem in vena illa, sic liberata, & fortasse etiam versus jecinoris limbum aliquantum protracta, supremam partem pinxerit trifidam, sive singulos se minores ramos ab singulis lateribus in hepar mittentem; certam quandam mihi posse videor ex anatome conjecturam afferre.

75 Quod ut faciam; necesse est ad memoriam revocem, imo paulo fusius exponam quod supra ad tuam III. Tabulam adnotavi: solitum me esse invenire, Sinum venæ Portæ, cum a dextero jecinoris lobo ad sinistrum se extendens, contra interjectam utrique lobo fissuram pervenit, se ipsum, aut potius quendam quasi ramum ex ima sui parte deorsum mittere, qui obviam scandentem umbilicalem venam mox infi-

infimo suo extremo sic excipiat, ut non facillimum sæpe sit utriusque fines statuere, præsertim cum venæ summa pars (quod nonnunquam observavi) non prorsus adhuc in adultis occlusa est. Ex ejusmodi igitur ramo, in quem ipsa umbilicalis vena recta producitur, & quidem prope hujus venæ finem, cum alii minores rami ab anteriore, seu superiore facie oriuntur, tum duo præcipui ab lateribus recedunt, singuli ab singulis; ut haud raro, extrinsecus inspiciendo, non absimilem effici figuram viderim ac si vena umbilicalis in fine trifida esset, quemadmodum ab Eustachio in eo Iconismo videtur repræsentari. Etsi vero ramum illum Sinus, duobus ramis interjectum præ his invenire solitus sum crassiorem, quam Eustachius delineavit; ab singulis autem lateribus non singulos semper præcipuos ramos, sed binos interdum comperi; sæpe vero non sursum, sed deorsum potius oblique ductos inveni; nunquam tamen hæc quæsivi (quæsivi autem in adultorum jecinoribus saltem decem) quin si extrinsecus spectarem, illa se se mihi species offerret venæ umbilicalis quæ in summo hinc, & hinc ramos emitteret; si vero intrinsecus scrutarer, Sinus caveam deprehenderem se se manifesto demittentem in occursum illius venæ, iisque ramis initium præbentem. Itaque etiam atque etiam miratus sum, te enim Sinum toties delineantem, vix semel aliquid pinxisse quod ad ea quæ sunt a me decies continenter perspecta, accedere videri posset, in Tabula nimirum II. ad litteram *q.* non secus ac si id ipsum pro re *singulari* æque habuisses, ac divisiones illas de quibus ibi verba fecisti in explicatione litterarum *r. r. r.* Sed longe aliter visum iri iis spero qui
897 ducta jecoris fissura, hujusque isthmo, ne ulla ex parte obstet, dissecto, umbilicalem venam ad suum usque finem persequentes, qui rami denique hinc, & hinc in summæ fissuræ latera, eamve viciniam immittantur, inquirant; mox autem trunco venæ Portæ, & continuato Sinu a sinistris aperto, sectionem ad venam usque umbilicalem deducant, eorum quos diximus, ramorum oscula perquirentes. Hi igitur si in istiusmodi perquisitionibus fuerint diligenter versati, cum facile mecum conjicient quid Eustachius per trifidum illud vas significare voluerit, tum percipient, cur ejusdem vasis truncum Lancisius venam umbilicalem appellarit.

76 Verum; ut ab hac ad quam tecum digressus sum, Eustachiana Figura ad priorem illam revertar; non erat denique cur tuam in Amplissimum Lancisium Animadversionem ita concluderes, ut scriberes: *cur* ipse venulas *cysticas gemellas----separatim ab aliis vasis, per propriam hepatis substantiam dispersis non indicaverit, id est ulterius, quod certe haudquaquam intelligo.* Multo enim æquius fuerat, si negasses, te intelligere, quomodo affecta Vir ætate, ac valetudine, idemque tot, tantisque negotiis distentissimus, in rescribendo autem ad innumerabiles Amicorum litteras, de ipsisque bene merendo (quod nos ambo sæpe experti sumus) diligentissimus, tantum tamen somno, aliisque necessariis vitæ subsidiis detraheret temporis, ut tot, tam copiosa, tam utilia, tam diversa tam brevi commentari, scribere, vulgare posset; hoc, inquam, multo æquius te intelligere, negasses, quam si in eo Opere quo ipse princeps viam cæteris, aditumque patefaceret: quo in tot alienis, antiquisque delineationibus sine ullo adjecto Auctoris Scripto nuperrime inventis, quæ hujus mens esse potuisset, conjicere ac divinare cogeretur: quo demum pressis illis suis, brevibusque interpretationibus quas pro angustiis temporis effudit, innumera, & maxima evolveret; si in eo, inquam Opere minutum aliquid forte prætermitteret, vel potius non satis diserte ac *separatim* indicaret. Sed hæc melius pro tua æquitate, tuoque adversus Summi Viri, Optimique Amici, ac Fautoris memoriam grato animo ipse videris. Ego enim, his jam omissis, priusquam de Eustachii Tabulis finem scribendi facio, nobis haud inutile esse cen-

censeo, ut ex ipsis cum alia, tum illud præsertim addiscamus, Arteriarum
1682 Aortæ, & *emulgentis angulum* magna ex parte non esse *rectum angulum ex longitudinalis atque transversa fistula conclusu productum*, qualem videlicet tu scribis, & plerique passim Anatomici videntur existimare. Hic nimirum error ex non satis accuratis delineationibus olim ortus, perque tot alias non absimiles etiam apud Summos Anatomiæ Scriptores ad hanc usque diem propagatus, eo magis discentium animis inolevit, quod qui in Theatris exemptos cum vasis magnis Renes in tabula spectandos disponunt, quam in plerisque editis Figuris vident, eam solent partium dispositionem imitari. At si rem diligentius in cadaveribus, non in picturis, aut si in picturis, in Eustachianis præsertim, perpaucisque aliis inquirerent; sæpius Renes aliquanto inferiores, vasisque magnis viciniores statuerent, & quod consequitur, emulgentia vasa sic disponerent, ut cum magnis non rectos angulos, sed supra obtusum, infra autem acutum efficerent.

77 Tuas reliquas Tabulas, quod anatomicæ non sunt, in præsentia quidem prætereo: ad aliaque potius transeo quæ unam, aut alteram ex tuis *Orationibus*, hic illic inspiciens, adnotavi, ad Anatomes ipsius, ac Medicinæ historiam pertinentia. In I. Oratione Arantium
19 pronuncias *Canaliculorum seminalium in testibus inventorem; licet a Graafio, Higmoro, Slado, Coupero aliisque collecta fuerit inventionis Laureola*. Ibidem Alexandrum Achillinum affirmas *primum glandularum maxillarium inferiorum excretorios Canales juxta linguam dehiscentes invenisse, primumque salivæ fontes perspexisse, primumque foramen Uveæ, seu pupillam ipsam ad lumen mediocre mediocriter dilatari, magis ad minus, maxime ad minimum, aut nullum; ad majus, aut maximum vicissim constringi evulgavisse; Quod deinceps nobilissimum inventum velut arcanum Fabritius ab Aquapendente cujusdam Amici sui investigationibus retulit*. Sed Bononiensibus nostris, apud quos illam Orationem habebas, cum aliis in locis, tum in istis potissimum meum tamen nomen ad memoriam redibat. Meminerant nempe, ante illos totos tredecim annos hæc quæ in I. *Adversaris* (1) edita sunt, ex me audivisse: *Minimam testiculorum structuram (quam tamen antiquioribus aliis adscribi non ignoro) ab Arantio vestro visam comperio, sicut postea a Cabrolio perstrictam, fusius vero a Riolano expositam scio, tametsi ab nemine; ut in consimilibus erat captus temporum eorum; probe intellecta, & cum illa, cum qua debebant, parastata connexa est: quæ nempe laus diligentissimo Graafio reservabatur*: itemque illa (2): glandularum *maxillarium* canales, *uti Eruditis notum est, neque aliis antiquis Anatomicis fuerunt ignoti, & in his Achillino vestro, homini, ut illis temporibus, bene docto, cujus in scriptis unum quoque ex iis arcanis reperio quæ Fabricius postea suo cuidam Amico observata primo esse, arbitratus est*; videlicet: *Uvea & cæt.* Utram tandem laudationem; ut sincere, quemadmodum Amicos decet, inter nos loquamur; utram, inquam, laudationem fuisse Bononiensibus gratiorem putas? meam qui veritus sum ignota credere Doctissimis Viris aut verba Theophili (3), *vascula multa capillacea aranealique tenuitate* in ipsis testibus memorantis, aut aliorum Veterum, quos ex parte indicavi, cum Avicenna (4) docentium, *sub lingua esse duo orificia quæ ambo ingreditur stilus, & sunt fontes salivæ, quæ ad carnem proveniunt glandosam*, ac propterea Arantio, & Achillino his in rebus tantum tribui quantum licuit; An tuam, qui plus æquo tribuens, sine ulla dubitatione ambos harum rerum inventores pronunciasti? atque ita quidem pronunciasti, ut nihil Graafio relinqueres: quocum Sladum, & Cowperum quare ad eum modum conjungas, Claudium autem Uberium sileas, nescio;

Morg. Epist. Anat. I. H

(1) N. 19. (2) N. 26. (3) De corp. hum. fabr. L. 5. c. 27. (4) Can I 3. Fen. 6. c. 1.

ſcio; qui Patavio Piſas evocatus, nomine Vanclii Dathirii Bonglari (1) *totum teſtem eſſe totum vas*, decem ante Graafium annis & pictura, & verbis oſtenderat.

78 De Mundino autem in eadem Oratione cum diceres, putaſne, Bononienſes ipſos non intellexiſſe: qua ratione quæcunque tibi liberet Mundino inventa tribueres, ea ipſa ratione contendi poſſe, Arabes, & cæteros qui ante Mundinum ſcripſere, nihil prorſus ex tota Anatome ignoraviſſe? Rem, ſi
18 placet, exemplo illuſtremus. *Nonne*, inquis, Mundinus *per venam chylin videri poſſet chyloſa itinera quodammodo indicaſſe? Tanto enim ductore —— Euſtachius —— lacteam venam ſuam meditatus eſt, ut ab Euſtachio in clariora lacteorum indicia properabat Aſelius, & ab Aſelio Pecquetus.* Quid ſimile? Ex accurata Euſtachii (2) deſcriptione inter omnes conſtat, ipſum revera Thoracicum ductum vidiſſe, atque ante Pecquetum propoſuiſſe. Mundinus autem cum *venam chylin* ſcribebat; quid, quæſo, aliud, quam venam Cavam intelligebat? Eſtne aliquis cui ulla unquam hac de re dubitatio fuerit, atque adeo eſſe potuerit, quando Mundinus (3) ei capiti quod inſcriptum eſt de *Anatomia Venæ Chilis*, hoc initium fecit: *Quibus omnibus elevatis tibi apparebit vena magna, quæ eſt ramus venæ chilis deſcendens, & arteria magna, quæ eſt ramus aborti deſcendens, & quando illa vena chilis eſt in directo renum, ab ipſa ramificantur duæ venæ, quæ vocantur emulgentes; quarum una vadit ad renem dextrum, & altera ad ſiniſtrum.* Mitto alia Mundini loca, omnia non minus perſpicue comprobantia, venam cavam fuiſſe ab ipſo *venam chilin* vocitatam, idemque apud Mundinum ſignificari per *illam venam, chilin*, quod apud Ciceronem (4), eoſque fere omnes qui latinis litteris anatomen attigerunt, per *venam illam cavam*. Nec mirum, quando Græcis idem eſt κοῖλος, quod Latinis *cavus*. Sic Fernelius (5) diſerte: vena κοίλη, *id eſt cava dicta*. Sic Maſſa (6) *quam venam græci chilim, latini cavam vocant*. Sic Falloppius (7): *cavam venam appellavimus, aliorum anatomicorum more, Latino nomine: Græcis vero κοίλη dicitur*. Sed in re minime neceſſaria cæteros prætermitto. Jam enim ſatis ſuperque patet, non modo rem, ſed ne nomen quidem quo uſus Mundinus eſt, *venæ chilis*, vel ut Matthæus Curtius edidit, *cylis*, vel potius *cilis*, excitare Euſtachium potuiſſe ad cogitandum de venis chyliferis, niſi forte exiſtimamus, Virum græce doctiſſimum aut ea quæ diximus, ignoraviſſe, aut quantum eſſet diſcrimen, neſciviſſe inter vocem *cilos* (κοῖλος) qua *cavus*, ut diximus, & vocem *chylos* (χυλὸς) qua ſuccus, & apud Medicos is peculiariter qui *chylus* dicitur, ſignificatur.

Quid? quod Euſtachius (8) cum Thoracicum invenit ductum, non alium uſum habere *credidit*, quam ſanguiferæ venæ, neque unquam oſtendit, ſuſpicari ſe, an chyli via eſſe poſſet; ut quanquam uſque adeo rerum, & verborum imperitus fuiſſet, ut per Mundini venam *chylin*, venam chyliferam ſignificari putaſſet, manifeſtum ſit tamen, in chylifero Ductu inveniendo *ductore* Mundino non eſſe uſum.

79 Quod ſi verba pariter Jacobi Berengarii indicaſſes quibus inductus es ad pronunciandum, *primum deteχiſſe i-* 23
pſum ductus ſalivales conſpicuos, tum ſcaturigines effluxuum ſub nervis opticis per cavernas oſſis baſilaris ad aures, & palatum; quorum primas Steno, alteras Nuckius, velut in propria inventa, ſibi inde arrogarint; vereor ne facile hæc demonſtrare potuiſſes. Sed ne forte credas, me Bononienſium Anatomicorum laudibus refragari; ſic habeto: neminem plus ipſis tribuere poſſe, quam ego tribuam, ſemperque tribuerim; imo vero tanti eoſdem a me fieri, ut cum propriis laudibus & plurimis, & maximis celebrari illos poſſe videam, propterea ſatis æquo animo ferre nequeam, tantos Ana-

(1) Teſt. exam. (2) De Vena ſine pari Antigr. 13. (3) Anatom
(4) De Nat. Deor. l. 2. (5) Phyſiol. l. 1. c. XI. (6) Lib. Introd. Anat. c. 17.
(7) Inſtit. Anat. c. de Ven. & cæt. (8) Antigr. cit.

Anatomicos, quasi propriis quibus redundant, omnino carerent, alienis encomiis exornari. Bononiensem ipsam Academiam, Cives ipsos Bononienses, quorum illam, ut Parentem amantissimam, hos, ut Viros amicissimos colo, siquis veris laudibus extollere cupiat, nunquam tam copiosa uti oratione poterit, ut cum plurima dixerit, non multo plura mihi videatur omisisse. Idem tamen si in eandem orationem conjici videam quæ minus certâ fide subnixa, cætera quæ longe verissima sint, secum trahere in dubium, atque infirmare vehementer possint; Oratorem, quod nunc facio, etiam atque etiam rogem, ut vera alia, atque alia, quæ in tam ubere materia non desunt, conquirat; inania illa prætermittat. Hæc si forte quæ sint, requiras; ea
7 nempe sunt: *Bononiam post sex supra triginta sæcula scientiarum Genetricem esse: Academiam Bononiensem ipsam primos inter vetustissimos Hetruscos flo-*
11 *ruisse: Hetruscis debellatis, Gallisque Bojis regnantibus, musas excolendas dedisse: Gallis inde Bononiæ hospitibus, & restauratoribus perditis, sub Romana Republica principem studiorum sedem non amisisse*: quæ profecto ne cum iis quidem valde cohærent quæ paulo ante
8 posueras: *compertum esse antiquarum rerum Cultoribus genuinam Medicæ Academiæ Originem æqui Epocha ad Augusti Regnum inducta:* quanquam hoc ipsum num satis compertum esset, poteras de Viri Cl. Curti nostri (1) eruditissimo libro intelligere. Quem sane, & Lips. Actorum Supplementa (2) si diligentius versasses; ne illa quidem sine ulla hæsitatione scripsisses quæ *de-*
12 *clinante Imperio*, quæ *Barbaris Italiam deprædantibus* de *servata dignitate* ejus Academiæ *sæculis omnibus* asseveras.

80 Sed ut melius videas quam difficile sit probare quæ remotissimis, vel obscurissimis sæculis fuere; iis prætermissis, ad propiora veniamus. Af-
14 firmas, *in prima finitimarum*, *Scholarum OMNIUM erectione ex* Bononiensi *Liceo in operam invocatos esse Præceptores, & Duces, —— similiterque contigisse in ortu, aut restauratione Romanæ, Pisanæ, Parisiensis, Monspelliensis; aliarumque plurium, quibus omnibus* Bononiense *Archigymnasium propagare valuit doctrinæ germina, & VELUTI SOL PLANETIS MINORIBUS, mutuam dare lucem, & radios*. Hæc etsi scio Bononiensibus ipsis nostris, Viris Æquissimis, Modestissimisque, in hunc modum dicta, placere non posse; tamen pro meo in Academiam illam, & Civitatem longe Præstantissimam grato animo demonstrari omnibus, & plana fieri, vehementer cupio. Tu igitur quomodo id præstas? *Ioannem* producis *a Concurezio, & Marsilium a Sancta Sophia*, Mediolanensem illum, hunc Patavinum, atque alium præterea neminem; quasi vero quæ dixisti omnia aut ad Ticinensem dumtaxat Academiam inchoandam, instaurandamque pertinerent, aut ex Bononiensibus ipsis nemo unquam *in* ejusmodi *operam invocatus* fuisset. Sed tamen id ipsum quod de Ticinensis Academiæ initiis affirmas, videamus. *Sæculo*, inquis, *decimo quarto ad primum Papiensis Academiæ fundandum lapidem, ut alter medicinæ Lycurgus operam & decus instrueret, advocabatur Marsilius a Sancta Sophia* Bononiensi *in studio celebratissimus antecessor*. Equidem hunc Marsilium (quem Lucas Tozzius Vir alioqui Doctissimus, cum Sanctorii nostri *Commentaria in primam Sectionem Aphorismorum Hippocratis* non uno in loco dissimulanter describeret, atque aliquid tamen vel iis in locis addere de suo vellet, cum Marsilio Cagnato, qui scribebat sæculo XVI. ad finem properante, confudit (3)) hunc, inquam, Marsilium a Sancta Sophia ego quidem ex Alidosio (4) non ignoro A. 1402. fuisse Bononiæ Professorem Medicinæ ad diem usque qua ibidem mortuus est. *Evenisse* autem *ei*, *ut extra Patriam* Patavium *moreretur*; *quod Carrar. Principi parum gratus haberetur*,

(1) Notizie Istor. & cæt.
(2) Tom. VI. Sect. X.
(3) Comment. in Aph. L. 1. Aph. 3.
(4) Doltori Foresti & cæt.

tur, *quasi secutus partes Galeatii Principis Mediolanens. quum Patavii imperaret*, præter alios, docet Jacobus Salomonius (1), qui cum Venetis, ac Patavinis Historicis, id imperium cœpisse, ostendit (2) A. 1388.; desiisse autem A. 1390. Atqui Ticinensis Academia *fundata*, *apertaque est* A. 1362. quod laudatus Curtius (3) demonstrat. Igitur uti certum est (4), Marsilium & Patavinum, & Nicolai filium fuisse, qui *præstantissimus Medicinæ Professor usque ad annum* 1350. in Patria Academia vivebat; ita non ex hac, sed ex Bononiensi profectum fuisse eundem Marsilium ad Ticinensem inchoandam, adhuc ostendendum est, præsertim cum ex Albis vetustissimis (*) Professorum Gymnasii nostri liqueat, ipsum inter hos plurimis ante annis docuisse, quam ab Alidosio inter Bononienses referatur.

81 Locus hic est, ut superiora quædam verba attendamus, quibus de Cardano, & Mercuriale *ad Cathedras* Bononienses *munifice conductis* sermonem habens, *primum*, ais, *suis erga Urbem* Bononiensem *expletis officiis*, *Romam ad summos a Pontifice atque Optimatibus colligendos honores se contulisse*: *Alterum Patavini Gymnasii instauratorem fuisse*, & *jul.* Nempe videris sic in transitu significare, Mercurialem a Bononiensi Gymnasio ad hoc Patavinum *instaurandum* venisse. Quod si verum esset; cuinam magis placere posset quam mihi, qui tanto Cive jure ac merito gloriari soleam? Sed ut de altera Parente mea Bononiensi Academia, ita de ipsa quoque Patria, quam summa prosequar pietate necesse est, sic existimo: satis utramque habere verarum laudum; ut inanes debeat respuere. Mercurialis noster Patavini Gymnasii *jubar* fuit; *instaurator* non fuit. *Studium* Patavinum *hoc anno* 1570. *non parum luminis accepit ex adventu doctissimi Viri D. Hieronymi Mercurialis, qui ad lecturam Practicæ ordinariam in locum Fracanziani defuncti*, *ROMA advocatus est*. Sic Tomasinus [5] ex quo (6) scire licet, eo ipso tempore in hoc Gymnasio res ad Medicinam spectantes tradidisse Bernardinum Paternum, Paulum Crassum, Hieronymum Capivacceum, Hieronymum Fabricium ab Aquapendente, Melchiorem Guilandinum, Albertinum Bottonum, aliosque Homines Celeberrimos, Collegas autem in cæteris Disciplinis habuisse Franciscum Piccolomineum, Archangelum Mercenarium, Bernardinum Petrellam, Josephum Moletium, Jacobum Menochium, Marcum Mantuam, Tiberium Decianum, Joannem Cephalum, Guidonem Pancirolum, Franciscum Manticam, aliosque in sua quemque Facultate usque adeo illustres Viros, ut eorum singuli ad alias potius instaurandas Academias mitti, quam in qua universi essent, opus ullo *instauratore* esse posset. Summa igitur Mercurialis mei, & prope divina laus fuit quod inter tot ejusmodi Professores advocatus, *non parum luminis* tanto, & tam præclaro Gymnasio addiderit adventu suo. Huic autem Gymnasio eo charior fuit, & gloriosior novi ejus luminis accessio, quod Mercurialis non aliunde id attulit, sed eodem unde acceperat, retulit. In hac enim ipsa Academia, Oddo de Oddis, Bassiano Lando, Victore Trincavellio, Gabriele Falloppio, M. Antonio Genua, Bernardino Tomitano, Francisco Robortello docentibus, medicis, philosophicis, & humanioribus studiis eam operam dederat, ut annos duos & viginti natus hic scriberet, typisque committeret opusculum suum primum, quod *Nomothelasmus*, *seu Ratio lactandi infantes* inscribitur, aliudque opus *propediem in lucem edendum parare*, *die*, *noctuque laboraret*, ut ipse ad civem suum nobilissi-

13

[1] Inscript. Urb. Patav. [2] Ibid. in Fast. Prætor. [3] Libro cit.
[4] Vid. Tomasin. Gymn. Patav. l. 3. c. 1.
[*] Ex his Excerpta, a Salomonio conscripta, Patavii sunt apud Antecessorem Doctissimum, Celeberrimumque Nicol. Comnenum Papadopoli, quem audio iisdem uti in amplissima *Historia Gymnasii Patavini*, quæ nunc sub prælo est, propediem vulgabitur.
[5] Ibid. l. 4. [6] L. 3. & l. 2.

lissimum, Franciscum Pauluccium scripsit in Epistola illi Opusculo præfixa; & *Patavii* data *M. D. LII. Sexta Augusti die*: cujus libelli, iis qui vel de Mercurialis Vita, vel de Medicorum Scriptis egere, quantum video, incogniti, rarissimum apud me exemplar asservo. Hinc (1) Philosophica, & Medica corona meritissimo donatus, in Patriam rediit, a qua Romam ad Pium IV. Pontificem Max. legatus, ibi apud Alexandrum Cardinalem Farnesium tandiu fuit, donec in hanc altricem suam Patavinam Academiam vocaretur. In qua (2) cum duodeviginti annos docuisset, tum vero in Bononiensem maximis stipendiis accersitus est, ubi quinquennium moratus, Pisas transiit, unde senio, morboque confectus in Patriam demum reversus, quantam huic vivens gloriam pepererat, tantam moriens tristitiam reliquit. Hæc Summi, atque Eruditissimi Medici initia, hi progressus, hic exitus fuit, digni certe qui Patavini Gymnasii *instaurator* esset, si egens instauratione invenisset: quod ea tamen quam hinc hauserat, & quam hinc alio, non aliunde huc importavit, doctrina, atque eruditione perfecisset.

82 Num vero *sæculo decimo sexto*,
21 an decimo septimo, *expertissimus Julius*
Cæsar Claudinus ingressuum ad Infirmos, *consultationum*, *præsidiorum omnium*, *praxeos*, *uno verbo*, *felicioris*
regimina pervulgarit; num *Garzonius*,
Nicolai V. Medicus, num *Varolius*,
Gregorii XIII. ille *Bernardinus*, hic
15 *Constantinus* nomen habuerint, an *Ber-*
nardus, atque *Constantius*, hæc, in-
quam, ac alia illiusmodi ipse videris;
In his illud quod in eadem I. Oratio-
ne scripsisti; *Sanguis*, *te*, Bononiensis
25 Academia, *monstrante*, *circumactus in*
orbem, quomodo cum his conveniant
quæ in IV. Oratione scribis: *Colum-*
42 *bus minorem*, *sive per solos Pulmones*
inductam sanguinis circulationem primus
invenit, *Cæsalpinus majorem & cæt.*
hic enim Pisis, ille vero Patavii, Pisis, & Romæ docuerat. Verum ut intelligas, Vir cl. me non de hujus, aut illius Academiæ laudibus, sed de vero in Medicinæ, & Anatomes historia laborare; sic habeto: non Columbum, quem quidem Virum in serie illa incomparabili repono Summorum Anatomicorum qui Patavii docuerunt; non Columbum, inquam, sed nihil ad te, aut ad me attinentem, imo ab utroque nostrûm ob insana commenta damnandum quæ in Religionem invehere conatus est, Hispanum Medicum Michaelem Servetum sex & viginti annis ante Columbum minorem illum circuitum sanguinis diserte tradidisse: quod ex ejus verbis liquet per Cl. Sievertum (3), aliosque ante hos annos duodecim evulgatis, ab ipso autem Serveto editis A. 1533.

83 Sed eorum quæ in eadem VI. Oratione subjicis de Inventoribus Anatomicis, si non omnia, pleraque saltem in præsentia pro veri studio consideremus. *Œsophagi*, *ventriculi*, *inte-* 43
stinorum structuras, *atque tunicas a Willisio detectas* dicis, *proditas* autem *a Kerkringio Conniventes Valvulas*. His ego objicio quæ in I. (4) & III. (5) *Adversariis* jam satis indicavi. Deinde quæro, si de *Mappa hominis Anatomica*, si de *humani corporis imagine* hic verba facis, cur Willisianam Œsophagi structuram, ex bestiis descriptam, huc trahas? cur *patefactos ab Asellio Chyliferos Ductus*; *reseratam a Pecqueto nutritii laticis cisternam*; —— *enodatas a Bohnio Hepatico-cysticas fistulas* hic commemores? Certe horum nemo in humanis corporibus ea patefecit. Sed quæ chylifera vasa in bestiis Asellius, & ante hunc olim, ut ipse (6) candide fatetur, *vidit omnino*, sed non agnovit Erasistratus, illa in hominibus *primum omnium Venetiis privatim ac publice* se ostendisse, testatus est Cæcilius Folius (7) in libello edito A. 1639.: quod eodem anno a se ipso, imo

[1] Vid. Tomasin. Elog. Tom. I. [2] Vid. Erythr. Pinacoth. I.
[3] Differt. de Morbis & cæt. n. 61. [4] N. 23. [5] Animad. 4. & 7.
[6] De Lactib. c. 13. [7] Sanguinis a dextro & cæt.

imo biennio ante ab alio Medico, factum esse, duodecim post annis scripsit Highmorus (1). Pecqueti autem cavum Receptaculum, ut vasa quoque Lymphatica, videtur primus in homine conspexisse, & delineasse Olaus Rudbeckius (2). Vasa denique Hepaticystica, nisi tu, Vir cl. omnibus sublatis dubitationibus, certius demonstres, nondum aliquem habemus a quo satis in humanis cadaveribus perspecta esse, sciamus. Quod si promiscue (id quod tua superiora verba credere non sinunt) sive in homine, sive in bestiis inventa, hic enumeranda susceperas; cur *proditas* a *Pejero* intestinorum *Glandulas* dicis; quas nimirum in brutis animantibus a Pechlino (3) ante *proditas* esse, constat? Quod vero ais *evoluta ab Eustachio Coli intestini ligamenta*; quæro, num tertium quoque? & si omnia, num ut initium, sic omnium finem evolverit? Nam *in Hepate* num *pansa a Glissonio* fuerit *Muscularis capsa*, satis visum est supra. *Explicata* autem *in Liene* ab recentissimo Summoque Anatomico *penicillaria Vasa* num ita vis nos accipere, ut nihil discrepans intelligamus ab eo quod in I. Oratione
38 scripseras, eundem Anatomicum *distributionem penicillorum in lienaribus vasis* —— *a Casserio recepisse videri*? Scilicet Casserius id invenerit; hic duntaxat *explicarit*? Sed quoniam ad ea probanda quæ in hac, vel illa Oratione a te de inventis Anatomicis pronunciantur, nulla Auctorum loca proferre soles; si forte id Casserio adjudicas propter eam Iconem quæ ad VIII. Spigelii librum Tab. IX. n. IV. adjecta est; animadvertere te decet, ad eundem modum picta esse a Casserio vasa tum Jecoris in Fig. II. Tabulæ proximæ, tum Placentæ in Tab. VI. *de Formato Fœtu*: ideoque non a Casserio, sed ab suo singulari artificio eum didicisse qui cum una in Tabula *Ramorum lienalium*, *hepaticorum*, ac *Placentæ uterinæ* figuras repræsentasset, monuit (4): *hisce rite perspectis facile fore judicare, vasorum sanguineorum extrema summopere inter se differre*, itemque nominatim vasorum *extremitates* in Arteria splenica *penicilla detrita repræsentantes*, non in *placenta uterina* —— *locum habere*.

84 Ais deinde, fuisse *Pancreaticum Ductum*, *ceu fontem salivalem inferiorem*, *ab Hoffmanno*, *& Wirsungo propositum*, *ut salivarias superiores scatebras detegere datum esse Stenonio*, *Whartono*, *Nuckio*, *& Casp. Bartholino*, *atque dudum Achillino*. Non est mihi in animo urgere hic multum Galeni (5) loca, ne dicam Herophili, & Eudemi, & Marini, quæ Eruditis Medicis satis cognita esse, scio: *ex glandulis quæ ad radicem linguæ sunt*, *saliva eodem* (in fauces) *fertur*. *Jam vero in intestina reliquiæ ex ventriculo*, *biliosus vero humor ex jecore*, *ex glandulis item quibusdam aliis quæ hic quoque sitæ sunt*, *lenta humiditas salivæ perquam similis descendit*. & infra: glandulas *raras & humidas quibus conceptacula ipsa committuntur*, —— *humorem quendam quasi pituitosum gignere*, *quo interior intestinorum tunica sublinitur*. *nam quod quæ salivam gignunt glandulæ*, *ipsam in os evidentibus venulis stillatim effundant*, *quodque totæ etiam fauces a glandulis ejusdem utilitatis causa humectentur*, *nemo est amplius qui nesciat*. *jam enim inter omnes dissectionis professores maxime constat*. Non, inquam, hæc volo hoc in loco multum urgere, quæ etiam paulo ante cum de intestinorum glandulis sermo esset, prætermisi, neque vero alia iterare quæ supra sunt cum de Achillino diceremus, commemorata. Hic satis erit quærere, cur ubi de homine agitur, inter *salivariarum scatebrarum* inventores *Nuckius*, *& Casp. Bartholinus* qui suas in bestiis detexerunt, ponantur, cum his autem Rivinus ne memoretur quidem? aut cur in Pancreatico ductu retegendo cum Wirsun-

[1] Corp. hum. Disq. l. 1. P. 2. c 7. [2] Exercit. de Duct Aquos. Tab. 10.
[3] De Purg. Med. Fac. c. 36. [4] Thesaur. Anat. II. Ass. 4. n. 2. & 4.
[5] De Sem. l. 2. c. 6.

go *Hoffmannus* laudetur, qui (1) eum ductum non in hominibus, sed in *gallo indico* monstravit?

85 Quoniam ad Wirsungum ventum est; non dubito, te Vir cl. de ejus morte sæpius legisse quæ a Graafio, Kerchringio, aliisque conscripta sunt. Tradit ille (2) id quod verum est: Wirsungum A. 1642. *Patavii primum reperisse Ductum Pancreaticum, quem in Reip. Medicæ bonum æri incisum publici-juris fecit*. Sed hæc addit: *a quo plura potuissemus sperare, nisi ab invidis nefarie in ædibus suis, eo forsan nomine, fuisset sclopeto interemptus*. Kerckringius (3) autem de eodem: *a quo ne plura acciperemus, invidia, eum in flore ætatis sclopeto, dum supra omnes antecessores suos in gloriosa Medicinæ cathedra quotidie de ignorantia ageret triumphos, perimenti, ferimus acceptum*: quæ (neque hæc tantum) Kerckringii verba, sua deinde fecit Munnickius (4). Hæc atque alia ejusdemmodi quis commentus sit, ad eosque Clarissimos, Honestissimosque Scriptores detulerit, nescio. Illud scio, cum Inclytæ Nationi Germanicæ quæ pulcherrimarum Artium studio in nostra Academia degens, meæ fidei commendata est, annis superioribus auctor essem, ut Tabulam ipsam æream in qua Wirsungus retectum a se Ductum naturali magnitudine sculpendum curavit, sculptumque eidem Nationi donavit, ceu rarum Immortalis nominis Viri, & Sodalis quondam sui tum Virtutis, tum Amoris testimonium, diligentiori custodia in propriæ Bibliothecæ Ærario asservandam decerneret, atque ingressi essemus in eum sermonem, a quo, & qua causa Egregius ille Anatomicus hic interfectus fuisset, cumque alii, ut fit, alia dicerent; illud, inquam, scio, venisse in mentem mihi, ut Acta inspicerentur quæ a pluribus sæculis, in singulos annos, summa fide ipsa Natio conscribit, & conscripta, diligenter asservat. Ibi homines mei amantissimi, cum Acta superioris sæculi protulissent; non quærendi modo, sed etiam describendi quæ ad Wirsungum suum pertinerent, mihi libentissime copiam fecerunt. Hæc igitur Tomo IV. pag. 80. Anno ipso 1643. quo anno mortuus Wirsungus est, de ejus fato ab ejusdem Civibus, atque Sodalibus conscripta invenimus: *22. Augusti illuxit fatalis dies Nob. Excellentiss. & Clariss. Viro D. Joh. Georgio Wirsung Philosophiæ ac Medicinæ Doctori, Inclytæ Nationis nostræ Assessori honorando, qui circa 24. noctis horam, ex solito, sub propriæ domus janua, familiariter cum aliquibus Dominis Concivibus eodem contubernio utentibus conversatus, a D. Jacobo Cambier, ob nescio quod odium privatum, sclopeto majori, quod Carabinet vulgo dicunt, petitus, globoque transjectus cum sanguinis copiâ simul & animam fudit, hæc verba identidem repetens „ son morto io, o Cambier, o Cambier.* „ Hunc autem *Cambier* fuisse Dalmatam quendam, cum rei summula indicat, ad libri oram ex instituto sic adscripta: *Quidam Dalmata interficit sclopo longo nostrum Concivem sub propriæ Domus Janua*; tum illa confirmant quæ in Actis subjiciuntur: *Interea facti hujus Author, suo Cognato Nicasio Cambier, ut & alio quodam Dalmata comitatus, in hoc facinore comitibus, hospitio suo in quo pernoctarat, exiens, Pataviumque relinquens, fuga sibi consuluit*. Porro Wirsungus quo anno Patavium venisset, ex Albo constat laudatæ Nationis, in quo, more instituto que Majorum, sua se manu inscripsit, *Anno*, ut ipse vidi, *1629 die 8. Novembris*. Hoc autem toto annorum ferme quatuordecim spatio nullum docendi munus gessit; tantummodo a Veslingio nostro (5) inter discipulos, qui *maxime profecerant*, selectus est qui sibi *minister*, *vel incisor*, *ut dicunt*, foret (6) quo in ministerio *meritæ* ipsum *dilingentiæ laude* celebravit. Itaque male natas illas de causis ipsius

[1] Vid. Bartholin. Anat. quart. renov. l. 1. c. 13.
[2] De Succo Pancr. c. 1.
[3] Spicil. Anat. Procem.
[4] Anat. Præf.
[5] Præf. Edit. 2. Syntagm.
[6] Vid. etiam Molinett. Differt. Anat. l. 6. c. 5.

ipsius mortis suspiciones evelli ex animis penitus, decet, quando ex tam antiquo, fideli, ac simplici testimonio constat, Wirsungum ob privatum quorundam Dalmatarum odium, non ob invidiam qua ejus Inventum, aut ejus Prælectiones (quæ, ut diximus, nullæ fuerunt) quispiam Patavii prosequeretur, sic interiisse, ut hic plures alii ea tempestate, crebris in maximo Juvenum Exterorum numero inter se dissensionibus interierunt.

86 Ad Orationem tuam jam redeo, Vir cl. in qua porro, *Renales Papillas ab Eustachio revelatas; —— expositos a Bellino Urinarios Tubulos* fuisse, dicis. Sed de his ut Falloppium, atque Eustachium videndos alibi (1) indicavi; sic vicissim Renales Papillas jam ante Eustachium *revelatas* fuisse, manifestum est. Nam, ut omittam quod tradidit Joannes Posthius (2): *in renibus processus mamillares primum observavisse D. Rondeletium, in cadavere D. Fontanoni, Collegæ sui;* certe cum Fontanonus adhuc viveret A. 1542. (3); sex ante annis Nicolaus Massa (4) diserte scripserat: in rene *versus cavitatem, ubi sunt pori uritides, videbis quasdam carunculas habentes figuras papillæ uberum, -- & dicunt, aquositatem —— per extremum papillæ mitti ad porum uritidem*. Sed verbum illud quo utitur, *dicunt*, non obscure significat, alios quoque priusquam Massa hæc scriberet, papillas in renibus vidisse. Et sunt revera qui has Berengario acceptas referant; sed nec verba proferunt, nec locum ipsum satis designant. Verum tamen scribunt. Nam in *Isagog.* ubi agit *de Renibus*, hæc invenio: *Prædicta lacuna* (quam nunc *pelvim* vocitant) *habet circa se panniculum solidum perforatum ultra decem foraminibus magnis: per quæ mediante certa Renis substantia parva simili papillis mamillarum mulierum in prædictam concavitatem natura emulget urinam*. Sed & in *Commentariis* quæ superiore anno 1521. ediderat in Mundini Anatomiam *Comment. XIII.* ubi *de Renibus* scripsit, & de Injectionibus *per syringam aqua calida plenam* jam tum ab se in eorum vasa institutis, hæc tradidit: *in illa lacuna sive in illo vacuo quod facit porus uritides, sunt certæ carnes: quæ assimilantur papillis mamillarum mulierum: sunt tamen minores: —— & prædictæ carnes papillares habent basim versus partem in qua terminantur rami venæ emulgentis & cuspidem versus lacunam pori uritidis. Et porus uritides nerveus est: perforatus foramine notabili ubi est cuspis talis carnis papillaris, forte ut tale foramen non claudatur*. Foramina autem hæc pertinent ad eos quos nunc vocitamus *pelvis tubulos*. Vel hinc igitur vides quæ Bononiensi huic Professori poterant in I. Oratione certiora fortasse anatomica Inventa tribui, quam quæ supra examinavimus.

87 Quæ porro subjicis: *Septum scroti descripsit Massa; Testium, ac Parastatæ syphunculos exhibuere Arantius, & Graafius; Highmorus centro positum eorum fulcimen*; hæc quoque ejusmodi sunt, ut non sine examine omitti possint. Nam *Testium Syphunculos* fuisse ante Arantium indicatos, supra ostendimus; *Parastatæ* autem *syphunculos* neque àb Arantio descriptos meminimus, & ante Graafium ab Highmoro (5), ante hunc autem ab Riolano, ut alibi demonstravimus (6), propositos esse, constat. Ibidem pariter indicavimus, ab eodem Riolano *exhibitum* esse ante Highmorum id quod isti ejus *fulcimen* in humanis testibus respondet.

Nam quod tu, Vir cl. hoc *centro positum* esse, scribis; id vero in bestiis quibusdam, non in hominibus sic inveniri, Graafius (7) monuit. Hinc intelligis, illud *fulcimen*, ut ab Highmoro exhibitum est, ad tuum institutum non pertinere; vel si pertineat, nihil esse causæ cur Massam quasi primum Septi Scroti Inventorem, producas.

At-

[1] Epist. in Eust. Tab. pag. xxii. [2] Obs. Anat. [3] Vid. Linden. de Scrip. Med.
[4] Lib. Introd. Anat. c. 18. [5] Corp. hum. Disq. l. 1. P. 4 c. 2.
[6] Adv. 1. ad n. 18. [7] Tract. de Viros. Org.

Atque olim quidem cum Massam ipse memoravi [1]; qui ante hunc, illud indicasset Septum, ignorabam; sperabam tamen, fore ut *vetustiora Majorum testimonia comperirem in Epistola quam Cl. Joh. Jacobum Ravium de Inventoribus Septi Scroti conscripsisse*, intellexeram. Et quanquam antiquiora iis quæ ego protuleram, in ea Epistola non inveni; ipse tamen postea incidi in Columellæ locum, ut in mea I. in Auctores Rei Rusticæ Epistola ad Cel. Virum Jacobum Facciolatum scripsi; quo in loco (2) *media quasi cutis, quæ intervenit duobus membris genitalibus*, hoc est, testiculis, ea ratione memoratur, ut planum sit, Columellæ minime ignotam fuisse membranam quæ testibus sive instar communis utrique Scroti (neque enim adhuc sine ulla dubitatione statuere id licet) sive peculiaris singulorum Sacculi interjecta est. Si ergo quod in bestiis Highmorus vidit, ad propositum pertinet tuum, ad idem pertineat necesse est quod Columella agens de Suum castratione commemoravit. Cujus si hunc unum attendas locum, aliquid fortasse mutatum cupias in I. Oratione; ubi videlicet hæc de Anatome in universum scripsisti:
16 *post inventores Ægyptios exculta hæc ab Empedocle, Alcmæone, Democrito, Hippocrate, & Galeno, Romanis inde Professoribus Celso, Paulo Egineta, Aetio, Cælio Aureliano, Antonio Musa, Columella, aliisque omnibus obscura jacuit.* Quanquam, ne quid tecum dissimulem, alia sunt his in verbis, quæ magis flagitant mutationem. Nam; ut Aristotelem, Herophilum, Erasistratum, Marinum, aliosque e Græcis illustres Anatomiæ Cultores, Auctoresque reticeam, quos, inter Hippocratem, & Galenum memorari, decuisset; quid *Romanis Professoribus* annumeras; mitto Columellam, & Cælium Aurelianum, quorum ille etsi neque Medicus fuit, & veterinariam medicinam, aliud agens, modica sui Operis parte attigit, hic vero num medicinam Romæ, an apud Afros suos fecerit, neminem legisse memini qui doceret; latine uterque scripserunt tamen; sed quid *Romanis Professoribus* accenses Paulum Æginetam, & Aetium Amidenum, qui neque Patria, ut ex adjecto patet cognomine, neque incolatu, quod sciam, neque vero, ut longe omnibus notissimum est, qua in scribendo usi sunt, lingua, Romani Professores fuerunt, imo inter Græcos Medicos relati sunt semper, hodieque referuntur?

88. *Seminales vesiculas primum indicavisse Ingrassiam, secundum alios Rondeletium*, scribis. Sed mirum est, te, Vir cl. qui in nova *Historiæ* tuæ Editione tam sæpe Hippocratem cites, incidisse nunquam in illa verba quibus Eruditissimorum non hujus modo, sed superioris etiam sæculi Virorum judicio, satis ipse eas Vesiculas indicavit (3): *Semen porro velut favus ab utraque vesicæ parte est*: quæ sane, atque alia ejusdemmodi in Hippocraticis libris obvia, *sub quibus nunc te totum reponis*, tibi longe notissima credidissem, nisi Hippocratem *talem tantumque Virum*, & quem vel tu ipse, ut paulo ante vidimus, inter eos certe a quibus Anatome *exculta* est, reponis, *ex anatomicis disquisitionibus, pro temporum superstitione, & incuria, vix quidpiam sibi comparasse*, nuperrime pronunciavisses (*). Quæ autem addis: *Alghisium Urethræ compositionem — illustravisse; — Terraneum ejusdem glandulas internas; ejusque transversales, seu potius urinariæ vesicæ depressores musculos Bidloum*; hæc omnia tu ipse *illustres*, necesse est. Primum quid tandem in perpaucissimis Alghisi verbis sit, unde *Urethræ compositio*, quæ videlicet ignota, credo, aut obscura esset antea, *illustretur*? Deinde quomodo eas Terraneus *illustraverit* glandulas de quibus tu usque adeo ejus familiaris, sive, ut Præstantissimus Santorinus (4) loquitur, *ejusdem Amicus*, cui is *sua communicaverat*, tu, inquam, ipso 212

[1] Adv. I. n. 18. [2] De Re Rust. l. 7. c. 21. [3] De Oss. nat.
[*] Præfat. nova Hist. Hep. [4] Obs. Anat. c. 10. n. 9.

jam mortuo, scripseris (1): *nec datum adhuc fuisse* tibi *glandulas illas disgregatas distincte conspicere*, *quas pro ductuum hujusmodi* (urethræ) *principiis stabiliebat laudatus Terraneus*, imo ostenderis, nescire te, ubi eædam, scilicet *vel in intimiori urethræ substantia*, *vel in corpore spongiformi*, *urethræ circumposito*, *vel alibi ultra eam supponendæ* sint. Denique transversales urethræ Musculos qui *potius urinariæ vesicæ depressores musculos* credas, cùm hoc nomine (2) ipse nobis rem profecto longe aliam descripseris? Cæterum non modo *Suspensorii majoris virilis Mentulæ Ligamenti*, sed & Transversalium urethræ Musculorum tum Auctores, tum Illustratores cum ipse olim in *Adversariis* (3) laudaverim; hic illud addam, hos tamen musculos videri mihi vel olim non fuisse ignotos Carolo Stephano (4), imo ab eo pictos esse in *Parergo* Tabulæ, capiti 20. libri II. subjectæ, & ad litt. D in hunc modum designatos: *Alii duo musculi ad virga latera minimi*.

44 89 Porro *muliebria Ova enucleavisse Stenonem*, *genuinam rotundorum Uteri Ligamentorum fabricam Hornium*, *oviductus Falloppium*, *Novesium cervicis uteri vesiculas*, *Swamerdamium uterina vasa*, tu dubitari non posse, existimas. Verum quod ad *muliebria Ova* attinet; me quidem non præterit, A. 1667. ante omnes scripsisse Stenonem (5): *se non amplius dubitare*, *quin mulierum testes ovario analogi sint*, *quocunque demum modo ex testibus in uterum*, *sive ipsa ova*, *sive ovis contenta materia transmittatur*: idque *alibi se ex professo ostensurum*. Sed in *Observationibus* (6) quas A. 1675. edidit, *spectantibus ova viviparorum*, cum muliebrium ovorum nomine nihil se, præter notas jam diu Anatomicis vesiculas testium, cum aliis intelligere se se, ostenderit; has autem non videri esse ova secundum Malpighii & sententiam, & anatomiam, atque adeo ex ipsius Graafii observationibus petita ratione, in *Adversariis* IV. (7) non obscure indicaverim, cumque Celeberrimi Viri qui postea scripserunt, eandem sententiam, atque rationem copiose, & docte confirmaverint; vehementer dubito non modo ne Steno, sed ne alius quispiam vera adhuc *muliebria ova* viderit, nedum *enucleaverit*.

Num autem *genuinam rotundorum Uteri Ligamentorum fabricam enucleaverit Hornius*, etsi ex iis quæ ad Posthuma Valsalvæ Scripta adnotavimus, alias judicare melius poteris; tamen satis erit in præsentia, ut judices ex animadversione Graafii (8) de omissis in illorum fabrica venis Hornium, & merito quidem, arguentis, quando vel olim Eustachius (9), qui princeps ejusmodi *fabricam* observavit, venas in suis Tabulis non omiserat. Quod vero *Oviductus*, hoc est, Tubas Uteri *enucleasse Falloppium*, non dubites; valde miror, cum Riolanus [10], Lindenius (11), aliique Gravissimi Viri censuerint, *eleganter* illas ab Ruffo Ephesio fuisse *descriptas*, ubi (12) adversus Herophilum, *fœminas varicosis assessoribus carere*, exclamantem, se vero conspexisse, affirmat, *e testibus enata vascula*, *atque utrinque varicis instar revoluta*, quæ *in uteri cavum perforata subibant*; *e quibus mucosus quidam humor*, *siquis exprimeret*, *emanabat*. Nonnulla enim quæ pro Falloppio reponi possent, illudque in primis quod hæc Ruffus non in mulieris, sed *in pecudis utero* vidisse se, scribat; haud satis intelligo cui tibi usui esse queant, qui Mundinum *uterinas tubas* vel solo *seminariorum vasorum nomine indigitasse* ante Falloppium, non dubitas (*), atque, ut sæpius vidimus, seu quis in bestiis, sive in hominibus rem primus invenerit, non laboras.

Quod

[1] Manget. Theatr. Anat. Tom. II. pag. 32. [2] Ibid. Tom. I. pag. 423.
[3] Adv. I. n. 18. & IV. Anim. 31. [4] De dissect. part. corp. hum.
[5] Hist. Diss. Pisc. ex Can. gen. [6] In Bartholin. Act. Hafn. Tom. II. Obs. 88.
[7] Animadv. 28. [8] Part. Genit. Defens. [9] Tab. XIII. & XIV. Fig. 1.
[10] Anthropograph. l. 2. c. 35. [11] Medic. Physic. c. 7.
[12] De corp. hum. part. appell. l. 1. c. 29. [*] Orat. I. pag. 17.

Quod autem *Novesium* scribis *cervicis uteri vesiculas*, *Swamerdamium uterina vasa enucleasse*; primas velim animadvertas a Viro illo ne nominari quidem, non modo satis non describi, ante autem quam ipse suas vulgaret observationes, non unum fuisse qui in uteri cervice diserte vesiculas memoraverit, quod ex nostris I. Adversariis (1) intelligi potest. *Uterina* autem *vasa*, arterias videlicet, itemque venas tum superiores, tum inferiores, tum dexteras, tum sinistras inter se jungi, cum ante Arantium, cui hæc quidam tribuunt, Falloppius (2) docuit; sane Swvammerdamii, aliorumque in iis vasis enucleandis industriam magna ex parte ab eo usque tempore occupavit.

90 Atque hæc de ventris tantum organis; nunc pauciora quædam de pecularibus sive thoracis, sive capitis, & de communibus totius corporis partibus videamus. Lowero *primum compertam heliceam muscularem cordis structuram*, scribis. At Jo. Alphonsus Borellus (3), spiris fibrarum cordis propositis, *hanc*, inquit, *mirabilem structuram primum mihi videre contigit Pisis, adstante clarissimo Malpighio anno 1657. postea novi alios eadem adnotasse; tandem Clariss. Lowerus, & Laurentius Bellinus exactam cordis contexturam indagarunt & cet.* qua de re ipse quoque Malpighius (4) videri potest. Sed & biennio ante Lowerum, Anno videlicet 1667. Nicolaus Steno (5), *Modernos spiralem fibrarum ductum in corde detexisse*, *jam* scripserat, sive Pisanas illas, ut in Etruria tunc erat, designans observationes, sive alias etiam quæ ipsas antecessissent. Nam Lindanum a Th. Bartholino (6) laudari, video, qui in elixato corde observarit, *a basi fibras deorsum cochleato prorsus ductu circumductas*. Quanquam ejusmodi, in corde, fibræ, non fugisse omnino videntur Andream Vesalium (7), qui eas quoque fibras in illius visceris descriptione commemorat, *quæ quidem orbiculatim cor ventriculosque amplectuntur, at oblique secundum cordis longitudinem procedunt*. Porro *Bronchialia Sanguiduca vasa Ruischium exposuisse; bronchiales glandulas ostendisse Borrichium*, dicis. Ego vero qui alibi de utrisque scripsi, hic tantum dicam, primum quod ad Bronchialia vasa attinet; nisi adhuc verum est quod sua tempestate ajebat Galenus (8), *a magna vena, quæ spinæ incumbit, venam aliquam in pulmonem transire, neque nos unquam vidisse; neque dissectorum quemquam scripsisse*; nisi *pneumonicam*, ut Rolfincius (9) appellabat, venam, quam nunc *bronchialem* vocitant, *in pulmonem insertam*, *& sparsam* ab Nicolao Sammichelio primum (10), deinde a Fabricio ab Aquapendente demonstratam esse, negamus; nisi demum spernimus quæ de eadem, vel iisdem (numero enim, ac trunci insertione, ut bronchialis arteria, discrepant) a Willisio, Bourdonio, Verheyenio, Cowpero, Heistero, aliisque ejusmodi Exercitatissimis Anatomicis, sicut omnibus est notum, litteris mandata sunt; sed si contra venam aliquam bronchialem agnoscimus; necesse profecto est, ut Cel. Ruyschio non hanc tribuamus, quam ipse (11) *negat adhuc sibi videre licuisse*, *neque autem hic magis necessariam esse*, putat, *quam in hepate* venam aliquam arteriæ hepaticæ sociam; tribuemus autem, si non bronchialem dumtaxat arteriam, sed in universum *Bronchialia Sanguiduca vasa* ab ipso *exposita* esse, affirmabimus. De *Bronchialibus* vero *glandulis* hoc unum dicam, tot, atque ejusmodi, præter Borrichium, fuisse Auctores a me in *Adversariis* V. (12) commemoratos qui illas proposuerint, ut minime proclive sit, Borrichium sic sine ulla dubitatione quasi primum earum Inventorem laudare. Gaudeo tamen, illo meorum

(1) N 31. (2) Obs. Anat. (3) De Mot. Animal. P. 2. Prop. 37.
(4) Op. Posth. (5) Elem. Myol. Specim. (6) Anat. quart. renov. l. 2. c. 6.
(7) De corp. hum. fabr. l. 6. c. 10. (8) De loc. aff. l. 5. c. 3.
(9) Differt. Anat. l. 5. c. 29. (10) Ibid. (11) Ad Epist. Probl. VI.
(12) Animadv. 41.

Adversariorum loco illud saltem videri esse effectum, ut tu, Vir cl. sententiam mutaveris, neque amplius Verheyenium, qui sane post illos omnes Auctores scripsit, *primum harumce* glandularum *Promulgatorem*, *& Indagatorem* (1) appelles. Quo libentius tecum has quoque meas dubitationes communico, si forte alia aliqua tibi placere, & quadantenus prodesse possit.

Nam & pro amicitia id cupio, & pro tua ista erga quasdam meas, in uvula saltem, & larynge habitas, observationes humanitate etiam debeo.

91 Itaque illud non satis assequi me, fateor, cur *extricatum* ajas *a Sylvio*
45 *quartum cum tertio* cerebri *ventriculo communicantem Aquaeductum*. A quo, ob ecro, Sylvio dicis? Jacobo illo vetere; an Francisco de le Boe? Si a Jacobo dicis; jam major Magistro Discipulus (ut antiquiores Anatomicos praetermittam) Andreas Vesalius (2) satis clare ante ipsum descripserat, imo & pictura indicaverat nomine *Meatus ex tertio cerebri ventriculo in quartum sub cerebri natibus tendentis*. Sin a Francisco; quid, quaeso; praeterea hic extricavit? A Tertio, inquit, *Ventriculo sub Ponte nostro, Testibus & Natibus in quatuor ipsius extremis eminentibus ornato, Canalis vel Aquaeductus est versum Quartum Cerebelli Ventriculum* (3). Sed haec ipsa sunt quae Vesalii descriptio, & Figura docent. Neque ea ipsa nomina *canalis vel Aquaeductus* ante hunc Sylvium fuisse incognita, vel nuus satis superque ostendit Arantius (4), cum diserte scripsit: *canalis, vel aquaeductus quidam est potius censendus, qui a centro cerebri, tertio scilicet vocato ventriculo, inter cerebellum, atque ipsam jam efformatam spinae medullam, ad occiput descendens, confectos animae spiritus in cerebri cisternam, aut sinum deferet.* De *Arachnoidea* autem Cerebri *Tunica* quod videris indicare, hanc *Slado &* *Blasio* acceptam esse referendam; certe Praestantissimus Ruyschius (5) inter *primos* illius *inventores* hos ponit, sed aeque tamen *Quinam* etiam, ac *Swammerdamium*, qui nempe omnes *conjunctim quoddam inter se fovebant A. 1665. & 1666.* Ego vero hic opus esse distinctione quadam, existimo. Nam quod ad superiorem ejus tunicae partem attinet, nihil in praesentia est quod adversari huic Recentiorum Anatomicorum Invento, sciam. Quod autem pars ejusdem inferior, quae videlicet tum Oblongatam Medullam operit, tum Spinalem comitata, intra vertebrarum cavum se se demittit, aut ab iis Cl. Viris, aut a *Tulpio primum detecta sit*, quod Bohnius (6), & Ridleyus (7) probant; certae quaedam causae sunt quae me longe aliter cogant existimare. Julium enim Casserium (8) video illam praeclare delineasse, tum qua Oblongatam Medullam, & ab hac prodeuntes nervos late obducit, tum qua intra vertebras se se immittit. Cum haec animadverto, tum Varolium (9) invenio qui ante Casserium haec scripserit: *Firmatur autem tota spinalis medulla intra calvariam in propria sede respectu cerebri & cerebelli a quadam membrana tenui, lucida, atque robusta; qua mediante anterior pars medullae annectitur cerebro, & posterior cerebello: ad quam posteriorem membranam extra spinalem medullam desinit spatium, quod quartum ventriculum vocant.* Infra etiam de hac membrana fusius loquitur. Sed ego non plura proferam quam quae satis sint, ut simul intelligatur, alia insuper quae aetate hac nostra observata primum creduntur, a Varolio fuisse perspecta: Ubi igitur docuit, Infundibuli *foramen existere in medio illius membranae*, haec subjecit: *Hac itaque membrana ablata, sub ipsa quidam vasorum se mutuo intercussantium plexus apparet, quem si cuidam arrideret vocare rete mirabile, nihil*

[1] Manget. Theatr. Anat. Tom. II. pag 261.
[2] De corp. hum. fabr. l. 7. c. 6. & Fig. 10.
[3] Disput. Med. 4. n. 21.
[4] Anat. Obs. c. 7.
[5] Ad Epist. Probl. IX.
[6] Circ. Anat. Prog. 21.
[7] Anat. Cer. c. 2.
[8] Ad Spigel. L. 10. Tab. 9. & 7. Fig. 2.
[9] De Nerv. Opt. Epist. I.

hil curo. Removeo deinde hac omnia vasa, unde tanto magis conspicua evadit reflexio spinalis medullæ in anteriora, atque progressus ad superiora: si vero talis membrana removeatur etiam a subjecta spinali medulla versus posteriora (quam remotionem cæteri vel vanam, vel impossibilem existimarunt) detegitur series quædam fibrarum transversalium cum eminentia, & distinctione a fibris rectis spinalis medullæ; est autem ille processus cerebelli, quem pontem appello; hoc est, quem *Protuberantiam Annularem* nunc vocant, cujus *tractus*, sive *strias*, præter novum illud *rete mirabile*, vide ut Varolius perspectas habuerit.

92 *Aurium Tympanum, & Labyrinthum protulisse in medium Casserium, atque Coiterum; Achillinum Incudem, & Malleum*, ipse pronuncias. Sed, ut monuit Eustachius (1), ne ipse quidem Achillinus *sibi tantum sumpsit, ut inventionis sibi palmam vendicaret*: ex quo intelligere debemus, etsi Achillinus primus omnium quos legerimus, iis de officulis scripsisset, videri tamen ab alio aliquo fuisse inventa, primumque demonstrata. Nam *Tympanum*, & *Labyrinthum* neque a Casserio, neque a Coitero primum fuisse proposita, satis superque ex *Anatomicis* Falloppii *Observationibus* intelligitur. Neque tamen quidquid nunc vocamus *Labyrinthum*, nedum *Tympani* cavitatem Falloppius princeps deprehendit. Aristoteles (2) enim hæc scripserat: *Pars auris interior forma anfractui cochleæ similis*.

Et ante hunc Empedocles *audire nos*, censuerat, *aere partem intimam aurium impellente; eam siquidem in modum cocleæ obvolutam, ac tanquam tintinnabulum edito in loco suspensum, irruentis aeris pulsus omnes agnoscere*: quod in libro extat Galeno adscripto *de Historia Philosophica* (3). Quod si nos haud satis hæc movent quæ ab Eustachio (4) etiam, aliisque sunt animadversa; Corn. Celsi (5) verba insuper adjiciamus: *In aure quoque primo rectum & simplex iter procedendo flexuosum fit. Quod juxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi est*: quæ quidem nisi conspecti jam essent quadantenus Canales Semicirculares, scribi potuisse non videntur; & sane de his quoque Rubeus (6) hunc Celsi locum interpretandum esse, censuit. Quod ad *Tympanum* autem attinet; res quidem multo clarior est. Nam siquis etiam illa velit minus attendere quæ inter Hippocraticos occurrunt libros (7): *Foramina aurium ad os durum, & siccum lapidi simile pertingunt. Jam vero ad ipsum os est cavitas antrosa. — Pellicula vero in aure juxta os durum tenuis est, velut aranei tela*; at aliorum negligere verba non poterit, qui Tympanum, ante Falloppium, manifesto proposuerunt, ut Berengarii (8) qui exposuit nomine *certæ vacuitatis, quam claudit quidam panniculus subtilis, & solidus --- Et huic panniculo intra prædictam vacuitatem adjacent*, inquit, *duo officula parva*: quam *vacuitatem* alibi vocat (9) *concavitatem anfractuosam*, & *cavernam*; vel etiam ut Massæ (10), qui *esse cavitatem* dixit *quandam rotundam, quantitatis unius ungulæ, & istam cavitatem tegi a quadam membrana subtili dura, --- supra quam membranam intus sunt duo officula ad modum malleorum timpani & cæt.*

Cum vero de *cochleæ spirali lamina* sic loquaris, ut minime liqueat, velisne hanc a Præcl. Verneyo *inventam*, an *oculis* tantum *accuratius subjectam*; æquum est, hoc alterum potius a me credi, quam ea quæ Eustachius (11) de eadem scripsit, tibi incognita existimari.

93 Quod autem *Eustachium* Auris *Tubam revelavisse*, diserte subjicis; magis vulgata Aristotelis (12) verba sunt

(1) Epist. de Audit. Org. (2) Hist. Animal. l. 1. c. 11.
(3) Tit. de auditu. (4) Loc. cit. (5) De Medic. l. 8. c. 1.
(6) Annot. in hunc loc. (7) De Carn. (8) Isag. ubi de Aurib.
(9) Comment. 37. in Mundin. (10) Lib. Introd. Anat. c. 41.
(11) Loc. cit. (12) Hist. Animal. l. 1. c. 11.

ſunt, quam ut diſſimulari a me queant: A parte auris *interiore meatus ad cerebrum nullus eſt, at in oris palatum uſque ſemita pertendit*. Quid? quod ad Problemata quædam de auditu, ejuſve organo ſolvenda, mihi quidem videtur iſta eadem *ſemita* ad eundem modum eſſe uſus ad quem Recentiores Anatomici uti ſolent, ejuſque viæ cum via reſpirati aeris communicationem, & quam ad audiendum requiratur ut illa pateat, nullaque turbetur ratione, non ignoraſſe: ut cum ſciſcitanti (1), *cur nonnulli cum ſuas inſcalpunt aures, tuſſiant?* reſpondet: *An quia ſenſus audiendi foramen cum pulmone, canalique ab aſperitudine cognominato ſortitur? indicium, quod his ipſis repletis, obſeptiſque, homo ſurdeſcit;* vel cum quærenti (2): *qua de cauſa, oſcitantes, minus audire poſſimus?* ſatis ſic facit: *An quod multum ſpiritus effluentis inter oſcitandum aures etiam intrinſecus ſubit? — Igitur cum interior renititur exteriori illi occurrenti, efficitur, ut motus interioris ſtrepitus motum exterioris retorqueat, atque offuſcet.* Valſalvam autem noſtrum cum de aliis multis, tum de hac potiſſimum Anatomes parte egregie meritum, cur *tertium mallei muſculum revelaviſſe*, pronunciés, non ſane video. Neque enim ipſe *novum* eſſe, dixit; imo ut de propoſito ab aliis muſculo eſt locutus, cum videlicet in libri ora adnotavit (3), cur *aliqui* hunc *non admitterent*. Et revera is muſculus *Externi* nomine deſcriptus fuerat a Verneyo (4) qui Caſſerii muſculum, aliquanto potiori jure Externum appellandum, omiſit. Hunc Caſſerii *Muſculum Proceſſus Minoris Mallei*, illum vero *Proceſſus Minimi* Valſalva dixit, ut *Proceſſus Majoris* Internum longioremque illum vocavit qui ab Euſtachio olim inventus fuerat. Poſtremo ſcribis, *Euſtachium durum acuſticum Nervum affabre proſequutum eſſe; Falloppium huic traditum canalem oſſeum, ſeu Aquæductum expoſuiſſe*; quaſi vero Falloppius idem in quo libello (5) duri Nervi canalem, in eodem vel fuſius, ac operoſius quam ipſum canalem, ejus nervi inceſſum perſecutus non eſſet. Certe Euſtachius cum poſt Falloppium ſcriberet, non modo cum hoc in eo contendere non eſt aggreſſus, ſed *de* eodem *inceſſu* dixit (6), ſibi *loqui non eſſe opportunum*. Quod ſi non deſcriptiones, ſed delineationes attendimus; neque certum eſt, Euſtachium, antequam Falloppium legeret, nervi illius inceſſum pinxiſſe; neque tamen hunc tantum pinxit, ſed canalem quoque ipſum oſſeum (*), niſi ego quidem plurimum fallor, delineavit.

94 Verum illud magis miror quod ais, *Turbinata oſſa Schneiderum edocuiſ-* 46
ſe. Nam ſi de re ipſa ſermo ſit; hanc vetuſtiſſimis Anatomicis non ignotam fuiſſe, Galenus (7) indicat, ſcribens, *ſatius fuiſſe. ipſa (oſſa hæc admodum foraminulenta, & cavernoſa) non magis* ἠθμοειδῆ *appellaſſe, quam a ſpongiæ ſimilitudine* σπογγοειδῆ, *quemadmodum Hippocrates ea comparavit*. Atque ut ad minus antiqua tempora deſcendamus; certe Ingraſſias præſertim (8) haud brevem mentionem fecit de *hujuſmodi ſpongiarum, pumicumve inſtar aſperis oſſiculis, ſeptum naſi verſus oblique ſæpenumero contortis, & gibboſis*, quæ *viatoriam perulam referre*, dixit. Illud quoque minime prætermittendum eſt quod, ut a Fernelio acceptum, ſcribit Riolanus (9): *ſpongioſa oſſa conſtrui, & componi ex tribus oſſiculis cavernoſis ſeriatim contextis, ita ut unum alteri ſuperjectum ſit*. At ſi & de re multo diligentius deſcripta, & de nomine ſimul loquamur; utrumque certe in eo Caſſerii noſtri Capite reperitur quod diſerte *de Turbinatis Oſſibus* inſcriptum eſt (10). Quo ex Capite cum verba pleraque, Caſſerio nominatim

[1] Probl. Sect. 32. 6. [2] Ibid. Sect. 11. 29.
[3] De Aure Hum. c. 2. n. 7. [4] De Aud. Org. Part. I.
[5] Obſ. Anat. [6] Epiſt. de Aud. Org. [*] Tab. 44. Fig. 2.
[7] De uſu Part. l. 8. c. 7. [8] In Gal. de Oſſ. c. 1. comm. 8.
[9] In Gal. de Oſſ. Comm. c. 8. [10] Pentecſt. l. 3. c. 6.

tim laudato, Schneiderus in librum (1) transtulerit suum; atque adeo cum tu ipse, Vir cl. alibi, (2); scripseris: „ quæ a plurimis *ossa* vocantur *spongiosa*, — a te cum *Casserio*, aliisque „ accurationibus Anatomicis vocari *ossa turbinata*; „ non injuria, opinor, mirari me, dixi, cur hic pronuncies, *Turbinata ossa Schneiderum edocuisse*. Veniam quoque dabis, si candide fatebor, me non satis assequi quod subjicis: *Malpighium reticulare corpus in lingua*, *Heisterum vaginales tunicas evulgasse*. Neque enim Amicus hic meus Eruditissimus (3) tegumenta linguæ proponere se dixit, ut nunquam descripta, sed dumtaxat ut *nusquam adhuc delineata*. Quinetiam ait in *Programmate de Inventis Anatom.* se linguæ *tunicam reticularem*, *quam ab aliis recte delineatam non novit*, ea *figura illustravisse*; ut non intelligam, cur non hanc quoque alteram tunicam (sive reticulare corpus) *evulgatam* ab eo dicas, quando primam dicis; nam certe utraque cum jam diu nota esset, ab ipso pariter fuit eadem delineatione illustrata.

95 In illis autem verbis: *Qui non — excoluit — in Venarum valvulis Aquapendens?* vicissim est unde, Vir cl. te laudem. Neque enim, si vera fateri volumus; Venarum Valvulas primus ipse vidit, aut memoravit, quamvis scripserit (4), *ad suam usque etatem tam priscos, quam recentiores Anatomicos adeo latuisse; ut non solum nulla prorsus mentio de ipsis facta sit, sed neque aliquis prius viderit quam A. D.* 1574. quo videlicet ipse anno observavit, etsi anno tantum edidit 1603. Nec tamen hæc dico aut propter Jo. Posthium (5), qui *femorarias venas circa divisionem ipsarum insignes habere valvulas*, tradidit, aut propter Archangelum Piccolhominum (6), qui docuit, *in mediis venis reconditas esse innumerabiles pene valvulas, quemadmodum in orificiis vasorum cordis, — idque ex parvis venarum intervallis, alias sursum, alias deorsum spectantes*, harum exemplo prolato *ubi vena cava diducitur in jugularem externam, & internam*, illarum vero *in inferioribus venis*. Quamvis enim neuter horum imitatus sit Andream Laurentium (7) qui ejusmodi *ostiola* non se quidem, sed *recentiores quosdam observasse*, confessus est; imo Archangelus rem hanc *magni momenti*, *ab omnibus prætermissam* se *comperisse*, affirmaverit; Salomon tamen Albertus (8), qui ipse quoque ante Fabricium de his Valvulis plura edidit, imo duobus, quos primos omnium habemus, Iconismis propositis, earum aliquas monstravit; quo erat candore, minime siluit quod audiverat, ante se, id est *anno* LXXIX (Sæculi XVI.) *ineunte Hieronymum Fabricium ab Aquapendente anatomicum, & chirurgum clarissimum, Patavii spectantium oculis subjecisse ostiola in venis*. Veruntamen multis antequam Fabricius vidisset hæc, annis tum Vesalio (9), ut alias indicavi, Cananus dixerat, *se in vena conjuge carentis initio, & in sectionum venarum renes adeuntium, & in sectionum venæ juxta elatiorem sacri ossis sedem occurrentium orificiis, membranas ejusmodi observare, quales in venæ arterialis, & magnæ arteriæ occurrunt principiis*; tum vero Jacobus Sylvius (10) (quæ loca etiam Riolano, aliisque, nunc video, esse animadversa) tradiderat: *Membranas quoque epiphysim esse in ore venæ azygi, vasorumque aliorum magnorum sæpe, ut jugularium, brachialium, cruralium, trunco cava ex hepate prosilientis, usus ejusdem cum membranis ora vasorum cordis claudentibus*. At his quæ addiderit, & quæ item in his emendarit Fabricius, manifestum est. Itaque cum quæris: *quid non excoluit in Venarum valvulis Aquapendens?* recte quidem, & docte *excolendi* verbo uteris. Sunt tamen

(1) De Osse Cribrif. (2) Duct. Lacr. Part. I.
(3) Comp. Anat. Expl. Fig. 20. (4) De Venar. Ostiol. (5) Obs. Anat.
(6) Anat. Prælect. l. XI. Lect. 3. (7) Hist. Anat. l. 4. c. 7.
(8) Obs. Anat. (9) Exam. Obs. Fallop. (10) Isagog. l. 1. c. 4.

tamen quædam in iis Valvulis quæ Posteris *excolenda* reliquit. Exemplo sint quæ Kerckringius addidit (1) de valvulis *ternis sæpe a se repertis in venis hominum*, itemque de valvulis, *quæ affixæ sunt venis, ubi ramos majores emittunt, quæ differunt longe figura ab aliis venarum valvulis: non enim*, inquit, *lunæ crescentis, sed pyri oblongioris formam referunt*. Quanquam hoc videtur non modo observatione alterius Celeberrimi Anatomici, verum etiam iis quas olim Salomon Albertus (2) ediderat, confirmare potuisse. Hic enim scripsit: *ad exortus emulgentium* (venarum) *in bobus visam esse membranam triquetram, ostio emulgentium subter ita prætensam, ut una cum eo repræsentaret quasi corpus terræ umbram in plano abs se projicientis. Nam emulgentis orificium, orbis forma est, ipsa vero membrana, trigoni specie. Ejusmodi membranas passim occurrere tam in cavæ trunco majore, dum per dorsi declive defertur, quam in cruribus, ramorum minorum ostiis inferius præfectas. Majores enim ramos alteras illas, de quibus mox dicetur, σιγμοειδεῖς membranas adipisci*. Quæ tametsi cum Kerckringii observatione, atque adeo cum vero (quod ad hominem certe attinet) non cuncta conveniunt; figura tamen ab Alberto descripta mirifice cum iis convenit, quæ a Kerckringio in vena cava equina, humanaque delineantur.

96 Quæ autem addis: *Habere nos lymphatica vasa a Jolivio, Rudbeckio, & Bartholino deprompta, depromptas a Ruischio eorum valvulas*; vide, quæso, num æque proprie ac superiora illa, dicantur. Hic enim Summus Anatomicus Opusculum illud suum quo vere eas valvulas, siquis alius, evidentissime demonstravit, inscripsit ipse *Dilucidationem Valvularum in Vasis Lymphaticis, & Lacteis*, professus (3) & *alios*, quos candide nominat, *ante se* (*quanquam non ita dilucide*) *in Lymphaticis valvulas observasse*. Et sane Rudbeckius præsertim (4) ea vasa sic descripserat: *Sunt ex membranis conflata, intus infinitas habentia valvulas, exterius nodosa & cæt.* Quod si Vir Candidissimus tunc novisset quæ, Opusculo illo suo, *paucas ante septimanas edito*, protulit Blasius (5); omnino ne ipse quidem reticuisset, *jam Anno 1664. 28. Junii Lugd. Batavorum præsente D. Nicolao Stenonis* Swammerdamium in vasis lymphaticis flatu distentis, exsiccatis, & denique secundum longitudinem apertis, ut III. apud Blasium Figura ostendit, illas ipsas valvulas oculis penitus subjecisse: quibus de rebus haud inutile tamen erit Swammerdamium ipsum consulere, idem tempus, sed alium locum, aliosque testes memorantem in *Tractatu de Respiratione* (6). Cæterum in lacteis venis si non luculentissime demonstratæ, & sub oculos ipsos positæ; statim certe fuerunt valvulæ animadversæ, nec perpaucissimis verbis descriptæ; ut non intelligam, cur Almeloveenius, Vir alioqui Eruditissimus, in eo libro quem inscripsit *Inventa Nov-antiqua* (7) omnino adnotandum existimaverit, se *primam valvularum in lacteis venis mentionem factam legisse apud Cæcilium Folium*. Nam quo in libro primum venæ lacteæ descriptæ fuerant, in eodem ipsarum valvulæ propositæ sunt. *In his* canalibus, ipse inquit Asellius (8) *illud admiratione dignum, quod pluribus valvulis, sive ostiolis interstincti sunt, sive intercisi, quas ego valvulas, sæpius vanescente jam chylo, instar minutissimorum veluti marsupiolorum, aut concretarum guttularum, stillarumve, dependere ex illis, non modo, qua comitantur intestinis, sed etiam in reliquo ductu animadverti*. —— Hæ valvulæ *intus foras spectant*: & alibi (9): Harum valvularum *usus est impedire, ne quod semel haustum est materiæ, inani, at-*

que

[1] Spicil. Anat. Obs. 4. [2] Loc. cit. [3] Præfat.
[4] Exerc. de Duct. Hep. c. 7. [5] Append. ad Vesling. Part. 23.
[6] Sect. 3. c. 1. n. 6. [7] §. 23. [8] De Lactib. c. 18. [9] C. 28.

que irrito labore, remeet vicissim, ac restagnet in partem, unde haustum est. Id, quod adeo exacte hic præstant, ut nec digitorum compressu, nec alio nisu ullo retro cogere unquam, semel conceptum in iis liquorem, etsi varie id conatus, potuerim. Quæ cum duodecim annis ante quam Folius scriberet, edita essent, non est igitur apud hunc *prima* earum valvularum *mentio*, nisi forte (id quod neque ibi quærebat, neque attendit Almeloveenius) in lacteis hominum vasis, quemadmodum supra indicatum est. Scilicet Viros, quantumvis doctos atque eruditos, nonnunquam memoria fallit.

Sic Highmorus (1) dum venas lacteas a Falloppio visas, atque adeo *perlustratas* esse, demonstrare contendit, hæc ejus verba protulit: *In sima hepatis parte sunt meatus quidam minimi, qui desinunt, & terminantur in Pancreas, & in glandulas ibi proximas; qui minimi meatus succum quendam oleaginosum, album, & ad aliquam amaritudinem tendentem, deferunt.*

Sed Falloppius (2) enim succum, non *album*, *sed flavum* esse, scripsit, quod & Asellius, & Riolanus confirmant, qui de ea Falloppii observatione ante Highmorum meminere, omnesque cognoscent, qui cum Falloppii libro verba illa, ab Highmoro haud satis accurate producta, contendent. Quod si Highmorus cum ea scriberet, non lactea solum, verum etiam lymphatica vasa perspecta habuisset; vix dubito, quin potius conjecisset, meatus a Falloppio descriptos, illos ipsos esse quos in duabus proximis Tabulis (3) inter simam hepatis faciem, & pancreatis interiora ductos, pro vasis lacteis, cum lymphatica revera essent, Highmorus ipse demonstravit. Huc illa faciunt quæ litteris mandavere cum Glissonius (4) de causa cur lymphæ ductus ex hepate prodeuntes, *serius innotuerint*, inde videlicet petita quod *simillimum vero sit*, hosce cum aliis vasis intra pancreas *sæpe abscondi*, tum præsertim Franciscus Sylvius [5] de folliculi fellis vasis hyphaticis, quæ, *sicut Hepatica, liquorem flavescentem vehere — se sæpius animadvertisse, & aliis quoque — ostendisse*, testatur. Eadem enim Falloppio accidisse, nihil prohibet. Itaque etiam Th. Bartholinus Anatomicus Eruditissimus (6), quem inter lymphæductuum *Depromptores* merito nominas, minime negavit, meatus illos Falloppii, sua *vasa lymphatica* fuisse. Verum ut Falloppius, multoque magis Asellius, Highmorus, & quotquot lacteas venas, in hepar tendentes, se vidisse, scripserunt, lymphæ ductus, quamvis non agnitos, conspexerunt; sic vicissim se & vidisse, & agnovisse tribus ante cæteros lustris, affirmavit Schneiderus [7], cujus hæc verba, a paucis animadversa, transcribam, quanquam ab Doctissimo etiam Professore Joh. Guilielmo Pauli (8), ut Walæi quoque supra adductum locum, indicata esse, nunc video: *Extant in corpore etiam Aquæ ductus, eo nomine eos appellabam, cum anno 1636. in Academia Jenensi notarem. Locupletissimus testis præsto est. Eum nominatim ciere quid attinet? Illorum positionem, ordinem, figuram, ac reliquas conditiones exactius persequi distuli, iter in peregrinas oras capiens. Vasa Lymphatica postmodum perquam commode cognominata fuere.* Sed Rudbeckii, Jolivii, aut Bartholini Fautores, siqua alia in re, in hac certe locupletissimum testem *nominatim ciere* attinuisse, contendent. Quod vero.....

Hactenus ad Amicum; sic enim credebam; ea scripseram, quæ, Vir Doctissime, legisti. Restabat, ut quædam adjicerem non de iis modo quæ in VI. illa Oratione ponuntur, sed de iis etiam quæ omittuntur. Cum enim eorum

[1] Corp. hum. Disqu. l. 1. P. 2. c. 7. [2] Obs. de Venis, Obs. 3.
[3] Tab. II & III. [4] Anat. Hep. c. 31.
[5] Disq. Med. 6. n. xi. & de Meth. Med. l. 1. c. 10. n. 2.
[6] Anat. quart. renov. l. 2. c. 13. [7] Lib. de Catarrhis specialiss. in ipso fine,
[8] Annot. in Horn. Microc. §. 30. & 28.

eorum suscepta esset commemoratio qui a Mundini ætate ad annum usque 1723. Rem Anatomicam auxerunt; cur Alexander Benedictus, Carolus Stephanus, alteruter Sylvius, Jo. Baptista Carcanus, Vidus Vidius, Archangelus Piccolhominus, Jo. Riolanus, Adrianus Spigelius, Casp. Bauhinus; cur, ut multos alios præteream, Redius, Dodartius, Lancisius, Meryus, Ravius, cur horum similes qui apud cultiores fere cunctas Nationes adhuc vivunt, tot alii de Anatome egregie meriti Scriptores omissi sunt? Verum ne hæc, atque alia adderem, omniaque (id quod paucis perfecissem diebus) emendata, multisque etiam in locis magis emollita, extremâ denique impositâ manu, cum illo tantum cujus gratia conscripta fuerant, communicarem, ea nimirum causa factum est quam a principio demonstravi. Tu, si me amas, his qualescunque sunt, litteris ad eam potissimum rem uteris, cujus rei gratia ad te mittuntur. Hoc in præsentia mihi optatius facere nihil potes. Vale.

D. Patavio Idib. April. CIƆ IƆCCXXVI.

EPI-

EPISTOLA ANATOMICA II.

AD ea quæ cursim, & aliud agens in *Historia Hepatica* notaveram, invenit tandem post annos septem Auctor ejus cl. quid reponeret, cumque plurimum, ut qui me nondum bene videtur nosse, ne secum ejusmodi contentionis serram reciprocarem, vereretur, & ne ipsi gloriam hanc fortasse inviderem, ut sicut primus, ita & postremus in lacessendo foret; in id omnes intendit nervos, &, ne quid dissimulem, egregie denique, ac se ipse, si dicere fas est, superans, etiam effecit, ut, non modo mihi, sed & omnibus nullæ ad ipsum respondendi partes necessariæ amplius videantur.

Hist. Hep. pag. 899. & 900. 2. Nam (ut a primis ejus Animadversionibus incipiens ex ordine venias ad extremas) videbis in duabus primis, Vir Doctissime, nihil esse omnino ad quod oporteat respondere, nisi forte quispiam, vel quod esset *cavæ totius regionis Hepatis centrum*, vel quæ *regio ejus ima*, *& postica*, prorsus ignoraret. Verumtamen de his, si voles, alibi (1).

912 3 Ad tertiam autem Animadversionem, multo minus est cur quidquam reponam. Nam primum, quod ipse nondum intellexit, satis superque intelligunt omnes, me cum ipso nunquam, sed cum Præcl. Mangeto, & ibi quidem *ad hominem*, ut loquuntur, disputasse. Deinde me huic Malpighii, Nuckii, Reverhorstii loca, & *contraria*, & quæ *supra*, aut *infra*, in *Theatro* probaret suo, diserte objicientem, non ista profecto quæ mihi Animadversio supponit, intelligere potuisse: videlicet non verba ex Malpighii exercitatione *de Hepate*, quam Mangetus 913
omisit, sed ex Epistola *de Gland.* quam proposuit; non XI aut XV. Nuckii Figuras (2) ad aliarum partium glandulas attinentes, sed illam quam Animadversio transilit, XIV. quæ tamen una, ut ex Nuckii descriptione omnes sciunt, ad rem pertinebat, nimirum ad *Glandulas ad concava Hepatis portæ adsitas;* non denique II. Re- 915
verhorstii Figuram (3) neque cavam hepatis faciem, neque glandulas exhibentem, sed dumtaxat III. in hac autem quod contra cl. Provocatorem evidenter est, expectabimus dum homines ipsius gratia credant *solo mentis lusu fuisse præstitum* a Reverhorstio gravissi- 914
mo Viro: neque tamen hoc faceret quo minus illud a Præcl. quocum disputabamus, Mangeto probatum jam esset. Nihil enim ad nos, si vel *intolerandis*, ut alibi Provocator dictitat, *erroribus* ambo illi Iconismi scaterent, quamquam in altero id quod plurimum reprehendit, & ceu *nusquam in hominibus visum* miratur, mirari nos possumus ab Auctore tantum *Historiæ Hepaticæ numeris tandem omnibus absolutæ* adhuc ignorari, de quo quidem aliisque ejuscemodi opportuniore loco agemus (4): in altero autem Iconismo id tanquam certissimum arripitur ad reprehendendum, de quo ejus Explicatio prorsus silet, contra vero *id prorsus ignotum esse* dicitur, quod eadem Explicatio aperte docet ad litteras *h. h.* sed de hoc in proxima Animadversione.

4. Hic illud minime est prætermittendum quod omnem responsionis necessitatem tollit: hanc pro nobis Animadversionem pugnare, cum Bartholi- 916

K 2 num

[1] Vid. supra Epist. I. Artic. 24. 25. & 14.
[2] In Mangeti Theatr. Anat. Tab. LIII.
[4] Vid. Epist. I. 33.
[3] Ibid. Tab. LXII.

num laudat, qui si *non semper*, at *modo*, cum Rudbeckium exhibet, qui si non omnes, at *perplurimos ac interdum omnes* hos hepatis lymphæ ductus *glandulas*, aut *glandulam quandam ingredi* vidit, cum denique ipsum producit cl. Provocatorem *non revera negantem*, *dari etiam in ipso homine* hoc *posse*. Erat enim hæc nostra dissensio: Ipse in summa suarum ab aliis discrepantium observationum sine ulla dubitatione ita
201 scripserat: *in omnibus animalibus præsentia sunt hepatis limphatica: In quibus autem observabiles sunt hæ glandulæ, easdem solum superscandi a limphaticis, non intime penetrari, manifeste adnotavimus*. Ego vero *eredere* me, scripsi, (1) Mangetum ipsum *dubitaturum*, *huic ne potius uni*, quam tot aliis; at quibus Viris! aliter docentibus *crederet*.

De eo igitur quod ex illius observationibus contra tot aliorum observationes colligebatur, dubitare non liceret? Imo, ipso auctore, jam licet. Neque enim, iis quidem in verbis, illa erat nostra dissensio, an illam *penetrationem* agnoscere *necessario oporteret*, multoque minus an illi ductus ab iis *glandulis oriantur*, nullo autem modo (nam hoc quoque *obtrudere* Animadversio videtur) *de his* erat dumtaxat *humanis cadaveribus*, sed erat de his *omnibus animalibus*, *quæ ipsi observabiles præbuerant has glandulas*: quamquam jam supra quod olim observaverat, & hic *confirmat*, in dubium traxit, imo qua solet constantia, in *subjectis* etiam humanis, longe aliter habere se, docuit, ubi videlicet scripsit:
906 *has* glandulas *Lymphatica hepatis trajiciunt, vel earum dorso prorepentia, vel per intimum etiam corpus interdum transmissa*.

5. Quarta Animadversione Provocator cl. tria tentat, ad quæ nihil atti-
917 net respondere. Non ad primum, nisi quis forte sit aut tam ineptus, ut de incertissimo aliquo pronunciato dubitanti *incumbere putet* contrarium *ostendere*, aut tam *facilis*, ut existimet, prima lymphæductuum initia, quæ sub 918
sensum cadere vel nullo modo, vel difficillime possunt, ea sic posse demonstrari, ut *non solum autopsia*, *sed etiam ratione constet*, cum demonstrata
initia, prima illa esse, tum *nullum* de 920
innumeris *vas lymphaticum in partibus*, *animalis omnibus* non sic nasci, præsertim; ut nunc cætera omittantur; cum *Nuckius*, *accuratissimus ille Nuckius*, ex iis quæ in vitulino splene, aliisque humanis partibus observaverat, se conjecisse, professus sit; *Vasorum Lymphaticorum principia ab arteriarum surculis emanare*, *idque aliquando intermediâ vesiculâ*, *aliquando deficiente vesicula*, *immediate ab ipsa arteria*, *venave*.

6 Ad secundum autem sane respondere necesse esset, si vel levem aliquam veri speciem haberent quæ fidenter nimis non secus ac si verissima forent, in Animadversione *obtruduntur*.

Verum enimvero, ubi quis illum perlegerit ad quem Animadversio provocat §. V. in quo de cavæ, de con-
vexæ hepatis partis, de cystis felleæ 920
lymphaticis vasis verba fiunt, prima autem *omnia* (in hac enim una voce, a me notatus, error est) prima, inquam, *omnia* videbit ex eo unde ego retuli, loco prodire scribi, cum meam non desiderabit fidem, tum vehementer mirabitur, primum hanc temere insimulari, deinde laudatam in Animadversione Tab. III. a meis ipsam partibus stare, ut quæ lymphatica vascula non omnia ex eo loco prodeuntia demonstrat. Sed ubi alteram (2) ex illis de quibus supra dictum est, Reverhorstii Figuris, ejusque Explicationem inspexerit; tum vero majorem in modum mirabitur novum illud genus admirationis, quo se cl. Provocator perculsum ostendit, quasi ego Lectoribus, si Diis placet, imposuissem, cum scripsi nimirum, ipsum quidem tradere, lymphatica vasa, quæ *super convexam hepatis partem serpunt*, *iter habere per suspensorium ligamentum usque* (quam vocem

[1] Adv. III. pag. 38. [2] Manget. Theatr. Anat. Tab. LXII. Fig. 2.

vocem hic *suaviter mutilatam omittit*, *& filet*) *usque ad glandulas lumbares;* Reverhorftium autem in illa Figura *aliud oftendere*, *& docere*. Ipfe autem hic illud arripiens, de quo nulla unquam efse potuit dubitatio contendit lymphæductus in ea Figura per fufpenforium Ligamentum reptantes oftendi, idemque Explicatione confirmari *ad litt. gg.* & *ad litt. ii.* ae verba his, iisque litteris refpondentia producit. Sed interjectas utrifque litteras *hh.* interea *fuaviter* tranfilit, & refpondentia ipfis hæc verba, quafi nunquam fcripta effent, aut hue una maxime non pertinerent, omittit: *Eadem vafa* (lymphatiea fufpenforium ligamentum perreptantia) *refecta*, *ubi Diaphragma perforando ejus lymphaticis uniuntur*. Et fane Figura ipfa ita in fuperiore Ligamenti ejus limbo refecta vafa lymphatiea commonftrat, ut ne unum quidem fuperfit quod per idem Ligamentum pergere non modo *ufque ad*, fed ne verfus quidem *lumbares glandulas* oftendatur. Nunc intelligo, cur in fuperiore Animadverfione de ifta ipfa Figuræ parte mature Lectoribus *obtrufum* fit: *Quo vero illa pergant lymphatica*, *tam directe fupra ligamenti aciem pre-*
915 *tenfa*, *id prorfus ignotum eft:* quafi hoc Reverhorftius filuiffet, & hoc ejus filentium inter ejus effet *intolerandos* illos *errores* recenfendum.

7 Denique Tertium Animadverfionis caput neque in eo refponfionem re-
921 quirit, quod verum id efse confitetur, quo ex anatome pofito, noftra onebatur dubitatio, neque in eo quod id tamen ipfum in *Hiftoria* etiam *Hepat.* traditum intelligi debuifse, contendit.

Quicumque enim memoratum illum §. V. legerint, omnino perfpicient
21 primum iter tradi lymphæductuum cavæ hepatis partis, deinde vero convexæ, & horum quidem iter per ligamentum fufpenforium: poft hoc autem continuo hæc fubdi: *lymphaductus cyftis fellea prædicti HUIC etiam categoriæ adnumerandi veniunt*. Quænam autem fit *hæc categoria*, nifi de qua continuo dictum eft? Atenim, inquit, *cum id dixi*, *intelligo quidem eorum diftributionem*, *& greffum in genere ad lumbares pariter glandulas*, *feu chylofa receptacula*. Sed neque Lectores intelligere aliter pofsunt ac verba fignificant, non commune quidpiam, fed *hanc categoriam* defignantia, & tam ineptum ibi erat id dumtaxat docere, quod nunc edifseritur, ut fimplex erroris confeffio decere magis pofset, quam iftiufmodi interpretatio.

8 Idemque judicium, vel me filente, laturos omnes exiftimo de iis quoque binis interpretationibus, quas Animadverfio quinta producit. In duobus capitibus (1) vafa hepatis defcribere anatomica fide inftituerat. In pofteriore fine ulla dubitatione, non aliena, fed fua auctoritate id ipfum docuit, quod in priore fe videre potuiffe, negaverat. Manifeftiffimæ inconftantiæ aceufavi. Refpondet, in pofteriore capite id docuifse, non quod fic viderit, fed quod fic conjecerit. Quanto erat melius inconftantiæ non fatis a fe animadverfæ culpam deprecari, quam homines non obfcure monere, ut fibi femper in ejus anatomicis defcriptionibus caveant, ne cum hiftorice loqui maxime putent, ibi ex conjectura dumtaxat loquatur. At *conjeci*, inquit, *tuto — & toto jure auguratus fum*. Non vidit tamen; & nihilominus (id quod argui (2)) *fine ulla dubitatione*, *quafi vidiffet*, *hiftorica afseveratione affirmavit*. Sed *quis*, inquit, *inficiari poffet*, *nos ad ufque ULTIMA hepaticorum lymphaticorum ftamina perveniffe*, *— cum ulteriores horumce productiones non viderimus?* 923
Id vero fi non inficiari, at eerte pro maxime dubio habere poteft quicumque novit, eandem fubtilitatis naturæ, & vifus noftri menfuram non efse. Atenim inquit, *an forte nobis — ad extremas fere vifceris oras deventis putare non liceret*, *poftrema lymphaticorum ftamina attigiffe?* quafi vero iftud *putare* efset videre, & *extremæ fere* effent extremæ oræ. Et fane tempus jam efset,

[1] Part. I. cap. 7. §. 3. & cap. 8. §. 6.

[2] Adv. III. pag. 38. 39.

esset , ut non alii modo, sed ipse tandem didicisset , quam sæpe suæ se conjecturæ deceperint . Testantur id potissimum duæ illæ postremæ hujusce *Historiæ* paginæ , aliæque de quibus alibi commemorabimus , tum duo hæc
30 loca inter se comparata. Hæc affirmans scribit in primo : *Rami omnes pori biliarii , non minus majores , quam minores , & ultimo gracilescentes — portæ surculis inalterabiliter paralleli , communem directionem prosequuntur ; pari passu , paribus divisionibus excurrunt ; immediate ubicumque accumbentes ; communique cum eadem amictu per totum hepar arcte , & inseparabiliter devincti.*
941 Hæc vero , negans , scribit in altero : *quæ quidem postrema vasa (porta & arteria hepatica) licet per totam hepatis substantiam cum vasis biliferis interventu capsulæ sociata progrediantur , non easdem tamen cum istis porus bilarius exacte distributiones init , ut horum vasorum divisiones & cursus variis modis, locisque non discrepent* . Qui , quæso , hanc tantam , tamque manifestam inconstantiam defendat ? Prima , inquiet , scripsi ex conjectura ; secunda ex inspectione . Sic igitur *tutæ* sunt conjecturæ, & sic sunt decentes interpretationes !

9 Neque vero decentior est interpretatio altera quam ad non leviorem alteram inconstantiam defendendam excogitavit . Cum enim lymphæductus qui ad *capsulam* sunt , primum docuisset
20 *extimam solum ejusdem capsulæ superficiem perambulare* , deinde autem scripsisset , *communi* (capsulæ) *tegmine tanquam vagina quaquaversum involvi*, in
27 manifestissima inconstantia deprehensus, non modo negat , se in utroque loco de iisdem vasculis verba fecisse, sed ne dubitat quidem, me contra affirmantem redarguere quasi verba *superaddentem* quæ *aliam statim intrudant revera significationem* . Dixi , inquit , *prædicta*; tu autem dicis *ista ipsa*. Sed quid, si *prædicta* alia esse non possunt , quam *ista ipsa* ? Non licebat igitur mihi non ipsius quidem , ut omnes recognoscere possunt (1) , sed meis verbis id affirmare ? Nam si de ullis quæ ad capsulam sint , lymphaticis vasis supra ipse docuit , alibi quam extra capsulam intra hepar perrepare ; nihil est causæ quin me hallucinatum esse confitear . Sed si res ipsa apertissime contra est , si scopus confutandi Conrialem ne posse quidem id docere permisit , si denique Index primæ Editionis universe hæc, diserteque inculcat : *Limphaticæ in hepate , capsulæ non immerguntur , sed eam desuper repunt* ; certe qui *prædicta* scripsit , nulla alia quam *ista ipsa* significavit . Verum hæc minime necessaria responsio est . Continuo enim in Animadversione , ea subjicit , quæ non 924
oscitanti Lectori ostendant , illiusmodi interpretationem ne Auctori quidem suo satisfacere . Quorsum enim illa tandem aliquando expressa , confessio , sibi *properanter scribenti — contingere interdum humanum aliquid pati* ? Utinam *interdum* solum , & solum *properanter scribenti* , dicerem ; nisi illud adderet , in mea quoque *elimatissima scripta irrepsisse non raro quidpiam* ejusdemmodi .

Utinam essent *elimatissima* ; & fuissent fortasse, si post septennium, ut ipse , emisissem ; nunc talia sunt , qualia angustiæ temporis , & assiduæ ægrotationes concessere . Qualiacumque tamen sunt ; *nihil* enim *humani a me alienum puto* ; talia saltem sunt , ut quod alios facere posse , fateor , ipse ad hoc tempus certe non fecerit , ut jure in iis aliquid redargueret .

10 Etsi enim scribit , *mittere se centena* , quæ in iis invenit , *assertis memoratis his suis obscuriora satis* , *sibique minus constantia* ; tamen quæ de tam multis, ex nostris omnibus scriptis seligendo , tanquam insigniora specimina hic producit , ne ipse quidem , opinor, existimat esse cum ullo de tot quæ in libello illo *Historiæ* suæ deprehendimus, comparanda. Quid vero si in istis ipsis speciminibus omnes perspiciunt , non me, sed ipsum esse , nec sane leviter , arguendum ? Nam primum profert , & alia quidem litterarum forma , ac si mea

(1) Ibidem pag. 40.

mea ipsa essent verba; quod nullo modo ferendum est; nonnulla, revera iis quæ in I. *Adversariis* scripseram, omnino contraria. Ibi enim eos, quos Bidloos perinde ac si perpetui essent, in tuberculis Areolarum pilos depinxit, usque ad id tempus me *nunquam vidisse*, monui. Verba autem quæ nunc mihi, tanquam ex *Advers.* V. fideliter descripta, supponuntur, hæc sunt: *concedit Bidloo, semel atque iterum illos ipsos pilos, ut ut tenuissimos, vidisse, etiam antequam primam illam sententiam evulgasset*. Sic autem omnino scripsi: (1) *ut cum antequam illa* (Prima) *Adversaria ederem, & postquam edidi, innumeras non muliebrium modo, sed virilium etiam cadaverum Areolas diligentissime inspexerim, semel tamen, atque iterum tenuissimos, & visum ferme eludentes pilos, semel ex aliquot, alias ex perpaucissimis, cum plurima quidem essent, ejusmodi Tuberculis, & quidem e summa eorum mediaque parte erumpentes videre potuerim*. Itaque omnes, non modo sine ulla ex istiusmodi superioribus; sed sine ulla prorsus interpretatione, satis superque per se vident, me hoc certe dicere: etiam antequam Prima Adversaria ederem, innumeras Areolas me inspexisse; eos autem *pilos etiam antequam* Prima illa Adversaria ederem, *vidisse*, hoc vero me quidem non dicere. Eâdem fide, eâdemque litterarum forma, alia atque alia tanquam in *Adversariis* a me scripta subjiciuntur, quæ me nego ad eum modum unquam scripsisse: & quamquam graviter fero, quæ mea non sunt, mihi supponi; tamen aliqua ex parte etiam lætor, cum video, post septuennes in sex meis *Adversariis* assiduas perquisitiones, ne colorem quidem inconstantiæ objici mihi potuisse, nisi quæ a meis scriptis, & ex parte etiam sententiis discreparent, pro meis denique venditarentur: Et quoniam de quatuor, primi tantum loci sedes indicatur, videlicet *Animadversio VII. Adv. V*; peto a te, Vir Doctissime, ut videas, num in illa tota Animadversione hæc ipsa verba legantur: *Tuberculorum in areolis intimam partem efformari ex lactiferis ductibus*, an vero hoc ita bis indicetur, ut *tuberculorum intimam PROFUNDAMQUE partem efformare — Ductus Lactiferi* dicantur, & *tuberculorum efformatio eorum ductuum & dilatationi, & ultra areolæ planum prominentiæ MAXIMA EX PARTE deberi* affirmetur, &, quod gravius est, isti ipsi qui nunc quasi a me non animadversus objicitur, inconstantiæ colori diserte ibidem occurratur.

Quid? quod hæc mea ipsa, quæ modo protuli, verba quibus ajo, tubercula ductibus *maxima ex parte* deberi, videtur Provocator cl. in hunc modum deformasse, in quem scribit, *alio loco* me docere: *totum hujusmodi tuberculorum corpus constitui ab inflatione veluti varicosa contenti vasis lactiferi*: quæ verba me numquam scripsisse, numquam de *toto* illo corpore id docuisse, confirmo. Quid? quod *superius adduxisse se*, dicit, argumentum *Verheyenii — illic* a me *rejectum*, *hic approbatum*, cum in superioribus Animadversionibus neque Verheyenium, neque ejus argumentum ullo modo memoraverit. Denique *mittere se illud*, ait, *in polyporum cordis, & aortæ Disputatione in se projectum*: (*Animadv.* 41. *Advers.* II.) „ *Hic vides* „ *ut oblivifcatur, polyps per ve-* „ *nas e corde productis redeuntis san-* „ *guinis motum obstare*: „ *veluti si lentissimus sanguinis per cavam ad cor redeuntis motus, qui polypis, cum producebantur, obstare non poterat, posset iisdem jam productis obstare*. Interea autem silet, mea quæ hic producit, verba iis continuo fuisse subjecta: *expansionis* (Aortæ) *successiva productio sic explicatur. Polyporum in cordis caveis inchoatorum productiones directo quidem tramite Cavam, VENAMQUE, & arteriam PNEUMONICAS* „ *TOTA LIBERTATE* „ *percurrebant; sed quæ Aortam pervadebat, ea tum parvo ab egressu e corde intervallo in flexum canalis, seu arcum* „ *impingeret; hinc in* „ *ELONGATIONE ULTERIORI val-* „ *de*

[1] Adv. V. pag. 4.

„ *de impedita* „ *subsidebat*, *ibidemque adaugebatur*. Ex quibus nimirum cognoscent omnes, me de iisdem, de quibus ibi ipse, polypis verba facientem, neque de *jam productis*, sive jam absolutis dicere, sed de iis quorum *productiones*, sive *elongationes ulteriores* e corde per vasa fieri, aut non fieri *tota libertate* adhuc possint, &, si de *jam productis* dicerem, hoc ad hominem, ut loquuntur, dicere, ad oblitum videlicet, iis polypis, quos ipse; non ego; *tota libertate* ponit *productos*, obstare sanguinis motum, quamlibet lentissimum (etsi in vena, quam ipse hic omittit, *pneumonica* lentissimus certe non est) quo minus *tota libertate producti* ponantur. Atque hæc sunt selecta illa specimina, per quæ magno studio collecta, & summa industria adornata cl. Provocator speravit, fore qui crederent, me *centena* scripsisse loca superioribus suis, *obscuriora satis*, *sibique minus constantia*.

11 Sexta Animadversione cum Provocator cl. nihil aliud iteret, atque ingeminet, nisi hæc duo verba, *non intelligo*; minime mihi id inficiari necesse est. Nam etsi ipse *non intelligit*
925 quid mihi velim, sic in transitu notando quod ille docuit, *arteriæ ramum* „ *pergrandem*, & *satis notabilem* „ *jecur subire*; intelligent tamen omnes, ramum qui etiam aliquanto major esset quam ipse pingat, haud recte in tanto viscere, quantum est hepar, *pergrandem* dici. Certe Galenus (1) *par-*
926 *vam quidem plane arteriam* hepaticam dixit. *Non intelligit præterea*, *quo pacto* nonnullis aliis quæ per præteritionem subjicio, *confirmare putem* sua: quod quidem neque unquam mihi venit in mentem, & miror admodum ipsi venisse, illud præsertim ponenti, quod nunquam facile concedam, me suum *Adversarium* esse. At cæteri omnes præclare intelligent, me cum Præst. Mangeto disputantem, illa impugnare, nostrum vero cl. Provocatorem nihil respondere, imo alienissima agere cum incredibili quadam facilitate jam totus in eo est ut mihi, quasi ea quærenti, argumenta suggerat, quibus sua possim, ut putat, *præclarius* confirmare. *Demum non intelligit*,
quid obstent sibi quæ Mangetus ex 927
Malpighio, & Lirio protulit.
Verum ubi releget postremas illas duas novæ suæ Editionis paginas, ut tandem vel ipse intelliget, *exhibitas* ab ipsis *glandulas — ab intortis simul hepaticis concurrentibus vasis* debere *di-* 928
stingui, nedum *posse*; sic etiam intelliget, quid magis *cautum* fuerit, *honestumque*, num se illas *acriter* negasse, quas agnoscere nunc cogitur, an me neganti non assensisse; tum quænam *tricæ*, & *gerræ* fuerint, num quæ structuræ sunt a me laudatæ, an illæ 31
quas ipse *nugas* appellare tandem aliquando coactus est.

12 Septimæ Animadversionis hoc est argumentum. Cl. Provocator, enumerans ex ordine & in universum chyli vias, ita scripserat: *Lacteas duplicis generis*, *glandulas lumbares*, *ductumque thoracicum*. Ego omissum videns receptaculum chyli, jure merito que redargui, quod *glandulas lumbares pro chyli receptaculo se habere*, *non obscure ostendisset*. Quid poterat honestius facere, quam confiteri, se plus æquo Bartholini auctoritati tribuisse, qui ut invenit nonnunquam, ita se rem semper habere credens, lumbares glandulas idem esse in hominibus docuit, quod in bestiis cisterna, seu receptaculum chyli, quod tamen postea cavum, ut in bestiis, atque membraneum, sed mole, & sæpe etiam numero discrepans, in ipsis hominibus Cowperus, Henningerus, Cantius, aliique Solertissimi Viri invenerunt, quos inter numerandus præsertim est Doctissimus, & erga me Humanissimus Saltzmannus, qui etsi uno in subjecto idem vidit quod Bartholinus, huic tamen id universe statuenti non assentitur. Noster vero quasi hoc etiam tempore, cum receptaculum chyli nominatur, non cavum membraneum, sed solidæ glandulæ per quas vasa lactea

[1] De Us. Part. 4. c. 13.

lactea traducantur, intelligerentur, sperat id sibi negotii dumtaxat impositum videri posse, ut Lumbares glandulas de *Lactearum* genere esse, ostendat. *Lacteas esse*, inquit, *cl. Thomas Bartholinus fatetur*. Verum si hoc satis est; jam chyli *Receptacula* tot erunt, quot glandulæ Mesaræi. Addit: „ cl. „ Petrus Wium in sua figura relata in „ Actis Lipsiensibus, chylari receptaculo immediate adjacentes adeo delineat „ (Glandulas Lumbares) ut *iisdem* „ *Lactea vasa, non minus quam receptacula, adhæreant, & competant*.„ Quis non crederet, hæc verba, sic alià characterum formâ proposita, omnino esse illius Auctoris? Qui tamen cum hujus Explicatione conferet, sic inveniet: *Lactea vasa abscissa receptaculis, & glandulis adhærentia*. Scribit autem *receptaculis*, quia duo prorsus disjuncta, & distita proponit in *delineatione illa Ductus thoracici*, qua Noster hic niti-
909 tur, supra autem, ut est, ita *singularem & prorsus extraordinariam* vocaverat. Quæ omnia ut animadverteret nemo; certe sperare non debuit, ne hoc saltem animadverterent omnes; ut glandulæ *receptaculo immediate adjaceant*, non esse tamen id ipsum cui adjacent, & quod nunc passim Anatomici intelligunt, cavum evidenter, & membraneum receptaculum. Me quoque postremo (quis crederet?) *in suam ipsam descendere sententiam, & me mihi ipsi manifeste opponere*, dictitat, atque ut inconstantiæ hujus nota major appareat, *non longe*, inquit, *ab illo insimulationis loco*. Et tamen totis duodeviginti grandibus paginis ab hoc (1) distat is alter locus (2), in quo me mihi *manifeste* adversari, contendit.

Nam supra antequam ad *Hepat. Historiam* accederem, in homine scripseram, *tale esse Receptaculum quale vel Cowperus vel Henningerus proposuit*; non, ut ipse aliis, ut solet, characteribus refert, „ *tale esse Receptaculum* „ [*Chylare*] *quale Cowperus proposuit*. „ Sed vel ita scripserim; quo unquam modo ipse mihi adversatus sum? Num forte Cowperus chyli Receptaculum non cavum membraneum, sed ipsas lumbares glandulas esse docuit? Non, inquit; sed tamen Cowperus in Explicatione cujusdam Figuræ tradidit, 930
ad lumbares glandulas *tendere*, & *desinere* vasa *partium inferiorum* lymphatica: ergo *in primis mesenterii*: hæc autem ipsa, secundum *Adversaria* sunt lactea; igitur lumbares glandulæ secundum *Adversaria, chylaris etiam excipuli necessario munera præstare* debent. Quamquam ex iis quæ paulo ante dicta sunt, patet, quam ad rem faciat istiusmodi argumentum; tamen cum professus sit, hanc Animadversionem se habere *in Tyronum gratiam*, facere non possum quin addam, vel ipsos Tirones ex illa eadem Figura Cowperi, quæ in Actis quoque est Lipsiensibus (3) per se esse cognituros, *desinere* quidem in lumbarem glandulam dexteram lymphatica illa vasa inferiora, ex eadem tamen magnum vas lymphaticum prodire quo lympha deinde in receptaculum chyli transvehatur: tum ex ejusdem & antecedentis Figuræ quæ easdem partes suis in sedibus commonstrat, explicationibus perspecturos, Cowperum hic lactea a lymphaticis illis vasis inferiorum partium distinguere, & diserte tradere litteris *ss* inscriptis in iisdem illorum fasciculis, ea ipsa vasa lymphatica *a glandulis inguinalibus pronasci, ac ab aliis glandulis quæ circa vasa iliaca occurrunt, & lympham a partibus inferioribus revehunt*: & sane is dumtaxat unde fasciculi *ss* ascendunt, inferior locus, satis ostendit, num sint illa lymphatica *in primis mesenterii*, multoque magis, num illa *ab hepatis partibus agminatim ascendentia*; ut Tirones docentur in ista singulari Animadversione.

13 Venio ad octavam, in qua hæc de ipso a me scripta cl. Provocator 934
Lectoribus judicanda proponit: *Willisius, & Vieussenius de nervis hepaticis neque ista eadem prorsus, neque ista eadem ambo unanimiter tradidere, quæ hic ab ipso tradidisse narrantur* &c. A Lectoribus igitur videnda sunt primum omnia, quæ illi ab ipso tradidisse narrantur, deinde omnia quæ tradidere:

[1] Adv. III. p. 50. [2] Ibid. p. 32. [3] A. 1699. M. Febr.

hæc ni videant ; inter se conferre , & judicare qui possint ? Verum etsi Animadversio multis, longisque textibus legentes obruit ; in ea tamen plures ex iis rebus non videmus , quæ præ cæteris videndæ hic fuerant . Lectores id sentient ubi illa omnia per se conferent. Tunc enim videbunt primum, in *Historia Hepat.* sic narrari : *SEX*
22 *ab eisdem* (Willisio , & Vieussenio) *graphice describuntur fibræ nerveæ*: quot quidem apud secundum videbunt , non apud primum , qui etsi in Animadversione dicitur *similem nervearum fibra-*
935 *rum — numerum ostendere in Tabula* XI. *Nervorum descript. & cæt. sub notis* ♂ & ☿ ; tamen neutra sub nota sex , sed plures ostendit , suæ consentiens descriptioni , suæque sub nota *o* , magis huc quam ☿ , pertinente , Explicationi in quarum illa *maximum* memorat *fibrarum nervearum fasciculum*, in hac *magnam nervorum conjugationem* . Videbunt deinde , narrari quidem de ambobus , sed Vieussenium tantum , non Willisium , docere : earum sex fibrarum *TRES vesiculæ felleæ ramisque ductus biliarii impertiri* .

Videbunt tertio, cum ambo pariter dicantur tradere : ex cæterarum fibrarum *ac fibrillarum octavi paris dextri concursu plexum efformari hepaticum* ; ab uno tamen Vieussenio hæc tradita esse, non a Willisio , qui tantum abest ut id doceat ; nullum alium hepaticum plexum agnoscit , quam qui a Vieussenio vocatur *Plexus ganglioformis semilunaris nervi intercostalis* , idest ganglium ex quo fibræ effecturæ hepaticum Vieussenii plexum proficiscuntur, non reticulum ex harum , & fibrillarum octavi paris dextri concursu formatum ; quod quidem reticulum a Vieussenio pro hepatico Plexu habetur.

14 Cum hæc Lectores tria viderint, sicque perspexerint , num *ista eadem ambo* Auctores *unanimiter tradiderint*, quæ tradidisse narrantur; videbunt porro , num *ista eadem prorsus* quæ ibidem subjiciuntur, tradiderint. Nam quarto narrari invenient , hepaticum plexum *ad totum inde jecur* esse *distributum*, quod neuter illorum diserte docet . Quinto denique (ne longior sim) narratum legent , hepaticum plexum *fibrarum fasciculis quaquaversum expansis cum plexu lineari , mesenterico aliisque abdominis communicare* . Sed , missis nunc cæteris, plexus iste *linearis*, quem utraque *Historiæ Hepat.* Editio fideliter, & primo quidem loco , quasi evidentius communicantem , inculcat , cum alius esse non possit quam *lienaris*, ut in ea quoque Parte legitur ejusdem *Historiæ* quæ in Theatro Anatomico edita est ; certe cum hepatico non communicat secundum Willisium, neque vero secundum ipsum Vieussenium. Non secundum hunc , ut ejus descriptio, ac delineatio commonstrant ; non secundum Willisium , qui cum id docet, ac pingit , non de plexu hepatico reticulari de quo in *Historia Hepat.* sermo est , sed de longe alio plexu intelligit ganglioformi , quem ipse hepaticum vocat, ut supra diximus. Quæ omnia cum ita sint ; quid reliquum est , nisi quod fidenter nimis Animad-
versio concludit , ut *videant nunc inge-* 937
nui Lectores , ac judicent inter me negantem , a duobus iilis scriptoribus illa eadem prorsus, atque unanimiter tradita esse , atque inter Provocatorem dictitantem adhuc , amborum *tam consonas sibique invicem respondentes* esse *sententias* , ut locum habeant , quæ non dubitat illo suo attico lepore subjicere, hæcque præsertim : *Videant tandem* inquit Lectores , si „ *monendus ipse plura fuissem, imprimisque ut loqui ante discerem* „ : *cum neque monendus plura sit neque loqui edifcendus* , *qui aliorum verbis fidelissime loquitur* ; quasi ego ipsum esse *loqui ediscendum* , non *loqui edocendum* , monuissem .

15 Cum reliquæ omnes , tum vero potissimum nona Animadversio nullam a me postulat responsionem . Cl. quidem Provocator , quod de ipso hactenus demonstravi ; id mihi non dubitat
affingere , quod verba *plurumque per-* 938
humaniter assoleam mutilare . Sed cum eodem in loco fateatur , me ubi ma-

maxime conduxisset, id minime fecisse, hoc ipso omnibus satis ostendit, in ejusmodi re ignarum prorsus, & inexpertum me esse. Contendit deinde, *se vel ipsos nervos hepatis, vasa hepatis appellare nervosa cum plerisque Medicorum* potuisse, non *proprie* quidem, & *in specie*, *sed ipsum nervosarum partium genus*, *quod certe liquidum non est*, *redigendo in genere ad canales*, videlicet secundum *genericam* Partium divisionem *in liquida*; *& canales*.

Sed etsi secundum hanc ipsam rationem *Membranas vasa membranosa*, Ossa, & Cartilagines, *ossea*, *& cartilaginea vasa* appellare liceret; cum videant tamen omnes quam abnorme esset hisce uti appellationibus *proprie*, & *in specie* loquendo, quæ contra ubi illa instituerentur *generica* divisio, in ejusmodi sermone suum certe locum haberent; illud profecto hic unice quærendum existimabunt, cum ipse *vasa* hepatis *nervosa* dixit, illamne ibi divisionem *genericam* instituisset, an contra locus requireret, ut *proprie*, & *in specie* loqui crederetur. Invenient igitur id dixisse, non obscure, & ex consequenti, in nescio quibus, ut Animadversio *obtrudit*, suorum Capitum inscriptionibus, quas certe esse in Theatro quod examinabam, Anatomico, innuere non potuissem, sed perspicue atque diserte ubi mea Adversaria satis indicant, videlicet ubi venâ portæ, arteriâ, ductuque hepaticis, & venæ cavæ portione descriptis, vasis hepatis *proprie* & *in specie* vocatis, ad capsulæ pleraque eorum involventis descriptio-
27 nem pergit. *Vasa*, inquit, *hæc omnia*, *prædictaque limphatica*, *& nervosa*, *exceptis venosis ductibus & cæt.* Hæc cum perpenderint, tum intelligent, in quem illud iterum cadat (1).

Dic aliquem sodes, dic, Quintiliane, colorem.

16 Animadversionis decimæ proposi-
944 tum duplex est. Alterum, ut *evertat omnes in suos Hepati-cysticos*, *& Cyst-hepaticos ductus effictas objectiones*. Alterum, ut hi ductus *a quolibet dubitandi loco expediantur*. Et primum quidem facile obtinet Provocator cl. nam plerumque *objectiones* a se ipso *effictas*, non a me productas, *evertit*. Ego enim de ipsius, non de aliorum plerorumque ductibus dubitavi. Alii in belluis quibusdam crassiores bilis canales hinc cum hepaticis ductibus, inde cum vesicula communicantes tradiderunt: Num de his dubitavi, qui, ingenti spectato animalium numero, scripserim (2): id *in perpaucis tantum brutis locum habere*? Ipse vero tradidit, etiam illos quos passim minimas Cystis radiculas vocant, tradidit, inquam, *minutos etiam hosce ultimos canaliculos*, 112
non minus ac priores, *ex ipsismet porti bilarii ramis exoriri*: qua de re me dubitasse, profiteor. Alii humanæ etiam vesiculæ adhærere radices ejusmodi, imo crassiusculos ductus in eam influentes, neque tamen cum hepaticis canalibus manifeste communicantes, docuerunt. Num hæc omnino negavi, qui sim ad hunc modum locutus (3): *quamvis in humanâ etiam vesiculâ certa quædam oscula*, *aliquam styli portionem admittentia interdum saltem videamus*; *gravissimos tamen Anatomicos & in his Cowperum*, *dubios hærere*, *an semper occurrant*, *multoque magis*, *an cum hepatico ductu communicent?* Quod si Provocator hanc communicationem vel in ipso homine, sicut nunc facit, contendit esse manifestam; de hoc certe dubitavi, quanquam *fieri posse* tamen addiderim, *ut hæc omnia in cæteris etiam animantibus*, *ipsoque adeo homine relegantur*.

17 Quæ cuncta cum ita sint; *effictam* igitur esse omnes vident objectionem primam, in qua plurimis Aucto- 945
ribus, quorum ego observationes in dubium nunquam revocavi; nominatis, hæc subdit: *Post tantorum hominum testimonia*; *quis credere potuisset inveniri scriptorem*; *qui ut adversus mea omnia opera videretur luctari*, *vel hujusmodi ductus revocare in dubium studeret?* *& tamen cl. quidam Anatomicus*, *cum his explorandis nunquam forte operam in-*

[1] Juven. Sat. 6.

[2] Adv. III. pag. 37.

[3] Ibid.

sumpserit; *firme asserit*,, *etsi fieri potest* ,, *& cæt.* ,, Effictum est, me *his explorandis nunquam forte operam insumpsisse*, qui quæ viderim, ea probaverim, atque indicaverim; effictum est, me illa scripsisse, *ut adversus sua omnia opera viderer luctari*, quæ nisi Præcl. Maugetus, quocum disputabam, probavisset, non facile unquam, in publico scripto, vel minimo attingere digitulo voluissem. Effictum est, me quæ fere omnes unanimiter doceant, ea de his ductibus *revocare adhuc in dubium studuisse*; quasi vero falsum omnino esset, quod non ita pridem in Dissertatione de *novo Bilis Diverticulo* scripsit Professor Eruditissimus Abrahamus Vaterus: *plurimos ex recentioribus horum vasorum existentiam in homine negare, & tubulos illos, quos pro hepati-cysticis reputarunt quidam, nil nisi ramulos sanguineos ex arteria & vena cystica oriundos esse, demonstrare*.

18 Quod si Provocator cl. non id ipse fecisset, quod mox præter rationem mihi imputat, ut quæ de his ductibus vel in ipso homine non negavi, *perhumaniter mutilaret*, continuo vidissent omnes, me tantum de his agnoscere, quantum plures alii agnoscere hac tempestate noluerunt, etsi nondum, ut in bestiis quibusdam, sic in homine exploratum esse, dixerim, illos cum hepatico ductu communicare: quod sane neque Bidlous, neque Bohnius, neque, quantum scio, Cheseldenius, neque vero Caldesius aut ipsi explorarunt, aut ab aliis exploratum esse; docuerunt: *quos* tamen, scribere non dubitat, a me *consuli potuisse*.
Quid, si magis quam ipse consului? Nam illa quam in Theatro laudat Bidloi Figura, nonne illa ipsa est in qua id omissum notavi (1), quod postremo loco ibidem repræsentari ab ea, dicit? nonne illa ipsa est, ad quam respiciens Incomparabilis Professor Ruyschius (2), *nullas radices e Vesiculæ fundo emergere* docuit, *quantumvis es in figuris ab exercitatissimo Highmoro, & post eum a cl. Professore Bidloo repræsententur*? nonne illa ipsa est, ob quam *præjudicio potius*, *quam experientiæ* obsecutum esse Bidloum, suspicatur *Schroerus*, a Ruyschio laudatus, qui denique illas radices id esse quod supra ex Vatero indicavimus, sine ulla dubitatione constituit. Bohnium vero an magis quam ipse consuluerim, cum illa ostendunt quæ agnovi alias ex Bohnio fuisse a Provocatore summa cum dissimulatione desumpta, tum hoc præcipue commonstrabit, quod cum ipse *obtrudat*, Bohnium scribere,, oscula hu-,, jusmodi ductuum ad fellei folliculi ,, cervicem patentia, — *in homine* — ,, *stylum* interea æque *ac in bovino* ,, *subjecto* æque *recipientia*;,, recordor, multo aliter Bohnium (3) scripsisse, videlicet *stylum interdum æque ac in bovino subjecto recipientia*. Heisterum autem non solum *Accuratissimum*, sed etiam Prudentissimum Anatomicum magis quam ipse, de Cheseldenio consului; nam cum Provocator cl. illud dumtaxat attenderit, quod Heisterus *enunciavit*, *Cheseldenium Anglum radices felleas in homine delineasse*, ego illud etiam attendo quod nihilominus Heisterus idem, qui Cheseldenium consuluit, ibidem (4) rursus pronunciavit: *Radices felleas in bobus non in homine adesse*. Denique cl. Caldesium uter nostrum aut diligentius consuluerit, aut fidelius expresserit, tu Vir Doctissime, judicabis. Provocator sine ulla dubitatione affirmat: *Caldesium vasa hominis hepati cystica descripsisse, atque delineavisse*. Ego id a Caldesio factum, diserte nego: ac plurimum miror, Provocatorem cl. scribere, Caldesium *in ea delineatione secum non omnino convenire*; nam ut mitissime loquar, is qui paulo post non veretur scribere, me *fortasse non parum esse excusandum quod res suas non satis intellexerim*, minime ipse intellexit, Caldesium (5) Tab. II. Fig. VI. non communicantes cum vesicula, sed ab hac antepo-sita

[1] Ibid. p. 64. [2] Ad Epist. Probl. V. [3] Circ. Anat. Prog. 17.
[4] Com. Anat. 2. Edit. n. 217. [5] Osserv. int. alle Tartarughe.

posita fortuito opertos in medio excursu aliquot hepatici ductus ramos delineasse: usque adeo (ut ipsum quibus alias, verbis excusem) usque adeo *proclive est hominibus ea videre, quæ non sunt, quando ea quærunt, quæ ut sibi animo confinxere, ita cupiunt invenire*.

19 Vellem non minus excusare ipsum posse in iis quæ ad *alteram objectionem* respondet, inde petitam quod *bruta* quidem, *in quibus se se exercuit, memorasset, humanum autem jecur ne in tota horum ductuum descriptione memoraret, diligenter cavisset*. Et sane quis non miraretur, ne verbum quidem ipsum fecisse unde intelligi liceret, hos ductus, ut nunc contendit, jam tum in hominibus vidisse. Re autem vera ne verbum quidem de hoc fecisse, id satis superque demonstrat, quod unum respondet, videlicet se memoravisse ductum *exacte jam — a Glissonio,*
946 *aliisque descriptum, a ductu hepatico paululum ante cystici insertionem emergentem & cæt.* Fateor. Sed num propterea *humanum jecur* memoravit? *Cum*, inquit, *Glissonius in homine hæc vasa describat, jam ergo — humanum jecur — amplissime memoro: imo per illud „ aliisque descriptum „ Bohnium inprimis indigitare intenderam, qui nempe ductum illum majorem cysticum, prius a Glissonio descriptum, in binis humanis cadaveribus satis conspicuum offendisse memorat*. Scilicet hoc erat, unde liqueret, *quantæ esset fidei propositio* mea, Provocatorem *humanum jecur ne memoraret, diligenter cavisse*! Ne si illud quidem diserte fecisset, quod *intendisse* se dicit, ut Bohnii nomen adjungeret; meam posset *fidem* redarguere: quid enim? num propterea quia nominavit Glissonii ductum; *humanum jecur* memoravit? num forte is ductus non etiam est in brutis animantibus? imo neque Glissonius, neque Bohnius, neque alii, quos sciamus, illum in homine *a ductu hepatico paululum ante cystici insertionem emergentem* descripserunt; igitur qui ductum hujusmodi ceu ab *aliis jam exacte descriptum* memoravit, ille non modo *humanum jecur*, ne humanum quidem ductum eo tempore memoravit. Quid? si hominem fateri cogerem, se non potuisse tunc, ut dicit, *intendere Bohnium inprimis indigitare*. Attende, quæso, diligenter, Vir Doctissime. Rem enim magni momenti, incredibilem, inauditam, aggredior; hanc cum ostendero, tum recte judicare poteris, quam Provocatorem nostrum deceat in hoc aliisque innumeris locis meam fidem immerito insimulare. Hic certe ubi sibi commodum esse existimat, se tunc in animo habuisse affirmat, Bohnium ob duas illas in humanis cadaveribus observationes, indicare. Alibi pariter, ubi ipsum cogo fateri, apud Vesalium nequaquam esse quod apud Vesalium
esse, tunc scripserat, ad Bohnium confugit. 1047
Fateor, inquit, *me casum illum ex honoratissimo Bohnio, inconsulto tunc Vesalio (quem quidem præ manibus non habebam) desumpsisse*. En illius locum in *Circul. Anat. Progymnasm.* x. *de Chylificat. fol. edit. Lipf.* 153. *ubi & cæt.* & loco Bohnii producto, *An tanto*, inquit, *Viro, ut Bohnius est, adhibenda fides non fuerat?* Quod si cogo hominem confiteri, neque illum primum, neque hunc alterum Bohnii locum tunc respicere, aut ex Bohnio desumere potuisse? Quid facies? inquis.

Ego vero faciam nullo negotio; proferens dumtaxat longe alia ejusdem Provocatoris verba, ex hac eadem, quod
incredibile videtur, Animadversione de- 959
sumpta. *Bohnius cæterum ille est, cujus quidem Opera nusquam ante primam meæ hujus Historiæ editionem legeram: sed postquam cl. Adversarius mihi eum, veluti contrariæ nostris sententiæ fautorem, objicere dignatus est, natâ mihi in animum curiositate consului; eoque libentius inde perlegi, quo ipsa mihi rebusque meis, ut si propria inventa, rationes, & experimenta ad mutuas aures nobis invicem communicassemus, adeo adamussim facientia undequaque reperiebam:* Me ipsum hominis, utcumque de me meritus sit, miseret; nam, ut ego sileam; quis hæc per se non deprehendat, ipsique videat, hanc infelicem optio-

optionem esse reliquam, vel ut Bohnium *nusquam ante primam sua hujus Historiæ editionem legisse*, defendat, quo posito jam fateatur necesse est se in, ea prima editione neque ad Bohnii observationes illas respicere, neque ex eo loca desumere, contra ac semel atque iterum affirmavit, potuisse; vel ut hæc ante editionem illam primam ex Bohnio hausisse, ex Bohnio desumpsisse, contendat, quo utcumque posito, quis amplius credat, non eodem modo tot alia ex eodem, ut ego objeceram, Bohnio, innominato desumpsisse, idque cum fecerit, hic tamen nobis ut permirum aliquid venditavisse, se ita in eadem cum Bohnio incidisse, *ut si propria inventa, rationes, & experimenta ad mutuas aures sibi invicem communicassent*. Post hæc, quæ ejus in libro recognoscere omnes poterunt, semel bene cognita, atque deprehensa dictitet, quantum velit, magnas *ulterius in ambages* me *ruere*, me *verba*, *atque versiculos suos mutilare & hinc inde diruto ordine transponere*; ne multis; me ea omnia quæ ipse fecit, facere, dictitet; quis erit qui jure censeat ullam a me ipsi responsionem deberi? præsertim cum omnes vel ex ejus Animadversionum argumentis, vel ex ista ipsa pagina cum meis *Adversariis*, quæ *Historiæ Hepat.* ordinem plus etiam quam oportebat, sequuntur, diligenter collata, facile percipiant quam ipse ordinem invertat, ex proxima autem pagina quanto detrimento verba mutilet, sint æque percepturi; quæ si ego aliquando melioris ordinis, aut brevitatis causa vel transposui, vel ex parte omisi, nihil inde tale consequitur, ut omnibus in locis poterunt æqui Lectores cognoscere. Sed tamen tantæ istæ *ambages*, in quas *ruere* in tertia *objectione* me, dicit, *effictæ* sunt. Non ego ibi (1) de ejus *sententia* loquor, aut huic dico Verhe-
947 yenium esse contrarium; imo ex eo quod huic Verheyenius prævivit, infero, non verum igitur de aliorum sententiis cl. Provocatorem narrasse, dictitantem *horum omnium canalium usum ad UNICAM bilis in recipiens suum deportationem decantatum fuisse*.

20 Quarta *objectio* etiam manifestius *efficta* est. Neque enim ego scripsi, ut diversa characterum forma obtrudit, *familiare illud Verheyenii argumentum: Ita in brutis; ergo & in homine, fallax esse*; sed ita scripsi (2) *quam sæpenumero fallax sit, liquet*. Hæc autem hæc vera *mutilatio* est, quæ sententiam sic mutat meam, ut nihil sit opus ad id quod subjicitur, respondere, præsertim cum altero illo in loco (3) satis mihi constiterim qui eo argumento non ad demonstrandum, sed duntaxat ad revocandum in dubium rem quidem longe alterius ordinis, usus sim, nihil ipse pronuncians, sed pronunciantem duntaxat monens, non *objurgans*. Nunc vicissim in quinta *objectione* quænam tandem nostra illa fuerit mutilatio videamus, de qua tantopere conqueritur, ac si revera *conati essemus* sic *amplam illam horum vasorum ostensionem, quæ a se, aliisque plurimis Anatomicis* (de quibus jam vidimus) *in quolibet majori bruto, ipsoque homine creberrime*, ut ait, *instituitur*, *obscurare, & invertere*. Quis non existimaret me aliquid de insigni aliqua ejus ostensione, & quidem in homine, prætermisisse? Nihil ejusmodi. Queritur enim, me *verba illa præcipuam*, ut ait, *textus sui significationem aperientia mutilavisse*, hæc videlicet: *Varium amborum canalium numerum in subjectis variis attingebam*. Sed in quibus tandem? Hominem nunquam nominaverat, sed *animalia quamplurima, Boves, equos, sues, & etiam Molossos*. Cur hic ubi res agitur, non dicit in quibus? ut experiri etiam alii, & credere possint. Deinde quid est *varium canalium numerum attingebam*? Non de numero quærimus, sed de origine. De hac diserte loqui oportet, ut credere possimus. Utrumque demum fecit. Hepar suillum unum, & in hoc vasa de quibus a me quærebatur, duo cum eorum origine, ne dicam qualicumque nexu, commemoravit. Itaque ego, non

(1) Adv. III. pag. 57. (2) Ibid. (3) Adv. II. pag. 77.

non mutilatis, sed præteritis, ut incertissimis, & ad rem diserte non pertinentibus, neque propterea fidem facientibus indefinitis superioribus illis verbis, ab iis dumtaxat incepi, quæ de certo subjecto essent, ad propositum pertinerent, & fidem aliquam facere possent. Ex iis, quibus ipse usus sum verbis; mens satis elucet mea; neque enim universe dixi: *At quid affert?* sed sic [1]: *At quid affert quo id credere possimus? In hepate, inquit, fuillo & cat.* Itaque non mutilavi qui illud reliqui *quo id credere* non *possemus*, illud autem omne protuli *quo* dumtaxat *id credere posse* videremur; certe ex iis quæ protuli, nulla verba intermedia subtraxi (ut illa ipse, *quam sæpenumero*) quibus subtractis, sententia continuo mutaretur.

21 Antequam ad *objectionem* sextam transimus, hic duæ pariter non leves sententiæ nostræ mutationes occurrunt.

Ait, *Verheyenium*, (cujus de *lapsibus*, & multo tamen majoribus laudi-
948 bus dicetur alibi) „ *peritiâ & diligen-„ tiâ mihi spectabilem modo „ a me renunciari*. Ego vero haud paulo aliter quam ipse animadvertere videatur, de Verheyenio ibi (2) scripseram, sic videlicet, *cujus peritia, ac diligentia nobis aliquanto magis spectata sit, quam istius* Provocatoris. Ait quoque, *magnificas* quasdam *laudes D. Calvo discipulo suo* a me *profuse impensas*. — *magnis* hunc *laudibus* a me *exundatum esse*, dictitat. Num igitur censet, qui sui discipuli fuerint, eos a me laudibus ornandos non esse, præsertim si in re non levi, sed gravissima, multo diligentiores Magistro se præbere videantur? Sed inspiciamus, obsecro divinum istud, & inusitatum laudum genus, quibus a me *profuse* illum ait esse *exundatum*. Quid quæris? error ejus similis est superioris. Ea enim ipsi incomparabilis, quæ mihi mediocris laus videtur, quod ego ex Epistola Chirurgi Peritissimi Calvi, a Præl. Anellio vulgata, & ex iis quæ, eodem Calvo communicante, edidit Eximius Vir Fontenellius, crediderim (3) eam qua de agebatur. Historiam *multo accuratius* a Calvo *traditam*, quam extet in litteris illis Cl. Provocatoris, quas ipse *cursim ad cl. Mangetum conscriptas* fatetur. Non igitur Calvum credidi; ut Animadversio obtrudit, *res* Nostro *ignotas*, sed res ut diserte scripsi, a Nostro *parvipensas* evulgasse. Neque aliam in Calvum laudem ullam contuli, nisi forte pro nova quadam & inaudita laude habet, quod pervulgarum contritumque hac tempestate *Peritissimi Chirurgi* titulum addidi, non modo ne humanissimo horum temporum mori in iis qui vivant, non sine aliqua laude nominandis deessem, verum etiam quia *Peritissimus Chirurgus* fuerit, necesse est, qui *jussu* cl. Provocatoris *fœtum a viventis matris umbilico extraxerit*. Utcumque id est; si ego propterea *magnificis, magnisque profuse laudibus exundasse* Calvum dicendus sum; quid de Præstantissimo, ad quem scribebam, Mangeto, qui (4) eundem Calvum, non modo ut ego, ipsum imitatus, *Peritissimum*, verum insuper *magni nominis Chirurgum* vocaverat; quid item de Auctore Folii cujusdam dicemus typis editi A. 1720. inscriptique: *Requisiti del Dottore di Medicina Giambattista Bianchi*. Cum enim is Auctor celeberrimus in celebri illo Opere, sive Folio, scribat de Nostro: *Fanno menzione delle di lui già stampate Fatiche — i più celebri Autori*, tum vero inter hos ponit *il Sig. Dottore Calvo, già Scuolaro del Sig. Bianchi, nella sua operetta Italiana:* „ *Del „ feto fuori dell' utero*. „ quæ nimirum illa esse videtur; quam hic cl. Provocator memorat *scriptam sub oculis suis, italico sermone, relationem cum publico* a Calvo *communicatam*. Ejusdem quoque Folii Auctor, a quo incredibilem etiam illam, & cujus infra erit usus, primo loco notitiam habemus, videlicet Provocatorem nostrum, qui sibi adeo senior videtur, esse natum (haud multis denique ante nos men-

[1] Adv. III. pag. 57. [2] Ibid. pag. 58. [3] Adv. IIII. pag. 83.
[4] Theatr. Anat. Tom. II. pag. 143.

mensibus) A. 1681. idem, inquam, Auctor inter edita a nostro *Opera Medica* Opus etiam commemorat, ut a Mangeto evulgatum est, quinque & triginta, haud amplius, versiculorum, *De fœtu a ventre viventis Matris extracto:* quod Opus hic noster sic extenuat, ut epistolam; quod supra diximus; vocet, *cursim ad cl. Mangetum conscriptam*.

22 Sed ad sextam *objectionem* veniamus. *Redeamus*, inquit, *ad Verheyenium, cujus propositum locum si demonstrem nostras horum ductuum ostensiones egregie firmare, neque ideo a censore nostro fuisse hunc authorem intellectum, de causæ nostræ bonitate apertum aliquando lectores judicium prolaturos fore confidam*. Æquum postulat, si promissa *demonstret;* sed quid, si *propositus* Verheyenii *locus*, contraria utrique promisso luculentissime *demonstrat?* Igitur *propositus* Verheyenii *locus*, ut *Adversarior*. III. (1) perspectis diligenter oris quisque intelligit, est *l*. 1. *tr*. 2. *c*. 17. *quod in I.Edit. est c*.15. In eo capite an quæ ego ajo, *sic observaverit, atque descripserit* Verheyenius, videndum est; ego enim *Ibidem* indicavi, Verheyenium *sic observavisse, atque descripsisse*. Figuram quidem, quæ ex ipso in Theatro proponitur, etiam memoravi, sed cum *observationibus, atque descriptionibus* ita conjunxi, ut siqua forte in ea Figura, haud infrequenti, ut toties ostenderam, scalptorum vitio, non satis aut perspicue, aut fideliter expressa essent, nemini illa, nisi volenti, obesse jam possent. Quis enim, cum de Anatomico aliquo intelligendo agitur, & res a Figura, quæ præsertim, ut hæc, sit apographa, dubia sit; non illum potius consulat, quam scalptores, aut credat hos, homines Anatomes imperitissimos, melius Auctorem, si Diis placet, quam se, suasque observationes Auctorem ipsum intellexisse? Verheyenii Figura exigua, & confusa est. At Verheyenii verba (hæc autem *locus* ille Verheyenii sunt) ad eam declarandam Figuram in medio illo Capite de industria secundum ejus litteras, & numeros, quos inter verba repræsentat, conscripta, plura sane, & perspicua sunt.

Attamen Provocator cl. *propositum* Verheyenii *locum* consideraturus, hunc deserit, & quasi ego Figuram dumtaxat memorassem, ad illam decurrit, & quide inverso a me suorum verborum ordine queritur, mea sic invertit, ut ea *e limine* arripiat, quæ postremo loco erant examinanda. Multus autem ipse est, ut homines solent in mala causa, quem ego in optima non imitabor. Certum quendam ductum scripsi *Verheyenium vidisse maximo quidem orificio 3. hiantem, sed minus conspicuo, quia non, ut duo illa orificia priora, tuberculo prominebat*. Provocator, qui hæc quam sibi adversa sint; videt, Figuræ apographæ, imo propriis etiam quibusdam cogitationibus inhærens, *falsum* ea dictitat, *orificium 3. maximum esse; falsum, minus conspicuum esse, falsam* denique esse meam ex eadem ut ipse ait, Figura *illationem*, *quod nempe Verheyenius hic intenderit potius orificia 1. & 2. quam orificium 3. tuberculo munita exhibere, quia scilicet prominentia magis vidisset*. Quid opus hic est cogitationibus, & *illationibus*, ut omnes cognoscant, uter nostrum intellexerit Verheyenium, cum verba illa mea ex his ipsis Verheyenii desumpta videant, qui de illorum trium orificiorum situ, & intervallis cum ex ordine docuisset, *prout*, inquit, *in Figura per numerum 1. 2. 3. expressum est*. *Quod magnitudinem spectat, supremum erat minimum, secundum majus, tertium longe maximum; licet hoc, quia tuberculo non prominebat, minus foret conspicuum;* de illis autem duobus aliis orificiis supra dixerat, *duo alia ostendi orificia exiguis tuberculis in vesiculæ cavitatem eminentia 1. 2.* Quæ ego Verheyenium *vidisse* affirmavi, Verheyenius ipse diserte se vidisse, confirmat: & erit qui alienis scalptoribus magis, quam Verheyenio ipsi credat, hujusque *locum* a me *propositum* deserat, quem tamen

[1] Pag. 58. 57.

tamen *locum* neque a nobis intelligi, & pro se facere, susceperit demonstrandum? Deserat autem? imo, ei *loco*, qui facta certe & observationes continet, quasdam suas facile, si opus esset, infirmandas, cogitationes longe ante-
950 ponat. Nam Verheyenius diserte docet, Ductum *e* 3. (qui D. Medius est) *desinere 3. osculo: alium ductum inferius* (qui est D. inferior) *cum primo* (qui D medius est) *circa insertionem* concurrere, denique Ductum *c*. 1. 2. qui D. superior est sive ille gemino quasi crure instructus) desinere in *duo* illa *orificia exiguis tuberculis in vesiculæ cavitatem eminentia* 1. 2. Cum hæc omnia sint ita certa, & perspicua, ut quicumque legerint Verheyenium, aliter ac nos retulimus, intelligere non possint, Provocator, quasi Verheyenius *in descriptione confuse* (sic enim ait) *aliqua* dumtaxat *de his insertionibus proferret*, non modo contendere non dubitat, sed *probavisse* se, cre-
951 dit, Ductui inferiori D *attribuendum esse* osculum 2, oscula autem 1. & 3. *cruribus canalis superioris D —— referri debere*; perinde ac si ipse, non Verheyenius, istas ipsas a Verheyenio diligenter habitas, observationes habuisset. Si hæc quæ minime sunt ferenda, inveniri posset qui ferrent, invenire quoque posset quibus probaret, non quod ipse, ut sibi commodum est, comminiscitur, sed quod ego ex ipsis Verheyenii observationibus, & descriptionibus objeci, id *effictum* esse, & *sat inconsulte contortum*. Eisdem quoque probaret, ex hac Verheyenii Figura ostendi illa de quibus me dubitare, professus sum: quasi vero aut ea ex bove non esset, aut *minutas etiam* illas, *ultimasque* Cystis radiculas commonstraret *ex ipsismet pori biliarii ramis exoriri*.

23 Neque sui dissimilis est in septimæ *objectionis* examine. Ego quod
952 objicio id Verheyenium dico *ex parte descriptione, ex parte Figurâ eâdem luculenter ostendere*. Ipse sic *festinat* ad *Figuram*, ut *descriptionem*, non sine causa a me inculcatam, omnino transiliat. Nam in Ductu illo D medio, *qui a* Provocatore *non minus quam Ductus D infimus, cyst-hepaticus appellatur*, cum tamen ante tres, haud plures versiculos aliud omnino sentiens, eundem *infimum ductum D. se hepati-cysticum dicere*, docuisset; in Ductu, inquam illo D medio, id quod Figura haud satis ostendit, Verheyenius præclare descripsit verbis illis: *Hic ductus per totum tractum inter ramum & cæt.* Quæ ad verba; si, ut par erat, retulisset; nihil ipsum habiturum fuisse quod responderet, ostendunt ea quæ respondet ad illam Figuræ partem quam sibi manifesto adversari, negare non potest. Nam post- 953
quam *spinarum piscium* similitudine producta eandem, hoc est Verheyenium, non obscure derisit (quod quidem longe aliud est, quam ejus *lapsus* modeste adnotare) satis esse credit ad objectionem declinandam quod in altero Ductus superioris D crure *contrariæ rivulorum insertiones* exhibeantur, nimirum perexigua una aut altera lineola, quæ tamen neque in Lipsiensi Verheyenii Editione A. 1705. neque in Coloniensi A. 1712. invenitur. Sed quoniam has ejus Auctoris Editiones, in aliis quoque ab exhibita in Theatro Anatomico Figura (1) discrepantes, supra haud memoravi, & hic præteribo, illudque unum inculcabo, de altero tamen crure illius ductus sibi multo certius, atque evidentius opposito nihil ipsum, ut neque de maxime adversa descriptione respondere.

24 Quo minus mihi respondendum censeo de illo, ut semel atque iterum vocat, *Paradoxo, contra omnes humorum in animali circuitum leges*, quod 954
ipse ait, excogitato; quasi id ipsum, & quod præterea fieri, sed *interdum*, & a *causa quapiam nova*, credidimus, venularum innumerarum observatio non indicaret; nisi forte hoc numquam *celeberrimus* Professor animadvertit, quando ne illud quidem videtur animadvertisse, majus esse pelvis cavum ureteris cavo; neque enim *a minoribus in majores*

[1] Tab. LXIII. Fig. 16.

jores cavitates scripsisset *CUJUSLIBET excrementii laticis cursum dirigi*.

Multoque etiam minus respondendum censeo aut de meis quibusdam verbis, aut de octava *objectione*, quorum neutra quorsum pertinerent, ipse intellexit, cum tamen omnes, nisi ad ea quæ ex Verheyenio objeceramus, respondeat, quantum hac prematur, in-
956 telligant. Quid, si alia præterea attulissemus? cum ad ea quæ attulimus, nondum, ut ostendimus responsum sit: ex quo patet, num *inutiliter*, ut ipse dictitat, *atramentum profuderimus*, & an *effictas* ipse, sed non a nobis, *objectiones everterit*, quod primo loco in ista longissima Animadversione faciendum susceperat.

25 Nunc alterum sequitur, ut illos suos, de quibus nos dubitavimus, Ductus *insignibus ulterius observationibus, atque experimentis firmet, & a quoli-
957 bet dubitandi loco expediat*. Quid quæris? A Galeno incipit *de HIS non quidem in Brutis, at in ipso*, ut ait, *homine asseverante*, quasi inter Doctos constaret, Galenum homines dissecuisse, non quæ in bestiis viderat, ad homines transtulisse. Sed tamen num *de his* de quibus ego dubitavi, ductibus, Galenus *asseveraverit*, alia ejusdem verba clarius ostendunt non in libris *de loc. affect.* sed in libris huc aliquanto magis pertinentibus *de usu part.* (1): ea inquit, *quæ ad jecur est cystis, invisibilibus atque angustis prorsus finibus vasorum a se ipsa in viscus immissorum* bilem *attrahit*. Ego vero non de radiculis cystis an essent, sed de earum finibus quærebam an ipsi quoque cum pori biliarii ramis manifesto communicarent. Galenus *invisibiles* pronunciat. Continuo autem a *priscis illis ætatibus* ad hanc nostram transcurritur, & a
963 Galeno ad Collegam illum, qui suum *erga* cl. Provocatorem *studium officiumque* commemorat. Hic etsi mihi propter ætatem ignotus est, neque observationis suæ testes nominatim ullos appellat, aut ex Præceptoribus suis, aut ex Collegis; quos ego quidem præclare nossem; malo tamen cum officioso homine officiis certare, eique, ut par est, majorem fidem, quam Tabulæ sub ejus nomine propositæ habere. Nam ipse quidem *biliferos ductus*, *Hepaticum*, inquit, *cysticum*, & *choledo-* 964
chum, *sed præsertim istum & primum — usque adeo dilatatos invenisse* se, scribit, *ut ipsummet venæ portæ truncum amplitudine*, *seu diametro superarent*. Tabula autem primum ex parte, ultimum multo maxima ex parte, Cysticum vero totum angustiores illo trunco, & præsertim Cysticum repræsentat. Contra, affirmat ipse, *eam fuisse cavitatem* vesiculæ fellis, *ut vel ab unico parvæ olivæ nucleo tota facile occupari posset*. At multo ampliorem Tabula istam ipsam *cavitatem* ostendit. Porro describit ipse *ad ejus fundum tuberculum quoddam*. Sed nullum Tabula verum ostendit prominensque tuberculum. Quæ etsi ita sunt, non ego tamen sic ejus Amicum imitabor, ut plus scalptorum negligentiæ credam, quam Auctoris verbis, quem vel mihi ignotum cum ob ejus Patriam, mihi grato in primis homini longe charissimam, tum ob meam erga omnes, quicumque præsertim anatomicam rem amant, voluntatem, & observantiam facile diligo. Unum est in quo ipsum rogo, ut pro sua humanitate, & communi veri studio excusatum me habeat, assensumque sustinere me, sinat; nam si vel ipsi mihi idem quod illi, contigisset, assensum tamen sustinerem; neque enim specilli, quantumvis *facilis*, trajectio, cum per *spongiosam*, & *raram*, ut illam fuisse fatetur, *substantiam* accidit, naturales potius, quam manufactas indicat vias. Quod si nihilominus se illas demonstrasse sine ulla dubitatione contendat, ejus voluntati non repugnabo; neque enim ego inveniri has unquam posse, præsertim vi morbi dilatatis vasis, negavi; imo vero ultro scripsi, *fieri posse*, *ut hæc omnia in ipso homine retegantur*. Longe autem aliam agendi rationem cum longe aliter agente cl. Provocatore sequar,

[1] L. 5. c. 6.

quar, necesse est. Descriptionem hic non memorat, sed *nitidam* dumtaxat *figuram — egregie ulterius hæc vasa ostendentem*. Lectores igitur, vel me tacente, istam inspicient Figuram, & cum hæc vasa neque ad vesiculam pervenire, neque, quod caput est, cum pictis in ea foraminibus communicare, perspicient, tum illud primum intelligent, quam facile quæ sibi conducunt, cl. Provocator affirmet, deinde vero si hanc magnam Tabulam sollicite adjunxit tanquam *egregie ulterius hæc vasa ostendentem*, hæc autem, vel dilatatis impense vasis, ne illa quidem ostendit, quæ ejus superior Tabula, vasis secundum naturam se habentibus, aliquanto clarius proposuit; quid cautius de toto hoc negotio interea habendum sit, per se facile existimabunt.

26 Neque id minus existimabunt, cum ea quæ subjiciuntur, diligenter contulerint. Nam missis Amstelodamensium *amplis*, ut vocat, harum viarum *iconismis*, qui tamen uno, quod sciam, eoque perexiguo, plures non sunt, missis etiam plerisque eorum quæ in bestiis pariter, de quibus nunquam dubitavi, Verheyenius, & Bohnius tradidere, mox quædam deprehendent quæ eidem Bohnio nimis fidenter adscribun-
958 tur. Velut illud: *per styli, & liquefactæ ceræ introductionem enunciat attigisse anastomoses canalium cystidis, non tantum cum majoribus hepaticis ramis, sed insuper cum minimis;* nam *minimos* non memorat Bohnius. Velut illud: *compresso folliculo fellis & cæt.* quæ verba quidem Bohnii sunt, sed ad notissimos omnibus hepatici ductus ramos, non ad eos de quibus Provocator agit, pertinentia. Velut illud in primis: *In his omnibus* (idest *in HUMANIS* etiam *cadaveribus*) Bohnius *non tantum cystica hæc peculiaria vasa, cystidi, ac hepatico ducti intermedia, manifeste patefacit, sed DUPLICATUM vasorum genus, seu cyst-hepatica, atque hepati-cystica non obscure designat, discriminatque.* Nam quomodo ea Bohnius in homine *manifeste patefacit*, qui dumtaxat, ut infra asseritur, *augu-
ratur*, quod & nos fecimus, *quosdam* 961
intrinsecus latitare canales intermedios, qui ipsi hepatis substantiæ immersi, inter hepaticum porum, & vesiculæ cervicem mutuum asservent commercium; vel quomodo *duplicatum vasorum genus non obscure* discriminat, qui *insertionem* in *minimos* ductus hepatici *ramos*, ut hic asseritur, non memorat, neque *multiformem* illam *anastomosim*, ut in uno eodemque subjecto, sed ut in variis proponit, neque demum (ne persequar cætera perperam a Provocatore supposita) *orificia* esse, tradit; quod sciam, *aut recte, aut oblique in folliculum producta*, sed de omnibus universe scribit *obliquo satis tractu tunicas penetrantia*, diserteque negat, *suspicari convenire*, alium bilis esse motum, quam ab hepate; non igitur contrarium ad hepar motum agnoscit, aut probat; recte, an secus, nihil ad me qui in nullius unquam verba juravi; certe contra cl. Provocatorem, qui hic illum quasi sibi adstipulantem *obtrudit*; mihi illud sa- 959
tis, ut quibus in locis tamquam ipsi adversantem objeci, in iis ne adstipuletur.

27 Ventum est ad *insignia* illa, quæ titulus hujus Animadversionis pollicetur, *experimenta*. Sed cum pleraque jam vel apud unum Bohnium legebantur; tum omnia ejusmodi sunt, ut quicumque novit, vel ut ex cunctis hepatis particulis, & quod consequitur, ex iis etiam quæ vesiculam fellis contingunt, radiculæ hepatici ductus proveniant, vel quam facile, imo, ut noster alibi scripsit, *ordinarium* sit, bilem vel per se 101
e tunicis vesiculæ exsudare, & vicina inficere, is eorum omnium quæ in homine, plerorumque etiam quæ in bestiis habita sunt, experimentorum vim non solum eludere, verum etiam, idque jure, in dubium revocare possit.

Verum quid in his omnibus tempus trivit quæ hactenus ostensum est quam vel dubia, vel non ad controversiam nostram sint pertinentia; aut quid ex supposita nobis, ut in loco ostendemus, alienissima sententia, conatur *obtrudere*, nos ista ipsa quæ negamus, *aperte, ac* 961

necessario fateri? quid, inquam, sic tempus trivit, cum perpaucissimis verbis, si vera sunt quæ demum subdit, obtinere omnium assensum valeat. *Hos canales*, inquit, *sæpius in homine se exploravisse*, *& ostendisse*. Viros igitur nominet peritia, diligentia, auctoritate dignos quibus fidem habeamus, & quibus ipse (ut mea cum Præcl. Maugeto disputatio requirebat) ante primam *Hepaticæ Historiæ* editionem ostenderit.

Nam quod se unum, & annum memorat 1720; nihil agit. Ipse quidem, ut sæpe, ut graviter aliis in Figuris aut alios, aut se ipsum fefellerit, a me alibi demonstratum est; neque hæc ego vasa unquam negavi, imo aperte scripsi (1), inveniri inposterum posse; quanquam in hac ipsa Figura quæ me dubium faciant, alio in loco (*) clarius ostendam. Attamen si vere *sæpius* hæc *exploravit*; cur me, aliosque dubitare, adhuc sinit? Satis erat, ut administrationem anatomicam proponeret, quam sequentes, nos quoque illa explorare possemus; præsertim cum ejus tradendæ *munus indeclinabile esse*, alias (2) pronunciaverit, *Anatomici, qui primus partem aliquam demonstret?* Nam quod *iisdem ac in brutis adhibuerat*, *tentamentis usum* se, dicit; vel ista *tentamenta* eadem sunt, quæ aliis sunt nota; his autem cæteri, & in his summi, ac diligentissimi Anatomici nihil se in homine profecisse fassi sunt; vel nova quædam sunt atque aliis incognita; hæc autem secundum ea quæ ipse pronunciaverat, effugere non potest quin recte atque ordine proponat.

Cum proposuerit, tum ut alias ejus administrationes, atque utinam meliore eventu, experiemur. Neque enim speret, ut illi Cheseldenii observationi, de qua supra vidimus, acquiescamus, aut aliis duabus, quæ ut multo minus huc attinerent, ne ipse quidem ignoravit.

28 Undecima sequitur Animadversio, cui similes si plures scripsisset, majorem certe laudem sibi erat parturus. Non modo enim, quod ait, verum est,
ingenuum, *honestumque pudere Hominem* non *posse pro veritatis ditione mu-*
tare consilium; verum insuper hæc pe- 674
culiaris laus est quam sibi vindicare potest qui erravit. Scilicet in hac Animadversione, *ea ipsa moderatur*, *imo retractat*, quæ cum in prima, tum vero etiam in hac Editione docuerat sive musculosum vesiculæ fellis sphincterem affirmando, quem hic negat, sive ejusdem valvulas negando, quas hic affirmat. Rem præterea ex parte fatetur quam ego in Adversf. V. (3) neque tunc primum, animadverteram, *paucas ipsum*, *nec satis diu pertentatas observationes consuevisse in medium adducere*. Hic enim diserte scribit, *uni aut alteri observationi*, *a se in felleis folliculis*, *cysticisque ductibus*, *valvulosâ forte fortunâ habitudine destitutis instituta impensius fisum fuisse*. Laudo, quod vera hæc fateatur, non minus laudaturus, si alia pariter vera fatebitur, nonnullaque in primis his consimillima, de sphinctere scilicet quem in fine Ilei esse, affirmavit, & de valvula, quam, ibidem negavit. Quod si mihi forte hanc, nunquam tamen a me quæsitam, laureolam non vult concedere; at Gravissimo Professori Heistero concedat, a quo non duobus verbis, ut de his valvulis cysticis, quas Provocator *imaginarias* vocaverat, sed tota *de Val-*
vula Coli Dissertatione monitus est. 108
Hunc enim, tametsi supra in hac ipsa Editione (quod in me dictum gloriæ ducerem; in ejusmodi Professorem, ac utriusque nostrum Amicum, fer-
re non possum) *quam maxime expe-* 104
ctationis Virum non veritus est appellare, quasi Anatomicum adhuc præ se adolescentem; tamen; ut alia nunc omittamus; quicumque ex iis quæ supra a nobis scripta sunt, colligent, nostrum illum, seniorem adeo, ut sibi videtur, Anatomicum vix uno ante Præstantissimum Heisterum anno esse natum, neque præterea ignorabunt, anno adhuc 1722. ut inter Ordinarios Professores tandem aliquando recenseretur,

[1] Adv. III. pag. 57. [*] Vid. Epist. I. Art. 38. & seq. [2] Duct. Lacr.
[3] Pag. 5.

tur, laborare debuisse, cum tot ante annis inter Ordinarios Professores jure meritoque Heisterus esset evocatus; nihil Nostrum facere indignum se judicabunt, si ut in hoc, ita aliis in locis *hujus Auctoris diligentiæ lubenter se referet*.

29 Verum in proxima duodecima Animadversione id tantum abest ut faciat; quædam ab Heistero, imo ab aliis etiam Anatomicis non probata, inculcare adhuc, & tueri connititur. Primum namque cum adversus omnes, quantum quidem in præsentia memini, omnium ætatum Anatomicos ipse tradere non dubitasset, musculosam vesicæ urinariæ tunicam, non mediam esse, sed extimam, atque ita extimam, ut peritonæum hanc compingens, *plano ulterius obtegatur musculari*; cumque ego id a vero alienissimum esse, ostendissem; Solertissimus Heisterus, utroque nostrum perlecto, ne transversum quidem unguem in altera Compendii sui editione a communi recessit sententia; Egregius autem alter Anatomicus Santorinus, cum errores alios cl. Provocatoris redargnat, huic errato habere tantum honorem noluit, ut iterum confutaret, sed *ceu nulla animadversione dignum*, *missum facere* se dixit (1), illo vesicam *plano ulterius obtegi musculari*. Hæc cum ita sint; Noster primo errore non contentus, alios non leviores quasi in ejusdem defensionem addit, eumque in primis, quod *humani* quoque *uteri* (quem inter *vesicas* cum
980 *singulis intestinis* recenset!) *extimam faciem præcipue occupent musculares fasciculi*: neque satis intellectum, ut solet, Malpighium, in suas trahere partes conatur: & quasi peritonæi, uterum in-
981 vestientis, læ em illam extimam faciem numquam vidisset; *muscularibus lacertis*, hoc est, ut definiisse *muscularem substantiam* videtur, *fibris superficie asperis*, *scabris ac veluti nodosis*, uterum, aliaque *ejusmodi promptuaria* af-
983 firmat *ditari inprimis extrinsecus positis*, *seu liberioribus*, *veluti qui per unam saltem faciem ab alio nectenti involucro non implicantur*. His; atque aliis ejusdemmodi de urinaria etiam vesica positis, tanquam certissimis planissimis- 984
que, non dubitat scribere, *quam inanes* nostræ *objectiones sint*, *quemque cordatum posse vel solum legendo dignoscere*. Ego vero non dubito, ne ipsum quidem dubitare, fore ullum tam excordem quin sentiat, me in illis cunctis objectionibus nihil aliud egisse, nisi ut homines intelligerent, maluisse me alia omnia credere quibus ipse forte deceptus esset, quam id ipsum tam abnorme quod nunc confirmat sublata omni fortuiti erroris excusatione, ab eo revera Anatomicis *obtrusum* fuisse.

Itaque si meas illas objectiones *inanes* esse vult; sunto, sic tamen ut omnes intelligant, meas non jam objectiones, quam gravissimi ejus errati excusationes *inanes* esse. Quæ cum ita sint; non ero amplius tam ineptus, ut pro meis illis objectionibus propugnando, *invitum*, ut ait Flaccus, *servare laborem*. Hæc tantum addam: me non *finxisse illud non intelligere*; quod sic quidem, ut ipse scripserat, non posse intelligi, demonstravi: me 985
non *in rei veritatem remis velisque* quod *obtrudit* ipse, *niti*, cum illa ostendere quæ tunc candide scripsi, tum vero alia quoticscumque tu, Vir Doctissime jubeas, a me de vesicæ anatome producenda (2): me pro rubicundo *subalbidum colorem in musculis* non *videri* posse *instituere*, neque *ut ad subalbidum colorem mediam vesicæ tunicam quoquomodo conducam*, *invisum omnibus colorem eidem tunicæ accommodare*, qui de fibris carneis, quantum ad vesicam *sæpius*, & in parte attinet loquar, & Falloppii (3) Incomparabilis Anatomici verba proferam in illa vesicæ tunica *non ita rubicundam carnem*, *qualem in musculis*; *sed SUBALBIDAM* (quomodo Bauhinus (4) quoque loquitur) diserte ponentis; ad me necessario non attinuisse verba facere de tunica *universe atque uniusmodi & æqualiter*, *undequa-*

[1] Obs Anat. c. 2.
[2] Vid. Epist. I. Artic. 57. & seq.
[3] Obs. Anat.
[4] Theatr. Anat. l. 1. c. 31.

quaque subrubente, qui *cutaneum musculum* refutarem, *qui tanquam rete esset, non tamen ex aequalibus fibrarum fasciculis compositum, sed summâ quaquaversum irregularitate distributis, coeuntibus, aut intersectis; quibus membranosa peritonaei expansio in fulcimentum inservit;* sic enim tunc scripserat, qui nunc ea, qua solet, constantia, *aequaliter*, & *undequaque* scribit *rubere extimam urinariae vesicae tunicam*, &
981 quidem a fibris *in quosdam determinatos ordines, atque fasciculos dispositis:* contra, meorum *verborum* nullam esse
986 *discordiam*, nisi apud illum, qui vel ex eo quod *extimae vesicae tunicae* nondum *culter admotus sit*, arbitratur, *consequens* esse, *sanguinolentas alias partes ad ipsius contactum apponi* non potuisse, vel de duobus ruboribus, diversas inter se causas habentibus, non intelligit me verba fecisse.

30 Nam de caeteris quae sequuntur quid dicam? „ Judicabunt, inquit, Le„ ctores, si *in fibris carneis statuendis* „ *rubori tribuendum non sit*. „ Imo vero judicabunt quam deceat aliorum verba, alia praesertim litterarum forma producendo, sic mutilare, ut absurda esse videantur; neque enim ego ita scripseram; sed ad hunc modum (*): *omnino enim in fibris carneis statuendis NIMIUM tribuere rubori videtur*. Sed nisi istud *nimium* abstulisset; ea quae subjicit, contra nos addere non potuisset. Caetera quae de vesica, & ligamentis Coli intestini subjiciuntur, alio in loco (1) examinabimus; quae vero de Auctorum toties inculcatis *Lapsibus*, infra expendemus. Postremo de meis quibusdam, quae cum haud satis unus ipse intelligat verbis, *valde obscura*, & *intricatissima* esse existimans, *lepidum*
987 nobis *lusum instituit*, quasi *herculeas* nescio quas *rationes*, iisque *anatomicas inauditas res* docere contenderem; de
984 iis, inquam, verbis, *humanissimo* illo suo, supra dato, responso utar, nimirum *meos ego deprecabor Lectores ut eidem locum illum meum explicare faveant*. Ubi id fecerint, tandem aliquando cognoscet, neque in nos cadere, quae duobus subjectis exemplis, putat, & ut melius est latine nihil scribere, quam ea scribere, quae intelligere nemo possit, sic melius esse nihil ad latine objecta respondere, quam ab aliis omnibus intellecta, in respondendo non intelligere. Iidem Lectores docere poterunt, quanto gravius, & graviore
quidem in genere, mox labatur, qua 688
de re ego quoque aliquid in extrema hac Epistola coactas attingam.

31 Illud unum hoc in loco non praetermittam, quod; ut ad hujus Animadversionis initium redeam; non mihi modo, verum etiam Professori Experientissimo, cui melius fuerat hic quoque cedere, Laurentio Heistero, aliisque Anatomicis adversarur. Heisterus namque utriusque nostrum perlectis scriptis, judicium hoc tulit (2): *Bianchus in Mangeti Theatro anatomico novos vesicae musculos, elevatores & depressores, describit, pag.* 414. *& seq. eosque duabus Tabulis delineat. Verum a Morgagnio in Advers. Anat. III. pag.* 75. *usque ad finem, refutatur*, vel, ut alibi (3) apertius loquitur, *nervose refutatur*. Atque Anatomicus alter exercitatissimus, Doctissimusque Jo. Dominicus Santorinus (4) de iisdem Provocatoris Musculis diserte haec scripsit, *se in nulla unquam incidisse cadavera (etsi plurima prae caeteris selectiora, atque ad Anatomen aptissima, ob hanc potissimum rem dissecuerit) quae istiusmodi musculos obtulerint*. Contra autem cl. Provocator affirmat, se eosdem musculos *& Bononiae semel, iterumque in Nosocomio Mortis Publicis illius almi Archigymnasii Praeclarissimis Professoribus plurimis, atque studiosorum coronae amplissimos ostendisse, & in suae R. T. Universitatis Theatro publice quotannis ostendere*. Melius in rebus quas nemo adhuc nisi ipse, potuit invenire, fecisset, si ex alterutra *Univer-*

[*] Adv. III. pag. 76.
[2] Comp. Anat. ad n. 347.
[4] Obs. Anat. C. X.
[1] Vid. Epist. I. loc. cit.
[3] Progr. de Inv. Anat. Edit. in 4.

versitate eos qui non ostensioni tantum, sed fideli, luculentæque Anatomicæ administrationi interfuissent, *Praeclarissimos* Professores nominasset. Nam ut Professoribus ostendisse, credamus; æquum tamen est, ut sciamus, & quomodo, & quibus ostenderit, ut puta, si de Bononiensibus sermo sit, *Honorariis* ne an *Ordinariis*. Etsi enim in utrisque Viri Peritissimi esse possunt; longe tamen magis alii ab aliis in ea Nobilissima, ingentique Professorum numero abundantissima Academia differunt, quam Provocatoris Typographus videtur credere, qui ipsum ex *Honorario* dumtaxat, creavit repente (1), si Dis placet, *ORDINARIUM in Bononiensi Archigymnasio Theoricæ Medicinæ Professorem*. Igitur cum aliquos nominaverit, tunc ea quæ Præstantissimus, Gravissimusque ex Bononiensibus Professor negat, ipsique adeo per litteras vidisse negavit, tunc inquam, ex aliis etiam universa, & singula, quæ ad totam illam administrationem pertinent, sciscitari poterimus; in his illud quoque, num Depressores vesicæ musculos ostenderit, ut in impugnata a nobis descriptione, an ut po-
44 stea in VI. Anatomica Oratione indicavit. In hac enim scribit: Urethræ *Transversales, seu potius urinariæ vesicæ depressores musculos Bidlous* illustravit. Descriptionem autem illam quicumque cum Bidloi Tab. XLVII. Figura 5. hujusque explicatione comparaverint, cum quantum hi ab illis differant musculis, intelligent, tum vero magis magisque de refutatis a nobis universis cl. Provocatoris musculis dubitabunt.

32 Hæ tamen, atque aliæ a nobis merito confutatæ res illæ sunt quas in proxima jactat XIII. Animadversione. *Ego vero* inquit, *qui rebus non verbis studens, non ad hunc locum solummodo, sed universe alibi, quodlibet, quod velit, oratoriæ declamationis privi-*
99t *legium Censori nostro cl. ample dimitto, & concedo & cæt.*; quasi vero non ipse esset, qui in notatis ibidem (2) a me locis bili haud obscure mentem affingeret, ac Antiquorum Codicum infelicitatem deplorans, ipsos induceret contra *Recentiores nostros, turpissima*, ut ait, *ignorantia obcæcatos*, opportunissime in Anatomico ac Medico libro *Stylo historico*, ut pollicitus erat, conscripto, declamantes, vel quasi ego, non ipse, usque adeo aut vires exiguas, aut alias occupationes ignorarem meas, ut Oratoris titulum aucuparer. Egone tantum mihi sumerem, ut *Orationes* scribere, & *Orationum* magnifico titulo mea qualiacumque scripta ornare auderem? Utinam muneri par essem meo, & in anatomicis descriptionibus, quæ *omni ornatu orationis quasi veste detracta* nudæ esse debent, *puram* illam assequerer, & *illustrem brevitatem*, qua Tullio (3) opinor, auctore, *nihil est in historia dulcius*. Nam quod eos Anatomicos *qui volunt hinc calamistris inurere*, ego quoque *ineptos* putaverim, illa ipsa verba satis ostendunt, quibus ego non in describendo, sed in aliena descendentis bilis descriptione notanda, aliisque ejusmodi usus sum. Itaque nec se mecum facere, nec in quem diceret, animadvertit cl. Provocator, ubi (4) tot descriptionum oblitus suarum, in eos declamavit Anatomicos, qui idem facerent quod ipse fecit, in eo, inquam, loco quem verba hæc excipiunt (5) *Redeo ad te, humane Cadaver*, neque post multo ea subsequuntur: *vobisque cordi sit illud Celsi*: „ *Ne fluctues semper in medicis conjecturis, firma te Anatome*: „ quæ verba ita Celsi dici possunt, ut *humanus Cadaver*. Quorsum hæc? eo nimirum ut intelligatur, assentiri nos quidem cl. Provocatori, in nova Præfatione eos *medicos scriptores* jure meritoque improbanti, *qui seligendis vocibus tam avide incumberent, ut neque literulam scribere latine auderent, quam in Calepinis & Nizoliis (quos semper in manibus versarent) non consuluissent*, & qui alia quæ ibi- 216
dem,

[1] Vid. Orationum Titul. [2] Adv. III. pag. 52. [3] De Cl. Orat.
[4] Orat. III. pag. 23. [5] Ibid. pag. 24. & 25.

dem, atque alibi recenset, tandiu, ac tam assidue facerent, ut *quod studium Medicis disquisitionibus vertendum est, idem totum aut plurimum elimandæ, voluntandæque diutius elocutioni, ac seligendis voculis impenderent:* Neque tamen a nobis iisdem qui ejusmodi homines improbaremus, probari vicissim posse Anatomicum, aut Medicum qui latine scribere auderet priusquam saltem subjectum suum ut puta Anatomicus *humanum Cadaver* recte dicere latine didicisset (1), ac non modo *in locutionem Ciceronis, Cesaris, Terentii, Livii*, ne iis quidem annis qui hisce, ut fieri solet, studiis ab aliis tributi sunt, *inquisivisset*, sed nunquam Celsum, latinum Hippocratem, cujus sententiis in scribendo uti vellet, tandiu saltem inspexisset, ne pro ejus elegantissimis verbis verba nescio cujus afferre posset.

Neque enim horum alterutrum est *leve quidpiam & fere inane*, qualia ego quoque *prudentiæ esse* fateor *detractioni, & invidiæ*, non timendis tamen a quocumque scriptore malis, *concedere;* Sed tam grave est, quam justæ erga Lectores reverentiæ, quam *prudentiæ* ipsi deesse, præsertim si ita scripta *Orationes* inscribantur, & de his illud diserte jactetur (2): *Hæ nempe mutæ litteræ diutissime loquentur. Rebus*, inquit, *non verbis studeo*. Quid? Hippocrates, Celsus, Galenus, summique alii Medicinæ scriptores in sua quisque lingua probatissimi num rebus forte non studebant, aut cum rebus studerent, idcirco in verbis arbitrati sunt licere sibi esse, non dicam ita negligentibus, ne tantam elegantissimis Scriptoribus injuriam faciam, sed parum duntaxat diligentibus? Verum enimvero sic ut plurimum rem se habere animadverti, ut qui nihil omnino quemadmodum scribant, laborent, iidem non multum laborent quid scribant.

Itaque si ex Provocatore cl. *Res, Res*, inquam, illas, quibus unice *studuisse* se affirmat, quæramus; respondet quidem (3), *certe non exigua, & non pauca — in Humani corporis provinciis — assequutum se fuisse, & lineam aliquam, eamque non minimam ad Humanæ hujus Mappæ expoliendam formam adjecisse*. At si per nos ipsos tot istas, & tantas *Res* in cadaveribus inquiramus; tum vero facile apparet, non multo plus ipsum *rebus*, quam verbis *studuisse*. Verum id & alias satis ostendimus, & quandocumque nobis placeat, ostendere magis magisque poterimus. Sed fortasse *Res* istæ suæ neque *minimæ* neque *exiguæ*, neque *paucæ* illæ sunt quas est editurus, secundum ea quæ in præfatione editionis I. magnifice quidem spoponderat: *cursus*, inquit, *mei Anatomico-pathologici triginta sectiones — dabunt præcipue Cerebri, — Lienis, & Thymi structuras, ususque germanos; — ministeria glandulæ Thyroideæ, & aliarum bronchialium, earumque vasa excretoria. — Venient postmodum a tergo opuscula varia — de morbis vernis, æstivis, autumnalibus, & hyemalibus & cæt.* Verum post annos duodecim *Anatomicam* habens *Orationem* (4), priora illa quæ se deprehendisse, tunc jactaverat, *suam hactenus qualemcumque operam, & diligentiam effugisse*, confessus est. *Quid enim*, inquit, *vero, proximum, quid densâ illâ circumjectâ caligine satis detersum proferrem de structura Cerebri*, de *Thymi, lienis, — Thyroideæ glandulæ, ac plurimarum conglobatarum, aliorumque membrorum potestatibus, — quid tandem de tot aliis, ignotis hactenus, diuque fortasse ignorandis, Humani corporis partibus?* Quod vero ad morbos illos attinet; quæ res longe facilior est; sibi nunc quidem *videtur suam satis fidem liberasse — de Morbis, vernis,*
æstivis, autumnalibus, & hyemalibus; & 784
tamen quos *duntaxat* morbos spectaverit, quosve omiserit, hæc verba indicant ei
tractationi præposita: *Sed quoniam bi-* 717
liosas duntaxat epidemias exarare statuimus, ideo prætermissis hyemalibus morbis

[1] Huc adde ex pas. 970. Hist. Hepat: *Porro ex cadaveribus, QUOS - Bononiæ dum degerem, in Mortis Xenodochio dissecabamus & cæt.* [2] m Epist. ante Orat. I.
[3] Orat. VI. pag. 46. [4] Ibid. pag. 47.

bis & cæt. Quo igitur modo in universum *de morbis*, speciatim autem *de hyemalibus*, *suam satis fidem liberasse* se, existimat, vel quomodo tot illa alia, & tanta, quæ postea se juxta cum omnibus ignorare confessus est, in ea Præfatione promisit, nisi utrobique studuit, non *rebus*, sed *verbis*: quibus quidem alibi quoque ipsum vehementer studuisse, nobis quam facillimum esset ostendere, nisi planum facere præstaret, idem prorsus egisse in hac etiam XIII. Animadversione, ubi incassum pro eo
102 propugnat quod scripserat: *indubitabilem esse digressionem in cystim totius pene liquidi, ab hepate versus intestina per porum biliarium excurrentis?*

33 Nam certe quæ nunc argumenta addit, ne ipsum quidem puto existima-
950 & seq. re ad rem pertinere. Quid enim mihi *Salamandra*, quid *Rana piscatrix*, quid *Xiphia*, quid *Vipera*, quid aliæ narrantur vexatæ inprimis & dilaceratæ viventes bestiæ, qui de homine potissimum, & secundum naturam disputaverim? præsertim vero quid *Columbi*, quasi hæc quæ producuntur, sed minime intelliguntur, Galeni verba: *Columbi vesicam jecinori adjunctam perinde ac aliæ quædam animantes non habent;* vesicam fellis Columbis tribuerent, non; ut anatome ostendit, & quod mirandum est, Provocator cl. alibi con-
1010 firmat; adimerent. Deinde quid hæc omnia, atque tot alia cunctis notissima, & in his rariores quoque illæ cystis fundi in nonnullis interdum hominibus a jecinore disjuncti Ruyschianæ observationes? quid hæc, inquam, omnia sibi volunt, nisi id quod Cel. Ruyschii verbis dicitur: *vesiculæ contentum maxima ex parte per ductum cysticum advenire?* Hoc vero neque mihi unquam in mentem venit ut negarem, neque illud est quod Provocator cl. probare debet. Longe enim aliud est; vesiculæ bilem pene totam ex hepatico meatu per cysticum advenire; ac bilem per hepaticum meatum ad intestinum descendentem, *pene totam divertere in cystim*. Hoc ipse *indubitabile* esse, affirmavit; negavi ego; illud alterum docui semper, & adhuc doceo; ut vehementer mirer, cur mihi oppositam sententiam affingat, nec vero hic solum, sed ubicumque venit ipsi in mentem de effictο, ut sibi commodum est, quem ipse appellat, Adversario suos illos imaginarios triumphos agere. Nam ut omittam quandam ejus latinam ad Amicum Dissertationem A. 1720. a me visam, in qua etiam aliis quibusdam Amicis suis ita se venditabat, ut eorum quæ Amplissimo Lancisio promiserat, satis memor non videretur; 961
nonne supra (ubi de hepaticysticis ductibus) nonne infra (ubi de cystis ipsius glandulis) me convicisse prorsus, 1090
somniat, propterea quod *bilis ingressum in cystidem per cysticum ductum omnino denegem;* idque in *Advers. III. Animad.* 25.; in qua tamen, ut omnes, vel silente me, vident, semel, iterum, sæpius inculco, *indubitabile* non videri mihi, non jam bilem ex hepatico per cysticum ductum vesiculam ingredi, sed *bilem ab hepate ad intestinum* descendentem *PENE TOTAM divertere in cystim*. Neque ego, quod sciam, 994
valvulosam cystici ductus constitutionem, neque contra eum quem agnosco, bilis moderatum motum, illa alia de quibus tamen in loco videbimus, commemoravi. Illud quidem nunc miror, eum qui tandem aliquando istam *valvulosam* 974
cystici ductus constitutionem non esse, ut scripserat, *imaginariam*, agnoscat, eum qui *per* istam fateatur in *non paucis* vesiculis *multo majus plerumque accidere* 970
impedimentum sive styli, sive aquæ transmissioni a bilario *poro in folliculum*, *quam a folliculo in porum*, eum tandem qui *per* istam fieri contendat, *ut bilis neque tam libere*, *rapideque a biliario poro in cystim descendat; neque* 971
tam facile subitoque a cysti in hepaticum, *atque choledochum erumpat; neque enim expedire*, *folliculum felleum tam cito repleri; neque tam cito vacuari;* eum, inquam, qui hæc omnia jam agnoscat, & scribat, miror, illud adhuc sine *omni dubio* defendere, quod cum ea omnia ignoraret, aut negaret, posuerat, *bilem videlicet per hepaticum* 990
ductum

991 *ductum versus intestina continenter derivatam, digredi pene totam per cysticum ductum in folliculum felleum.*
Esto enim, hoc *indubitabile* tunc crediderit, cum bilem in folliculo *libere*
110 *congregari*, arbitrabatur. At quomodo *indubitabile* nunc credit, quando hujus rei illud *multo majus* in *non paucis* vesiculis *plerumque impedimentum* agnoscit? Eodem opinor modo, quo cætera ista quæ nunc contendit, cum iis cohærent quæ alibi affirmavit: per ductus
107 cystici *amplitudinem non pedetentim, & successive vesiculæ exonerationem fieri, sed subito & impetu quodam, per leges mechanicas patere.* Sed hæc ipse viderit. Ego sane ut quæ non scripsi, tueri non debeo, sic quæ scripsi, & agnoscere, & tueri non dubito.

34 Nam *pene totius* bilis in vesiculam descensum esse *indubitabilem*, ad idque *convincendum* esse *nervosissimas*, quas memoraverat, observationes, hæc vero me negavisse, & adhuc negare, confiteor. Nam in prima observatione, quantæ sint vires obliquæ insertionis,
995 & carunculæ ductus Communis, neque pro certo definiri satis potest, & ipse satis esse exignas, indicat, qui res aut
996 easdem, aut, quod omnino effugere non potest, similes, sed certe, ut ipse posuit, minimorum ductuum orificiis præpositas, idem, aut simile quid præstare, non concedit. Secundam observationem non esse perpetuam, nunc aperte fatetur, mutatis, neque hic solum, contra atque in Præfatione pollicetur, verbis: præterea ad primum quod animadvertimus, sua illa interrogatione respondet nihil; ad alterum etsi ita respondet, ut de alio ac loquebamur, intestino jam loqui videatur; tamen utcunque ipse intelligat, numquam ego negavi, quo minus, vi fortasse etiam morbi, per communem ductum, bilis in intestinum possit effundi, eo plus in vesiculam divertere cogi, sed num hinc sequitur *indubitabile* esse bilem *pene totam* secundum naturam eo divertere?
997 De tertia observatione quod nondum in homine sit luculenter confirmata, satis supra dictum est; & quando erit, ad bilem pertinebit sane per alios ac cysticum, de quo disputabatur, ductum in vesiculam comportatam. Ad Quartam denique, & quintam observationem, cum ipse contendat, his illud ostendi quod numquam a nobis est negatum, nihil profecto est cur quidquam iterum notemus, præsertim cum ea quæ Cl. Provocator respondet, hic quoque, ut ubique, talia sint, ut eorum infirmitatem Lector quisque per se possit animadvertere. Nam quartam certe observationem ego dixeram *judicio gravissimi ejus* Auctoris Bohnii, *nihil aliud probare, nisi a ductu hepatico aliquid bilis folliculo infundi.* Provocator autem fidenter Lectorem rogat, ut Bohnium consulat; quasi vero Bohnius (1) in laudato ab utroque nostrum Progymnasmate XVII. diserte scriberet: per eam observationem *omne dubium tolli*, quod per canalem hepaticum descendens bilis pene tota in folliculum divertat, non, ut ego fideliter retuli quod *a ductu hepatico ALIQUID fellis folliculo infundatur:* quam sententiam Bohnius, tanquam summam omnium illarum observationum, ad oram quoque sic iteravit: *A ductu hepatico ALIQUID bilis vesicula recipit.* Quintæ autem observationi quorundam videlicet animalium, vesiculam ab hepate prorsus disjunctam habentium, cum ego aliorum vicissim observationem opposuerim, quorum ductus cysticus, & hepaticus seorsum pergunt, & seorsum intestinum pertundunt; ipse quidem ignorare se, ostendit, tum quænam hæc sint animalia, tum quantam hæc vim habeat ob- 998
jectio. Sed eruditi Lectores ea quænam sint, ex Blasio, Malpighio, Redio, aliisque, & in his ex eodem Bohnio in eodem laudato Progymnasmate non ignorant neque nesciunt in quibus cysticus ductus omnino sejunctus sit ab hepatico, in iis certum esse, bilem ex hepatico per cysticum in vesiculam non ire; in iis autem quorum vesicula ab hepate prorsus sejuncta est, in iis tamen non esse *indubitabile*, *potissimum hepa-*

(1) Circ. Anat.

hepatici ductus biliarem sarcinam ad eandem vesiculam deferri necesse esse, præsertim si *difficilis*, *longa*, *acclivis*, vel *retroversa*, & una denique ad hanc via sit; contra facilis, neque raro multiplex ad intestinum, quæ res nimirum non illud indicant, de quo nunquam disputavi, esse præterea aliam ad folliculum viam, sed hoc quo de agebatur, atque agitur, satis indicant facilius esse majorem bilis partem in intestinum eorum animalium, quam in folliculum ire. Hoc enim est quod ipsum urget, hoc quod ejus *rebus refragatur*, utcumque tergiverfetur, & *se fatiget*, ac *clamitet*. Nam contrarium ipse *indubitabile* esse, asseruerat, & per istiusmodi *nervosissimas* observationes magnifica
999 Geometrarum formula, probatum esse, pronunciaverat, ut adhuc, vel in *homine* ipso, pronunciat. Quod si id forte in iis animantibus probare potuisset; num continuo in *homine* in quo longe alia biliosarum viarum est dispositio, probasset? Certe ego ab ea viarum dispositione quæ in objectis a me animantibus observatur, non deduco, ut ipse interpretatur perperam, similem esse oportere structuram, similemque bilis cursum in iis quæ ipse memoraverat, animalibus, imo illud in quo objectionis vis potissima est, deduco: tantum abesse, ut ex animalium, quæ ab humana structura discrepent, observatione propositus iste in homine bilis cursus *indubitabiliter*, & *nervosissime* sit arguendus, ut vel in ipsis animantibus alia sint in quibus oppositum prorsus bilis cursum agnoscere necesse sit. Cur igitur qui merito tunc me increparet, si, ex variæ structutæ animantibus eundem esse bilis cursum in aliis animantibus, intulissem; non meritissimo se ipsum increpat, qui ex viperis aliisque ab homine tam discrepantis structuræ serpentibus, eundem revera in homine bilis cursum esse, intulit. Sed quid se increpet, qui me illa quæ de cystis & de bilis ductuum structura omiserat, notantem, non dubitat ac *Lectoris qui suam hanc videt*, *perpenditque Historiam*, *judicium* trahere, perinde ac si Lector de his, aliisque ejusmodi rebus etiam alibi tam fidenter appellatus, utramque illius Editionem *Historiæ* conferre non posset, ac quæ in prima vere omissa, in hac me admonente, tandem addita fuisse, agnoscere.

35 In XIV. Animadversione sunt alia quæ, etiam tacentibus nobis, per se facile perspicere Lectores queant. Illud præ cæteris grave mihi, atque intolerandum, de quo ne pluribus aliis in locis querar, in hoc uno queri liceat. Quæ enim ratio alia facilior, eademque acerbior male mihi faciendi excogitari poterat, quam ipsa mihi Cl. Provocatoris verba tribuere? Id ejus sæpe facit Typographus, sublatis ex meorum *Adversariorum* locis a Provocatore adductis, omnibus indiciis & notulis, quibus ego caveram, ne hujus verba quæ ut impugno, sic inter mea fideliter affero, pro meis unquam ab incauto aliquo Lectore acciperentur. Quæ si restituantur verborum discrimina, hoc est, si (quod cauti omnes Lectores facient) objectiones meæ in meo, non in Provocatoris libro legantur; id unum videlicet satis erit, ut omnes intelligant, multa multis in locis, & in hoc præsertim ipsum scripsisse, quæ nullam a me postulent responsionem. Quod enim primum *obtrudit*, me *huic suæ*, *communique sententiæ* (de cystis bile ab adiacentis ventriculi turgentia ad exitum compulsa) *de more irasci;* ego neque irascor, qui ab iracundia natura, & institutione alienissimus sum, neque istam sententiam omnino improbo; quæ causa fuit ut quibus illa *firmatur*, *rationes* a me excuti, non oportuerit. Sed in his tribus dumtaxat hæreo, I. quod *pervulgatam*, ut ego scripsi, sive, ut nunc ipse confitetur, *communem* sententiam se dixerit *invenisse*. II. quod turgentiam illam ventriculi *sine ulla dubitatione etiam* „ *a fermentativa rarescentia* „ *quadam* „ *deduxerit*, de qua sane plures Viri Gravissimi dubitant. III. quod tres quas ut ei faventes sententiæ produxit, observationes tam *conspicuæ* in eo sint, quam ipse existimare se,

ostenderit. Et continuo causas cur illæ observationes non *ita conspicuæ* videri possint plures subjicio, alias quidem ab aliis, ut in transitu ipse indico, leviores, gravioresve censendas, sed universas tamen, & singulas sane ejusmodi, ut rebus quæ *conspicuæ* essent, tot, & talia ne videri quidem adversari debuissent. De his tribus primum ipse, ut diximus, hic diserte confitetur: alterum alibi discussurum se, dictitat; quamquam nisi alia atque ostendit, incedat via, non magnopere profecturus videtur: in tertio conatur insistere; sed quasi nihil hic aliud ageretur nisi ut objecta a nobis, utcunque discuteret, ita in vi trium suarum observationum tuenda prolixus est, ut hoc ipso satis superque comprobet, me non sine causa dubitasse, an *ita conspicua* essent, quæ vix tot verbis tantoque labore videri fortasse possit, utcunque defendisse. Quamobrem cum ita quod mihi satis est, habeam; idque præcipuum mihi propositum fuisse, illis qui mea quidem *Adversaria* legerint ex eo verbo „ non „ ita *conspicuum* „ alia characterum forma sæpe inculcato; luculentissime appareat; nihil est causæ cur omnem istam defensionem refellere aggrediar.

36 Quædam tamen quæ nullo modo prætermitti possunt, attingam. Nam quod in prima observatione *plurima omittere, & mutilare* me queritur, *potissimam in observatione nervi partem*
1000 *facientia;* minus inepta hæc esset querela, nisi post ejus verba *in aliis autem* de meo continuo (1) adderem *contra*, qua una vocula & quod pluribus ipse verbis, satis significo, & tamen ut meam, extra commata ipsam scribendo, judicium Lectoribus ultro facio, ut si ejus prolixitatem desiderent, ipsum consulant. Quod vero in iis quæ objicio *obscuritates*, *atque confusas interjectiones* (*an arte*, inquit, *positas?*) esse, dictitat; sane qui eadem apud me, suis discriminibus inter mea, ipsiusque verba appositis distincta, non ut hic apud ipsum, discriminibus (an arte?) sublatis, confusa, non omnino oscitanter; presse enim sunt scripta; perleget, judicare is poterit, num egeant, cl. præsertim Provocatoris, benigna opera, ut, a *tenebris patienter expediantur*; *& evolvantur*, *bonamque in lucem quantum liceat*, *revocentur*.

Quantis autem a tenebris revera expe- 1001
dire, me admonente, conetur, & in lucem, quantum tamen licet, revocare quæ ipse ambiguis verbis, & parum inter se consentientibus scripserat, & nihilominus *conspicua* esse, affirmaverat, Lectores videbunt, præsertim cum
adhuc memoret *analogiam hepaticorum* 1002
ductuum cum seminalibus ductibus a se *institutam*, quo loco certe hæc scripse-
rat, quæ adhuc scribit: *Hinc quia se-* 106
men non semper in urethram derivari debet, sed solo coitûs momento; sic non solum vas deferens oblique immergitur in urethræ tunicas, sed insuper ad vasis ejusdem osculum in urethræ sinum annulus jacet muscularis quidam, seu caruncula, continuam illius percolationem impediens: Quæ jam bene quadrant cum caruncula, & obliquitatis machina ad excursum & insertionem canalis hepatici in intestinum positis, ac nullo alio naturaliter, præterquam chiloseos tempore, biliosæ ibidem quantitatis influxum permittentibus. Hæc enim qui scribat, quis eum unquam putare possit assiduum bilis influxum in intestina non negare? aliter namque illa superiora de semine quomodo *bene quadrate cum* his possent? Non negat tamen; imo istis ipsis verbis illum assiduum bilis influxum docuisse se, dicit, & *solum* assiduum *nimiæ quantitatis fluxum* negasse; quasi aut *nimiæ* ibidem scripsisset, aut per institutam cum iis quæ de semine protulerat, comparationem ibidem scribere potuisset. Quid? quod paulo ante, Deum fidem implorare non dubitavit, quod ego *tam indebite* (sic enim ait) *siluissem atque dissimulassem* rem *toti pene humano generi vulgatissimam*, quæ denique hæc est: *quidpiam hepaticæ genuinæ bilis per choledochum ductum in intestinum semper illabi*, perinde ac si Docti omnes Viri tanquam cer-

[1] Adv. III. pag. 55.

certissimum, ac necessarium agnoscerent assiduum illum in intestina bilis defluxum, neque; ut Veteres omittam; Glissonius (1) testaretur, *sæpe se intestinum e regione hujus insertionis aperuisse, semperque ductum hunc occlusum deprehendisse, & propterea manifestum esse, humorem biliosum haud perenni cursu emigrare;* neque; ut alios Recentiores sileam; Gulielmus Cole (2), ex quo noster, quantumvis dissimulans, plura videtur sumpsisse, diserte traderet, *prius impleri —— necesse habere vesiculam*, *quam* bilis hepatica *in intestinum erumpere possit:* & infra: *per sat longum tempus occludendam esse, ut* illud *præstetur, ductus communis in intestinum aperturam, quo intervallo nil biliosi lacteis chylo affundi potest*. Verum si istum bilis defluxum cl. Provocator assiduum esse, contendit; quomodo *conspicuam* esse vim, tuetur secundæ observationis in qua tanquam peculiare *Cervi*, *Equi*, *aliorumque* dumtaxat *quæ pene continuo devorant brutorum*, ponit quod *profluat indesinenter per ductum hepaticum —— bilis ad intestinum, ibidem ad continuam pene functionem*
1004 *necessaria?* Cum enim ipse nunc fateatur, *usum insertionis & carunculæ esse pariter in iisdem illum, quem supra* (hoc est in homine & aliis plerisque animantibus) *descripsit; nempe „ liberum „ bilis, ejusque quantitatis „ seu copiæ, cursum quidem inhibere, leniorem vero continuum minime inhibere;* certe, in defluxu hoc bilis quem in omnibus & *continuum*, & *leniorem* agnoscit, non magis *conspicuum* est, quid peculiare tandem habeant Cervi, Equi *aliaque animalia cysti destituta*, quam *conspicuum* sit cur inter hæc nunc annumeret; ne de aliis quæram; glires sine ulla exceptione, aut dubitatione, & *chamæleontem*, cum hujus certe felleam cystim & descriptam, & pictam videamus tum a Præstantissimis Viris Parisiensibus, tum a Celeberrimo, eodemque Diligentissimo Rerum Naturæ Contemplatore Antonio Vallisnerio (3), in gliribus autem (quantum quidem nostris in regionibus observatur) eandem cystim haud deesse, non ego modo animadverterim, qui parvam potius, sed ante me experientissimus Redius (4) qui magnam, longeque crassissimam invenit. Hos novos igitur cum addat errores, quis putet veteres delevisse?

37 Itaque postquam illa protulit quæ adversus tertiam observationem a nobis scripta fuerant non tantum hæc, & quæcumque prioribus objeceramus, ita se credit, ut opus erat, discutere, sed contendit, objecta nostra *illa ipsa esse*, 1005
quæ suum summopere institutum adjuvent, atque tueantur, & a quolibet imposterum dubitandi loco firmissime vindicent. Hic autem est ubi antiquos errores confirmat, & manifestiores omnibus facit. Nam longissimo quem hinc orditur, sermoni quasi fundamenti loco præstruit quandam, secundum variam *capiendi digerendique cibi rationem*, institutam divisionem animalium.

Ex herbivoris autem, *dirimit non ruminantia, ut equos, mulos, cervos & cæt. a ruminantibus, seu bobus, ovibus & cæt.* Hancque rationem secutus, denique suum illum sermonem his verbis concludit: *Interea herbivoris rumi-* 1011
nantibus brutis fellea cystis conceditur, ut bobus, ovibus & cæt. non ruminantibus vero plerumque denegatur, ut cervo, equo & cæt. idque ob superius adductas rationes in §. III. Cap. XIX. Partis I. hujusce Historiæ. Præclaras vero atque *conspicuas* rationes quæ id quod neque est, neque unquam fuit, confirment: cervum videlicet inter non ruminantia cum equis poni, qui omnino inter legitima ruminantia cum bobus, ovibus, capris ponendus fuerat.

Quis enim inficietur. *Ruminantium bisulcorum esse genera quatuor summa*, ut (5) Peyeri verbis utar, *tritissima, bubulum, cervarium, ovillum, caprinum?* Neque magis *conspicuæ* sint opor-

[1] Anat. hep. c. 19. [2] De secret. Anim. c. 14.
[3] Historia del Camaleonte §. 64. & T. 3. Fig. 2. [4] Opere Tom. 4. pag. 135.
[5] Merycol. l. 1. c. 5.

oportet rationes illæ ob quas *brutis non*
1006 *masticantibus* , *seu avibus* cl. Provocator statuit inditum esse *membranaceum* ventriculum *ad finem colli seu super cor* , *atque pulmones locatum* , quem *avium ingluviem dicimus* ; nam neque cunctis avibus inditus est , & est quidem *ad finem colli* , sed non ita *super cor* , *atque pulmones locatus*, ut id prætera addi oporteat, nisi velimus , Tirones credere intra thoracem esse conditum. Quid ? ubi illum quem alii secundum ventriculum , alii corpus tubulosum , alii aliter , vocitant, *verum* ipse *horumce animalium pancreas esse*
1008 *putat*, num ibi *conspicuum* est, an meminerit , suum iisdem animalibus esse pancreas , idque , ut alii jure meritoque censent , legitimum , verissimumque; vel si hoc meminit, quodnam denique eidem munus atque usum assignet? Mitto *œsophagejas* illas *glandulas* quas pulli Gallinacei videtur credere esse proprias, mitto istiusmodi descriptiones harum omnium, omnibus, & mihi
1009 certe qui illas, non ut ipse *superioribus diebus* , sed jamdiu observatas , descriptasque habeo , notissimarum partium.

Illa tantum mihi satis est a Lectoribus clarissime perspici , in quibus me hærere professus sum : Num esset ita *conspicua* producta causa , cur quædam animantes fellis vesicula careant , vide-
1010 licet *perpetua stomachi turgescentia* , quando is qui tot tantisque conatibus meam *explodere* se credit *instantiam* , hanc confirmat, mecum fatendo , *sane nullam in avibus hujusmodi turgentiam esse* posse , cum tamen quædam aves non desint ea vesicula carentes : Num in universum ejusdem *stomachi turgescentiæ* in tribus illis propositis observationibus , totoque illo capite unice spectatæ, vis ita conspicua esset , quando nunc non ad meas modo ; sed ad alio-
1015 rum objectiones , ut dicitur, *delendas* , revera prima illa sententia *deletur* , vel certe plurimum mutatur , addita intestini duodeni turgentia , imo hujus, & ventriculi concussionibus: Num denique illam *invenisset* sententiam , qui nunc tres saltem laudat Auctores qui in ea- 1011
dem ante se fuerint ; quanquam Bohnius (1) , ille Bohnius quem nunquam nominatum ab ipso esse , præstitisset, non pro illa ut ait , *propugnat*, nec ea quæ ex eodem profert , *asserit*, sed tantum , *non adeo præfracte negare* se, scribit, neque postremo illud *adjicit*, aut iis verbis , quamvis , ceu fideliter descripta, aliis litteris edantur , *adjicit* experimentum, aut *ex hoc ipso* id quod Provocator ait , *probare intelligit* ; sed ante duodecim bene longas paginas jam propositum, & paucioribus quidem verbis propositum , contra Backii & Sylvii hypothesim diserte torquet . Hæc omnia ubi Lectores animadverterint , tum censebunt an jure possem hic *mihi jam de victoria plaudere* , si ego tam 1016
faciles unquam victorias adamavissem.

38 Porro in his etiam quæ sequuntur , quam facilis victoria esset quis animadvertere non possit? Agitur enim de Animadversione jam supra a nobis consutata. Agitur de glandulis lumbaribus , quibus olim alio in loco a Provocatore cl. chyli cisterna *vicina* esse dicta est , nunc *in unum idemque corpus composita* cum ipsis dicitur. Agitur de Th. Bartholini super hisce ipsis rebus ab Anatomicis nunc passim rejecta, ne dicam pene deserta, sententia ; & Lectores ad eundem , de cujus sententiæ veritate quæritur, Th. Bartholinum amandantur. Agitur, inquam , de hisce rebus ; atque ut de his verum *protinus dignoscatur* , consulendus proponitur tum „ Tit. *de Chyli in venas* „ *propulsione* num.. 78. „ in Medicis Cel. Boerhaavii Institutionibus, qui tamen Titulus sive sub eo, sive sub aliis numeris in earum saltem (nam primam nondum vidi) secunda , tertiave Editione, nunc unice attendenda , non occurrit , tum Bohnii *Circul. Anat. Progymnasm. VII. & XIV.* quorum ta- 1017
men illud *de Nutritione* est , hoc vero *de Urinæ secretione , atque Excretione ;* ut vel ex hisce penes quem sit *verborum artificium* , non difficile intelligatur. Quid ? quod nullum *quemlibet*, *vel*

[1] Circ. Anat. Prog. 17.

vel in anatome versatissimum, *similia alia in humano corpore ejusdem mechanicæ functionis exempla invenire posse*, *confidit* cl. Provocator, non videns nimirum, quam sua illa prior tum sensim aucta, tum perstans singulis vicibus, turgentia ventriculi, & repentina, atque alterna Arteriæ magnæ turgentia dissimiles sint, præsertim cum in hac sit magis percussionis vis, quam turgentiæ, spectanda: neque contra videns, quam sint inter se similes pulsatio trunci ejusdem Arteriæ in chylo per vicinum thoracicum ductum evehendo, & pulsatio inferiorum arteriarum in sanguine per venas proximas attollendo. Nam quod nihilominus quærere non dubitat: *Quorsum igitur insulsa exsibilatio?* ut de certis quibusdam sane non *insulsis exsibilationibus* in præsentia quidem sileamus; certe quænam revera sit *insulsa* interrogatio, ex iis quæ mox quærit, omnes intelligent, qui quidem inter docentem, & in loco ridentem quid intersit, non ignorent. Illa vero altera interrogatio: „ Quid autem „ de *inconstanti* nostra super *fibrosum* „ cystis *annulum* assertione Clarissimus „, noster effingit? „ in quemnam Clarissimum recidat, manifesto cognoscent, ubi uter nostrum *effingat*, animadverterint. Nam ego ut illam inconstantiam ostenderem, cum loco in quo Provocator affirmat, eum annulum, *potens ex se satis retinaculum esse*, alterum comparaveram locum in quo ab eodem annulo scripserat *nullimode vetari* descensum bilis in cystim ideo delabentis non quod a magna aliqua potentia urgeatur: sed quod tota libere in intestinum illabi nequeat: quem quidem locum fuisse a me ad comparationem assumptum, luculentissime demonstrat Theatri pagina 379., quam, ad illam comparationem, in libri ora (1) indicavi. *Clarissimus* autem *noster*, quasi non illam ibi, sed paginam 380. indicassem, *effingit*, longe alium ex hac locum a me ad comparandum assumptum esse. Iraque cum in ipsum recidit illa sua interrogatio, tum hæc quoque altera: *Quo igitur Conscientiæ consilio scribere hæc potuit cl. Censor?* atque huic subjecta conclusio: *Ficta igitur, ac prorsus inanes sunt mihi istæ res imputatæ*. Postremo num biles ego, an ipsum potius *confundam*, omnes poterunt existimare, qui ad meam quandam objectionem hæc respondere coactum videant: *quasi quod in cervo*, *equo*, *aliisque herbivoris brutis*, *tenerrimas*, *facillimeque solubiles substantias pascentibus; eadem opus foret ad acuendam bilem præparatione*, *quæ quidem in homine*, *aliisque carnivoris animalibus requiritur*. Qua nimirum responsione hæc duo affirmat, alterum diserte: equos qui, ut omnes norunt, totam certe hyemem siccis, asperis, duris aluntur cibis; si cum homine comparentur *tenerrimis*, *facillimeque solubilibus substantiis* vesci; alterum non diserte quidem, sed sic tamen ut ex iis quæ dicit, consequatur: *præparatione* ista bilis, hoc est ea quam in vesicula quiescendo nanciscitur, non opus esse aliis bestiis, quæ iisdem quibus equi alimentis vescantur; in quibus tamen bestiis ut ea quæ in equo deest, vesicula, non deest; sic neque ea deest quæ in equo, bilis quiescentis præparatio.

39 Sed hæc levia sunt præ iis ad quæ in XV. Animadversione affirmanda compellitur. Scripserat in Historia sua, vesiculam fellis *dividi communiter in collum cervicem*, *& fundum*, colli 100
nomine cystico ductui assignato. Ego vero notavi hunc locum, scribendo: imo *Recentiores* vesiculæ *cervicem*, *& collum idem esse*, *communiter docere*. Qui suam manifestissimam deprecari hallucinationem honestius poterat, eandem, ut infra patebit, videri volet hic defendisse. Sed quomodo sperare id potest, qui continuo id verum fateri quod ego scripsi, cogatur, videlicet inter Recentiores Anatomicos in vesicarum omnium descriptionibus *colli*, *& cervicis vocabulis* 1019
veluti synonimis uti *communem* esse *morem*. Attamen quid agiiet, attendamus. Initium ab longe alia contro-

[1] Adv. III. pag. 65.

troversia ducit: deceatne atque oporteat, hunc morem ab Anatomicis retineri, id quod constat me affirmavisse, an vero contra deserere *necessario debeant; collum* vesicarum *ipsum ab ipsa distinguendo cervice*, id quod Provocator hoc in loco vehementissime contendit. Lis est, quod Vir Doctissime intelligis, de nominibus; ejusmodi autem lites & ipse aversari soleo, & sapientes video non probare, nisi forte aliquis (id quod ego facio) mutationi valde obfuturæ, neque aptæ, neque necessariæ vocabulorum se opponat.

Verum noster *ab gravissima quadam causa* ad hanc ipsam mutationem se *fuisse permotum*, asserit, ut qui *hoc ævo in tanto Anatomiæ lumine collocato vitam ducat, atque in anatomicis dissectionibus, atque anatomicorum librorum lectionibus jam prope consenuerit;* quasi unus ipse hoc ævo Anatomicus viveret unusque in Anatomicis exercitationibus, atque lectionibus consenuisse videri posset, qui neque adhuc senex est, & cum hanc primum mutationem invehere conatus est, ea adhuc ætate erat, quam ceu *juvenilem*, ut infra videbi-
1050mus, excusat. Sed utcumque est, fructum istarum tam assiduarum, ac diuturnarum lectionum inspiciamus.

Primum controversia nostra erat in bilis, & urinæ vesica; ipse vero ad Uterum transilit, quem *insigniorem animalium vesicam esse, ac quolibet vesicarum privilegio exquisite gaudere;* nulla tamen eorum quos se adeo legisse dictitat, Anatomicorum auctoritate producta, sine ulla ponit dubitatione.

Deinde duo *Principis Anatomicorum Galeni* profert loca, quorum alterum esse ait in *extraordin. Comment. V. Aphor. 46.*, alterum in libro *Anat. vivor.* quasi ipse assiduis suis lectionibus invenisset, revera a Galeno scriptum esse hunc librum, quem inter *spurios* Viri Eruditissimi rejecere, aut alium esse Galeni in Aphorismos Commentarium, quem *ordinarium* vocaremus. Hæc autem loca; ut quæ mox commemorabimus, omnia, ad Uterum non ad eas quibus de agitur, vesicas pertinent, neque ex iis tamen constat, *cervicis*, & *colli* vocabulis diversas uteri partes Galenum, aut alterum illum, quicumque is fuit, scriptorem indicavisse, *sed os uteri* quam nos cervicem, *collum uteri* quam nos vaginam, iis quidem in locis appellavisse, aut appellandas censuisse. Post hos Falloppius dicitur scribere, quam nunc uteri *cervicem* vocamus, *cervicem jam fuisse a Veteribus* 1020
vocatam, ut a Galeno, Sorano & cæt.

Si Falloppium, quem id scribere dicit, at ubi scribat, non dicit, in *Observationibus Anatomicis* forte legit, quam parum accurate legerit, hæc vera ejus verba indicant: *ab antiquis anatomicis Galeno scilicet, atque præcipue a Sorano in tract. de utero vocatur* (*vagina*) *αἰδοῖον γυναικεῖον, nec non etiam κόλπος γυναικεῖος, nunquam autem cervix.* Producitur deinde Laurentius: qui tantum abest, ut *colli*, & *cervicis* nominibus varias uteri partes distinguat, vaginam *collum uteri aut cervicem dici*, & scribit, & ipse dicit. Quamobrem is ipse qui pro se produxerat, cl. Provocator celeberrimum Doctorem reprehendit, & qui tam sæpe exprobrare nobis haud dubitat quod Auctorum *lapsus* non fine causa adnotaverimus, Laurentium ipse *in gravem quandam confusionem cecidisse*, immerito affirmat, nimirum quod *cervicis nomen* (id quod est in nostra quæstione) *cum collo seu vagina confuderit*, & „ hanc quam superius *tertiam* esse uteri partem con„ stituerat, nunc *secundam* pronun„ tiet, cum tamen neque *tertiam* esse dixerit, sed quam tertio loco, ab summo ad imum descendendo, nominaverat, ab imo ad summum secundum *secantium* quem diserte profitetur ordinem, redeundo, *secundam* a pudendo invenerit, atque, ut par erat, descripserit. Novissime *Diemerbroekium* laudat; & *Bartholinum*, quo nomine cum tres intelligi possint Scriptores Anatomici, non est mihi tamen necesse quem intelligat, quærere, neque eorum aut Diemerbroeckii libros adire, quando ex ipsis utriusque productis verbis constat, hunc vaginam *collum uteri* *ma-*

majus, illum cervicem *collum breve*, seu *minus* appellavisse; neque enim quidquam adjunxissent, si *colli* vocabulo unam tantum uteri partem licere intelligi, credidissent. Atque huc tandem redeunt tot illæ, & tam diuturnæ, in quibus noster *consenuit*, Anatomicorum lectiones, ut ne unum quidem cum maxime cupiat, proferre Auctorem valeat, qui *colli*, & *cervicis* appellationibus diversas uteri partes designaverit.

40 Et tamen tres saltem erant qui id fecerunt, & ad eum sane prorsus modum qui ab ipso laudatur, unus qui ante hos sexaginta annos vivebat, & cujus liber in omnium adhuc est manibus, reliqui autem duo Veteres illi quidem, & Græci, sed quorum quod superest non semel editum, & latine redditum, ab iis ignorari non potest qui anatomica Oribasii volumina, aut Vesalii de humani corporis fabrica editionem Venetam, aut, ne longus sim, saltem Riolani Anthropographiam, saltem Bauhini Theatrum Anatomicum mediocri studio versaverint. Quinam sunt igitur? Libenter dicam, ut qui sæpe adeo meam accusare fidem non dubitavit, quasi ejus verba, contradicendi causa, mutilare, si Diis placet, solitus essem, tandem aliquando intelligat, eo me veri studio agi, ut quæ maxime pro ipso faciunt, cum dissimulare possem, ultro proposuerim. Nimirum ille est Jo. Hornius, hi vero Moschio, & Soranus. At quamvis hi duo sic fecisse neque obscure videantur, & certissime dicantur; tamen multis de causis quas nunc singillatim recensere necesse non est, nunquam propterea existimavi, decere atque oportere eos sequi potius, quam cæteros aut ætate, aut instituto, aut auctoritate longe ipsis anteferendos. Nam ut de ipso Hippocrate nihil dicam, quem *uterorum cervicis* nomine interdum saltem ipsam vaginam appellavise, non videtur dubitandum; Ruffus Ephesius Vir Doctissimus, cujus institutum fuit libris tribus corporis humani partium appellationes proponere, quam nunc uteri cervicem dicimus, promiscue *Cervicem*, *atque Collum* vocari, docuit (1). Hunc alii apud Veteres Viri Eruditissimi secuti sunt. A Galeno autem, quem unum cum dico, quidquid fere apud Veteres fuit hac in re auctoritatis mihi sane complecti videor, vaginam *communiter* αὐχένα τῆς μήτρας (hoc est cervicem uteri) *nonnunquam* τράχηλον, *collum vocari*, pluribus ejus productis locis ostendere occupavit Casp. Bauhinus (2). Quæ cum ita sint etsi hic de quo dixi Moschio, & hic Soranus ita *cervicis*, & *colli* vocibus sint usi; ut apud Anatomicos varias indicare partes crediderint; haud licere tamen nobis eorum judicium sequi, non dubito, nisi velimus ostendere, alterutrum nos ignorare, vel si ante Ruffum, & Galenum scripserunt, ab his tanto ipsis majoribus Viris eorum sententiam fuisse improbatam, vel si post ipsos, non posse igitur vetustioribus illis omnibus verisque Anatomicæ Facultatis Principibus sic anteponi, ut quorum nominum promiscuum illi usum esse, voluerunt, nos horum auctoritate permoti, longe alium facere contendamus, præsertim cum Hornius qui id, ut opinor, tentavit, si forte istorum morem atque institutum longo intervallo referre posset, neminem, quod nunc succurrat, de tot Præstantissimis Anatomicis invenerit, qui sibi licere non ignobilis scriptoris, & aliquot ipsorum Magistri exemplum sequi arbitraretur: quinimo Hornius ipse (3) qui in *Microcosmo* suo uterum, ut indicatum est, in *fundum*, *cervicem*, *collum* & *sinum pudoris* diviserat, in *Microtechne* (4) postea illuc rediit, ut quod *collum* dixerat, *vaginam* appellitaret.

41 Itaque ego, qui ejus divisionis, ut Hornium mittam; Moschionem, & Soranum Auctores haberem, non tamen censeo quod ipsi fecerunt, idem fecere nos posse. Cl. autem Provocator, qui nulla, nisi ea quæ supra vidimus, Anatomicorum loca produxit, nequaquam dubitat, quasi rem conse-

[1] l. 1. c. 31. [2] Theatr. Anat. l. 1. c. 39. [3] §. 65. [4] §. 26. 28.

1021 cisset, pronunciare: *jam luce clarius esse, uterum cum memoratis Anatomiæ Antistibus* (ita enim scribit) *dividendum esse in fundum, cervicem, & collum:* & cum ita scribat, de vi tamen vocum judicium ferre non veretur, & Chymicorum *matracia*, ac *retortas*, quasi instrumenta Latinis notissima, eorumque partium appellationes in medium adducere. Atque utinam de his tantummodo verba fecisset; neque, de animalibus loquendo, scripsisset: *collum anterius nemo unquam cervicem denominat*. Nam primum Latinorum omnium Medicorum Magister, Cornelius Celsus cum aliis in locis, tum maxime lib. 7. cap. 13. collum anterius *cervicis* vocabulo aperte significat, hoc illi capiti initium faciens: *At in cervice, inter cutem & asperam arteriam, tumor increscit*. Deinde si quod Provocator contendit, anterior colli pars *proprie collum nuncupatur*; cur ipse scribit *collum anterius*? Nimirum sentit, *colli* vocabulo, nisi aliud addas, cervicem quoque comprehendi; in uteri igitur appellationibus quomodo *colli* audito vocabulo, cervicem excludi intelligemus? At cervix, inquit, *proprie dicta, capiti immediate connexa est*. Quid? reliquum collum num capiti *immediate* connexum non est? Quomodo ergo in utero *collum* id esse intelligemus, quod inter, & fundum media sit cervix interposita? At ani-
1022 malis, inquit, colli cervix *superior regio* est, reliquum collum *inferior, longiorque productio*: sicque in utero pars *superius posita* cervix, pars *inferius sita, & longius producta*, hoc est vagina, collum dicenda est. Quid vero si in animalis collo cervix illa ita collo reliquo superior est, ut cum *ad posteriora locum teneat*, huic collo superimposita non sit, sed postposita. Quomodo igitur in utero *collum* esse intelligemus non quod antepositum sit cervici, sed quod suppositum? Quid tandem, si in animalis collo ita magis producitur ad inferiora collum anterius, ut tamen hoc totum longitudine cervicem non æquet, imo, secundum Elsholtii (1) mensuram, ultra dimidium ipsa cervice brevius sit; quomodo in utero *collum* esse, intelligemus, quod cervice ultra dimidium longius sit?

42 Sed quis hæc non videt, & cum hæc videat, non intelligit, quot, & quibus de causis propositæ a cl. Provocatore uteri partium appellationes ad obscuritatem, & *confusionem* inducendam aptissimæ sint? Ipse tamen clamat, his esse utendum, *nisi velimus in novas confusiones elabi, easque Tironibus nostris oggerere*: increpat *incautum hactenus Anatomicorum morem confundendi in vesicis cervicem cum collo*: prædicat, *se anatomicas res clarius, & facilius edocere*. Sed quando ejus *claritas*, atque facilitas quanta sit, vidimus; æquum est, ut quænam cæterorum sint *confusiones*, & quinam *incautus hactenus mos*, videamus. Nonne ipse fatetur, *apud plerosque recentiores cervicis nomen* ei parti uteri quæ inter fundum, & vaginam est, esse *unice, & constanter servatum*: subjectum autem cervici tubum *vaginam dici plerumque consuescere*? Est ergo hoc tempore communis, hoc est, plerorumque Anatomicorum mos Uterum in *fundum*, *cervicem*, & *vaginam* dividere. Plerorumque pariter est mos Vesicam urinariam cum toto suo excretorio ductu spectatam in *fundum*, *cervicem*, & *urethram* partiri; omnium vero, quantum quidem in præsentia memini, Vesiculam fellis similiter acceptam in *fundum*, *cervicem*, *& cysticum ductum* tribuere, semper autem in Vesicarum divisionibus *cervicis & colli* nomine promiscue uti.

Atque adeo Hornius ipse, qui uterum in *fundum*, *cervicem*, *collum & cæt.* diviserat hoc postea ut supra dictum est, *vaginam* maluit vocitare, neque unquam in urinariæ, aut felleæ vesicæ divisionibus a plerorumque more, modo proposito, recessit, & quam in *Microcosmo* (2) Vesicæ urinariæ *cervicem* dixerat, in *Michrotechne* ejusdem *collum* appellitavit (3). Quid tandem Provocator invenit in communi hoc more dignum

[1] Anthropometr. c. 20.

[2] §. 44.

[3] §. 21.

dignum ut vocetur *incautus*? Quas *confusiones* ex hoc existere, ut sit omnino deferendus? Num quia Veteres quod nos vaginam, & quod nos initium urethræ, vocarunt *collum*; nos aliter vocantes, *incauti confusiones* inducimus? Hoc si est; ipsi quoque commune est; nam utrumque Veteres *cervicem* etiam appellavere, quod contra, ipse faciendum pernegat. *Confusiones* autem hoc ipso quot, & quantas *incautus* inferat, paulo ante ostensum est; sed illam præterea *confusionem* quæ ex ipsa præsentis consuetudinis mutatione orietur, certe invehit is, qui pro mutatione pugnat, averiunt ii qui mutationi adversantur, hac præsertim ratione permoti quod si in eo nominum utilitas est, ut loquentes intelligamur, sane illa quæ magis nostra ætate communia sunt, tanquam utiliora servanda sunt. Si qua autem maxime sunt communia, ea sunt profecto quæ paulo ante in cystis felleæ divisione commemoravimus, ut non modo hac, sed ne superioribus quidem ætatibus plures existimem fuisse qui, iisdem auditis nominibus, easdem partes non intelligerent. Attamen cl. Provocator perinde quasi tot, ac tam variis, & tam controversis fuissent vocabulis hæ designatæ, quot, & qualibus uteri partes vocatæ sunt, non dubitat quas in utero appellationes eo quo vidimus jure, constituit, easdem ad hanc aliasque vesicas traducere; propterea quia *eandem*, inquit, *omnimode uteri partium habitudinem servant, nempe ex fundo sensim gracilescentes in cervicem, ex cervice in longum collum, sive excretorium ductum elongatæ*. Quod ipsum quam a vero alienum sit, cum ipsa Anatome ostendit, tum nostra illa, quam Provocator a suis partibus stare credit, Virginei uteri Figura commonstrat. Namque uterus ita creatus est, ut fundi ejus cavum jam prope cervicem angustius sit, quam ipsius cervicis; cervicis autem cavum postquam in osculo se se iterum contraxit, in latissimum canalem desinat: quarum *habitudinum* in vesicis neutra est.

43 Hæc autem omnia quæ sunt hactenus a me discussa, si in unum colligamus; patebit, quod ad litem attinet de appellationibus partium Vesicarum adhibendis, nihil a Provocatore actum esse, tum quia a Vesicis ad Uterum transilivit, qui neque vesica est, neque eandem quam vesicæ, partium habitudinem servat, tum quia ne in ipso quidem Utero licet commendatas ab ipso appellationes accipere; nisi multas, magnasque velimus in anatomen confusionis causas invehere, nulla cogente necessitate, nullo suadente, quod quidem ipse protulerit, non modo Anatomiæ Principum, sed ne unius quidem Anatomici exemplo. Quæ cum ita sint; ut non video, quomodo hæc ejus Animadversio *e vestigio deleat* quod ego in ea controversia senseram, quæ est de appellationibus partium Vesicarum adhibendis, sic minime intelligo, quomodo id *deleat*, aut *delere* ullo modo possit quod in illa altera controversia scripseram, quæ est de appellationibus partium dumtaxat Cystis felleæ a Recentioribus nostris reapse *communiter* adhibitis. Nam quod ipse tanquam notissimum affirmaverat: hanc cystim *dividi communiter in collum, cervicem, & fundum*, negavi ego, propterea quia contra, notissimum est, *ejus cervicem, & collum idem esse, communiter docere* Recentiores. Quid responderi ad hoc posset, nisi *erravi: hallucinatus sum*. Vide quid respondeat, & ex uno hoc loco quid de homine sit existimandum, cognosces: „ Cum ego, inquit, dico
„ de fellei folliculi corpore, *dividitur* 1023
„ *communiter in collum, cervicem, &*
„ *fundum*, illud *communiter* de his in-
„ telligo, qui Anatomiæ Principum
„ sensa percipiunt, ut supra, & digno-
„ scunt; non vero de *ignorantiâ obcæ-*
„ *catis*, cystim ideo in collum, cervi-
„ cem, & fundum revera non dividen-
„ tibus; qui tamen, ni *cæcitatem* cum
„ pervicacia consocient, per superius
„ exposita, magisque in vindiciis eo-
„ rum, quæ ad urinariam vesicam in-
„ venimus, atque alias evulgavimus,
„ suo loco exponenda illuminari facile

„ poterunt. „ Pene exclamavi, cum hæc legerem: (1)

Nibil est audacius illis
Deprensis, iram atque animos a crimine sumunt.

Jam *supra* vidimus, quænam Anatomiæ Principum, & nominatim Galeni quem merito *Principem Anatomicorum* universe dixit, *sensa* fuerint, utque ipsi omnino contraria. Faciamus tamen, non modo me, sed ipsum Bauninum Galeni *sensa* non *percepisse*, neque *dignovisse*; & eos qui ipsa *perceperint*, & *dignoverint*, attendamus. Quosnam ut me convinceret, tandem produxit? Quosnam non dico, ex vetustioribus tantum, sed ex paulo etiam minus recentibus, imo ex recentissimis Anatomicis nominavit, qui ita ut ipse, intellexerint, & aliud *cervicem* in cysti fellea, aliud *collum* esse, scripserint? Profecto, cum maxime cuperet, ne unum quidem. Reliquum est igitur, ut aliud *communiter* de se uno intelligat, qui *Anatomiæ Principum sensa perceperit, ut supra, & dignoverit*, cæteros autem quicunque post eos fuerunt, aut sunt, Anatomicos, omnes dicat (quod alias de Medicis Recentioribus tantum dixerat) *turpissima potius ignorantia obcæcari maluisse*, & *malle*, quam a Veterum Codicibus, aut ab ipso, unico, si Superis placet, eorum Interprete *illuminari*, ac verum discere. Et erit quisquam (nisi forte vera *ignorantia obcæcatus*) qui oportere credat, me quidquam huic homini respondere, aut has, aut illas quarum tam nervosum hic præbuit specimen, aut alias ejus seu *vindicias*, seu provocationes attendere! Velut hanc, quæ sequitur, proximam.

44 „ Quod, inquit, spectat ad con„ cursum canalis cystici cum felleo du„ ctu, Quis dixit *canalem cysticum a* „ *cervicis apice ad ductus fellei inser*„ *tionem verticaliter produci?* en textum „ meum utriusque editionis. „ Ita meam fidem, qui idipsum, ut ab eo dictum, notaveram, tam secura interrogatione in dubium trahit, eoque me non leviter provocat. Nonne omnes, nisi jam omnes ipsum nossent, fieri non posse, faterentur, ut verba illa eadem de quibus ad hunc modum interrogat, ipse scripsisset. Attamen scripsit; non in textu quidem quem produxit, sed in eo quem debebat producere. Textum enim producit, ad quem, nisi id revera facerem quod sæpius objicit, ut videlicet ordinem inverterem, respicere certe non potui, ut qui, discessam modo illam cystis *communem* divisionem præcedit. Textum autem omittit ad quem ut post eam divisionem positum, procul dubio respexi, hunc scilicet: *Producto hinc verticaliter a cer-* 102
vicis apice canali cystico; seu potius eodem vesiculæ collo ad ductus fellei insertionem ascenso, hoc est, ut declarare ipse debuit, *ascendente*: quod certe verbum, *ascenso*, pro *ascendente* usurpatum, a me fideliter in *Adversariis* (2) adductum & miserationis causa declaratum, cum omnes debet, tum Provocatorem ipsum cl. debuit admonere, me verba ipsius produxisse, non de meo effinxisse. Quid? si reipsa admonuit, nec permovit tamen, ut istam dissimulationem prorsus tolleret, ut illam, facile adeo confutandam, interrogationem deleret. Certe enim vidit hunc locum, qui mox verba profert, uno tantum interjecto versiculo ab illo *ascenso* distantia, in quibus inconstanter, ut solet, nescio quid videri potest ab eo quod modo affirmaverat, ipse diffidere. Sed non propterea, quod affirmaverat, obliteravit; imo postea confirmavit, certe sæpius contra atque ibi diffidere videbatur, sensit, scribendo, canalem cysticum esse *ductum ver-* 107
ticaliter ascendentem: altitudinem colli vesicæ esse *perpendicularem*: bilem ex folliculo *verticaliter ascendere*: & cana- 108
les thoracicum, ac cysticum, *ductus* 110
esse *verticales*. Etsi enim aliud est ductum cysticum ad perpendiculum ascendere, aliud, ad perpendiculum in hepaticum meatum influere; tamen ubi videri vult a prima illa sententia dissensisse, nihil aliud scripsit, nisi *ductum cysticum longitudini perpendiculari* esse pro-

(1) Juven. Sat. 6.

(2) Adv. III. pag. 53.

proximum; ut aut ibi non dissenserit, aut si ibi, ut vult, dissentit, tot aliis in locis eandem illam sententiam confirmarit.

45 Sed hæc levia sunt; ad graviora
1024 veniamus. *Demus*, inquit, *quod absolute verticalem seu ad normalem lineam, esse dixerim concursum cystici tubi in hepaticum ductum: An verticaliter non producitur ductus cysticus D. in hepaticum ductum E. Fig. II. nostræ hujus Tabulæ VII.?* Nos quoque *demus*, id quod continuo subjicit, hanc ipsum
967 Figuram *diligentissime effingi ex Archetypo curavisse*, quanquam res ostendit e sua naturali sede depositas, easque res, ut una ipsarum paulo mora loco id omne quod in controversia est, continuo mutet. Id, inquam, demus. Num illud cadaver regula Polycleti erat, ut ex illo (quemadmodum *Canones* Medicis scribere non dubitavit) Canonem Anatomicis faciat? Neque enim de uno, sed de plerisque cadaveribus controversia nostra erat; neque tametsi
974 (quod alibi dixerat) *hunc iconismum cum Archetypis plurimis concordare curavisset*; ipsi tamen uni, in causa præsertim propria, plus quam cæteris credere æquum esset. Quid? si cæteræ omnes ejus Figuræ illi Canoni apertissime repugnant. Octies enim cum horum ductuum concursum proponat; semel *verticalem, seu ad normalem lineam*, ut ipse loquitur, sive potius ad æquales angulos, ut multo cautiores loquuntur; septies ad angulos inæquales repræsentat; ni si velit, illam unam Figuram id quod plerumque est, exhibere, fateatur oporteat, reliquas omnes id quod raro est, demonstrare; ex quo sequeretur, plerasque ejus Figuras minus esse attendendas propterea quia cum perpaucissimis archetypis contulisset: quanquam quis credat, in una Figura conficienda in cadaver, ut pleræque sunt, constitutum incidisse; in reliquis, semper in cadavera, raro quodam modo disposita, incurrisse? Quid? quod, cum maxime cuperet, ne unum quidem invenire Anatomicum valuit, qui cum suo illo Canone conveniret. Sentio, me rem incredibilem dicere, cum ipse diserte provocet ad plures plurium Iconismos, tanquam maxime cum suo consentientes. Sed quo res minus credibilis est, eo magis omnibus facile est, vera sit, an falsa cognoscere, inde vero qua fide uterque nostrum sit, constituere. Provocat primum ad duas Figuras Bidloi, quarum una est 4. *Tabulæ* LXII. *Theatri Anat.* altera *in sequenti Tabula*, est 3.; ambæ autem sunt in Bidloi ipsius Tab. XXXVIII. illa 5.; hæc pariter 3. In illa Provocator testatur, *nullum certe manifestum observari discrimen inter angulum, qui ab his concurrentibus ductibus O, & P, illumque, qui ab O, & Q, seu meatu cystico, ductuque communi procreatur*. Ego contra testor, *certe manifestum observari discrimen* inter duos illos angulos, ut primus sit acutus, alter obtusus, quemadmodum Bellinus docet. Idemque vel magis affirmo in altera Figura, in qua Provocator negat, eos angulos *acutam ad partes jecoris, obtusam ad partes intestinorum notabilem habitudinem exhibere*. Num possumus magis contraria testari, quam testamur? Num possunt ii quibus vel Theatri, vel Bidloi copia sit, quidquam facilius internoscere, quam uter nostrum verum, falsumve testetur? Inspiciant igitur, & judicent, uter nostrum *omnium admirationi magis* obnoxius sit, an ille qui quasi nemo has esset Figuras inspecturus non tantum ad easdem provocat, sed secum ipse *apprime concordes esse*, jactitans, in me quædam, in eum merito recasura, etiam hic jacere non dubitat, an ego, si modo quidquam ad tam facile confutandum Provocatorem respondeam.

46 Post duos Iconismos Bidloi, ad 1025
totidem Glissonii provocat, *principis hepaticarum rerum scriptoris*. Hic vero artificium est nimis facile retegendum. Hos enim *principales ejus operis iconismos* esse, affirmat, si forte incautus aliquis propterea crederet, ad eam qua de agimus, rem demonstrandam fuisse potissimum elaboratos, qui vero ad ipsam vix, ac ne vix quidem pertineant.

tineant. Nam si magnitudinem, si laborem, si rem propter quam præcipue parati sunt, attendamus; certe *principales ejus operis* sunt. Quid autem ad controversiam nostram hæc omnia? cum illi Iconismi, ut res per se loquitur, & Auctor confirmat, ostendendo *excarnato hepati adscripti* sint, eaque præparatio hepar *percoctum*, & *bacillis deruncinatum*, & *subinde aquæ immersum* requirat: quæ dum fiunt, certe vesicula a sua naturali sede dissolvitur, ductusque de quibus loquimur, sæpe, & vehementer contrahantur, distrahantur, vexenturque necesse est. Tamen, præsertim si in libro ab ipso Glissonio edito istæ Figuræ inspiciantur, non prorsus utrinque æquales illi anguli invenientur, de quibus alioquin ibi ostendendis non valde Glissonius laborabat, ut qui superioribus Figuris omnibus, in quibus eos canales pingit, satis demonstraverat, iisque præsertim quæ vere huc pertinebant, & *principales*, quod ad hanc rem attinet, *ejus operis* Figuræ sunt. Earum prima Capite exhibetur 16. ubi Experientissimus Auctor hæc sine ulla exceptione docet, & diserte scribit: *meatus vero cysticus B C. oblique inter utrumque incidens, angulum cum poro bilario acutum, cum ductu autem communi obtusum constituit: quemadmodum in schemate videre est*. Figura altera in proximo capite 17. prima occurrit, ubi de iisdem canalibus scribit; *quippe vasa illa HAUD ALITER constructa sunt, quam in opposita figura videre est;* in ipsa autem illos angulos, & quidem singulos in suo genere eximios, ostendi, *omnes*, ut verbis ejusdem Glissonii utar, *fateantur necesse est, nisi oculis suis fidem abrogare velint*. Atque has oportebat Glissonii *icones consulere*, si, quid in re hac solitus esset Glissonius observare, ostendi volebat, non eas *principales* dicere quæ hujus rei causa institui non potuere; neque alio simili artificio conari eas quæ vere *principales* sunt, eludere. Cum enim has, quas nos memoravimus, per se incursuras in Lectorum oculos, dubium non esset; nonnullis interjectis de quibus mox dicemus, hæc obtenduntur: *Non interea diffiteor, interdum & impense obliquam ejuscemodi cystici ductus productionem, cum illis dispatibus angulis, in aliquibus humanis folliculis animadverti; ut ideo & ipse Glissonius, & ipse Bidlous, aliique non pauci figuras varias cysticas cum ductu nunc directe, nunc oblique producto proponant*. Quamvis & Bidlous, & Glissonius, & alii, qui tamen non memorantur, Figuram aliquam sine illiusmodi angulis edidissent, qualem neque Bidlous, neque, si diligentius quæramus, Glissonius ullam edidere; tamen si in hac re præcipuas, si plerasque cum illiusmodi angulis proposuissent; color iste quo Provocator utitur, locum profecto habere non posset. Quid enim? Glissonius in hepatis anatome diu, multumque versatus (nam de Bidloo supra vidimus) peculiares in hanc rem proponit Figuras, & diserte docet, eos ductus *haud aliter* se habere: idem cum sexies omnino eosdem delineet, quater illis cum angulis, singulis in suo genere eximiis, bis duntaxat, idque iis de causis quæ fugere neminem possint, cum illis angulis, minime, ut noster contendit, *distinctis* exhibet: & erit aliquis tamen qui quod idem Glissonius vix interdum, & aliud agens, videri potest subindicare, id plerumque: quod autem plerumque, & *ex professo*, ut loquuntur, manifestissime commonstrat, & docet, id vero *interdum*, & *in aliquibus* dumtaxat *animadverti*, nobis obtrudat?

47 Duos quos cl. Provocator, tanquam a suis partibus stantes, nominatim laudaverat Anatomicos, palam adversari ipsi, vidimus; quid de cæteris quos haud nominat, sed omnes a se esse jactitat, existimabimus? num hos saltem sine illis angulis cystici ductus insertionem pinxisse, credemus? *Missos*, inquit, *facimus alios omnes primi subsellii Anatomicos, ejuscemodi cystici canalis directum in felleos poros concursum in homine aperientes*. Ego vero Vesalium, Eustachium, Vidium, Casserium,

rium, Veslingium, aliosque ejusdem notæ Anatomicos dico, atque affirmo, ad eum *concursum* a parte jecinoris tam acutum angulum pinxisse, ut nihil evidentius, nihil Provocatoris Canoni, illique concursui *verticali* esse magis adversum possit, a parte autem intestini tam obtusum, ut in plerorumque ipsorum Figuris, quod & in Glissonii nonnullis animadverti, ne angulus quidem esse videatur, id quod ubi ad omnium maxime obtusum angulum ventum est, fieri oportere, nemo ignorat. Quæ ut est omnibus videre facillimum, sic quoque est inter me, & Provocatorem judicare: qui hæc, opinor, perspiciens omnia, eo denique redit quo supra ipsum vidimus evasisse, cum illud suum *communiter*, apertissime falsum, nihilominus tueri vellet: *ut super hac re non meditantes scriptores, sed cultro utentes in veritatis testimonium advocet*. Perinde enim est ac si diceret: quid mihi Bellinum objecisti? quid mihi alios objicis? *meditabantur* tui isti scriptores, non ut ego, *cultro utebantur*. Sic vicerit; neque enim mihi opus est cum ejusmodi homine, qui se unicum Anatomicum putat, disputare. Afferrem enim observationes meas cum egregio Professore Bellino consentientes. Tu quoque, responderet, *meditaris*, non *cultro uteris*. Ad summam; possetne mecum humanius agere quam cum Incomparabili Anatomico Friderico Ruyschio ea ætate, ea assidua in pene innumeris cadaveribus, diligentique exer-
1026 citatione Viro? *Quod ipse affert, ego* inquit, *prorsus denego: Namque in tercentis fortasse, quos vidi, & examinavi, folliculis felleis nunquam felicem adeo me reddidi, ut id deprehenderim.*

At deprehendi ego, dicerem, & vere deprehendi. Tu *tercentos* responderet, non secuisti. Quod etsi neque nego; neque, ne disputationis vim intelligere non videar, hic affirmo; tamen ejusmodi hominibus melius est obsequi, quam adversari, præsertim quando ea mihi disputatio non cum illo fuit, sed cum Cl. Mangeto, qui objecta a me Cel. Ruyschii verba ipse proposuerat. Affirmet igitur cl. Provocator, se *plane ostendisse*, *non errasse qui etiam dixerit*, *canalem cysticum a folliculi cervicis apice ad ductus fellei insertionem verticaliter produci*, & *ascendere*. Ego etsi scio, controversiæ genus fuisse, non utrum etiam hoc aliquando sit, sed an plerumque, hoc autem *plerumque* ut continuo subjicit, scio non esse; non repugnabo. Scribat, 99
eundem canalem *solum non rectilineum, sed aliqualiter ad similitudinem colli cigni, inflexum* esse, & *incurvatum*, quod contra suam primam sententiam est: deinde, ut sibi videtur commodum, ajat, *sæpe* fuisse a se scriptum, *a Tipographis* autem *deformatum in sed*, quod ob *sæpe*, & *sed* dissimilitudinem non ita videtur verisimile; non adversabor. Addat novissime: ea deformatione *significationem immutari*, *idque perpetuo videri constitui*, *quod solum aliquando contigit*: quod cum *sæpe* illo quod a se contendit esse scriptum, valde profecto non convenit; silebo: neque enim expedit cum iis disputare, qui ut quidlibet tueri volunt, ita quidlibet non dubitant respondere.

48 Quod quidem in XVI. Animadversione etiam fieri, manifestum est. Pollicitus eximium quendam, & singularem usum bilis, continuo de saliva, quasi hujus promisisset usum, tam prolixe disseruerat, ut nihil magis. Negavi id quod adhuc nego, tam longum de saliva sermonem in eo loco, convenisse. Respondet Disputator *evi-* 1028
minus, ibi se de saliva *mediocrem instituisse mentionem*. Mediocrem vero mentionem, quæ plures impleat paginas, quam promissus bilis usus; mediocrem, inquam, de qua ipse per se tunc scripserit: *sed indignantem nimis salivam movet EXUBERANS hic rerum salivalium sermo!* Non est satis. Quasi non ipsum, sed me læderent ejus errata, eoque magis, quo majora, non modo hic, quod plerisque in locis, fecit, ut reprehensa a me retineret; sed quem ipse *exuberantem* cognoverat, *longum hunc in illo capite de saliva —— sermonem longius adhuc* in nova Edi-

Editione *protraxisse* se, jactat. Quid? quod me accusare non dubitat, quod *longas vel disparati argumenti in meis operibus digressiones intertexuerim*. *Vide*, inquit, *totam Animadv.* 28. *Adversar. Anat. III.* In qua videlicet de Cystis felleæ calculis verba faciens, digressus quidem ab ipso sum, quocum contendere nunquam volui, sed non a cl. Mangeto, quocum unice disputavi.

Hujus ego, non ipsius, *ordinem scribendi me conservaturum*, in Præfatione pollicitus eram. Non igitur a primo diverti proposito, qui quo in loco Præst. Mangetus laudavit Bidloum *observantem, ejusmodi calculos aquis innatare*, eodem in loco de cysticis calculis loquutus sum, meisque observationibus illud quoque confirmavi, hos *aquæ immersos, non ut ii qui de urinaria vesica extrahuntur, in imo subsidere, sed innatare*. Qua de re, aliisque ad eosdem calculos pertinentibus sic iterum alibi (1) verba faciam, ut quæ ex eo tempore de ipsis præterea observata habeo, proponam. Hic illud dumtaxat adscribam, cum alibi, tum ibi potissimum a Provocatore cl. auras esse diverberatas, ubi *nimis fidenter*
75 pronunciavit *non vera, bonæque observationis expertia* verba illa nostra, propterea quia *plurimos* calculos vidit *aquæ immissos eidem primum supernatare; hinc post aliquam in aqua macerationem, cum eandem imbibissent, sponte —— submergi?* neque enim præter ipsum qui sibi, ut solet, adversarios effingit, de quibus suos illos triumphos utcunque agere videri possit, aliquis facile invenietur, qui mea illa verba ad maceratos quoque, & imbutos aqua calculos extendenda esse, comminiscatur.

Verum; ne a proposita Animadversione nimium digredi videamur; quomodo in hac tota, quæ de bilis usu magnifice scripserat, tueatur, ex ordine spectemus.

49 Initium duxit ab Hippocrate (2) bonam valetudinem repetente a sanguine, & pituita, & bile duplici, flava nempe, & nigra tunc videlicet, *cum hæc moderata inter se, tum facultate* 1026
tum copiâ temperationem habuerint; itaque præsertim si permixta fuerint. Neque vero dubitat, *Hippocraticam bilem ipsum esse* (cujus de usu agitur) *jam in hepate elaboratum, atque secretum humorem*, quando Hippocrates loquitur de bile cum sanguine *permixta*, ipse autem negat, bilem in hepate secretam secundum naturam in sanguinem redire. Addit, Galenum proposuisse *bilis* 1031
in tenui intestino, & VENTRICULO 1027
pituitæ viscosæ crudioris, aliorumque mucorum abstersivam facultatem. Nec veretur libri 5. de usu part. caput 4. indicare in quo (tantum abest ut in ventriculo id Galenus statuerit) diserte docuit, *cur in ventriculum* Natura meatus biliosi *portionem aliquam non infixerit*, quia videlicet constat, *bilem omne ventriculi officium, si ad eum confluxerit*, esse *eversuram*. Sed quorsum hæc atque aliæ Hippocratis, Galeni, Avicennæ de pluribus, iisque non contemnendis utilitatibus bilis congeruntur senteutiæ ab eo, qui in *Historia Hepatica* universe jam scripserat: *Bili igitur jure gratulamur ab injuria illa nostris temporibus vindicatæ, qua ab ANTIQUIS Medicinæ Proceribus inter secundæ coctionis quisquilias conscripta, statim, ab ejus in intestinum depluvio exulabat per alvum a corpore turpis, omnique usu, præter desidendi proritationem, exauctorata*.

Quæ quidem verba quam parum conveniant cum istis quas nunc producit, Antiquorum sententiis, vel ipse tacitus sensit, qui in Nova Editione illud *antiquis* delevit, ex qua aliisque dissi- 85.
mulatis mutationibus intelligi potest, 86
quam verax nupera Præfatio sit, ubi jactat; *vix quædam antea editæ Historiæ amplitata esse solemniora loca; — reliqua vel in ipsis ortographiæ mendis fuisse sibi religiose relicta*. Quanquam ne ea quidem mutatione satis sibi cavit, ut qui iis quæ diximus, & Fernelii, aliorumque ad hæc usque tempora Medicinæ scriptorum locis, nemini ignotis, & hic dumtaxat augendæ, ut solet,

[1] Vid. Epist. I. Art. 43. & seq.

[2] De Nat. hom.

solet, voluminis moli utilibus, larga manu per multas paginas congestis, illud denique vellet, si alicui forte pos-
1038 set, obtrudere, *se ex OMNIUM cum veteris, tum recentis medicæ scholæ Antistitum, & scriptorum sententia in abstersivam, ac saponariam bilis virtutem manu ductum: se catholicam ejuscemodi*, atque, ut infra etiam inculcat,
1041 *sæculis omnibus, omnibusque Medicinæ Patribus tam egregie probatam, — sententiam amplexum*, nec potuisse *cum tam eximiis Ductoribus a recto tramite aberrare*, nec, quod consequitur, a me sine *omnium* reprehensione non probari. Verum enimvero si ea igitur *omnes* tradidere; quinam sunt illi, aut *antiqui*, aut non antiqui *Medicinæ Proceres*, qui nihil bili *præter desidendi provitationem* relinquebant? Certe obli-
1029 tus est, se antequam Fernelium, *aliosque paucos* supra exciperet, diserte scripsisse, *fere omnibus Medicinæ Antistitum assectis per plura sæcula ad usque nuperos dies increbuisse sententiam, bilem ab hepate in intestinum defluam, inutile excrementum esse —— vix ad instar naturalis clysteris propriâ acrimoniâ, & mordacitate irritans intestina*. Huc adde non modo Moebium (1) qui, *an pituita semper & in omni corporis constitutione (in prima coctione) generetur, illâque bilis incisione, & abstersione opus habeat, merito dubitandum* esse, monebat, sed & Verheyenium (2) docentem: *quantum ad mucum intestinalem, illum non egere ea incisione, nisi debito crassior sit*. Non igitur *omnes* reprehendi, cum ipsum non probavi. Quid? si ipsum non probando, laudavi, & defendi cæteros. Neque enim quos hic Duces secutum esse se, dictitat, eos revera secutus est, imo apertissime deseruit, ut quæ hic producit, eorum loca cum *Hist. Hepat.* Part. I. capitis XI. (quod nunc est XVI.) §. quarto (nunc tertio) conferentibus patebit. Nam ut cætera prætermittam; certe ibi in prima Editione scripserat: *si bilis obviantem in duodeno chylum fluidiorem, subtilioremque reddat, solu-ta ejusdem partium cohæsione; —— per salinam partem intestinorum mucositates abstergat, crassiores ejusdem chilosi laticis substantias scindat, tamquam totidem cuneis penetrantibus armata*, hæc, aliaque ejusmodi se quidem *Phisiologis ruspatoribus decantanda relinquere*. *Se vero simpliciora amplecti; usumque bilis ire expositurum tam clarum, tam patulum, tam simplicem; ut idem futurum sit ingenuo, & sapienti legere, & probare*. Sic ibi. Quid igitur hic *obtrudit*, se usum bilis proponentem, *tradidisse, biliosi humoris particulas lixiviosas ac saponarias in intestino, instar totidem vividorum cuneolorum, viscidiores chymi partes scindere, subtiliare, atque in fluenti naturam inducere?* Vel enim hæc ad eundem modum ab aliis tradita esse, fatetur; vel negat. Si negat; cur hic aliorum auctoritates obtendit? Si fatetur; cur ibi, aliis omnibus relictis, & non obscure improbatis, *simpliciora* se prolaturum, tam magnifice professus est? Video quam nollet illa scripsisse. In secunda enim Editione tacite, ut solet, non modo *intestinorum mucositates* in *mucilagines* mutavit, sed magnificum illud promissum in hæc extenuavit verba: *Usumque bilis ibimus* 87
expositurі qui rerum animalium concentui magis forsan accedat; pro verbis autem quæ hinc detraxit, alia posuit quibus opportune efficiatur, ut Lectores ad prolixiorem illum de saliva sermonem quadantenus præparentur, neque, ut in prima Editione, qui de bile se acturum spoponderat, is, loco bilis, continuo ad salivam transiliisse videatur. Non mihi sane displicet, hæc illum ex me didicisse; illud displicet quod indicatas a me hasce emendationes sic in Præfatione dissimulaverit, ut scribere non sit veritus: *loca ab Adversariis impugnata, neque immutatâ litterulâ, recognosci undequaque posse; atque obtrudendi locum non esse, se voculas Historiæ mutando, sensa etiam quoquomodo immutasse*. Contra ego omnes moneo, ne mea *Adversaria* ad novam hanc *Hep. Historiæ* editionem exigant,

[1] Disput. de Bil. nat.

[2] Anatom. l. 2. tr. 1. c. 18.

gant, imo hanc ad id inutilem habeant, ne meam fidem ibi aliquando desiderent, ubi alterius est desideranda, velut hic. Numquam enim mihi venit in mentem, ut omnes omnium de bilis usibus sententias non probarem, imo illud venit, ne credere ipsum finerem, se recte fecisse quod, non probatis aliorum omnium usibus, professus esset, se vero *usum bilis ire expositurum tam clarum, tam patulum, tam simplicem, ut idem futurum esset ingenuo, & sapienti legere, & probare*, præsertim cum ipse hunc tandem usum in hæc
95 verba contraheret: *Ecce uno verbo totus bilis usus; prout per ductum suum super intestini parietem depluens, eumque madidans, acredine inde sua ulteriorem super eum susque deque semitam facile fodicat sibi; adglutinatam hoc ritu divellens cibariam substantiam.*

Nunc vero si ex me didicit demissius sentire de hoc usu, si eundem non *totum* amplius, sed *primarium* dumtaxat; de quo mox videbimus; bilis usum vocare, si alios, ut vidimus, aliorum usus ad suum adjungere; cur hæc omnia sic dissimulat, ut me pro aliis stantem, atque ipsum dumtaxat, & recte quidem, monentem *contendere*, dictitet, *tam solemnem, acceptamque cordatis omnibus, atque probatam bilis func-*
1041 *tionem evertere*. Quis enim, præter ipsum, docuerat, hunc esse *totum* bilis usum intestina petentis, ut agglutinatum horum parietibus chymum divellat?

50 Quid? si ne primarius quidem ad quem nunc redit, is bilis usus censeri facile potest. Quid? si quæ adversus eum usum objecimus, satis dissolvere nondum valuit. Quæsivimus enim, cur idem chymus qui ventriculi, aut superioribus duodeni parietibus, etsi nulla intercedat bilis, non agglutinatur, reliquis intestinorum parietibus agglutinari deberet? Addidimus: *sane harum partium omnium parietes assidue de se destillante humore sic madere, ut naturaliter constitutus chymus, accedente præsertim peristaltico earundem motu, non facile ipsis agglutinari posse videatur*. Ad primum nihil ipse, quod satis saltem perspicuum sit, respondet. Ad alterum vero quid respondeat; video; sed quid proficiat, non video. Sermo enim est de chymo *naturaliter constituto*. Ipse vero hunc mihi cum *sebo*, & *adipe*, cum *sulphureis tenaci-* 1040
bus hærentibus substantiis, & cum *resiniformibus corporibus* comparat, atque *in hypochondriacis, in oppilatis, in cachecticis, in diutine ictericis, in chlorosi detentis, aliisque* ejusmodi *ægris*, in quibus certe chymum *naturaliter constitutum* non esse, *omnes bonæ praxeos veritates* evincunt, *impactos* iis *partibus chymosos mucores* mihi narrat, quamvis, inquit, iis in ægris *adhuc intestinorum parietes assidue de se destillante humore, fortasse & uberiori, madeant, tum peristalticus vigeat motus*: quibus duabus de rebus cum dubitare sæpe liceat *sanctiorem praxim* consulentibus, tum de illo præsertim licet, num in memoratis ægrotantibus is aqueus, & leviter subsalsus intestinorum humor secundum naturam se habeat, an potius *mucosus apprime sit, & viscidus*, qualem nimirum quia Provocator cl. aut ob morbum vidit, aut ob mortem, ideo fortasse talem quoque *naturaliter* esse, videtur non dubitare. Nam quod denique *peristalticum intestinorum motum* ait, *non in impactis, & canalis superficiei hærentibus —— vim suam exercere*, tunc 1041
examinare oporteret, cum naturalem chymum sic impingi, & hærere, demonstrasset.

51 Videamus nunc quomodo cætera quæ addidimus, dissolvat. Negavimus (1) quæ ad suum peculiarem usum bilis comprobandum protulit, *ejusmodi esse, ut ab aliis ad alios longe usus potius comprobandos adhiberi non possint*. Subjecimus: *imo quædam ejusmodi esse, ut jure meritoque possint redargui*. Ipse vero illud primum ita dissimulat, ut si nos omnia præter illa, quæ nominatim redarguimus, probassemus. Hæc autem nunc quasi contemptim *ad complementum* dumtaxat *quoddam commemora-* re

(1) Adv. III. pag. 51.

re sibi *placuisse*, dictitat, perinde ac si, diserte non eo proferre se, scripsisset, ut inde propositum *multo evidentius pateret*. Veruntamen quæ nos redargui posse, affirmavimus, ipse autem redargui posse, hic negat, quæ sunt? Scripserat: *in Struthiocamelo bilem exonerari IMMEDIATE in ventriculo*. Animadverti ego, vel Præcl. ipsum Mangetum *in adscripta notula dissensisse*, & Cel. Vallisnerii nostri *anatomen accuratissime iteratam objecisse*. Verane hæc sunt, an falsa? Certe Mangetus hæc adnotavit (1): *Pernegat Præclarissimus Vallisnerius hunc IMMEDIATUM bilis in Struthiocameli ventriculum ingressum — inque ea pernegatione — innititur — dissectione — accuratissime iteratâ*. Vallisnerius autem nonne tradidit, *ductum biliferum*, non in ventriculum, sed *in duodenum sex lineis tantum infra pylorum inseri?* Quem

1045 mihi igitur Provocator *intellectus errorem* imputat? Quid plurimis Vallisnerii verbis sui libri molem auget? Profecto facere nunquam potent, ut Mangetus, ut Vallisnerius id quod ego dixi, ne scripserint. At enim Vallisnerius scripsit, magnam tamen bilis partem *directe intra pylorum excurrere*. Non tamen scripsit; id quod ego redargui; *immediate*, neque secundum ea quæ semel, iterumque observavit, id *probare, ac firmare unquam potuit*. At Vallisnerius quoque bilem censuit *deferri in ventriculum Struthiocameli, ut ejus digestiva facultas validissima fieret*; quasi vero hoc a vi bilis *abstersiva*, atque ad eundem ac Provocator contendit, modum agente repetendum, censuisset, aut ego Vallisnerii opinionem, non observationes objecissem. Nam quod (omittam enim *clementer*, alia Provocatoris errata inculcare quæ omnes intelligunt, etsi ipse *fatetur ingenue se hactenus non intellexisse*) Nam quod, inquam, *hic denuo demirari* se dicit, *me in hanc spartam, veluti singularem fautorem meum, illustrissimum Vallisnerium advocasse, eundemque sine ullo temporis, locive intervallo, seu in eadem arena tam dure aggredi, ut ejusdem sententiæ statim & aperte inimicum me proferam*; quis hæc legens, non putaret, a me Collegæ & Amici Doctissimi opinionem productam esse, eandemque dure, acerbe, infenso animo atque inimico esse impugnatam? Ego vero hæc dumtaxat scripsi (2): Mangetum Cl. *Vallisnerii nostri anatomen accuratissime iteratam* Provocatori *objecisse*; quæ autem de bilis in Struthiocameli ventriculo usu Vallisnerii opinio esset, neque ibi Mangetus, neque ego memoravi; atque ut verum fatear, ne memineram quidem; neque tamen aliud scripsi (3) nisi *illud quærendum restare, num tanta illa vis digestiva bili in ventriculum admissæ accepta sit referenda. Nam & in Comite, a Cabrolio dissecto, porum choledochum ita prope pylorum egressum* habuisse, *ut non minus ventriculo quam intestinis, bilem transmitteret: sed hanc causam illi fuisse, non cur melius, citiusque digereret, verum, ut inquit Cabrolius, cur sæpius nausearet, vomeretque*. Hæc nimirum tota est illa *dura*, *aperta*, & *inimica* a me instituta, ut cl. Provocator dictitat, in Cel. Vallisnerium aggressio, quod secundum observationem & judicium Gabrolii, non de Vallisnerii, de cujus sententia ne verbum quidem, sed de Provocatoris opinione dubitaverim. Neque hæc eo dico quod inter Amicos licere, non censeam, alterum de alterius opinione modeste dubitare, sed ut istæ penitus artes pateant cl. Provocatoris, id quod ipse solet, ego vero nunquam licere, credidi, aliis affingentis, ut dure, inclementerque Amicorum præsertim opiniones impetantur. Quid in me præterea dicere, aut acrius exprobrare potuisset, si ego id facere ausus essem quod ipse adversus illustrissimum virum fecit, eundemque vere *singularem fautorem suum*, cujus summam spectatamque Prudentiam ipse quoque celebrat; ut nempe scriberet: *abunde liquet, li-*

(1) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 377.
(3) Ibid.
(2) Adv. III. pag. 51.

gamenti hepatici privilegium venæ umbilicali *non esse denegandum*, *ut quidam Vir*
885 *inconsiderate denegat*. Verum ipse qui nihil nisi considerate negat, cur adversus Cabrolii, atque adeo Galeni judicium, scribit: *in comite a Cabrolio dissecto non fuisse incommodam, atque vitiorum digestionis altricem apertionem illam choledochi pori prope pylorum, evidens est*. Cur inquam hoc scribit? Quia *ille Comes, si ita fuisset, ad illam*, inquit, *ætatem pervenire haudquaquam valuisset*. Ad quam, quæso, ætatem? de qua ipse Cabrolius (1) ita silet, ut adolescens, an vir, an senex ille Comes objecrit mortem, prorsus ignoremus. Quid, quæso, est *inconsiderate* scribere, si hoc non est? Nam quod addit: *si nauseæ & vomitus ab illa choledochi ductus introductione principium duxissent suum, ille certe non sæpius, sed semper nauseasset atque vomuisset;* nimirum hoc tanti non est, ut propterea res, quod ait, *evidens sit*. Quid enim, si illud *sæpius* Cabrolii significaret *quotidie*, ut *frequenter* apud Riolanum in ejusmodi casibus *quotidie* significat? *Probabile est*, inquit Riolanus (2) *Galenum in brutis canalem, qui bilem in ventriculum eructat, observasse: inde conjectura quadam similem structuram in hominibus quibusdam adesse sibi persuasit, cum videret homines pituitosos meram bilem FREQUENTER vomere, ut demonstrat in Arte parva exemplo cujusdam, qui cum habitu corporis esset pituitosus, QUOTIDIE tamen bilem pallidam evomebat*. Imo illud idem *sæpius* Cabrolii significabat *perpetuo* eidem Riolano, scribenti (3): *Affirmat quoque Cabrolius, se vidisse porum choledochum in stomachum protensum, qui PERPETUO vomitus biliosos in homine dum viveret, excitavit*. Verum ut mittam Riolanum; certe bilis cystica, quæ nimirum irritare ventriculum maxime poterat, cum non *semper*, sed tumente a cibis ventriculo, fere exprimatur, neque *semper* in ventriculo adesse, & cum adesset, interdum a cibis ipsis ventriculum opplentibus vel temperari, vel repelli etiam poterat, præsertim cum ductus non intra pylorum, sed *prope pilorum* hiaret.

Potuit quoque illa bilis non parem *semper* ad irritandum acrimoniam habere: potuit ventriculus diuturno usu, & vexatione quadantenus hebescere, atque occallescere sic ut nonnisi acriore, vel multa bile percelleretur: potuit nonnunquam ea copia viscidæ lentæque materiæ ventriculo inesse, ut bilem tunc influentem dilueret. Sexcenta sunt quæ satis est interdum esse potuisse; ut intelligatur, non esse igitur *evidens*, ut Provocator contendit, in eo judicio erravisse Cabrolium. Quæ illum non vidisse, mirandum non est, qui *quale negotium suis rebus facessat nova, quam continuo ibidem subdidi, objectio, plane non videat*.

52 Scripserat ille id quod mirum est, in hac ipsa postrema Editione retinere non dubitasse: *Et multo evidentius patet* propositum, *si naturaliter per du-* 95.96
ctum suum in ventriculi cavitatem eructetur bilis. — *Sic ex choledochi insertione in Remigis ventriculi fundo apud celebrem Anatomicum (Vesalium) summa in hoc viro aderat voracitas, & chyloseos promptitudo*. Quid sive ad ejus negligentiam demonstrandam, sive ad probationem istam confutandam proferri aptius poterat, quam apud Vesalium de illius Remigis *voracitate*, & *chylosi* ne verbum quidem esse? Protulit. Et hic, *quale* id sibi *negotium facessat, plane non videt!* Quid igitur videbit, si hoc non videt? Neque sane id modo non vidit, verum neque in quem laqueum se induceret (id quod supra demonstravimus) cum se illa ex Bohnio, Vesalio minime consulto, desumpsisse confessus est, neque etsi Vesalius dixisset, eum Remigem *calidi, siccique* 1047
temperamenti fuisse; ut *fuisse videri*, dixit, & *validæ* præterea *vocis, longissimi spiritus, robustissimumque;* ex 1048
nullo tamen horum effici, ut *summam in hoc viro adfuisse voracitatem, & chyloseos promptitudinem*, dixerit, vel ut hæc adfuisse, *jure* asseramus, cum in multis

[1] Obs. 6. [2] Antroph. l. 2. c. 22. [3] Ibid.

multis illa omnia ; neque tamen *summam veracitatem* spectemus . At tamen scriptitare non veretur , *a me ipso Vesalium in hac re minus adhuc consultum esse* . Cur? quæso . „ Nam „ si Vesalium , inquit , consuluisset , „ eumque advertisset dicentem , *nunquam Remigem illum vomuisse* , *neque a qualibet validissima causa potuisse ad nauseas concitari* , profecto „ non sensisset superius cum Cabrolio „ & cæt. „ Quid si Vesalium non tunc modo , quod coactus fatetur ; sed ne nunc quidem satis ipse consuluit? Mitto enim , Vesalium ista quæ alia forma litterarum , ut ipsius ipsissima Vesalii verba , proferuntur , non scripsisse , sed tantum (1), illius *familiares* asseruisse, *se nunquam illum vomentem , ac ne in maximis etiam procellis nauseabundum vidisse*; Hoc, inquam, mitto , & duo tantummodo adnoto . Alterum : Vesalium quæsivisse , *num vomitu bilioso*, *quem hujusmodi hominibus FREQUENTEM Galenus esse testatur* , *vexari consuevisset* . Alterum : etsi id non invenerit ; non ausum tamen esse (id quod in aliis passim fecit) a Galeno in ejusmodi re discrepare : imo paulo infra , hæc subjecisse : bilem *haudquaquam ventriculi fundo innoxie immitti potuisse* . *Nam* ; ut alia quæ hujus rei probandæ causa affert , omittam ; *si ventriculo* , inquit , *bilis influeret* , *tum ille (uti Galenus recte affirmat) hujus mordacitate perpetuo ad excernendum irritaretur : neque tantisper , dum cibus probe confectus esset , retentrice sua facultate fungeretur : & bilem illam respuens , ejusque occasione nauseabundus, quod sibi offerretur, minus quam decet, ambiret* , *amplecteretur que* . Quæ si Provocator diligenter animadvertisset ; hæc intelligere potuisset : primum , Vesalii , atque adeo Galeni , non meo dumtaxat , aut Cabrolii judicio , a bile in ventriculum influente , etsi hic *perpetuo* ad excernendum irritaretur , non tamen perpetuum , sed *frequentem* vomitum induci , satis esse ; deinde a perpetua illa ad excernendum irritatione , non *summam voracitatem* , & *chyloseos promptitudinem* , sed , Magnis illis Viris auctoribus , nauseam & impedimentum afferri probæ confectioni ciborum , ut qui ante justum tempus a ventriculo in intestina excernantur : novissime id quod rei caput est ; tantum abesse ut unum *hocce* Vesalii *exemplum plane convincat* , *immediatam bilis e propriis ductibus in ventriculum transmissionem haudquaquam* nauseas, & vomitus , *sed promptiorem potius chylosin inducere* ; ut ipse Vesalius a contrariis stet partibus , neque immerito , quippe qui unum quidem exemplum sciret ad dubitandum secundum rationem satis esse, ad id vero quod adversus rationem sit , quantum quidem summis iisdem Magistris videbatur , adstruendum satis non esse . Fieri etiam fortasse potuit , ut Vesalius, aut Remigum , vilissimorum hominum , verba non satis digna censeret quibus haberetur fides , aut si id censeret , peculiare tamen aliquid subfuisse , suspicaretur , cur vomitus , ac nauseæ in illo homine non contingerent , quem etiam *aliis quibusdam organis* , & *præcipue circa thoracis costas*, & *musculos ab aliorum hominum fabrica variantem* deprehendisset . Et certe is Remex aut non ut alii homines , constructus , aut non sanissimus fuerit , necesse est ; nam si nostra structura ferret , ut bilis in ventriculum immissa , non modo non vomitum & nauseam , sed sine ullo detrimento , *promtiorem potius chylosin induceret* , sapientissimus hominum Conditor non in ejus tantum , sed in omnium hominum ventriculum bilis meatum perduxisset .

53 Verum sunt alia quæ Provocator cl. videre se , negat . „ Certe inquit , „ non video , quibus *contrariis* Bohnii „ *rationibus satisfecisse* expediret ante„ quam *bilem sensiles intestinorum tunicas ad dejectionem proritare enunciasset* . „ At *probi Lectores* , ad
quos subinde , quasi aut ego , aut ipsi 1049
nihil viderent , fidenter satis provocare non dubitat , non modo quænam sint istæ Bohnii rationes, *viderint* , sed etiam

[1] De corp. hum. fabr. l. 5. c. 8.

tam eo in loco esse *viderint*, ut vel ipsius Provocatoris oculos effugere nullo modo potuerint. Ut enim Bohnii (1) verba quæ ex 17. Progymn. exscribit, prætermittamus, quanquam illa non ad *eundem vellicandi modum* pertinent qui videlicet ab acrimonia bilis fit, sed ad eum qui fit a copia; atque illa tantum verba, quæ ex XI. Progymn. affert, in hujus calce quæramus: *Neque bili ejusmodi acrimonia subest, per quam magis tunicam intestinorum nerveam quam cystis suæ propriam irritare queat*; profecto quæ inter alia verba, scripta ea sint, non videre non poterimus. Sunt autem hæc; quæ tametsi iis etiam quæ supra a nobis pro Cabrolio, Galeno, Vesalio scripta sunt, adversari videantur, tamen in præsentia examinari non oportet, quando Provocator ipse irritantem illam in bile acrimoniam agnoscit, quam Bohnius sic negat: *Ita ut non opus sit stimulum a bile hujusque acrimonia petere, eandemque ideo clysterem naturalem appellare: quatenus quicquid hæc scybalis commodius eliminandis forsan confert, illorum visciditatem corrigendo ac solvendo præstat. Neque bili ejusmodi acrimonia subest, per quam magis tunicam intestinorum nerveam, quam cystis suæ propriam, irritare queat: cum quamvis linguæ degustantis, ratione amaroris, notabilem sui perceptionem imprimat, minime tamen ideo tali acrimonia vel ejusmodi particulis gaudeat, quæ tactus sensoria afficiant, atque stimulent; præprimis cum fæculentias intestinorum secundum naturam se habentes, nunquam acres & vellicantes, sed vel insipidas, vel subdulces deprehendere liceat*. Et
1057 post hæc Provocator audebit aliis, ut vide-
1060 bimus, imputare, quod *Scriptorum auctoritates mancas afferant*, ipsisque *a vero alienum sensum imponant!* Negat Bohnius hoc toto loco, eam bili acrimoniam inesse qua vel intestina, vel suam irritare vesiculam possit, & rationes cur id neget, producit. Provocator autem ex hoc ipso loco pauca dumtaxat verba ab aliis divellit, quæ sic divulsa sibi utcunque favere videantur; reliqua ubi prorsus contraria non modo omittit, verum etiam reperire se posse, negat. „ Vir gravissimus, inquit, hoc est „ Bohnius, mecum est, qui sane non „ majorem bilis in intestino, quam in „ cysti, *irritantem acrimoniam* inquiro. „ Neque alias *contrarias rationes* per „ Bohnii Opera reperire contingit.„

54 Hoc igitur æque verum est, ac quod subjicitur: „ Sed illud verbum „ *acore suo* non est neque *latinum*, neque „ *medicum*, instat Censor cl. „ Scripserat cl. Provocator, bilem *sensiles intestinorum tunicas proritare ad dejectionem acore suo*. Quæ verba cum neque
me fides mea mutare sineret, neque ipsa, 56
& quod consequitur, quid mihi vellem, plane intelligere Lectores possent, ad illa, fideliter exscripta, hæc continuo adscribere coactus sum (2): *sic enim, quasi bilis acida esset, contra non Latinorum modo, sed & Medicorum consuetudinem ejus acrimoniam vocare solet*. Liquet igitur, me neque usque adeo ineptum fuisse, ut in eo *instarem*, quod in transitu admonere satis esset, neque *acorem* sive *latinum*, sive *medicum* esse verbum, negavisse, imo secundum & Latinorum & Medicorum consuetudinem eo acidum, non acrem saporem significari indicavisse. At hoc ipsum negat cl. Provocator. *Et ego* inquit, *non esse* medicum *denego; cum plurimis medicis Auctoribus non raro usui sit*, acorem *pro* acrimonia *desumere*. Ægre omnino ferendum est, quod istos *plurimos medicos Auctores* non indicaverit, incognitos certe eruditissimis illis Viris qui *Lexicon Medicum* collegerunt, & non unis curis adauxerunt; quamquam hi fortasse aliquos eorum viderunt, sed pro *Auctoribus* in eo habendos esse, non putaverunt, in quo manifestissime errarent; improbandus enim imperitorum abusus est, doctorum *consuetudo* servanda. At enim Doctos etiam atque eruditos Medicos sic loqui potuisse, Provocator contendit. „ *Acorem*, in„ quit, non esse *latinum*, seu *gram*„ *maticum* etiam plane nego. acor „ enim

(1) Circ. Anat.

(2) Adv. III. pag. 52.

„ enim apud *Latinos*, atque *Grammaticos* non solam significat *aciditatem*, „ sed etiam & *acrimoniam*. *Conf. Calepinus* in verbo *acor* quod redditur „ italice, *acuità*, *asprezza*. „ Itaque non dubitat, se vicisse, ut qui sibi persuasit (*), Medicos qui latine scribere velint, totos *a Calepinis*, *& Nizoliis quos semper in manibus versent*, pendere. Illi vero, si quando opus est ut Lexicographos hosce consulant, tantum ipsis credunt, quantum probant, velut hac in voce, *acor*: quam etiamsi traderent, id quod non faciunt, *acrimoniam* significare; nisi tamen id certo idonei Auctoris producto loco demonstrarent, neminem qui quidem mediocriter peritus esset, impellerent ad credendum. At producunt, inquit; „ exemplum videlicet ex *Col.* lib. V. „ *ea res emendabit acorem malorum*, „ quo certe casu ridiculum, inquit, esset intelligere non quidem malorum „ (ut decet) *asperitatem*, sed potius „ stricto modo *aciditatem*. „ Sed utrum horum *ridiculum sit* intelligere, non ego, sed ipse doceat Columella. Qui cum de *Malo punico* eo in loco (1) verba faciat, *si*, inquit, *ACIDUM*, *aut minus dulcem fructum feret*, *hoc modo emendabitur*; traditaque una, itemque altera emendandi ratione, *ea res* inquit, *emendabit ACOREM malorum*. Igitur, *ridiculum esse* credere, *acorem malorum* aliud quam *acidum* eorum saporem significare, non ego, sed Columella ipse docet, ne forte *ajat perhumaniter ille* Provocator *praeclarissimus*; *sed bone Deus*, *quam demisse hac Paedagogium olent!* minime videlicet attendens, in quem hoc cadat, ignarusque sententiae, hac quoque aetate verissimae, M. Tullii (2): *non tam praeclarum esse scire latine*, *quam turpe nescire*, eum nimirum qui latina lingua vel graudia, si Diis placet, volumina scribere audeat. Non enim hic agitur de *invalescente* (3) *nostrae hujus aetatis pro latina elegantia prurigine*, de qua *tertius hic e caelo* delapsus Cato cum saeculo rixatur: *de hac* ipsum scimus undequaque sapientissimum Virum *tam dulci litteratorum Hominum mentis aegritudine non laborare*. Non de *pompa* (4) *verborum inutili*, non de *eloquentiae fuco*, non de *artificioso illo orationis genere*, non de *elocutionis lenociniis*, non de *verborum volubilitate* illa, *quae neque scienti*, *neque ignoranti unquam profuit*, non inquam, de ullo istiusmodi declamatorio, non medico ornamento agitur. Sed de re agitur sine qua *improvidis juvenum sensibus imponitur*, sine qua frustra *utiliora* illa, siqua sint, *Posterorum memoriae committuntur*, sine qua *genuina* illa *simplexque ratio Medici scriptoris non attingitur*, ut saltem de lingua latina scriptor tantum sciat, quantum satis sit ne cum negare credat, affirmet; cum affirmare, neget; ne unum cum velit, alterum omnino scribat; ne cum bilis naturalem constitutionem designare se, putet, morbosam exprimat; ne cum acrem fellis saporem indicare cupiat, acidum significet. Id si nescit cur latine scribit? imo cur latine provocat? cur provocatos, si ipsum necessario doceant, invidioso *Censorum* nomine appellitat? cur recte monentibus refregatur? Silere potius decet, vel alia, siquam forte melius calleat, lingua scribere, vel iis quorum manus persaepe in ejus ultimis scriptis omnes agnoscunt, omnia, non ita inaequaliter emendanda, augenda, interpolanda; sed a capite ad calcem rescribenda permittere, siquos tamen inposterum invenire possit, quibus pro molestissimae operae pretio illa grati animi sensa ad extremum persolvat: ipsos *nostrae hujus aetatis pro latina elegantia prurigine*, & *hac tam dulci literatorum Hominum mentis aegritudine laborare*.

55 Qui loquendi modi longe humanissimi in hujus novae Editionis nova Praefatione in nostrae aetatis scriptores Medicos jacti, illam ipsi excusationem adimunt quam mox ei loco praetendit in quo Borelli, Nuckii, Reverhorstii, aliorumque Hominum Celeberrimorum sen-

(*) Praefat. nova Hist. Hep.
(1) De Re Rust. l. 5. c. 10.
(2) De Cl. Orat.
(3) Praefat. cit. Hist. Hep.
(4) Orat. Anat. III. pag. 23.

97 sententiam *Modernorum aliqualium in-*
somnia nuncupaverat. Fatetur nam-
1050 que, *juvenilem in hac dicendi formula*
ante hos 14. *annos displosisse igniculum.*
Nunc autem post annos 14. cum mul-
to graviora jaciat; cum in eadem Præ-
fatione dictitet, *recentiores prope omnes*
Medicinæ *scriptores* ---- *ad propria au-*
ctoranda commenta, *pro innata libidine*,
Naturam *distraxisse*, *ac veluti in alios*
mores coegisse; *cum fatalem quandam*
propriæ æstimationis cupiditatem scripto-
rum animos plerumque adortam affirmet
ad famosiora venditanda commenta etiam
atque etiam accendisse; cum *in tam*
portentosa medicarum Hæresium multitu-
dinem pudere se scribat, *innumera alia*
vigilantium insomnia recensere; cum *Me-*
dicinæ præsentium in primis temporum
tenebras & infortunia ---- *jure* ---- *dele-*
re se, confirmet; cum *ad Hepatis &*
Bilis morbos ---- *a Nuperorum commen-*
tis vindicandos, *improbo satis*, *diutur-*
noque labore se convertisse, asseveret;
cum hæc, inquam, aliaque ejusdem-
modi nunc addat, credemusne, priora
illa juvenili imprudentiæ, an utraque
peculiari cuidam confidentiæ, & dica-
citati esse adscribenda? Cui certe ad-
scribo quod meos de eximiis scriptori-
bus loquendi modos cum suis *conferri*
postulet, *indeque judicari*, *uter no-*
strum impensius humanum aliquid passus
sit. Quid enim simile? *Lapsus*, il-
los, inquam, quos tertia quaque pa-
gina exprobrat, *lapsus* in *prima Classis*
Medicis, *& Anatomicis scriptoribus*
adnotavi. Num usquam *insomnia*
dixi? num, ut ipse de Bachio, &
101 Sylvio, *deliramenta*? num *ridiculas*
confabulationes? num *vaniloquia*? num
fabellas? Ego vero, nisi mite, nisi
moderatum, nisi inter homines com-
munis imbecillitatis conscios facile fe-
rendum istud *lapsuum* vocabulum exi-
stimarem; ita me Deus amet, ut quod-
cumque aliud multo libentius usurpa-
vissem: quamquam hunc eundem lo-
quendi modum is ipse, qui usque adeo
in me damnat, non ita horruit, quin
de Laurentio, ut supra vidimus, hæc
pronunciaverit: *celeber iste Anatomi-*
cus in gravem quandam confusionem CE- 1020
CIDIT; & de Verheyenio: *in ejus*
ligamenti *describenda origine* LABITUR. 887
Atenim ego *in triginta quinque*, *mor-*
tuis vero omnibus, adnotavi. Fortasse
& in pluribus, qui multa, & de uni-
versa ferme Re Anatomica scripserim;
adnotavi; nil tamen nisi *lapsus*. Quod
si *quinque* dumtaxat ac *triginta* sunt;
falsum est igitur, quod alibi *obtrusum*
est, me *Lapsus Auctoribus aliis* OM- 1011
NIBUS, uno excepto Bohnio, *com-*
munes reddidisse. Quod si *mortuorum*
tantum *lapsus* notavi; consulto feci,
cum Eruditi cujusdam inter Gallos scri-
ptoris documentum non ignorarem, quod
utinam alii animadvertissent: sic *tolli*
suspicionem quandam invidiæ, *nec lo-*
cum esse secretæ cuidam audaciæ, *quæ*
sæpius alterum alteri ex numero viven-
tium opponit. Atenim *lapsus* adnotavi
ducentos sexaginta sex (ut sedulitati cl.
Provocatoris credamus, qui summam
omnium anxie subduxit) in *prima Classis*
Medicis, *& Anatomicis scriptoribus*, ex
iis vero *signate centum & unum in*
solo famigeratissimo, *accuratissimoque*
Verheyenio. Mirum videlicet quod
non in scriptore quoque infimi subsel-
lii adnotaverim, qui non alia nisi illa
multo honestissima, utilissimaque cau-
sa id fecerim, quam de Verheyenio
præsertim loquens proposui [1], *ne*
propter Viri alioqui de Re Anatomi-
ca præclare meriti auctoritatem Junio-
res deciperentur: quod ferme spectavit
etiam laudatissimus Heisterus qui ejus-
dem Auctoris lapsus, neque in transi-
tu, sed ex instituto, in longa, ac
perutili Præfatione bene multos colle-
git. Neque enim mirum est, quod
Viro qui de tota Anatomica Facultate
duo justa Volumina scripserit, non
pauci quidem errores exciderint, sed
non tot denique, aut tanti, quot,
quantosve parvo in libello *Hepaticæ*
dumtaxat *Historiæ* cl. Provocator admi-
sit. Quod si hunc *clarissimum* nihilo-
minus voco; quanto magis potero
Verheyenium vocare, & *singulari ho-*
minem

[1] Adv. V. pag. 5.

minem diligentia, si non in cunctis, quod mortalium nemini datum est, at in plerisque, & quidem libenter, dicere, præsertim cum eo me honore senex ipse, & in primis clarus, adolescentem adhuc, neque ita multis notum, affecerit, quo tot alios fama, atque ætate majores non est dignatus, ut plura ex meis I. *Adversariis* sumpta, & aliquando satis prolixa loca descripta in suis adeo celebratis Operibus proponeret, eaque, & me non minus quam alios, me longe majores, solebat, probaret. Quæ cum ita sint, meisque in *Adversariis* potissimum IV. Animad. 19. & hæc Verheyenii erga me agendi ratio, & mea vicissim *Illustris* ejus *Anatomici* honorifica commemoratio omnibus occurrant, constet autem, me neque in I. neque in cæteris *Adversariis* ullius qui viveret, lapsus nominatim, nisi provocasset, adnotavisse; profecto ita abnorme, imo ridiculum est quod a Provocatore nonnulli dicuntur dixisse, ut quamvis hos, siqui sunt, qui id se dixisse faterentur, diserte nominasset, vix tamen sperare potuisset, ut sanus aliquis crederet, id a sanis hominibus dictum esse. Itaque neque eos nominavit, & credere se, negavit; id tamen pessimo exemplo scripsit. Nam væ ipsi si nos eodem animo essemus, neque id imitari turpe nobis duceremus. Quid enim proclivius est, quam, nullo producto auctore, illud in aliquem dictum esse, dicere, quod te credere quidem neges, sed interim dicas? præsertim si de abditis ipsis hominum cogitationibus loqui audeas. Cur ipse in Amicum, atque adeo paulo ante laudatum Anellium scripsit? Cur in nos, non minus Amicos, neque minus laudatos, repente stilum distrinxit? Quam in partem accipi voluit ambiguum illud Malpighii, atque adeo Bononiensium omnium Doctorum laudationis genus: *Famigeratissimus apud Nationes omnes DOCTOR BONONIENSIS?* Sexcenta sunt in quibus ipsum larga manu pari exemplo ulcisci possemus. Sed in hoc uno malumus vinci, & cogitationibus omissis, ad facta redire. Meum igitur unum, maximum, novum, & ante hoc tempus inauditum crimen est, quod tot ante me Viri etiam modestissimi, non sine bonorum assensione, veteri consuetudine, institutoque admiserunt, ut Majorum, quos nemo facile me unquam magis observavit, & coluit, siqua forte essent errata in quæ inter scribendum necessario incurrerem, hæc, officio erga Tirones adductus, & veri, ac publicæ utilitatis studio permotus, sic adnotarem, ut *lapsus*, hoc est communis humanitatis inevitabilia quædam indicia, esse dicerem, atque hos tamen in viventium nemine, nisi si quis forte me provocasset, nominatim retegerem. Ille vero qui hoc mihi crimini dat, & sæpe adeo, hac inculcata accusatione, prope capitalis facinoris loco ponit, ut ipse adversus Majores sese gesserit, supra diximus.

Nil pepercit. non puduisse verberare homines senes! (1)

Non *lapsus* ille, siqua graviora ipsorum errata credidit, nisi forte semel, aut iterum, vocare ausus est. Nimis hanc inhumanam, atque immodestam esse vocem, duxit. Mitioribus usus est. *Fabellas*, *ridiculas confabulationes*, *vaniloquia*, *deliramenta* appellavit. Et quoniam nobis multorum adnotatos *lapsus* objecit; perpaucos ipse dumtaxat redarguere ausus est. Ita- 7
que, nemine excepto, *inania veterum commenta* dixit, & ne Viventibus fortasse parcere crederemus, *Recentiores*, inquit, *nostri turpissima potius ignorantia obcæcari malunt*. Igitur tan- 174
tum interest inter hoc ejus crimen, & meum, ut ego id quod feci, iterum quotiescumque publica requiret utilitas, me profitear esse facturum; hanc enim, omni remota injuria, & contumelia, secutus sum: ipse vero quod fecit, *damnet*, ac merito quidem; nihil enim Lectoribus prosunt quæ ipsi vehementer obsunt, jactæ in immeritos contumeliæ: quas tamen si penitus

[1] Terent. Adelph.

damnasset; in nova Editione omnes, una excepta, non reliquisset, neque alias insuper illas addidisset de quibus Supra dictum est, aut alias dicetur.

Atque ut intelligi melius possit, quantum inter ejus, meumque factum, non ego, aut ipse, sed Gravissimi, Doctissimique Viri discrimen agnoscant; cum contumeliosas quibus ipse usus est, reprehensiones qui probet, inveniri possit nemo; contra meum, quod ipse unus improbat, *lapsus* nobilium scriptorum modeste adnotandi institutum, sapientissimi, etiam apud exteros, Homines diserte laudarunt. Sic qui Lipsiæ Celeberrimi Viri *Acta Eruditorum* conscribunt, me *optime de publico mereri pergere*, pronuntiarunt (1), *quodquamplurimos M. lapsus in quinque Adversariis Anatomicis palam facere tali constituerim ratione, ut data occasione, laudanda non minus una probarem, ac aliorum etiam Errores notarem*. Sic Eximius Anatomicus Heisterus (2) mea Adversaria quibus errores *indicantur, atque emendantur*, censet, *in incrementum anatomes, utilitatemque publicam* esse instituta, quia videlicet *ita anatomen a multis erroribus, qui tam in M. quam Verheyeno, alisque adhuc occurrunt, liberatum iri*, certus confidit.

1051 56 Quod reliquum est; ut recte Provocator facit, quod *Ingeniosissimi* illius *Viri publicæ æstimationi se pariter subscribit*, qui vel post editam *Historiam Hepaticam*, quæ sententiæ *insomnia* in hac dicta fuerant, eas nihilominus secutus est; ita extra chorum, ut solet, saltat, cum a me *nitide ostendi, atque demonstrari* postulat, quæ a me nunquam sunt affirmata. Utrum *in intestinorum cavitatem*, quod ipse verbo negaverat, *hient venæ meseraicæ*, a Præcl. Mangeto *in medio relictum esse*, scripsi (3). Num ergo relictum non est, cum denique hic fassus sit: *ex hisce tamen omnibus se non concludere, omnem prorsus chylo in eas venas denegari transitum?* Cl. vero Brunnerum *experimento plane demonstratum id censuisse*, addidi (4). Num forte non censuit, qui *Rem* hanc *plane demonstrare experimentum*, scripsit? Hæc sane ita se habere; & vana esse effugia a Provocatore quæsita, illi omnes intelligent, qui utriusque Auctoris indicata alias (5) a nobis loca tota perspexerint.

57 Absoluta hic esset istius nimis longæ Animadversionis confutatio, nisi qui suum a nobis scribendi ordinem toties inversum esse, queritur, a calce nostræ Animadversionis 24. ad ejusdem caput repente transiret. In quo postquam fassus est, plura esse quibus nunc satisfacere ne conatur quidem, & hæc tamen *singula*, & *similia alia* (neque enim ad omnia respondet quæ objecimus) 1052
ad suam se jactavit *Anatomicam Universalem Historiam discutienda* servare, nobis *specimen* non invidet *binum* suæ illius futuræ *discussionis*, atque adeo suæ illius *Universalis Historiæ*. Videamus, quæso, *specimen* primum. Vias 93
omnes lacteas, absente chylo, *solum a salivis pancreaticis, & proprie dictis* percurri, & pervias servari, affirmaverat. Ego vero admonui, sic ipsum, *non modo succi qui a ventriculi, & intestinorum tubulis, & glandulis destillans, tenuiorem sui partem immittere in lactea vasa potest, oblivisci; sed tot lymphatica vasa quæ in chyli receptaculum, ductumque thoraicum lympham invehunt, ignorare prorsus videri*. Attendamus insigne *discussionis* specimen. Succi ventriculi, & intestinorum si illi vere sunt, & si hi aliqua ex parte subtiliores sunt, *salivales*, inquit, *sunt*. Nimirum ut objectæ culpam declinet oblivionis, in aliam incurrit; obliviscitur namque, se ibi non nisi de *salivis pancreaticis, & proprie dictis* sermonem habuisse. De vasis autem lymphaticis hæc respondet: *quasi quod succi, qui a lymphaticis vasis in chyli excipulum, atque thoracicum ductum importantur, valerent retrogredi, atque ex his partibus in implen-*

da

[1] Suppl. Tom. 7. Sect. 5. [2] Compend. Anat. Præf.
[3] Adv. III. pag. 52. [4] Ibid. [5] Ibid. in marg.

da lactea primi, & secundi generis — descendere. Novum hunc nihil obstantibus valvulis mechanismum obiter Lectores expendant: Imo novum hoc potius responsionis expendent genus; quasi vero hic illud ageretur, quod ne in mentem quidem venire cuiquam poterat hoc tempore, an lympha a chyli receptaculo, ductuque thoracico relabi retrorsum queat, cum illud agatur, an quando inter omnes constat, lympham in id receptaculum, eumque ductum comportari, hæ duæ inter lacteas præcipuæ viæ a salivis dumtaxat, absente chylo, percurrantur, perviæque serventur; ut scribi sine ulla dubitatione potuerit: *in chyli absentia vias has omnes lacteas*; scilicet non modo *lactea duplicis generis prædicta*, verum etiam prædictas pariter *glandulas lumbares, ductumque thoracicum; limpido solum liquore, hujusmodi videlicet salivari subtiliori turgidulas se se offerre visui*. Ita se habet *specimen* pri-
92 mum. Attendamus alterum. *Primum & ultimum chylificationis instrumentum in ore, ventriculo, & intestinis salivam* pronunciaverat. Hæc adscripsi: *oblitus videlicet, ut nunc alia prætermittam, virium aeris quem deglutimus una cum cibis, atque adeo cum saliva ipsa, fortasse ad ejus particulas implicandas, & ad ventriculum secum rapiendas visciditate quadam donata*.

Quæ quidem sicut eo pertinent, ut intelligatur, non esse igitur unicum chylificationis instrumentum salivam sine ulla hæsitatione statuendam; ita illuc vicissim nullo modo trahi possunt, quo Provocator *obtrudit* asserens a me „ maximum condi *chylificationis instru-* „ *mentum* „ *in viribus aeris, quem deglutimus una cum cibis & cæt.* Tantum enim aeri *quem deglutimus*, hoc est, in nobis, tribui postulo quantum decet, non quantum ipsi *obtrudere* commodum est, perinde ac si aerem aut salivæ ipsi præferrem, aut in omni animantium genere idem prorsus præstare contenderem; quanquam in piscibus ad quos connititur id quod de nobis dixi, transferre, haud omnino aerem desiderari qui cum saliva in eorum pluribus misceatur, ii non ignorant, qui sciunt, quo in loco biare natatoria ipsorum vesica soleat. Itaque ex binis hisce exemplis quæ speciminis loco selecta proposuit, quid de cæteris responsionibus habendum sit quas in sua illa *Universali Historia* proponet, jam nunc omnes poterunt existimare.

58 Neque XVII. Animadversio ab iis quas hactenus *explosimus*, discrepat; ut ex hac quoque, etiam silentibus nobis, proclive omnibus sit judicare, quinam *rebus omnibus contradicendi partes complexus, — contra ipsam verita-* 1056 *tem remis velisque contendere insudet*.

Nam quæritur primum cl. Provocator, *plerumque* me suæ *Historiæ membra in centones divellere*. De qua qui- 1057 dem injusta querimonia cum supra vidimus, tum mox videbimus. Ipse vero interea; ut solet sui præsentis, non primi, atque ideo neque nostri ordinis rationem habere; ab locis quæ sunt in Animadversione nostra XXIV. retrorsum labitur ad locum qui est in XXIII. De me autem queritur quod ad examinandum locum qui ex ordine sequebatur de Glissoniana Venæ Portæ Capsula, producam, & conferam alterum locum qui de eadem præcesserat; quasi vero scriptoris inconstantia, nisi pluribus collatis locis, posset convinci, aut quicunque ejus rei causa idem necessario facere coguntur, ordinem invertere, & scripta in centones divellere dicerentur. In illo igitur altero loco, in quo ejus partes fuerant exacte nobis, quantum ipse nosset, eam Capsulam describendi, hæc, haud plura verba conscripserat: *Indumentum hoc commune, ex tunica hepatis a peritoneo oriunda prognatum, primus detexit laudatus Vir* Glissonius; *Capsulamque ideo communem hepatis vocavit; quam rete musculari compositam volunt Moderniores aliqui*. Ipse autem, qui certe *ex tunica hepatis a peritoneo oriunda prognatam* affirmavit, de hoc *rete musculari* quid docuit? Affirmavit? an negavit? Ne unum quidem addidit *verbulum*. Qua tandem igitur 1058

ego *industria* usus sum, cum ejus loci sententiam proferens, scripsi (1): „ „ Capsulam Glissonianam supra in de„ scriptione *ex tunica hepatis* a *perito-* „ *næo oriunda prognatam* statuerat, vix „ addens: *rete musculari compositam* „ *volunt Moderniores aliqui?* „ Et tamen contendere non veretur: „ repel„ lendo jam igitur illud *vix*; quod „ multa quidem industria fuit a cl. „ Censore in hunc textum intrusum, „ jam plane (in eo loco) se dicere, „ capsulam hujusmodi esse musculari „ rete compositam, *ut volunt moder-* „ *niores aliqui*, quo pacto alios can„ dide excludat, qui revera istud non „ *volunt*. „ Verum enimvero num illud *vix* ego *in textum intrusi*, qui imo de industria ab ejus verbis certo discrimine separavi? Num plus ipse dixerat, quam ego retuli? Num saltem signum ullum ibi dederat, a se *Moderniores* illos *aliquos* probari, qui alibi, ut vidimus, scripsit: *quantum ferunt modernorum aliqualium insomnia?* Utrius igitur nostrum in hæc Lectoribus obtrudendo *multa* est *industria?* Mea certe non est, qui rem ut erat ita reliqui. Illius potius est, qui contra id quod in Præfatione affirmavit, in hac nova Editione minime veritus est, suis illis verbis hæc con-
27 tinuo attexere: *Imo legitimum musculum*, & quæ, prioribus plura, sequuntur. Nam cum priora, id quod ego argui, non ita bene cum altero loco convenirent, in quo cum ad usus ventum esset, bilem in hepate exprimi, jam sine ulla hæsitatione affirmabat non solum *per naturalem membranarum* glandulas cingentium *contractionem*, sed & per *superadditam insuper capsulæ Glissonianæ immediate adjacentis & advolutæ, quæ secundum accuratiorum indagines verus est musculus;* nunc isto novo facto; secundum mea, quantumvis dissimulet, monita; peropportuno additamento, minus jam ista ambo loca, si iterum conferantur, videbuntur inter se dissidere. Longe enim aliud est, Capsulam *ex tunica hepatis a peritonæo oriunda prognatam RETE MUSCULARI COMPOSITAM velle Moderniores aliquos:* & Capsulam ipsam, *secundum accuratiorum indagines*, *VERUM*, sive *LEGITIMUM MUSCULUM* pronunciari, imo quasi id supra satis constitutum jam esset, poni, atque assumi.

Nam si hæc duo apud Anatomicos idem essent, *legitimum* esse *musculum*, & *rete musculari componi*, ut modo incautis vellet *obtrudere*; quid igitur opus erat, ut prioribus illis verbis *rete musculari compositum*, hæc in nova Editione adderet, *imo legitimum musculum?* Non est igitur amplius ut speret, se cuiquam posse *obtrudere* querimoniam illam alteram de me suam, quasi *arte factas contradictiones* in ipso redarguerem, qui quam parum sibi ipse constaret, isto additamento patefecit.

Post hæc, opinor, jam *bene intelliget*, quid mihi voluerim, cum ipsi qui in descriptione Capsulæ hanc *ex tunica* quidem *a peritonæo oriunda prognatam* statuerat, *rete* autem *musculari componi*, nedum *legitimum* esse *musculum*, non statuerat, non convenisse indicavi, ut cum ad usus ventum esset, repente pro *vero musculo* eandem acciperet. Neque enim illud unquam mihi venit in mentem ut contenderem, peritonæi productionem fieri in progressu musculosam non posse: quanquam si tam ineptus fuissem ut id contenderem, haud satis scio, an ipse eo quod producit, exemplo me convincere valeret. Nam „ „ cremasteres ipsos musculos ab i-
„ pso peritonæo esse *oriundos*, *pro-* 1059
„ *gnatos*, *productos*, nemo, inquit, „ est qui in dubium revocet. „ Quid ergo? Ipsi qui *in anatomicis dissectioni-*
bus, *atque anatomicorum librorum le-* 1019
ctionibus jam prope consenuit, nondum accidit; ut quod ego sæpius vidi, observaret, Cremasteres ab inferiore ipsorum Abdominis Musculorum parte pronasci? neque ut videret; Falloppium (2) Vesalii descriptionem, ut canibus, non hominibus convenientem, propterea

[1] Adv. III. pag. 48.

[2] Inst. Anat.

ea arguere, quod Cremasteres enasci a peritonæo, docuisset; neque vero ut animadverteret, hos a Peritonæo non deduxisse Vidium (1), non Spigelium (2); non Riolanum (3), non Veslingium (4), non Highmorum (5), non Marchettum (6), non Th. Bartholinum (7), non Diemerbroeckium (8), non Blasium (9), non Graafium (10), non Dionisium (11), non Munnickium (12), non Verheyenium (13), non Fantonum (14), non Boerhaavium (15), non Cowperum (16), non Heisterum (17), non Teichmeyerum (18), non Santorinum (19), non alios tum veteres, tum recentiores, quorum omnium avide congestis auctoritatibus bene multas, ut solet, Provocator paginas impleret; Ego autem cui valde dispar mos in scribendo, & propositum est, satis superque esse, credo, hos qui longe aliud docent nominavisse, ut ab omnibus, num *nemo sit qui in dubium id revocet*, intelligatur. Quoniam autem Provocator cl. Capsulam *secundum accuratiorum indagines* verum esse musculum, in proposito altero loco pronunciaverat, negavi ego *secundum accuratiorum indagines* id pronunciare potuisse, nisi Cowperum eximium illum, & diligentissimum Anatomicum, qui aperte dissensit, ab *accuratiorum* numero expungere auderet. Ille vero hoc loco facillimam sibi esse responsionem, putat, propterea quia cum ego Cowperum *in plurimos*, quod ipse ait, *gravissimosque errores* lapsum esse, judicaverim, sibi quoque ipsi licere credit me *imitari*, & hac in re Cowperum lapsum dicere. Verum non sentit, aliud hic agi, videlicet non an Cowperus hic lapsus sit, de quo post videbimus, sed num ab *Accuratiorum* numero Anatomicorum sit expungendus; neque enim ob perpaucissimos (si cum pluribus variisque illius scriptis, ac cum multorum longe plurimis erroribus conferantur) & facile in tanto Viro excusandos lapsus, *Accuratioris*, imo neque *Accuratissimi* Professoris nomen debet amittere. Sic Hippocrates (20) *ego*, inquit, *etiam eum medicum vehementer laudarim, qui parum delinquat*. Sic Horatius (21)

Vitiis nemo sine nascitur; Optimus ille est
Qui minimis urgetur.

Itaque non modo alibi, ac multo sæpius, magnis Cowperum laudibus sum prosecutus, sed iis ipsis in locis in quibus ob eas quas supra exposui, causas, nonnulla notare coactus sum in quibus Cowperus aliquid humani passus videtur; semel, atque iterum (22) (id quod cl. Provocator omittit) illum *accuratissimum alioqui*, eaque ipsa in parte *in multis laudem promeritum* diserte censui; tantum a vero abest id quod obtrudere his, *multa quidem industria*, conscriptis verbis conatur, ut *ad propriam firmandam sententiam ibi loci (ut mihi commodum erat) istum scriptorem inter* accuratiores *Anatomicos habendum esse videar jubere, & alibi spississimorum* lapsuum *notam eidem inuram*.

59 Eâdem, ne quid gravius dicam, industria obtruditur, me scripsisse, *Bellinum non demonstrasse Glissonianam capsulam esse muscularem*. Mea verba hæc sunt, multum hic, infraque attendenda (23): „ *quasi* illud revera, ut tu, „ Mangete, adnotas, Bellinus *demon*„ *strasset*; quod, ut de me sileam, cer„ te

[1] De Anat. l. 4. c. 10. [2] De hum. corp. fabr. l. 4. c. 12.
[3] Anthropogr. l. 5. c. 36. [4] Synt. Anat. c. 6.
[5] Corp. hum. Disqu. l. 2. P. 4. c. 3. [6] Anat. c. 6.
[7] Anat quart renov. l. 1. c. 22. [8] Anat l. 1. c. 22.
[9] Comment. in Vesling. locum cit. [10] De Viror. Organ.
[11] L'Anatom. de l'homme Demonstr. 4. [12] Anat. nov.
[13] Anat. corp. hum. l.1. tr. 2. c. 21. [14] Anat. corp. hum. Dis. 8.
[15] Inst. Med. n 641. [16] Myot. Ref. chap. 2.
[17] Comp Anat. n 343. [18] Elem. Antropol. c.31. [19] Obs. Anat. c. 9.
[20] De Vet. med. [21] Serm. l. 1. S. 3. [22] Adv. II. pag. 31, 43.
[23] Adv. III. pag. 48.

„ te Doctissimo Fantono non videtur. „

Quid aliis non videatur, ajo; quid mihi, *sileo*; & erit qui *obtrudat*, me illud dixisse quod silui! & is qui *a vero alienum hujusmodi sensum* mihi *imponit*, hic clamabit tamen, me *a vero alienum sensum prudentissimo* Fantono *imponere*! Num igitur Gravissi-
1060 mus, & Perspicacissimus Vir Fantonus (1) ex propriis super Capsula cum meditationibus, tum observationibus hoc diserte non collegit: *Quamobrem Bellino eruditissimo assentiri non possumus, cum biliari trunco intra jecur, ejusdemque ramis advolutum esse musculum, statuit, quo directionem motus bilis firmius, atque elegantius demonstret.* Quid ergo est, illud a Bellino ut Mangetus adnotat, demonstratum, demonstratum non videri Fantono, si hoc non est? Cur hæc verba, & sensum Fantoni is omittit, qui inter suas ilias de me querimonias hanc quoque injustissimam posuit: a me *scriptorum auctoritates mancas offerri*? Atenim Fantonus *dubium se adhuc* testatur, cum paulo post subjicit: *rem hanc in humano & bubulo jecore animum esse ultro investigare*. Fateor. Sed quid hinc sequitur? Num illud dumtaxat quod Provocator ait, nihilque ad me pertinet: „ Ergo falsum est hactenus,
1061 „ *Doctissimo* revera *videri Fantono, illud Bellinum non demonstrasse*. „ An hoc quoque: Ergo verum est hactenus, *Doctissimo Fantono non videri, illud Bellinum demonstrasse*. Nam si videretur; *dubium se adhuc* non testaretur, neque in animo haberet hanc rem ulterius investigare. Utriusque hujus consequentiæ vim, & discrimen qui attenderit, is intelliget, quomodo in prima alienus a vero sensus, imo aliena verba *suaviter* mihi *imposita* sint, atque ideo in quem cadat illa altera querimonia, quod *acutissimi ingenii modis, & lusibus controversia ineatur*.

Non igitur ego *mancam* Doctissimi Fantoni auctoritatem produxi, qui nihil dixi quod non quantumvis etiam dubitanti conveniat. Provocator autem cl. num *mancam* non attulit, qui primum apertissima illa de Bellino, quo de agebatur, verba omisit, cum alia quædam in quibus eadem sententia narratur, non impugnatur, protulerit? qui deinde siluit, quid de Needhamii, supra a se prorsus non omissa, opinione Fantonus dixerit: siluit, Fantonum *nunquam non fuisse arbitratum*, hanc capsulam ab aliis *diversam vix esse* quæ ad munienda magis, quam comprimenda vasa, ut ratione, atque observatione ostendit, videntur esse factæ: siluit, Fantonum *cum diligentius in homine* rem examinaret, *observavisse*, *ramos aliquot venæ portæ sociari quidem ramis arteriosis, atque biliaribus, sed tenuissima vagina obduci: Triplex insuper genus hoc vasorum non perpetuo in vaginali propagine simul decurrere: Porro fasciculos fibrosos, qui forte haberi pro carneis possunt, circa portæ venæ saccum exterius conspicuum, ubi in jecoris sinu vena recipitur, ac potissimum juxta minimum jecoris lobum occurrisse*: hæc, inquam, siluit, Fantonum observavisse, quasi nihil nisi *aliquot ingeniosas meditationes*, ut ait, *exeruisset*, qui ex propositis observationibus illud deduxit, quo posito, *Bellino se assentiri posse*, apertissime negavit.

60 Quæ omnia cum ita sint; patet, 1057
in quem tandem omnes illæ querimoniæ jure ac merito recidant quod scripta *in centones divellantur*, quod *scriptorum auctoritates mancæ offerantur*, quod *declamationibus, arte factis contradictionibus, Scommatibus, aliisque similibus acutissimi ingenii modis, & lusibus controversia ineatur*. Quæ sane querimoniæ a me erant eo gravius ferendæ quod prima earum origo ex iis extitit, quæ sub initium hujus Animadversionis a cl. Provocatore de me non ita obscure dicta notavi: quasi ego *rebus omnibus* ipsius *contradicendi partes aliquando complexus, hinc hujusmodi capsulam, absque ullo musculari artificio, esse dumtaxat membranaceam dictitans, contra ipsam veritatem remis velisque contendere insudaverim*. Nam

quid

(1) Anatom. corp. hum. Diss. 6.

quid respondere possit, si universa, & singula hæc negem? Quomodo probare possit, me *omnia*, quæ ipse affirmarit, refellenda suscepisse, qui nihil unquam eorum, nisi a Præcl. Mangeto propositum esset, attingere voluissem? aut me Glissonii capsulam, *absque ullo musculari artificio*, *esse dumtaxat membranaceam* scripsisse, qui hac de re judicium non interposuerim meum? aut me (quod gravissimum & a vero alienissimum est) *contra ipsam veritatem velis remisque contendere insudavisse*, qui mearum cogitationum cognitorem unum habeam Deum? Verum ut ipsi *declamationes*, & *scommata* relinquam sua, & de Capsulæ dumtaxat structura quidquid in Animadversione hac consulto omisi, paucis expendam: primum nego, in suis ipsum Tabulis ea *demonstrasse*, ex quibus illud consequatur, ut credit, Capsulam „ idcirco *veri* ubi-„ cumque *musculi* nomine excipiendam „ esse. „ Nam ut daremus, ita rem semper se se habere, ut in ejus Tabulis; certe ipse Capsulam in ulterioribus partibus, & *ubicumque* non ostendit.

Atque ut in ulterioribus cunctis partibus id ostendi posset quod in primis illis dumtaxat, ac majoribus ostendit Tab. VIII. Fig. I. quis tamen esset qui membranam, superadditis fibris quidem carneis, sed disjectis usque adeo, atque disjunctis, hic illic præditam, *verum* propterea *musculum* esse, & *veri ubicumque musculi nomine excipiendam* jure concederet? Id si liceret, *verorum* universi corporis *Musculorum*, catalogus mirum quantum excresceret. Deinde vero quod Auctores producit fibras carneas, vel musculosam ex parte structuram in ista membrana agnoscentes, ea in re tempus, ut solet, terit; neque enim mihi incogniti erant, aut eos aliter docuisse, unquam scripseram.

Neque ego unquam, quod meminerim, contendi, Provocatorem cl. erravisse *eo* dumtaxat *quod* vel Bellinus, vel Lancisius contrarium senserint, sed ubi vel perspicuæ rationes, vel faciles, si opus esset, anatomicæ ostensiones in promptu esse possent, eorum quoque Amplissimorum scriptorum judicio, ac testimonio usus sum, præsertim cum disputatio mihi esset (id quod Provocator nunquam attendit) non cum ipso, sed cum Præcl. Mangeto, qui Cel. Lancisii ad cl. Provocatorem Epistolam, sine ulla censura in suum Theatrum receperat. Non ego igitur *in Præclarissimorum Authorum æstimatione varius*, *aut instabilis*, sed in seligendis firmioribus eorum locis, & quæ si quis mihi forte negare vellet, possem facile resistere, non ita fortasse imprudens.

Quid enim simile? Glissonii Capsula ubicunque est verus musculus; & Ductus Cysticus oblique confluit cum Hepatico. Hoc possis facile neganti ostendere; illud non possis. Quanti autem ego Bellinum fecerim, & faciam, illud testimonio sit, quod cum multa dicere in hac re possem; malui tamen primum *silere*, neque modo quidquam præter id dicere quod satis esset. De Lancisio vero, cujus ego nomen haud minus mortui colo, quam viventis coluerim, longe alia res est. Neque enim omnes fibras carneas Glissonii capsulæ nego, &, si negarem, satis tamen Lancisio erat *musculus adjunctus*, cujus vices, quod ad jecur pertinet, proximum præstare Diaphragma fortasse posset. Hæc ego dicerem. Ille vero quocum istic cl. Provocator contendit, *metipse* quidam sane quid diceret, ignoro. Nam *ipsemet* quid sit, omnes 106 sciunt; *metipse* autem quid sit, neque ego scio, neque adhuc inveni qui nosset.

61 Animadversio XIX.; nam XVIII. nihil ad me pertinet; ad seria nos revocat. Extollit Provocator cl. *labores* tot suos, *tot tantasque ad Tironum progressus*, & *commoda contentiones*, & *studia* in secretionis causis exponendis; 107 ut magnam, si Diis placet, in nos concitet invidiam, quod *strenue horrisonoque bello* in tam præclara, tamque universo terrarum orbi utilia sua cogitata *irrumpere* ausi simus. Verum si illa tam præclara, tamque utilia erant,

quæ

quæ in prima Editione, nec primus tamen (1), proposuerat; cur in hac altera tot addit, tamque omnia confundit, & miscet, ut contra magnifica illa novæ Præfationis pollicita, non facile videam, qui *loca ab Adversariis impugnata, neque immutata literula recognesci undequaque possint*. Nulla alia, opinor, de causa nisi ut qui priore illa Editione carerent, iis minus vereretur obtrudere, me *nihil penitus*
1071 *probare adversus* ipsum, *multum adversus me ipsum probare*. Quonam id modo? *Quandoquidem*, inquit, *probare ipse nitens* „ *neque viam a corde ad* „ *jecur esse omnium longissimam*, *neque* „ *viam a corde ad renes esse omnium* „ *brevissimam & cat.* „ *gravem sub quadam FALLACIA larvatum errorem pro re certa intrudere laborat*. De se ipso putat, an de me loqui? De me, inquit. Ubinam ergo *fallacia* hæc mea? Num ego, quod ipse continuo sub quadam apertissima *fallacia* obtrudere laborat, *breviorem esse*, *aut longiorem a corde* ad hepar, aut renes *viam ab apparenti dumtaxat inter utramque partem seu ad oculum mensurabili intervallo computavi*, aut *computavisse* ipsum, dixi? Si dixi; verba proferat, locum demonstret. Ipse vero qui de non servato a me ordine toties queritur; nisi meum, imo suum priorem scribendi ordinem hoc in loco perturbasset; non prius examinare debebat ea quæ a me superiore pagina (2) scripta erant super illis verbis suis de sanguine ex quo bilis secernenda est, *per tot arcus portæ longosque meandros usque ad ejus truncum* ferendo, *& rursus ab ejus trunco per novas & longas in ipso hepate ramorum divaricationes?* At si hæc, ante, ut par erat, a me producta, ipse quoque prius produxisset; cui tandem nisi stipiti, aut trunco obtrudere se posse, sperasset, me viam illam *ab apparenti dumtaxat intervallo* inter cor, & jecur per *fallaciam* computavisse, aut ab ipso *computatam* indicavisse? Quid ergo dixi, nisi hoc (3): *Quis est qui non videat, neque viam a corde ad jecur esse omnium longissimam, neque viam a corde ad renes esse omnium brevissimam?* Num per hæc obtrudere id volui, unde aliquis *statim* diceret, *longe breviorem esse viam a corde ad hepar, quam a corde ad renes?* an hoc potius, ut via a corde ad jecur sit per *ambages*, non tamen *omnium longissimam* esse? Extendat enim, quantum ipsi libet, omnes illas *ambages*; certe nunquam nos adducet, ut secum exclamemus: *Quot ulnarum MILLIARIIS, vasa a corde ad hepar concurrentia longitudine æquiparanda?* Hoc nimirum proprium ipsius 58
est, *artificiosum*, in quod alibi (4) declamavit, *orationis genus*, *quod minima in maxima transformare posse*, *non vera in verisimilia sibi impune suasit*.

Hæc tamen *tot ulnarum milliaria* dum demonstret expectabimus; atque interea ab his *non veris*, quæ frustra *in verisimilia transformare* conatur; ad ea transibimus *minima*, quæ *in maxima* transformare allaborat.

62 Dixeram: *eodem fere a corde intervallo & tenuiora, & crassiora secerni, veluti pericardii humorem, & circumjectum cordi adipem, velut urinam, & circumjectam renibus pinguedinem, velut denique* (*nam ad salivam ipse provocarat*, hoc est novissime salivæ exemplo nixus erat) *in eodem ore & crassiorem, & tenuiorem salivam*. Quid ipse ad hæc tria exemplorum paria? Ad primum, immemor, nullam mihi secum, sed omnem cum Præst. Mangeto disputationem fuisse, qui (5) secretionem humoris pericardii non sine *folliculis glandulosis* fieri, agnovit, relictis ipse Malpighii, & Littrii observationibus, de tribus, ab his discrepantibus, cogitatis nescit plane quod amplectatur; & tamen hæc ipsa tria sibi *acceptiora* esse, dictitat. Neque 1073
tempus modo mihi est, neque voluptas unquam erit cum ipso disputandi, ut hæc

[1] Vid. Michelotti Diss. de separ. Fluid. pag. 251. & seq. [2] Adv. III. pag. 46.
[3] Ibid. pag. 47. [4] Orat. III. pag. 24.
[5] Theatr. Anat. Tom. I. pag. 183. 184.

hæc omnia possim, aut velim examinare. Sed quid si illud ipsum arripere cogitatum cui magis confidere videtur, ut quod primo loco posuit, humorem videl. pericardii *ab internis hujus foraminibus scatere cum ejusdem arteriarum, sine ullo flexuoso artificio distributarum, apicibus facile communicantibus*? Quid enim putat? Certe hoc cogitatum ostendere, multo brevius intervallum esse a corde ad fontes aquæ pericardii, quam sit a corde ad cellulas cordis adiposas. Nam ad illos, quamvis Diligentissimi Ruyschi (1) repugnet Icon, *sine ullo*, inquit, *flexuoso artificio* feruntur arteriæ; ad has autem arteriæ pertinent *in innumeros*, quod ipse ait, *gyros, & flexus dispersæ, & intortæ, hinc in intricatissimos reticulos divaricatæ*. Vides, ut *ambagibus* hic quoque indulgeat suis, si forte viam hanc in *minutissimis*, quod ipse inculcat, *capillamentis, & fixibus* arteriarum ferme delitescentem *transformare in maximam* possit, & quæ aliquot *ulnarum milliaria* longitudine adæquet. Verum si his flexibus non plus fortasse quam par est, tribuamus; isti ipsi flexus, & quidquid præterea his addit, non in sui, ut credit, sed in mei ipsius commodum cedunt. Unde enim sunt hæc flexuosa adeo capillamenta? Certe ex arteriis, ut fatetur, coronariis, quarum origo minime omnium a corde remota est. Illæ autem pericardii arteriæ, *sine ullo fluxuoso artificio* dispositæ, quarum ad hoc tempus cognita origo est, nonne sunt, ut Ruyschius (2) confirmat, vel ex mediastinis, vel ex mammariis, vel ex intercostalibus, vel ex phrenicis, quæ omnes quanto amplius quam coronariæ distent a corde nemo ignorat? Itaque suæ in iis capillamentis *ambages*, arteriarum quæ pericardio prospiciunt, longitudinem pensantes, ad illud *idem fere intervallum* a corde efficiendum pertinent, quod ipse negat, non affirmavimus. In altero autem *urinæ*, & *pinguedinis circumjecta renibus* exemplo non minus hic obliviscitur quocum mihi res foret: qua de re cum infra iterum sermo futurus sit; idcirco ad tertium exemplum transeo *crassioris*, & *tenuioris salivæ*, in quo non jam aliorum, sed sui ipsius oblitum miror. Neque enim *nostra cum venia*, sed cum sua scribere debebat, *absolute se negare* 1074 *illa crassiora liquida*, illa, inquam, *quæ a faucialibus — glandulis scaturiunt, salivas revera esse: & idcirco se glandulas cibarii tubi in salivales, & mucosas distinguere*; quando ipse non modo in prioris, sed in hujus quoque Editionis I. Parte, non tantum ut hic, 92.93 *palatinas, labiales, buccales & cæt.* sed diserte *fauciales* etiam glandulas, inter *salivares*, inter eas quæ *salivæ rivulos instillant*, sine ullo ab aliis discrimine, proponit.

63 Nescio deinde, cur quandam, quam & ipse *nimiam* esse, subsensit, de adipe digressionem instituerit; nisi forte idcirco fecit, ut ex III. ad II. Adversaria, servantissimus ipse ordinis; suarumque immemor querimoniarum, transiliens, clamitare posset, *ex duabus* 1070 *bus meis propositionibus, si utravis vera censetur, alteram esse manifeste falsam*. Nam certe nulla alia facere de causa potuit, ut continuo ostendemus, postquam de *duabus* illis *propositionibus*. Altera est: *verisimile esse censeo, — pinguedinem quoque assiduo quodam circuitu circumferri*: Altera: *Adiposæ membranæ sacculi pinguiferis globulis, quasi glandulosis acinis, referti sunt, ad quos vasa pertigunt sanguifera*. Cur igitur si vera prima est; secunda sit falsa, necesse est? Quia, ut præposita a Provocatore verba declarant, hanc esse accipiendam non dubitat secundum eorum sententiam, qui *adipem in propriis cellulis viventis animalis depositum*, censent, *veluti congelari in duriusculos, saltem non amplius fluentis, pinguedinosos globulos*. Jam missa omnia alia facio quæ meam illam Animadversionem (3) legentibus ultro ostendunt, me *globulorum* nomine

[1] Resp. ad Epist. Probl. 2. (2) Ibid. (3) 6. in Adv. II.

nil nisi subrotundas, inclusas sacculis, membraneas cellulas posse intelligere, quæ, ut sacculi glandularum lobulis, sic ipsæ lobulorum acinis respondeant.

Hoc tantum ajo : non *pinguedinosos* me, sive ex pinguedine globulos, sed certe *pinguiferos* scripsisse, ut nemo nisi qui forte credat sanguineos globulos, & sanguifera receptacula idem esse, credere me possit ; cum *globulos pinguiferos* dixi, continentem pinguedinem, non continentes cellulas significasse. Nemo, inquam, non jam eorum dico, qui *nostra hujus ætatis pro latina elegantia prurigine*, aut qui *hac tam dulci literatorum Hominum mentis ægritudine laborent*, sed eorum dico, qui hoc dumtaxat latine sciant, non esse idem *pinguedinem ferre*, & *pinguedinem esse*. Quod si quis forte id nescit ; num verum æquumque est, ut pro ejus imperitia ego plectar, & *falsum manifeste* scripsisse dicar? Nulla igitur ob id causa erat, ut ista de Adipe digressio interjiceretur. Sed nulla quoque, ut *ego admonerer*, *ut viderem an forte allucinatus non fuerim*, *adipem inter crassiores animalis humores recensens*. Nam neque contrarium satis ostenditur, neque ego illud scripsi, neque *bile ipsa crassiorem* adipem reputavi.

Hoc tantum indicavi, quod adhuc confirmo : *circumjectum cordi adipem*, *circumjectam renibus pinguedinem* præ humore pericardii, & præ urina esse *crassiora*. *Admonendus* potius est cl. Provocator, ut videat, si adeps inter *tenuiora* recensendus sit, quorsum igitur suæ illæ *ambages*, flexusque pertineant quibus via a corde ad hujus cellulas adiposas usque adeo augeatur : itemque ut videat, sive inter *crassiora*, sive inter *tenuiora* pinguedo sit recensenda, cum hæc in omni fere corporis parte, & quod consequitur in omni a corde distantia secernatur ; alterutrum inde effici, vel falsam igitur esse illam pro qua propugnat, sententiam, vel si mordicus retineri velit, in vasculis sanguiferis, pinguedinis secretioni dicatis, in singulis propemodum corporis partibus, majores, minoresve flexus esse confingendos certo ordine auctos, aut imminutos ; quo tamen maxime precario commento uti, videat an satis sibi liberum sit, qui supra quidem ejus generis vascula *ad adiposam renum tunicam* scripsit esse *flexuosissima* ; sed tamen ad 1073
cordis quoque *basim* in ejusdem generis vasculis *innumeros gyros*, & *flexus* agnovit.

64 Verum hujusmodi commenta jure ac merito *effugia* vocavi, & esse, probavi : ubi scripsi (1) : *Neque effugium variorum angulorum, & flexuum, aut varia (quam tamen Viri bene multi Doctissimi, & experientissimi, nullam agnoscunt) in sanguine fermentationis usque adeo prodesse potest, quando is sanguis qui a corde ad meatum auditorium fertur, non modo non ita longa, sed neque ita flexuosa, neque ita ad remorandum apta fertur via, ut is qui ad jecur deducitur ; & tamen ex utroque materia lenta, flava, amara separatur, imo, velut infra agnoscit, ex illo magis SPISSESCENS bilis separatur, quam ex isto, contra atque fieri de ejus sententia oporteret*. Quæ verba descripsi, ut intelligatur, quam vera sint quæ ipse dictitat : „ *Angulorum*, „ *& flexuum* habitudines *effugium* esse „ pronunciat, sed quid unquam? Cur „ neque verbulum ad hanc propositi „ *effugii* firmandam rationem adjicit? „ Illud vero quod in transitu innui adversus sanguinis fermentationem, abjicere quidem a se cuperet, scriptitans, me *forte mihi persuasisse*, *tenere se in sanguine Willisianam fermentationem*, *multo*, *ac panificio analogam*. Sed quî satis possit? qui ut alia præteream, certe in illo ipso quod examinabam, capite (2) sanguinem *cum liquoribus vinosis* diserte comparaverat, *qui spontanea solum fermentatione a mixtis impuritatibus defæcantur*. Nam etsi ab hac *defæcatione inhiberi* sanguinem, mox indicavit, *quousque motu cietur locali sensibili*; non multo post tamen scripsit, sanguinem ad hepar adventantem *ex recessu hoc notabili*, & *distantia a motus loca-*

[1] Adv. III. pag. 47. [2] Edit. l. c. 10.

localis impulsu, magis magisque indo in cursu suo tardigradum fieri, liberiusque inde, & vegetius vacantem fermentationi suæ, faciliusque inde biliosas extricantem sordes, & tanquam eructantem e plexu suo: idque *ad alias* deinde *omnes animalis secretiones* transtulit, repetens *præcipue ex majori inde aut minori in eodem devecto sanguine, depurativæ fermentationis libertate, varias hinc solutiones in sanguine, ut diversorum hinc generum liquida aut tenuiora, aut crassiora sejungantur in itinere a tota massa*. Quod legitimæ fermentationis genus etsi ex illis est quæ ab Doctissimis, & Experientissimis viris in sanguine negari, dixi, & merito quidem; neque enim sanguis tantum usquam remoratur, quantum ei rei satis sit, neque unquam ex sanguine, ut ex aliis quæ fermentationem subierint, liquidis inflammabilem spiritum elicere potuerunt; tamen si hoc quoque *effugii* genus cl. Provocatori permittamus, non facile poterit illud nobis expedire quod de bile *magis spissescente*, secretaque in meatu auditorio objeceramus. Si enim reliquæ bili scernendæ via illa ad hepar non modo longissima, verum etiam, ut addit, flexuosissima, & in qua sanguis *depurativæ fermentationi liberius vacet*, aptissima, necessaria est; quanto magis hæc omnia necessaria erunt ad spissiorem illam bilem in Auditorio meatu secernendam? Sed neque longiorem, neque magis flexuosam, neque vero magis aptam in qua sanguis fermentescat, hanc potest dicere, imo multis partibus ne tantum quidem.

Novum igitur quærit effugium, & qui jam antea in *ambages* se conjecerat, nune in *angustias* se conjicit, ex quibus evadere an possit, vehementer du-
1077 bito. *Hæc, inquit bilis potius in aure, quam in hepate secernitur, non quia longior ad illam via, magisque flexuosa sit* (vides, ut adamatam deserere cogatur sententiam) *sed quia angustior, tum angustissimis devehentium vasorum apicibus adhuc apponitur glandulosus intricatissimus tubulorum flexus*. Hæ autem veræ sunt *angustiæ*, eo confugere quod non modo ea qua accipi debet, ratione precarium sit, verum etiam multis aliis partibus in quibus tamen ejusmodi bilis non secernitur; commune. Sed nimirum angustiæ quæ in hac quidem Animadversione tam sæpe, & tantopere inculcantur, inter illa autem quæ nos ad examen vocavimus, cogitata inculcatæ non fuerant, novum, ut diximus, effugium sunt, quod aliis additum, mirificam Ideæ illius secretionis simplicitatem, & vim magis magisque patefacit, tum insuper cum aliis illis effugiis maximopere consentit; in angustissimis enim vasis aptior, ut opinor, locus est, & justum spatium in quo motus fermentationis a sanguineis particulis satis libere perfici possint, ita ut exempli causa, ea de qua dicere cœperamus, spissior bilis a sanguine separetur! Quid multis opus est? Ne ipse quidem Provocator cl. novo huic effugio satis confidit. Nam ubi *spissescentem illam ultra statum suum hepaticum bilem* meatus videl. auditorii memoravit, *non intellexi*, inquit, *bilem illam spissescentem esse in sanguine hepatica revera crassiorem*. Quid si non extaret Editio prior? in hac enim postrema multo cautius, quam fideliùs eum locum vel omisit, vel illuc transtulit, atque retrusit, ut non possim invenire. In illa autem Editione (1.) cum ostendendum proposuisset, bilem a sanguine non in hepate, sed alibi separari, *cum alium in* consistentia *induit genium, vel scilicet liquidius*, sic enim ait, vel *crassius*, postquam in renibus exemplum protulit secretionis *bilis bile hepatica ordinaria subtilioris*, continuo exemplum subjecit crassioris, illis verbis: *non minus ac spissescens ultra statum hepaticum suum; dicto valedicens colatorio*, id est hepati, *per glandulas philtratur auales meatus auditorii*.

Quæ omnia cum ita sint; & quid tunc intellexerit, & quo nunc modo evadere, quantumvis conetur, haud possit, manifesto liquet.

65 Eàdem fide mox scribit: „ In

R 2 „ hoc

[1] Pag. 40. 41.

„ hoc loco Censor cl. valde (nisi fal-
„ lor) intempestive pronunciat , *a me*
„ *ipsum ad salivam provocari* . „ Nam
neque ubi de bile auditorii meatus ,
sed antea , ut vidimus , opportune scri-
psi quod ipsum niti salivæ exemplo si-
gnificaret ; neque *me* ad salivam provo-
cari , scripsi , sed hoc prorsus modo (1) :
*velut denique (nam ad salivam ipse pro-
vocat) in eodem ore & crassiorem , & te-
nuiorem salviam* . Quamquam autem
id eadem sententia dictum est , qua sæ-
pe alia eodem modo , ut *Provocet jam
iste ad Doctissimum Bellinum ? quando ad
lotrices provocavit & cet.* ; ipse quo
jure quave injuria in certissimæ contu-
meliæ locum trahit , & ad ea non ve-
retur *intempestive* transilire quæ nun-
quam ab ipso dici oportebat , ut in
calce hujus Epistolæ demonstrabitur.
Nunc enim de isto , ut ipse vocat , *Epi-
sodio* fere tantum attingemus , quan-
tum huic loco satis sit , ut *animus* ,
1078 sicut ipse ait , *reficiatur* . Nam quod
ipse dictitat , adversus *Historiam* suam
Herculeum , & *insigne* productum esse *ar-
gumentum* , idest „ famosum illud *ceci-
„ nebant* „ non id argumenti loco , sed
Episodii , ut *reficeretur animus* , produ-
ctum est . Quod quando aliorum ,
ut ait , erratum tam mirifico ac recon-
dito artificio defendit , ut *b* pro *r* , si-
millimam nimirum litteram , irrepsisse
dicat , cum videlicet non *canebant* , ut
sit , & proximo Epigrammati subscri-
ptum *dabant* satis indicat , sed *cecine-
rant* scriptum esset ; cur , quæso , tot
alia quæ sua certe sunt , neque isto *ce-
cinebant* leviora , tueri ad eundem mo-
dum non connititur ? Sed fortasse ti-
muit , ne ipsum vicissim Typographi
aliquanto verius recriminarentur , si o-
mnem in eos culpam transferret.
Quid ergo fecit ? Multo faciliorem , at-
que breviorem defensionem excogitavit ,
ut ipse qui latine tamen scribere vellet ,
latinæ linguæ curam inter inutilia , at-
que adeo inter *mentis ægritudines* aperte
reponeret , securus judicii cum Summi
Scriptoris Fontenelii (2) censentis , *li-
benter homines inutile id dicere quod
ignorat , & hoc esse quoddam ultionis
genus* , tum vero etiam ipsius Hippo-
cratis (3) , aut ejus certe vetusti Au-
ctoris , cujus Epistolæ Hippocratis esse
creduntur : *Excellentia* , is inquit , *morbi
opinionem de se præbet propter judican-
tium imperitiam . Unusquisque enim ex
his quæ ipse non habet , judicat id quod
in alio abundat , superfluum esse* . Cu-
jus utriusque scriptoris ut sententiam
tam veram , quam inanem Provocatoris
reprehensionem esse , demonstrem ; id-
circo quod aliis ignoscerem , in hoc
uno dissimulare non possum , sed ejus
imperitiam linguæ , cujus inutilem cu-
ram dictitat , iis in quæ subinde in-
curro , prolatis exemplis patefacio.

Nunc autem ad *famosum* illud *cecine-
bant* , sive ad propositum *Episodium*
revertamur , cui quidem hic addit quod
novi *Episodii* loco esse possit . Per-
inde enim ac si vetus illud *Episodium*
in meo , imo vero etiam in suo libro
non omnibus prostaret ; miratur quo
unquam modo contigerit , ut *Viri alii
ingeniosissimi , eruditissimique* id scire ,
aut eodem postea uti , ad suos pariter
reficiendos Lectores , potuerint . Ni-
mirum hic ejus obliviscitur quod in
proverbio est : Pulchrum omnibus pla-
cere . Sed multo etiam magis obli-
viscitur primum num ipse *Viris* illis
aliis , eorumve studiis , atque dogmati-
bus ulla unquam Præfatione , ullis
unquam Thesibus insultare conatus sit ;
deinde quid illi , si sunt , ut vere sunt ,
ingeniosissimi , eruditissimique , ipsi per
se possint , novissime illos quoque tot
alia , & *herculea* quidem , atque *insi-
gnia argumenta* objecisse , ad quæ si di-
serte respondere se posse , sperasset ,
nunquam certe ad istiusmodi *Episodia*
confugisset . Atenim inter illa , ista
etiam quæ in *Adversariis* jam legeban-
tur , objecere . Scilicet vera illa et-
iam , ac partim opportuna , partim sa-
tis firma censuere . Neque vero il-
lorum dumtaxat , quantumvis ipse dis-
simulet , sed & aliorum Præstantissimo-
rum

[1] Adv. III. pag. 47.
(3) Epist. ad Dionys.
[2] Hist. de l'Acad. des Sc. 1699. Præf.

rum Virorum idem inter me, & ipsum judicium fuit. Quoties id Cel. Heisterus ostendit! quoties Præcl. Santorinus! quoties is qui de *Fistula Lacrymali* postremo scripsit, Doctiss. Platnerus, cujus hæc verba sunt: Morgagnus *vero hæc omnia* (*Bianchi inventa*) *haud immerito in dubium vocat*. --- *& hæc Bianchi inventa nos nunquam vidisse ingenue fatemur!* quoties denique illi, qui instar omnium esse possunt, Gravissimi Viri a quibus Lipsiæ *Acta Eruditorum* scribuntur, quorum ut multa alia verba prætercam, certe illa quæ huc maxime pertinent, præterire non possum (1): *Bianchi*, inquiunt, *Historia Hepatica* --- *manca*, *obscura*, *contradictoria*, *falsa*, *in celeberrimi Malpighii manes injuria & cæt. a* Morgagno *ample ostenditur*. Si igitur quæ hi jam satis indicaverant, alii postea, præter modo memoratos, Præclarissimi Viri, quorum judicium, doctrina, eloquentia satis superque omnibus spectata est, urgere voluerunt; num ego; an is potius qui erraverat, hosque lacessiverat, in causa est? (2) --- *Ego isthæc moveo*, *aut curo? non tu tuum malum æque animo feres?* Verum hæc in præsentia obscure ad ea quæ monstrat, satis sunt.

Nam *aliud est maledicere*, ut ait Tullius (3), *aliud accusare: accusatio crimen desiderat, rem ut definiat, hominem ut notet, argumento probet, teste confirmet; maledictio autem nihil habet propositi præter contumeliam*. Ubi igitur quis accusare voluerit, non maledicere; videt quid sibi, si ullo modo possit, faciendum sit; nos quomodo ejusmodi inanem, futilem, atque, ut omnia uno verbo complectamur, vel ab ipso Provocatore desertam, accusationem certissimis, ubi opus sit, documentis penitus refellamus, & confutemus; jam vidimus.

1079 66 Nunc omni misso Episodio, ad reliqua pergamus; imo vero cum Provocatore cl. qui ordinem mirifice observat, ad ea quæ, ut ante a me scripta, sic prius examinanda ab ipso fuerant, retrogradiamur. Quanquam quid dixi *a me scripta*? Alia quidem litterarum forma perinde ac si mea essent, verba exscripta video, sed pro meis non agnosco. In *Adversariis*, ut supra admonui, in primaque *Historiæ Hepat.* Editione quid ambo scripserimus, quærendum; tum vero utri nostrum *difficilius fuerit exscribere*, *quam confutare*, est judicandum. Quod si *sensa obiter duntaxat* volebat *perstringere*; primum verba aliis characteribus scribere non debebat, deinde sic totam rem enunciare: Tradideram ego in I. mea *Historiæ Hepaticæ* Editione (4) id quod in II. ab *Adversariis* monitus, ut absonum, ex parte omisi, ex parte ita discerpsi, atque interpolavi, ut amplius vix agnoscatur: tradideram, inquam, ad solvendas ab reliquo sanguine bilis particulas, utpote quæ cæteris sint magis implicitæ, multiplicata fuisse instrumenta solventia „ scilicet angulos & latera „ vasorum; ad hæc enim in conum gracilescentia, & præcipue ad angulos ex ramorum partitione resultantes allisas sanguinis particulas solvi, paulo ante docueram. Illud vero ut ostenderem, scripsi, sanguinem ex quo bilis secernenda est, non modo per vasa arteriosa, ut reliquum, ferri, sed insuper per venam portæ; ut spectata hæc „ longissima omnium via, „ ideo inferretur, ad tantos angulorum, „ & laterum vascularium occursus in, „ tanto circuitu abundanter „ allisionem illam fieri, & solutionem. In *Adversariis* autem animadversum est, hoc additamentum venæ portæ ad illud propositum nihil pertinere, propterea quia a venæ portæ radicibus ad truncum inversa illa figura est, quæ in arteriis ad allidendum ita opportuna a me dicebatur; a trunco autem ad ultimos in hepate ramos etsi illa figura restituitur; maxime tamen, ut in tota illa vena, debilis est ea vis a qua sanguis allidatur. Verum si hæc omnia sua, & mea sensa, ita perspicue, integre, fideliter proposuisset; quomodo *brevi ma-*

nu

(1) A. 1710. M. Oct. (2) Terent. Andr. (3) Pro M. Cælio.
(4) C. x. §. 3. 4.

nu potuisset nostra *refellere*, ejusmodi
videlicet responsione in qua nihil diser-
te de angulis, nihil de contracta in co-
1080 onum figura, nihil de allisione, sed de alia
prorsus re verba fiunt? vel quomodo un-
quam sperasset, alicui se *obtrusurum*, id
quod mox conatur, ab istis suis propo-
sitis sensis non ea penitus discrepare,
1081 quæ alibi, aut hic exposuit? videlicet
figuram venæ Portæ tum a radicibus
ad truncum, tum a trunco ad extremos
144 ramos ad sanguinem magis implicandum
facere: viam autem hujus sanguinis
per arterias figura sua facere ad sangui-
nem in genere solvendum, non ad sol-
vendas peculiariter bilis particulas. Nam
qui hæc contendat, potestne idem cum
de peculiari bilis separatione ageret, &
hujus causam in via sanguinis esse, tra-
deret, per illas arterias, & totam ve-
nam portæ, potestne, inquam, omni
ejus viæ longitudine descripta, & *super
alias omnes* inculcata, hæc scripsisse: *Non-
ne ideo inferes, ad tantos angulorum,
& laterum vascularium occursus in tan-
to circuitu, abundanter, & quantum
ferat exigentia illidi in radice liquido-
rum hanc massam, & in componentibus
etiam intricatioribus dissolvi, & abrum-
pi*. Nam si hæc hujusmodi illisio, &
dissolutio in Vena Portæ non est, ut
certe non est; non erat igitur cur *ex
longissima super alias omnes via* illud
esset *inferendum*: & si ea illisio, &
dissolutio quæ in arteriis est, peculiari-
ter pro bile non est, imo hujus obstat
separationi, quæ requirit ut *congeneres
particulæ a progressivo motu non distra-
ctæ veniant commodius in intimiores con-
tactus; & cohæsiones*; qui ergo debe-
bat qui peculiarem separationis bilis
causam proponeret, hanc in *multiplica-
tione instrumentorum solventium* colloca-
re, *in multiplicatione scilicet angulorum,
& laterum?* Lectores igitur qui hæc
omnia in I. de qua agebatur, Editione,
non in hac altera, de industria, quan-
quam Præfatio neget, maxime mutata,
& interpolata, quæsiverint, facile con-
stituent, uter nostrum res *confuderit*,
& quid de illis Provocatoris cl. verbis
censendum sit: *jam dubito Censorem
nostrum cl. non intellexisse, aut potius,
ut in contradictionem niteretur, finxisse
non intelligere:* quibus de verbis, aliis-
que istiusmodi quibus uti non veretur,
in extrema hac Epistola mentio fiet.

67. Nunc enim ne præteriisse omni-
no videamur id, quod ipse obtrudit,
me, quasi *magnis* mihi viderer *sufful-
tus rationibus*, objecisse; rogandus est
Lector, ut *Adversariis* inspectis, ani-
madvertat, sic a me scriptum esse (1):
*Prætereo admissam in sanguine sine ulla
dubitatione fermentationem; prætereo ad-
missam observationem notabilis in san-
guine porta præ alio venoso amaritudi-
nis, quam alii, ut Verheyenius, non
admittunt, & eorum qui admittunt, non-
nulli malunt, inde reditum bilis ex in-
testinis, quam extricationem biliosarum
particularum comprobari*. Intelligent
enim, ea a me præteriri, non objici,
ut non sit opus hic pluribus verbis tue-
ri. Intelligent, illud a me non prorsus
probari, quod ea quæ haud omnibus
certa videri possent, *sine ulla dubitatione*
admitterentur, imo ne plurium quidem
Scriptorum auctoritate confirmarentur,
quæ nunc demum ob meum hoc mo-
nitum in postrema Editione addita est.
Intelligent denique, me non unum Ve-
rheyenium negantem, ut cl. Provoca-
tor obtrudit, sed & *alios* respexisse:
respicere autem ex iis quæ supra dicta
sunt, me Verheyenium potuisse, cogno-
scent, non minus certe quam cl. Pro-
vocator potuit, Reverhorstii, cujus ali-
bi esse *intolerandos* errores dictitat, in
illarum earundem rerum altera auctori- 60
tatem sequi, in altera hanc ipsam in-
ter *insomnia* collocare. Quod si nostrum 97
alteruter hic vere *obliviscitur*; num
forte obliviscor ego, qui de bilis circui-
tu constituere nihil volui? an ipse po-
tius qui se credit *satis suis locis demon-
stravisse*, bilis circuitum inter *moderno- 97
rum insomnia* esse ponendum, *nil con-
tra circuitus leges, & animalem ma-
chinam desormius excogitari posse bilioso
hoc motu circulari, ut vel Medicinæ ini-
tiatis patet*, imo vel *per lacteorum oscil-* 98
la

(1) Adv. III. pag. 46.

la esse *dissonam*, *non possibilem*, *morbosum circulationem bilis*; cum ipse tamen in Oratione VI. (1) inter *eximia quæ in liquidis omnibus animalis partibus*, *earumque itineribus oggerere valuit modernorum solertia*; *circuitum universalem* diserte laudaverit ipsius *Bilis*, hæc etiam subjiciens: *ut sane cultiorum Medicorum neminem ad nitidos hos dies prætereat*, *nullum Humorum Hominis immotum degere*; *quemlibet a propriis fontibus circumvagum ad unam aut plures partes corrivari*; *ab hisce ad fontes restitui*, *novosque gyros aggressum*, *motuum perennitate recreari*. Quod tamen *ad expletam* attinet *bilis secretionem a sanguine etiam ante adventum suum in*
60 *hepar*, haud satis scio an quod Gladbachii verbis exponitur, *idem* alii quoque *observaverint*. Certe laudatus Th. Cornelius (2) neque ea, quod sciam, se ipsum observasse, scripsit, neque aliud scripsit, nisi *sanguinem juxta portas jecoris esse subamarum*. De hujus autem rei *veritate* & *se dubitasse* Præcl. Fantonus (3) significat, & Ampliss. Lancisium haud aliter sibi dubitationem sustulisse, quam indicando, oportere venam cavam supra jecur in vivo cane obligare, ut duas circiter post horas sanguis in vena portæ *obscure amaricans* inveniatur; ni hæc fiant (quæ num secundum naturam nostris in corporibus fiant, omnes vident) *tantam bilis quantitatem*, *quæ lingua distinguatur*, *haberi non posse*. Atenim Provocator cl. rem fortasse extra omnem dubitationis
191 aleam posuisse se, credet, *observatione Realdi Columbi qui Romæ in ipsamet vena portæ Cadaveris Sancti Ignatii tres calculos biliosos invenit*; *ut habetur ex vita ejusdem Sancti*. Verum quasi una dumtaxat haberetur, quo Auctore non addit; cum ego præcipuis inspectis quatuor quæ vel accuratius, vel certe copiosius a Petro Ribadenera, Jo. Petro Maffejo, Daniele Bartholo, & Vigilio Nolarco scriptæ sunt, in nulla tamen, istos calculos *biliosos* fuisse invenerim, neque in ipsius Columbi libris (4) alia unquam legisse meminerim, nisi hæc: *Lapides autem innumerabiles pene hisce manibus extraxi*, *inventos in renibus*, *colore vario*, *in pulmonibus*, *in jecore*, *in vena porta*, *ut tu tuis oculis vidisti*, *Jacobe Bone*, *in Venerabili Egnatio Generali Congregationis Jesu*. Quid? quod num reapse in vena Portæ fuerint, non immerito dubitari, adhuc potest. (5)? Verumtamen hæc non eo pertinent ut oppugnem quæ in Adversariis me præterire, professus sum; sed eo dumtaxat ut intelligatur, quam facile Provocator cl. quæcunque sibi favere, aut ad id de quo scribit, pertinere, credit, sine dubitatione arripiat, & sine diligenti examine pro certis, atque exploratis scribat; velut illud quod, tanquam 51
sibi ab Amicissimo, & Præstantissimo Viro Jacobo Cicognino Regio Medico, & Consiliario narratum, litteris mandavit: *innotuisse præceptori quondam suo Bononiensi Bilem artificialem naturali simillimam fabricare ex multo oleo communi cum quadam portione cineris cujusdam*, *& quodam acido*. Et tamen ego qui iisdem olim cum Doctissimo Viro Bononiæ Præceptoribus usus sum, ex illo ipso Doctore una audivi, non *ex oleo communi*, non ex *cinere*, sed ex oleoso quodam, ex acri quodam, ex acido quodam, singulis ad certum quoddam pondus commixtis, posse illud confici, id quod deposito quovis pignore contendam, nostrum quoque ex Cicognino audivisse quanquam multo aliter atque audivit; deinde edidit; quantum enim alterius vel in loquendo diligentiam, tantum alterius vel in scribendo negligentiam spectatam habeo; neque injuriam homini facio qui supra se *properanter scribere*, confessus sit. Quid? quod in iis quæ per se 924
vidit, & rebus quidem anatomicis scribendis; in iis, inquam, ipsis usque adeo negligens est, ut ingentem in Nobili Cive meo (Georgio Marchesio) Mesenterii tumorem pro tumore Omenti describat. *Similem*, inquit, *ipse descripto* 377
car-

(1) Pag. 47. (2) Prog. 6. (3) Anat. Diss. 6.
(4) De Re Anat. l. 15. (5) Vid. Epist. I. Art. 49. & 66.

carcinomatosum Omenti affectum in Nobili Foroliviensi eum cl. piæ memoriæ Valsalva Bononiæ videbam & cæt. At vero in accurata, quam Valsalvæ ipsius Præstantissimi manu exaratam habeo, ejusdem affectus descriptione hæc lego: *Ma ciò che aveva lo sconcerto, era il Mesenterio, dalla corporatura del quale tutta detta mole pendeva. Era questa coperta in tutta la parte antica del basso ventre dall'Omento, il quale erasi attenuato, ed in molti luoghi lacero. Separato l'Omento, restò alquanto più in vista il tumore, la di cui mole circondata nel miglior modo che si potè, mostrava di potere ascendere al peso di ventiinque libre:* cætera in Posthumis, in quibus apparandis nunc totus sum Valsalvæ Observationibus adjiciam. Sed quid majorem ostendere negligentiam potest, quam *Epistolicæ Dissertationi* hæc adscribere: *Taurinorum Augustæ Pri-*
138 *die Nonas Februarii* 1719; & in ea tamen de Ampliss. Lancisio jam mortuo verba facere, quem non nisi proximo insequente anno amisimus? Hoc certe iterum ad memoriam revocat Curionem illum (2) cujus M. Brutus vix credebat *tantam fuisse oblivionem in scripto præsertim, ut ne legens quidem unquam senserit* sibi aliquid, huic simile, excidisse, & *ne in scripto quidem meminerit quid paulo ante potuisset.*

68 Reliquum est; nam cætera expendimus supra; ut quid Provocator re-
1082 ponat ad ea videamus quæ a nobis animadversa sunt in illis verbis, unde *luculentam confirmationem* habere dicebat suæ de secretione sententiæ: *Brevissima omnium;* sic enim scripserat; *via est a corde ad renales glandulas; ac nullis pene flexuositatibus, angulisve præter majusculum unum, emulgenti, & Aortæ interpositum, externe divaricata, interne autem seu in visceris corpore compendiosa est, & directa, usque ad secretionis locum, ac vix in aliquot ramulos dispertita.* Primum in nova Editione *suaviter* eximit illud *omnium* ex loco ob hoc potissimum verbum a me *im-*
pugnato, contra atque in Præfatione 67
magnifice jactat. Id vero omnibus argumento esse debet, ipsum quoque ex iis quæ objecimus, & supra jam satis vidimus, errorem suum cognovisse; quanquam, ut solet, hic dictitat, *se superius & alibi contrarium satis demonstrare.* Et sane, ut flexus prædicet coronariarum arteriarum; nunquam persuaderi mihi potest, vel ipsum credere, se inventurum aliquem qui ipsi credat, eos flexus ad cellulas adiposas, (ut brevitatis studio de his tantum dicam) in ipsa cordis basi prope initium coronariarum sitas, tot tantosque esse, ut viam omnem superent, quæ ab eadem basi per Arteriæ magnæ truncum primum ascendentem, deinde deorsum inflexum ad emulgentes usque, imo ad ipsas usque *renales glandulas* intercedit.

Sed quoniam hanc *brevissimam* esse *omnium*, haud amplius contendit, verbo *omnium* dissimulanter deleto; verba reliqua nondum deleta, sed in alia, opinor, Editione delenda, qui tueatur, videamus. Hanc totam eandem viam a corde ad renales glandulas *nullis pene flexuositatibus, angulisve præter majusculum unum emulgenti, & Aortæ interpositum externe divaricatam* esse, dixerat. Ego vero primum objeci: *angulum hunc esse fere ex maximis.* Quod objectum *quid hic faciat*, se *certe* ait *non intelligere*; quasi non esset longe manifestissimum, hic facere, 1083
ut omnes intelligunt, qui angulus *sit fere ex maximis*, eum non fuisse ita extenuandum, ut *majusculus* dumtaxat diceretur. Neque vero magis intellexit (ne; ut ipse diceret; ego quoque dicam, *finxisse non intelligere*) quo pertineret id quod a me secundo loco objectum est. Objeci autem, alibi ipsum agnovisse, & scripsisse: *resistentiam eo notabilem esse in trunco Aortæ super aliam quamcunque arteriæ partem, quo arcus ejusdem canalis non longe a corde notabiliter auctus fluentium sanguineum subito, & violenter inflectit.* Ipse vero hanc tantam flexuram non modo non negat, imo ipsam, ejusque vim

(2) Vid. Cic. de Cl. Orat.

vim in *obsistendo impingentis liquidi velocitati* hoc in loco extollit: quæ omnia mirifice pro me faciunt. Cum enim hæc *in acutissimum*, ut hic ait, *angulum flexura*, cum hæc tanta *super aliam quamcunque arteriæ partem resistentia* non sint cum illo ad emulgentes angulo comparandæ; sint autem profecto in illa ipsa qua de agimus, *a corde ad renales glandulas* via; quo unquam modo ipse potuit, eandem illam viam dicere *nullis pene flexuositatibus*, *angulisve*, *præter majusculum unum*, *emulgenti*, *& Aortæ interpositum*, *externe* esse *divaricatam?*

69 Sic ea defendit quæ de ista via extra renes scripserat. Videamus, num tueatur melius quæ de eadem intra renes affirmaverat: *compendiosam* videl. *esse ac directam usque ad secretionis locum*, *ac vix in aliquot ramulos dispertitam*. Opposui omnino adversantem anatomen Malpighianam, ut a Præcl. quocum disputabam, Mangeto *infra*, quod ibidem diserte dixi, propositam. Quid Provocator? *Ego*, inquit, *fateor hæc Mangetum*, *a cl. Malpighio in Anatomico Theatro exscribere*. Satis hoc mihi est; nunquam enim cum alio disputatio mihi fuit quam cum ejusdem Theatri Cel. Auctore, qui quod ego opposui, idem ipse pro vero proponebat. Cum tamen Figuras quoque Præcellentium aliorum Virorum, ac nominatim Ruyschii; & Eustachii subjecerit, in iisque Pro-
1084 vocator cl. effugium quæriret; num sic evadat, quæso, attendamus. Primum in Cel. Ruyschii Figuris, quæ Tab. LXIV. repræsentantur dictitat, *renalium omnium in homine arteriarum tum externas*, *tum internas occurrere distributiones*: quod quidem tam a vero alienum esse, quam quod alienissimum, constat; neque enim Ruyschius in animo habuit, aut habere potuit alias iis in Figuris arterias ostendere, quam quæ in renum superficie, aut ea in sectione apparere possent. Quomodo ergo *omnes* ostendit? aut quomodo illam hic ostendere distributionem potuit, quæ ut appareret, alia dissectione opus erat; quo videlicet modo arteriæ humanos renes subeuntes, intra hos dividi primum incipiant, deinde aliis ramis obviam euntes, in arcum curventur, tum ab hoc arcu prodeuntes, in rete quoddam implicentur, & non intra lobulos, ut bene apparere hic possint, sed inter lobulos, ad renum usque superficiem excurrant. Hæc tamen distributio illa est quam Malpighius observavit, nosque objecimus. Ruyschius autem, ut de hac sibi laborandum non putavit, sic eam porro distributionem ostendere dumtaxat aggressus est, quam in arteriolis jam ad superficiem renum a Malpighio deductis, dum ulterius pergerent, animadvertit. Has Malpighius dixerat, quod & nos postremo loco objecimus, *ab extima superficie aliqualiter ad latera reflexas*, *tandem interius terminari*, *& harum speciosam sobolem immissum atramentum perbelle describere*. Huic autem descriptioni Figuræ non repugnant Ruyschii, quæ & per eam superficiem, & ab hac introrsum illas ad latera reflexas, sive serpentino incessu eleganter pergentes exprimunt; imo longæ illi, & implicitæ priori Malpighii distributioni, quam minime, ut indicavimus, tollunt, ea addunt quæ contra Provocatorem cl. vehementer pugnent, dum ob oculos ponunt, usque adeo arterias in renum superficie inflecti, ab hac introrsum sic retorqueri, & per non modicum adhuc tractum ita convolvi, ut exercitatissimus, si quis alius, in arteriolarum incessibus explorandis ipse Ruyschius, de his suis Figuris verba faciens (1) testetur, *vasa sanguinea tam mirifice hic esse contorta*, *& circumvoluta*, *ut nusquam reperire sit in toto corpore*, *ut hic Fig. 2. & 3. exhibetur*. Et tamen Provocator (qui cum hisce Experien- 1073
tissimi Viri verbis nunquam, opinor, sua illa de renum, & adiposæ eorum tunicæ vasis comparavit) quasi hæ ipsæ sibi plurimum faverent Figuræ, non dubitat scribere: in Fig. 6. (quæ eadem ac illa 3. est, ut constat etiam ex

(1) Thes. Anat. III. n. 41.

ex Prodromo Thesauri VI.) in illa, inquam, *præcipue observare esse, insignem illam a centro ad usque superficiem hujus visceris sanguineorum vasorum directionem, atque brevissimum trajectum*: quibus in verbis quid magis mirer, haud facile reperio, num peritiam in existimando, *a centro ad superficiem* eas arterias deduci, quæ manifeste, ut decrescens earum crassities quo magis ad centrum accedunt, demonstrat, a superficie ad centrum feruntur; an veri studium in affirmando contra ipsius Figuræ fidem, *insignem directionem, atque brevissimum trajectum* in illis ipsis arteriis quas cogitur mox confiteri *vermicularem illam*, hoc est usque adeo contortam, *servare habitudinem*. Quid? quod cum in ead. Theatri Tabula, Figura 4. extaret, a Ruyschio idcirco addita (quod diserte ab ipso moniti sumus, itemque a Theatro monemur) *ut reptatus vasorum, præsertim sanguineorum, luculentius quam in præcedenti Figura, videri posset;* non hanc *præcipue*, ut par erat, Provocator cl. spectari jussit, quæ dici non potest quam inflexas arteriolas monstret, & quam contortas; sed contra illam selegit in qua, ob aliam rem ostendendam, sibi primum satisfacere Ruyschius non potuerat, & in qua insuper scalptores Theatri ne tot quidem flexus, quot Ruyschius pinxerat, descripsere. Sic igitur ipsi favent hujus Figuræ. Quid autem de illa dicemus, in qua Eustachius, quantum ejus ferebant tempora, ita illam alteram de qua primo loco diximus, arteriarum distributionem a centro ad superficiem usque renis adumbravit, ut neque divisiones plures, neque dum sibi mutuo obviam eunt, arcus illos Malpighianos prætermiserit, additurus pro sua diligentia etiam reliqua, si ita injiciendo, ac vitra adhibendo, ut Malpighius fecit, ea retegere potuisset. Quæ certe omnia quicunque attenderit, atque insuper Provocatoris verba non ignoraverit, extollentis alibi (1) tanquam *nobiliorem* Eustachii *inventorum partem, vasorum renalium arcuationes & mirificos plexus*; idem non poterit alia ipsius Provocatoris verba non mirari, hic jactantis, in ea Eustachiana Figura „ non tantos *arcus*, *retia*, at„ que ad *latera flexuras* in his sangui„ ducis vasis exporrigi, sed plurimam „ a truncis ad totum visceris ambitum „ directionem, atque brevissimum iter; „ quasi vero aut *arcus* illi non ultro in oculos eam Figuram inspicientium incurrerent, qui alicubi vel tres, alius alii succedentes, cernuntur, illam *anfractuum & arcuum cumulatissimam rationem*, adeo in mesentericis arteriis 1063
inculcatam, æmulantes; aut reliqua ab iis temporibus requiri deberent quæ auxiliis ad ea retegenda opportunis destituebantur; aut rectissima, & brevissima omnino via picta esset, quam Eustachius ipse in ejusdem Figuræ explicatione in quatuor vel quinque scissam *ramos* esse, ait, *qui in multos alios rursus divisi, — vario modo dispensantur, ac invicem permixti uniuntur, & denique in tenuissimos, visumque propemodum fugientes surculos cessant*; aut tandem ibi ad superficiem revera cessarent, non per eam mirifice intorquerentur, introrsum deinde reflecterentur, atque ita inflexi, convolutique versus illam unde venerant, partem redirent, quemadmodum in iis saltem ad quas ipse modo provocaverat, Ruyschii Figuris ostenditur. Quæ omnia cum ita esse, omnes perspiciant, non est profecto opus ut doceam, quam Ruyschii, Eustachiique, a Præcl. Mangeto additæ, Figuræ illi faveant qui, ad sententiam confirmandam suam, affirmare non dubitaverat: arteriosam intra renes viam *compendiosam esse, ac directam usque ad secretionis locum, ac vix in aliquot ramulos dispertitam*.

70 Quanto autem minus conjecturis, quam observationibus fidendum est, tanto minus movere nos debet quod porro conjicere nititur ex quodam experimento, præsertim cum Mangetus (2), quocum nostra erat disputatio, con-

(1) Orat. I. pag. 18.

(2) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 400.

contraria prorsus Malpighii experimenta sine ulla dubitatione proposuerit; Thomas autem Bartholinus libro I. *Anatomes quartum renovatæ* capite 17. scribat: *flatum aut aquam immissam, per emulgentes quidem fluere, per tubulos autem (ureterum) non effluere;* sic enim Auctores, eorumque loca indicantur, non, ut ipse solet, & hic facit sic: *Bartholinus conspexit*, ut neque de quo Bartholino dicat, neque de quo Opere, aut libro, intelligas, si forte velis quæ omnino contraria ex Bartholino profert, conferre: quanquam id minus in hoc loco necessarium est, tum ob ea quæ dicta sunt, tum quia non unum esset quod posset ad contraria illa, etiam concessa, responderi.

1085 Postremo *optaret* cl. Provocator, ab iis qui forte Adversaria non legissent, credi, me nihil prorsus attulisse unde id quod jure indicavi de ipsius *in re botanica usu*, intelligi posset, cum ea tamen ipsius protulerim (1) verba,

38 quæ in nova Editione, contra ac Præfatio pollicetur, *suaviter* mutare debuerit. Multo autem magis *optaret*, se nunquam scripsisse alia, quæ usque adeo, monentibus nobis, falsa esse intellexit, ut illa amplius in ejus *Historia* invenire non possimus. In illis exemplum est, quo suam *hipothesim luculenter firmari*, prædicabat (2). *Vides*, ajebat, *lactea vascula transverse ad angulos rectos, aut rectis parum dissonos, cum fistula intestinali concurrere.*

Vidi ego, quo ipse modo deciperetur extimum videlicet primumque illorum *concursum* pro intimo atque ultimo, qui unus ad rem faciebat, perperam attendendo. Nunc autem *vellet* obtrudere, se concursum intimum ultimumque attendisse, hac spe fretus quod ego rem sub sensus non cadentem, *dissimilem* atque ipse dixit, *ostendere* non possim. Neque interim videt, ut uno se ex laqueo expediat, in alterum se, & multo quidem omnibus manifestiorem, induere. Nam si *concursum* illum intimum, ultimum, & sub sensum non cadentem intelligebat; cur igitur, *Vides* ajebat? cur *luculenter* suam eo exemplo sententiam *firmari*, pronunciabat, eo, inquam, exemplo „ secretionis, quæ cum *sensibilibus* celebretur instrumentis, genuinum & „ modum *insensibilis* secretionis, hepaticæ indigitare posset nobis? „ Non igitur illos certos angulos ad *concursum* intimum reprehendi, *quasi quod dissimiles ostendere ipse possem*; sed ob hoc ipsum quod ostendi non possint, eosdem tanquam *sensibiles*, *luculentos*, *videndosque* ab omnibus in medium, *exempli*, imo *confirmationis* causa, productos reprehendi. Quæ omnia ejus effugia cum *tam facile comprimantur*; intelligere, etiam me tacito, per se possunt *cordati*, *solidæque rei anatomicæ Cultores*, me jure meritoque in *Adversariorum* ora adscripsisse: *Commenta quædam de secretione animali, & speciatim bilis, confutantur.* Neque sane dubito, quin pari a nobis jure illud quoque adscriptum intelligant: *Hepatis commentitia structura confutatur;* qua de re infra videbimus. Interim de utraque quid censuerit Vir Celeberrimus Petrus Antonius Michelottus, cognoscere omnes poterunt qui ejus doctissimam *de Separatione Fluidorum in Corpore Animali* Dissertationem (3) inspicient.

71 Animadversionis XX. dimidium ferme perlegeram, priusquam intelligere possem, quid hæc tandem ad me pertineret. Quid enim ad me, quod 1087
cysticæ venæ non invehant, sed avehant sanguinem a folliculo fellis? Nunquam sane mihi venit in mentem ut id negarem; imo cum id agnoscerem, non facile unquam, & sic sine ulla dubitatione *decrevissem*, infra harum influxum, Venam Portæ habendam jam esse pro arteria, quod cl. Provocator sua, *ut moris est*, *potestate* decernit, eademque iis unis venis *speciale privilegium* concedit, ut in Venam Portæ, non amplius Venæ, sed Arteriæ munus gerentem, sanguinem infe-

S 2

(1) Adv. III. pag. 47. (2) Edit. I. pag. 37.
(3) pag. 225. & seq. 253. 325. & cæt.

inferant. Hoc nimirum est contra *decretum*, & *Canonem* continuo peccare, ut quidpiam admirandum, quidpiam singulare, quidpiam *non levis momenti, — quod hucusque ab Anatomicis alto fuerit silentio repositum*, videri possit inventum, quod tamen qui mutationem officii in Vena Portæ paulo altius incipere statuant, in nihilum confestim redigant, nec fortasse injuria; quid enim tanti est, ut quidquam ab naturæ consuetudine alienum potius admittamus, quam istos ambiguos fines tantillo altius constituamus; nam aut in primum fere sinus initium, aut infra hoc, in truncum ipsum Venæ Portæ, Cysticæ confluunt? Quid porro ad me illud alterum quod non minore conatu, neque paucioribus
1088 verbis agitur: *bilem ab arterioso sanguine in folliculi glandulis* non *secerni?* Quonam in loco *Adversariorum* hoc affirmavi? qui nihil de me, sed de Malpighio, & Ruyschio diserte scripsi (1): *portionem aliquam ejus bilis quæ in vesicula continetur, ab iis Glandulis prodire, existimarunt*. Quod igitur *gravem hanc*, ut vocat, *allucinationem facile delere se posse confidat*; per me licet; num vero etiam per alios, haud satis scio. Nam quod primum ait *arteriosum sanguinem ad biliariam secretionem non designari, apud cordatos omnes in confesso esse;* vereor, ne, quantum ad hanc controversiam attinet, se ipsum e numero *cordatorum* invitus expungat, qui, ut supra vidimus, docuerit, portionem quandam, & *amaræ* quidem, ac *magis spissescentis* bilis a meatus auditorii glandulis, &, quod consequitur, ex arterioso sanguine separari: qua ex re illud potius expectandum videbatur, ut argumentum peteret ad conjiciendum, non dissimilis bilis portionem a cysticis pariter glandulis ex non dissimili sanguine secerni, quæ reliquæ in folliculo bili affusa, hanc hepatica *crassiorem* quemadmodum *ut plurimum* esse, confitetur, *& amariorem* efficeret.

942 Quod autem addit, *ligatis arteriis omnibus cysticis* & cæt. vesiculam tamen *nova multaque bile scatere*, hoc vero maximam bilis partem per eas glandulas non secerni ostendit; nullam omnino portionem, non ostendit. Atenim hæ glandulæ, inquit, *mucosum illud, seu lymphatico aqueum duntaxat emungunt ab arteriarum sanguine, quod*
intimam cystis superficiem obtegere, at- 1089
que oblinire valet. Id vero est quod non dicere, & multo minus *innuere*, sed demonstrare eo magis oportet, quod a pluribus & experientissimis quidem Anatomicis minime agnoscitur. Nam Ruyschius (2); ut infra objicitur; *qualis* earum glandularum humor *sit*, *cujus saporis & consistentiæ*, negat *expiscari posse*; Santorinus (3) autem cum in nobilissima fœmina id exprimeret, quod illæ continebant, *bili prorsus simile* ait se invenisse. Ac neutrum quidem horum fugiebat ista apud multos pervulgata, & protrita earum glandularum cum iis quæ in urinaria vesica sunt, comparatio, qua tantum nititur Provocator cl., ut affirmet, *jam luce clarius, vel per solam rationem ostendi, glandulas folliculi fellei bilis secretioni nullam operam impendere*. Attamen cum istam comparationem uterque commemorarint, in hanc tamen *luce clariorem* non ivere sententiam; credo, quod neuter eorum usque adeo perspicax esse potuerit, ut *ALBIDAM illam in utriusque (BILIS., & urinæ) vesicis mucosam crustam* videret, *ALBIDAM*, inquam, illam crustam quam Provocator intra bilis cystim non dubitat ponere, cum mox agnoscat, vel quæ extra cystim sunt, proxima intestina *bile valde suffusa, atque ideo flavescentia plerumque visi*. Quod si contra bilis *acredinem* (non amplius *acorem*) mucosa intus crusta vesiculam contendit debuisse muniri; quam, quæso, mucosam crustam in exteriore facie eorundem intestinorum, *aliarumque finitimarum partium* contra istas bilis injurias opponet? quas quidem non cunctos pariter timere, ex verbis constat Gravissimi Bohnii, supra etiam

(1) Adv. III. pag. 65.
(2) Resp. ad Epist. Probl. V.
(3) Obs. Anat. c. 9 n. 11.

etiam ad XVI. Animadversionem productis: *quamvis linguæ degustantis, ratione amaroris, notabilem sui perceptionem imprimat* bilis; *minime tamen ideo tali acrimonia, vel ejusmodi particulis gaudet, quæ tactus sensoria afficiant, atque stimulent*. Postremo etsi *majores & crebriores per totum hepaticum ductum*, quam in folliculo, *glandulas hujusmodi* esse, confirmat; non tamen hinc sequitur, contra Malpighianam (1) conjecturam bilem ab ipsis non separari; nihil enim quod hoc prohibeat, profert; imo potius sequitur, non *illud duntaxat* (ut dicit, sed non demonstrat) *mucilagineum linimentum* secerni. Cur enim plus linimenti, ubi a minus amara, neque ita immorante bile, minus incommodi timendum esset? Certe ipse paulo ante scripserat, *in urinaria vesica --- subsidens lotium, suosque idcirco commodius aculeos exerens, majus etiam ad excipuli faciem munimentum*, quam in ureteribus, *depostulare*. Quæ omnia cum ita sint; haud satis videre me, fateor, cur in Viros tot Præstantissimos, qui in contraria sententia sunt, *juvenilem* etiam hac ætate *displodat igniculum*, hac interrogatione longum suum concludendo
1090 sermonem: *cur tam insulse, tantoque Tironum præjudicio quis adhuc pronunciaret, in glandulis fundi folliculi fellei bilem, non illam necessariam mucilaginem, secerni?*

72 Sed hæc alii viderint: ego ad ea jam transeo quæ ad me pertinent, vel ut melius dicam, quæ ad me pertinere, usque adeo cl. Provocator existimat, ut hæc fidenter quasi in summas me coegisset angustias, subjiciat: *Ex his quæ nos hactenus discussimus, perpendat*, inquit, *paulisper, si lubet, divinetque candidus, doctusque Lector, quonam itinere bilem in felleum humanum folliculum importare valeat Censor noster cl.* Mihi vero inanis hæc divinandi in re apertissima solicitudo consimillima videtur comicæ illius solicitudinis, & admirationis quam in Demiphone, opinor, expressit Terentius (2).

— quid mihi dicent, aut quam causam reperient?

Demiror, ad quæ Geta hæc continuo reponit:

— atqui repperi jam. aliud cura.

Quis enim Lectorum est, non jam dico *doctus*, sed qui dumtaxat latine sciat, qui jam non norit quod supra etiam ad Animadversionem XIII. ostensum est, *gravissime hallucinari* Provocatorem cl., non dubitantem, me in Advers. III. Animad. 25. *denegare, bilem ex hepatico ductu per cysticum in folliculum descendere*, cum id tantum scripserim (3). Recentiores „ bilem ab hepate ad intestinum descendentem *pene totam* divertere in cystim ita *indubitabile*, ut „ ipse postea dicit, non existimare. „ Longe enim aliud est, negare, esse *indubitabile*, quidquid bilis ab hepate versus intestinum descendit, id *pene totum* in cystim digredi; & *denegare bilem ex hepatico ductu per cysticum in folliculum descendere*. Itaque tempus, chartas & *atramentum consumpsit*, & perdidit, qui hæc non intelligens, magno hactenus conatu annisus est *refugium illud* (sic enim putat) & *asylum* ad cystis glandulas mihi præcludere, quasi *oratorio*, cujus ipse optimus artifex, & judex est, *stylo* illud a me unquam esset petitum, aut si esset, omnino id ipse jam præstitisset quod jactat: *Jam igitur biliaris cysticarum glandularum secretionis commentum (ex quolibet hoc* 1092
fautore proficiscatur, & quælibet sit fautorum Auctoritas, qua niti Censor cl. studet) satis superque explosimus.
Io triumphe! de quo alii, ut diximus, viderint, quemadmodum & de isto alio, qui continuo canitur, at de quo Viro? de Experientissimo, Diligentissimo, Celeberrimo Sene, & Professore Ruyschio: *hoc jam de titulo*, inquit, *figura Ruyschii nullo pacto æquiparanda* 1084
est cum mea. Supra autem, postquam renalium sanguiferorum vasorum Icones Eustachii, & Ruyschii perpenderat, nonne pariter hæc adscripserat: *Ex quibus quidem omnibus, donec in universali nostra Anatomica Historia genuinam tena-*

(1) De Lien. c. 6. (2) Phorm. (3) Adv. III. pag. 52.

renalium sanguineorum canalium distributionem aperire aliquando studeamus, satis abunde liquet & cæt.

73 Sed quorsum hæc de eo potissimum Auctore cujus ex Figuris *plurima*, & in iis quædam difficiliora, etiamsi non fassus esset, ipsum transtulisse internosceremus ad suam illam maximam exornandam? Nimirum quia ego scripseram (1): *Ex* ea Cystis *Figura*, *ejusque Explicatione intelligere omnes posse, de iis glandulis, quas olim Malpighius in suilla, & ovilla vesicula observaverat, quid Ruyschio videatur.* Verum quid necesse erat istam Figuram usque adeo abjicere atque contemnere; quando ex ea, qualitercunque in ea glandulæ ostendantur, semper tamen intelligitur, quales ipsæ visæ Ruyschio sint, certeque visum huic esse id quod ego visum esse contendebam, illas glandulas esse ponendas. Hæc enim continuo subjiciebam: *Nimirum ab summis duobus hisce Anatomicis* (Malpighio, & Ruyschio) *vel aliud agentibus, ex glandulæ jam olim fuerant luculenter propositæ, de quibus Historiæ Hepaticæ Auctor in prolixo, & eâ inscriptione ornato opere vix obiter fecit mentionem, & iis quidem verbis, ut cum utrum ipse admittat, ignores, tum illud certe satis intelligas quod addit: „ Bilem per „ hasce glandulas secerni, ridicula est „ aliquorum confabulatio.* „ Quid ipse ad hæc? Meam fidem haud obscure in dubium vocare non veretur: „ Vide„ rit, inquit, ingenuus Lector, „ an ipse *in prolixo meo Hepaticæ Historiæ opere vix obiter* de his glandulis *mentionem fecerim, & iis quidem verbis, ut, utrum admittam ignores.* Faciamus igitur quod ipsum facere ad me convincendum oportebat, neque *tædeat sua ipsa super hac re verba omnia hic exscribere.* Num alia in prima Editione sunt quam hæc, quæ & in hac nova retinuit illic, ubi de cystis tunicis ser-
101 monem habet? *Quî* (moderniores) *quartam* (tunicam) *addunt, inter nerveam, & muscularem collocant; eamque glandulosam vocant, glandulis scilicet numerosissimis obsitam, per quas muccosum illud transcoletur, intimam inde hujus bursulæ faciem totam investiens. Bilem per hasce glandulas secerni, ridicula est aliquorum confabulatio.*

Ipse vero qui hanc *ridiculam* esse *confabulationem* pronunciat, de his glandulis utrum sint, quales, & quantæ sint, & quid vere agant, ipse, inquam, ibi quid censet? Quid addit de suo, unde intelligamus, num *modernioribus* illis has ponentibus, & muci secernendi officium assignantibus, adstipuletur, an repugnet? quid, inquam, addit? Ne verbum quidem. Sed *de hisce omnibus*, aliisque *ulteriora non afferre se*, dicit, *prout largissime ab anatomes Historicis VENDITATA; ideoque hic supervacanea.* Itaque sermone omisso, in quem obiter inciderat, de harum glandularum *existentiâ*, & officio, protinus ad tunicas de quibus loqui inceperat, redit. Quid igitur aliud est *vix obiter de his glandulis mentionem facere, & iis quidem verbis ut utrum admittantur, ignores*, si hoc non est? Contra, Malpighius, & Ruyschius non in prolixa aliqua Hepatica Historia, sed aliud agentes, ille videlicet in Exercitatione de Liene (2), hic in Figura, & Explicatione, subjectis Responsioni ad Epistolam Problematicam V. in qua plura, & varia a Frenzio quæruntur, eas jam olim glandulas luculenter proposuerant. Quid ad hæc? *In Explicatione*, inquit, *illius. Figuræ Ruyschius nullam prorsus biliaris in his glandulis secretionis mentionem instituit.* De hoc postea videbimus; nunc illud primum agitur, an iis quas nos conjunctas objecimus, *Figura ejusque Explicatione* eas glandulas Ruyschius luculenter proposuerit. De ipsis ita, ut par est, conjunctis silet.

De Malpighio vero quid reponit? Illud primum *ab ingenuo Lectore* videndum dicit, *an satis a Malpighio* ibi *probatum sit* „ *portionem aliquam ejus* „ *bilis, quæ in vesiculâ continetur, ab* „ *hujus glandulis prodire:* „ Ita eadem semper chorda oberramus. Non

hoc

(1) Ibid. pag. 64.

(2) cap. cit. 6.

hoc, inquam, primo hoc loco agitur; sed an Malpighius eas glandulas luculenter proposuerit. Verum ne illud quidem sibi videndum *ingenuus Lector* cognoscit, an *satis a Malpighio probatum sit*; neque enim unquam id dixi, sed hoc dumtaxat (1): Malpighium *portionem aliquam ejus bilis quae in vesicula continetur, ab iis glandulis prodire, existimavisse, ex ejus de Liene Dissertatione satis constare*. Quid ergo videndam rem *suaviter* mutat? Cur hoc existimavisse Malpighium, ex ea Dissertatione satis constare, non probat? nisi forte id credit, ibi se probare, ubi addit: „ hinc demum modestus Auctor
1093 „ *vix tantum probabilia* adducere fate- „ tur. „ quo in loco vere ego possum dicere, quod immerito ipse alibi scripsit
1058 „ illud *vix* multa quidem industria fuis- „ se a nostro cl. *Provocatore* in hunc „ textum intrusum. „ Nam Malpighius ibi quoque, ut solebat, ea *modestia*, quam omnes laudare video, paucos imitari, quae existimabat ipse, ut *probabilia* proposuit; non tamen ut *VIX TANTUM probabilia*, quarum duas priores voces etsi, ut Malpighii, alia litterarum forma scriptas conspicio, apud ipsum tamen in toto eo loco non invenio; imo haec diserte, & asseverantius quam soleret, scripta invenio: *Altera portio constitutiva bilis, crassiuscula tamen, NISI VERIUS DICERE VELIMUS alteram bilis speciem, ex his, quae post diutinos labores deprehendi in suilla, & ovilla vesica probabiliter evomitur a minimis glandulis miliaribus per tunicam biliariae vesicae dispersis, ad quam arteriae desinunt*.

74 Atenim experimenta, inquit a Malpighio producta id *non probant; — sed solum aperiunt, hepaticam bilem in folliculum translatam, ibidemque stabulantem longaeque morae potitam, novis inductis internis motibus, aqueis evaporatis substantiis, atque asperioribus exaltatis particulis, ex dilutiori (ut fuerat in hepaticis ductibus) pallidiori, ac suaviori crassiorem, colore saturatiorem, amariorem, atque acriorem evadere, quod quidem ab omnibus admittitur. Imo* . . . . . Sed alia non est opus exscribere, tum ne in multo longiorem divertamus sermonem, quaerentes, num is qui improbat, satis ipse perceperit, cur illa a Malpighio eo in loco addantur; tum quia neque illa, neque ista quae exscripsimus, ad controversiam nostram faciunt, quae minime illa est, an jure id Malpighius existimaverit, sed haec dumtaxat, an id existimaverit. Cur igitur ista exscripsimus? Ut sic in transitu conferri possent cum aliis quibusdam quae idem Provocator cl. supra scripserat: videlicet se *in juvenis mulieris; febri acutâ denatae cadavere bilem cysticam — tum* 942
multo tenuem, seu hepatica non crassiorem deprehendisse; tum nullo modo amaram, imo ad quendam dulcorem dispositam, hepaticâ interim satis amaricante bile. Breviori autem *forsitan folliculari morae fuisse hoc phaenomenon imputandum*. Nimirum ipse qui illationes Malpighii improbat, non intelligit, *breviorem* in folliculo *moram*, ne amarior bilis hepatica evadat, praestare forsitan posse; sed ex *satis amaricante* ut *nullo modo amara, imo ad quendam dulcorem disposita evadat*, facere non posse. Quid ergo praestitisset dicere? Non *breviorem* dumtaxat *moram*, sed commixtionem fortasse cum multo ex illo suo *lymphatico-aqueo* glandularum cystis humore, vi morbi minus mucoso reddito, in ejus *phaenomeni* causa fuisse. Sic aliquid saltem commentus esset quod cum aliis suis, qualia haec cumque sint, placitis magis cohaereret. Sed ad graviora, & in viam redeamus. Neque, inquit, Malpighius, *ut Ruyschius per suam figuram instituit, memoratas glandulas in homine, sed in suilla, & ovilla vesica fellea duntaxat proponit; ut ideo falsum sit* „ *ab summis duobus hisce Anatomicis, vel aliud agentibus, eas (seu easdem) glandulas jam olim fuisse luculenter propositas*. „ Tandem aliquando objecit aliquid, quod si minus ad rem faceret, at saltem facere videretur. Videretur, inquam, nam cum diserte ipso-

(1) Adv. III. pag. 65.

ipsemet dixerim (1) eas glandulas *Malpighium in suilla, & ovilla vesicula observavisse*; quo nunquam modo suspicari poteram, fore, qui *obtruderet*, me ab ambobus illis Anatomicis *easdem* glandulas dixisse propositas. *Eas*, inquit, *seu easdem*. Ego vero multo potiori jure, quam ipse alibi illa *ista ipsa*, affirmare possum „ bina hæc ver-
923 „ bula *seu easdem* ab *ipso Viro* hic lo-
„ ci creata esse, & verbulo *eas* ad cen-
„ suræ locum superaddita: & ut super
„ hoc *seu easdem* tota objectionis ratio
„ sita est, ita hoc idem *seu easdem* in
„ illa mea *Animadversione* me ponere,
„ neque per somnium cogitavisse, ut
„ videre est. „ Quod si pro *eas* nihilominus velit ipse *easdem* accipere; non *easdem* humanas, sed *easdem* cysticas intelligat, quas si alii, vel in bestiis dumtaxat cognitas, aliud agentes, proposuerunt, quanto magis in homine jam notas, ipse diserte agnoscere, & proponere debuisset, qui *Historiam Hepaticam* perscribebat.

75 Illud sequitur multum me *aberrare a vero, putantem Sylvii sectatores asserere, Bilem per cysticas glandulas secerni*. Verum me id *putasse*, mea certe scripta non ostendunt. Scripserat cl. Provocator, quod supra vidimus:
101 *Bilem per hasce glandulas secerni, ridicula est aliquorum confabulatio*. Adscripsi ego (2), *Qui humanissimus* (ne vero nomine appellarem, quod gravius tulisset, quam nihilominus hoc ferre videatur (*Qui humanissimus*, inquam, *loquendi modus quam gratus sit futurus, haud scio, non modo Sylvii sectatoribus, de quo fortasse ille intellexit, verum etiam æquis æstimatoribus Malpighii & Ruyschii, quibus illa eadem verba non satis cavent*. Quid igitur assererent *Sylvii sectatores*, non dixi, imo vero ne quid Sylvius quidem: hoc dixi, ipsum *de Sylvio fortasse intellexisse*; id autem dixi, propterea quod non multis post illum *loquendi modum* interjectis versibus hæc subjici, animadverti: *Quod autem in membranarum* Cystis *porositatibus machina sedeat* (*ut supra*) *secretoria bilis a sanguine* — *nonne sunt vaniloquia, homini cæterum venerando jam superius commemorato imparia? fabellæ, inquam, & cæt.?* Scilicet cum illud *ut supra* cum primo illo *loquendi modo* conferrem, hos autem alteros consimillimos *loquendi modos*, ut libri ora diserte significabat, erga *Sylvium* adhiberi cognoscerem, Provocatorem quem non nimis sane diligentem esse in iis legendis Auctoribus quos redargueret, sciebam, *de Sylvio fortasse* in priore quoque loco *intellexisse*, visus sum mihi haud injuria posse suspicari. Nunc ille negat; ego mihi gratulor, non affirmavisse, sed *fortasse*, ut videbatur, dixisse; ipsi profecto non gratulor, qui fateatur necesse est, non in eundem dumtaxat, ut ego suspicabar, Sylvium, sed & in Sylvium, & in alios præterea Celeberrimos Doctores istiusmodi *loquendi modis* insurgere se voluisse.

Et sane tunc ipse animadverti, priorem *loquendi*, qui plures respiceret, *modum* Malpighio, & Ruyschio *non satis cavere, ut qui licet a Sylvii opinione* (quam sine Doctore jam satis noram) *longissime abierint, portionem tamen aliquam ejus bilis quæ in vesicula continetur*, non a quibuscumque hujus poris, sed *ab iis*, de quibus ibi mentio erat, *glandulis prodire, existimarunt, ut ex Adnotatione* a Præcl. Mangeto *exhibita, & Malpighiana de Liene Dissertatione satis constat*.

Nunc ipse de Malpighio ne conatur quidem; neque enim ullo modo posset; negare; Ruyschio autem videri vellet *satis cavisse*. Utinam posset; nam certe non minus dignus erat, quem observaret, nedum cui ab istiusmodi loquendi modis omnino caveret. Quo magis ægre fero, in eum me locum esse adductum ut connivere, quod mallem, & continuo credere non liceat, nisi ipse videri velim sine ulla prorsus ratione quæ paulo ante retuli, verba scripsisse. Atque ut intelligere omnes possint, me invitum in hoc loco versari; conjecturas duas, quæ ipsi excusationis loco sunt, quamvis facillime pos-

(1) Ibid. pag. 64. (2) Ibid. pag. 65.

possem, non excutiam, non urgebo, non extorquebo: illud tantum dicam, Viros Gravissimos, & in Auctorum sensibus intelligendis, siqui alii, Exercitatissimos, *Actorum Eruditorum*, quæ Lipsiæ eduntur, Scriptores (1) cum non hæc, aut illa Cel. Ruyschii verba seorsum spectata, sed omnia quæ Mangetus in illa Adnotatione etiam profert, conjuncta, ut par est, quid demum significent, pro eorum nunquam satis laudando instituto paucis referrent, hæc scripsisse: *Explicationem viæ, qua bilis ad vesiculam felleam descendat, jungit, eamque appellat cum celeberrimo Bohnio ductum cysticum, glandulas tunicæ interioris vesiculæ EIDEM SCOPO INSERVIENTES adjiciens, quas in collo plures, circa fundum rariores delineatas exhibet.*

76 Verum, seposito Cel. Ruyschio, ad Provocatorem cl. redeamus hæc subjicientem: „ An autem *structuram intimæ* „ superficiei vesiculæ, imo & meatus „ cystici, ductuumque hepatici, & „ communis, ne memoraverim quidem, „ qui legerint, judices sint. „ Hæc ego omnia negavi, atque iterum nego. Ipse qui contra ad Lectores provocat, cur loca non indicat in quibus ea memoraverit? Sæpius, etiam ubi nihil opus est, qua in *Parte*, quo in *Capite*, quo in §. aliquid scripserit, magna nobis sedulitate inculcat. Cur hic illud facit quod iis fere in rebus ipsum facere animadverti, quas se scripsisse, aut sic, ut contendit, scripsisse, probare non potest, ut neque §., neque *Caput*, neque adeo *Partem* unquam significet? Quid ergo est? siqui sunt qui illud possint facere, quod nos tunc fecimus, ut universum *Historiæ Hepaticæ* librum perlegant, sed primæ Editionis (sensit enim in nova apparanda, quam nos vera diceremus; & quam necessaria requireremus, ideoque saltem in calce multa quæ omiserat, aut vix attigerat, supplere conatus est) si qui igitur illud possint facere, & quæ de structura nos in *Adversariis*, diximus, attendentes, hanc in toto eo libro perquisiverint; iis confirmo, me nondum scire ubi sint ipsam inventuri. Sed quoniam is labor multo gravior est, quam ut multi subire velint; conjecturam faciant ex eo quod continuo subjicitur; & longe facilius expediri potest. Pari enim fiducia ad eosdem provocat qui legerint, ut „ hi insuper judicent, an *Aliæ hujus Tabulæ* (seu memoratæ LXIII. Theatr. Anat.) *Figuræ discrepent ab Historia Hepatica* sive *disquisitionibus*, ut ipse ait, sive *commentis*, ut a me probatum est. Et quamvis ego cum *alias Figuras* dixi (2), non de omnibus aliis dixerim, sed de iis tantum, de quibus *supra indicatum erat*; tantos ipse sibi spiritus sumit, ut omnes inspici velit, & cum suis placitis comparari. Morem, quando ita vult, geramus.

77 Ex I. Figura quædam assumit, cætera omittit. Inter ea quæ assumit, nihil est de quo controversum sit, nisi *interni hepatis lobelli*, de quibus, ut a Malpighio *in medium adductis*, cum mentionem injecisset, mox censuerat, 28
Malpighium *nil in hepate innovasse præter novi vocabuli introductionem*: & tamen hic eos lobulos, ut veros a Figura repræsentatos, *apprime cum sua Historia convenire*, dictitat. Omittit interea ostensas in eadem Figura Malpighianas subrotundas glandulas, & *fibrosam*, ac *membranaceam* lobulorum *connexionem*, quarum hanc nescio, ubinam in sua *Historia* memoraverit, illas contempsisse, vel ex iis quæ modo dicta sunt, omnes sciunt. II. Figura, inquit, *Apicum Portæ Venæ, & Cavæ anastomoses, nobis sane acceptissimas, repræsentat*. Imo Auctor Figuræ Bidloous diserte monet (id quod Mangetus in Explicatione non omisit) illas venas *mutua anastomosi nunquam jungi*; ut constet, reprehendendos esse Scalptores qui uno aut altero forte in loco erraverunt. Videtur enim Bidloous hanc Figuram apparavisse, ut intelligeremus, minutos ramusculos earum Venarum neque jungi inter se, neque (id quod Provocatori maxime adver-

(1) A. 1697. M. Jan. (2) Adv. III. pag. 65.

fum universa Figura indicat) decussari. III. Figura quantum ipsi adversetur, satis supra ad Animad. XV. indicavimus. De IV. etiam Figura quid habendum sit, ex iis quæ ad Animadverf. IX. adnotavimus, satis liquet. Nam; ut omittamus, quid de ea summus Anatomicus Ruyschius, aliique, ibi laudati, censuerint; nihil profecto, nisi *Radices Cysticas*; ut Bidloi, Auctoris Figuræ, verbis utar; ostendit *per Hepatis corpus dispersas*; *earumque truncum majusculum*, quæ certe nunquam omnino negavi; communicationem vero ipsarum cum ductu hepatico; de qua præcipuum dubium erat, nullo modo ostendit; ut non intelligam quo jure cl. Provocator scribat: Hæc IV. Figura *ductus nostros hepaticysticos*, *& cysti-hepaticos melius, atque optabilius exhibere, atque firmare non posset*; Hoc enim si verum esset; nihil erat causæ cur Tabulam suam V. excogitaret; cum ad hanc Bidloi Figuram, qua nihil ad id, *melius, atque optabilius*, rejicere Lectores posset. VII. Figura (V. enim, & VI. desiderantur) *internam superficiem fellei folliculi a nobis in Tab. VII. expositam*, *apprime*, inquit, *dilucidat*. Melius dixisset *emendat*, ut alibi indicabo. (*) Hic enim satis est animadvertere, ipsum *suaviter*, quod deinceps quoque facit, transilire ab *Historia Hepatica* prima Editione, de qua dumtaxat eo tempore loqui poteram, ad Tabulas, novæ huic Editioni nuper adjunctas, de quibus tunc lis esse non poterat. Dixisse igitur debebat, non *in Tab. sed in Historia* expositam. Sed in hac, ut ex supra dictis colligitur cum eam structuram ne memoraverit quidem; idcirco neque illud ipse potest nunc dicere; & nos intelligere debemus, quantum igitur hæc Figura quæ illam in Vesicula & tribus bilis canalibus diligenter exponit; ab ea Historia discrepet in qua istæ horum omnium structuræ, tanquam in rerum natura non essent, omnino prætermittuntur. VIII. inquit, Figura
1095 *arteriarum & lymphæ ductuum per fel-*
leam humanam vesiculam distributiones depingens ea confirmat, quæ nos in Tab. II. & III. de his vasis delineavimus, & in Historia descripsimus. Ecce iterum Tabulæ de quibus sermo tunc esse non poterat, in medium proferuntur, quibuscum tamen num prorsus consentiant quæ in VIII. hac Figura ab Diligentissimo Ruyschio pinguntur, vasorum incessus, divisiones, & ulteriores præsertim, aut aliunde etiam accedentium arteriarum propagationes, omnes qui conferent, satis intelligent.

Sed quoniam hæc in *Historia* quoque *descripsisse* se, dicit; sed quo in loco; non dicit; scire licet in primæ quidem Editionis descriptionibus hæc nusquam a nobis quæ ad arterias has pertinent, inveniri; quæ vero ad lymphæ ductus, cum sua ipsa Tabula III. non satis congruere. Atque ut hæc omittamus, illud certe non est omittendum, ipsum interea silere; quam iis quæ scripserat, adversetur in VIII. Figura *Ductus Cy-* 1095
sticus tortuosus. In IX. quoque Figura extra chorum saltat, dum hæc ait *luculenter confirmari ea quæ sane suis in Tabulis exprimit*; quasi vero aut ego de his loqui possem eo tempore, aut non potuisset ipse ex ea Figura quædam in suas transferre, aut demum quæ transtulit, ea diligenter transtulisset. Cui rei exemplo sit illud unum; quod vere in sua quoque *Historia* scripserat: videlicet *lymphaticorum vasorum in suspensorio hepatis ligamento distributio, atque reptatus*. Scripserat enim id quod & pingere voluit, *per suspensorium ligamentum ire ea vasa usque ad glandulas lumbares*. Reverhorstius autem cujus nos Figuram objecimus, non eo versus ire contendit, ut ad IV. Animadversionem docuimus. Ecce vero Incomparabilis Anatomicus Ruyschius, qui in hac Figura IX. repentia per suspensorium ligamentum vasa lymphatica non versus lumbares glandulas euntia (quod Provocator) sed versus Diaphragma (quod Reverhorstius) depingit. Quid officere magis Provocatoris rebus poterat? & tamen

(*) Vid. Epist. I. Art. 52.

tamen has ait per hanc ipsam Figuram *luculenter confirmari*! Sed quem Iconismum sibi fatebitur officere, si vel X. Figuram *rebus suis non officere*, contendit? Quid vero? *rebus* igitur *suis non officit Colli Vesicæ, ut & Ductus Cystici reptatus serpentinus*? Quid magis posset adversari? At hoc, inquit, *a nobis inter rariora superius repositum est*. Id videlicet, quod Figuræ Auctor Experientissimus Frid. Ruyschius in ipsius Explicatione, *in plurimis Vesiculis Felleis humanis locum habere*, testatur; Utri magis credendum sit, non est hic ambigendi locus. Satis est instituto huic nostro, hanc Tabulæ LXIII. Figuram, ejusque Explicationem tam *discrepare* ab Historia Hepatica, quam quod maxime.

78 Figuræ autem *XI. XII. XIII. & XIV. quæ quidem tum arteriosa ac lymphatica vasa per hepatis tunicam reptantia, tum Portæ, & Cavæ per humanum, & vitulinum hepar ramificationes exporrigunt; nostras denuo tabulas, confirmant*, inquit, *& amplectuntur*. Ad Tabulas *denuo* provocat suas; quas me tædet sæpius dicere locum in mea illa disputatione nullum habere potuisse. Quid? quod ab ipsis ejus Tabulis Figuræ hæ omnes, nedum ab *Historia Hepatica*, plurimum *discrepant*. XI. enim Figura primum lymphatica vasa (ut numerum mittam quem tamen minime omittendum censet; urgetque Figurarum harum Auctor Ruyschius (1)) longe alio ordine ostendit atque cl. Provocator pinxit, & quendam fasciculum eorum imum, longe aliud iter affectantem, quam quod lymphæ ductibus hujus faciei hepatis in
21 descriptione assignavit. Deinde *arteriolas ex Arteria Hepatica oriundas, & per* hepatis *membranam reptantes* plurimas hæc Figura commonstrat, quarum nullam in eadem membrana aut Provocatoris Tabulæ ostendunt, aut *Historia* describit, imo hæc (id quod a nobis (2) per hanc ipsam Figuram, nostramque observationem reprehensum est) illius Arteriæ *diramationes universas in vasa solum hepatis*, & per *solas* horum *tunicas* deduci, inculcat. Reliquis autem Figuris tribus quid cum *Historia Hepatica*, aut etiam cum hujus Tabulis commune sit, videre non possum. Nam cum illæ singulæ singula, & prorsus divisa vasa demonstrent; *confirmare* certe non possunt decussationes illas quas *Historia* comminiscitur, cumque omnes summo artificio confertissimos ramusculos minimos commonstrent, quod, quæso, in *Historiæ* Tabulis sanguiferum vas est, nisi forte ex Ruyschio descriptum, quod pari cura, atque elegantia expressum sit? Quis porro crederet, *Historiæ Hepaticæ* favere Figuram quoque XV. quæ *portionem hepatis hydropici, per morbum vesiculosi facti, depingit*? Quidni? In disputationem ejus loci, & temporis meam; quasi aut ibi aliud quam naturales structuras spectarem, aut quæ nuper addita sunt, tunc redarguere potuissem, trahitur II. atque adeo, si superis placet, III. insuper novissima ejusdem *Historiæ* Pars, & de *morbis hepatis ab obstructione progenitis* mentio inducitur. At quanto congruentius erat perpendere, hepar *ab obstructione* sic *vesiculosum factum*, magnum indicium præbere earum quas negabat *Historia*, Malpighii glandularum; quas restitans materia dilatando patefecerit? XVI. Figura illa Verheyenii est, quæ tametsi adeo a scalptoribus depravata sit, tamen ut *Historia* illi adhuc repugnet, satis superque ad IX. Animadversionem indicatum est. In Figura denique ex eodem Auctore XVII. illuc cl. Provocator relabitur, ut ad Tabulas provocet suas. *Si*, inquit, *vel primo intuitu, cum prima nostra hujus Tabula VIII. conferatur, quid aliud concors magis, & veritati unanimiter accedens deprehendi posset*? Attamen ne *primo* quidem *intuitu* tanta ista *concordia* deprehenditur. Ubi enim in Verheyenii Figura sunt; ut alia omittam; aut sinus iste Ductus Hepatici, aut tot, talesque istæ fibræ, & glandulæ quæ in Capsula a Provocatoris Figura osten-

26 (line beside "prehensum est")

(1) Resp. ad Epist. Probl. V.

(2) Adv. III. pag. 39.

duntur? aut contra ubi in hac est tortuosus ille Cystici Ductus incessus; qui etsi multo minus quam in aliis istius Verheyenii Figuræ Editionibus, in Theatro repræsentatur, non prorsus tamen omitti videtur? Quod si etiam Figura hæc cum illa Provocatoris Figura undequaque conveniret; num convenit pariter cum ea, quam ad ductus cystici, hepaticique confluxum *Hepatica* nobis describebat *Historia*? Angulos certe illos quam manifestissime repræsentat, de quibus alibi dictum est, a parte jecoris acutum, obtusum a parte intestinorum.

79 Quæ omnia cum ita sint, ac nulla prorsus de tot LXIII. Tabulæ, Figura inveniatur, quæ cum *Hepatica Historia* consentiat; tamenne clamabit Provocator cl. „ Ubinam ergo sitæ sunt „ Figuræ illæ hujus Tabulæ, quæ *dis-*
1096 „ *crepant ab Hepaticæ Historia com-* „ *mentis?* „ aut quasi nullæ ejusmodi in hac Tabula omnino essent, in ea quæ proxime præcedit, fortasse quærendas esse, dictitabit? in qua *utinam pro faustis ejus rebus* nullæ essent quæ *discreparent*. At omnes in ea quoque *sat longe discrepant* duæ videlicet Reverhorstii, totidemque Bidloi. Etsi vero duæ illæ *quam intolerandis erroribus scateant* (sic loquitur qui *lapsuum* a me adhibitam vocem exprobat) *sat superque demonstravisse se*, scribit; in quo tamen discrepare, dixi, in eo, nonnullisque aliis in rebus quam parum sit *demonstrationibus* istis fidendum, ex parte supra, atque adeo etiam paulo ante docui; ex parte alibi, si tu, Vir Optime, voles, docebo (1). De duabus autem reliquis affirmat quidem, *jam non esse suspiciendum, quidpiam a sua Hepatica Historia discrepare*. Sed ut harum Figurarum primam, de qua alibi (*) pariter mentio fiet, nunc, quod ipse facit, omittamus, & in altera illa ipsa, quæ pro se stare contendit, quæramus; hæc illi adversari *Historiæ* inveniemus. Nam influxus Cystici in Ductum Hepaticum talis pingitur, qualis jam a nobis ad XIV. Animadversionem de hac Bidloi Figura loquentibus dictus est; *laudatæ* vero *illæ toties* a cl. Provocatore *Portæ venæ*, *& Cavæ decussationes* si præsertim in iis in quibus opus est, ramis quærantur, *minoribus* videlicet, ut inculcaverat, (2) *& minimis*, num *in quacunque hepatis parte ultimo assignabili* ab hoc schemate *perbelle*, ut dictitat, ostendantur, omnium qui non sunt oculis capti, judicium esto. Neque enim necesse est, ut hanc, aut ullas ex meis responsionibus quis divinet, quæ ubique, vel me tacente, omnibus in mentem ipsæ veniunt, ut illud quoque, utri nostrum *melius*, *atque laudabilius fuisset* (qua de re in extrema Epistola tamen scribemus) *promissum exequi*, & cætera illa quæ ad *scribendi genus* pertinent, observare, de quibus ipse *hic*, & alibi *tam secure ad proborum Hominum judicium* provocat.

80 Quoniam vero Animadversio XXI. non contra nos, sed contra Amplissimum (quis crederet?) Lancisium scripta est, de Provocatore cl., si quis alius, optime meritum; alio in loco eandem examinabimus (3). Interea autem nonnulla quæ nos respiciunt, eidem Animadversioni præposita, expendemus. Hæc ad duo capita revocantur. Alterum est, Eustachii Tabulæ XXVII. Figuram I. *intactam se desumpsisse*, *ut* 1097
— *fidem omnem præberet perpetuæ per hepatis substantiam intersectionis*, *atque decussationis majorum*, *minorum*, *minimorumque ramorum Portæ & Cavæ a se in prima hujus Historiæ editione expositæ*, *ductisque inde ratiociniis elucidatæ*, *a quibusdam*, *fortasse* „ *in odium authoris*, *contradictæ*. „ Alterum caput est, se tamen ei decussationi non tantum, quantum ego scripserim, tribuisse, imo eandem jam quasi abrogavisse, *antequam quispiam in hanc suam hypothesim insurgere cogitasset*. Primum igitur de primo capite videamus. Et Eustachii quidem Figuram, num ipse *intactam*, ut profitetur, *desumpserit*, facile

(1) Vid. Epist. I. Art. 33.

(*) Vid. Ibid.

(2) Edit. I. pag. 28, 29.

(3) Vide Epist. I. Art. 68. & seq.

cile omnes intelligent, qui præter auctam, de quo silet, totius Figuræ magnitudinem, videbunt, nec Venæ Cavæ truncum, nec quosdam aliorum vasorum ramos ita ab Eustachio pictos fuisse, ut exempli causa rami illius *g*, maxime attendendum, finem neque tam altum, neque unum in acumen contractum: trunculi autem *d* qui in Figura sinister est, ramum dexterum non cessantem paulo post, sed ulterius deductum, qua ex re quid sequatur, alias ostendemus (1): nemum; ne plura adjiciantur; ramum illum oblongum, exilem, & singularem Venæ Portæ qui ad Cysticarum latus demittitur, nullo cum subjecti paralleli rami additamento, ut reliquos, ab Eustachio fuisse delineatum. Num vero hæc Figura Eustachii, *fidem omnem præbeat perpetuæ* illius *per hepatis substantiam*, Venarum *decussationis*; quod ad *majores* ramos attinet, ostendit pars Figuræ superior, ad quam nulli Venæ Portæ rami deducuntur: quod ad *minores*, pars ima dextra commonstrat, in qua minores iam facti Cavæ rami omnes minoribus Portæ ramis fere paralleli descendunt: quod denique ad *minimos*, eadem pars, extrema ipsa eorundem minorum ramorum omnino disjuncta demonstrat. Et quanquam palam est, Eustachium in vere minimis (de quibus videlicet lis nostra erat) harum Venarum surculis persequendis, commonstrandisque non eo accessisse, quo recentiora tempora pervenere; tamen si eam qua de agimus, decussationem in hac Figura ostendere voluisset, id saltem quod in ejusdem Tabulæ Figura XIII. forte spectamus, præstitisset, ut nulla fere pars esset, in qua magis decussatos minores, minimosque quos poterat, ramos non exhiberet. Non erat igitur cur Provocator illam I. Eustachii Figuram *accuratissimam* prædicaret, cum illud præsertim accedat; quod mirum est, ipsum non vidisse; ut si hæc *accuratissima* sit, sua Venæ Portæ in ramos divisionis, horumque distributionis delineatio ne accurata quidem credi possit, cum usque adeo ab *accuratissimà* illa discrepet. Neque erat cur testaretur, se, cum scripsit, illam, utpote in tenebris adhuc latentem, videre non potuisse. Nam primum quod illa exhibet, vel magnis Figura Piccolhomini (2) ostendit, quæ ab longo jam tempore in omnium manibus versatur, præsertim cum a Bauhino in Theatrum suum (3), & ante hunc, a Laurentio (4) pro *nova* (quod miror) & ab se *addita* in suam Historiam Anatomicam transcripta fuerit; Deinde Glissonius (5) diserte scripserat: *radices venæ cavæ, Portæ ramis fere decussatim incumbere: quoniam vena Portæ hepar circa cavi ipsius centrum ingreditur, radices autem cavæ necessario in medio superioris ac posticæ hepatis partis se se exonerant, ubi solum truncus venæ cavæ (in quem radices illæ depiendæ erant) hepati appropinquat*: quæ quidem Provocator, sed minus caute, ut alibi ostendimus, sua fecit; Novissime quæ ipse Provocator de minimis præsertim ramis omnibus huc addiderat, atque huic additamento *tanto* olim cum *strepitu* superstruxerat, hæc denique est ab *Adversariis* nostris coactus, ut falsa, & commentitia, in nova hac Editione abjicere. Quod quoniam non modo, ut solet, dissimulare, verum etiam negare in hoc loco aperte conatur; age, Vir Doctissime caput hoc alterum examinemus.

81 Primum negat, *in prima suæ Historiæ editione — in insensili illorum vasorum ordine, quem a sensibili per rationem deduxerat, tam solemne, ut ego scriptito, biliosæ secretionis fundamentum fuisse a se jactum*. Quid ergo est quod Sapientissimus Vir Lancisus priusquam ego ejus *Historiam* examinarem, ad ipsum de hac scripsit: Duo illa a te proposita, in quibus *TOTAM explicandæ rei* (bilis secretionis) *rationem posuisti, mihi nullo pacto probari possunt*.

(1) Vid. Ibid. Art. 71.
(2) Anat. Prælect. l. 2. Lect. 17.
(3) L. 1. Tab. 35. Fig. 4.
(4) Præt. & Tab. 7. Fig. 2.
(5) Anat. Hep. c. 26.

sun. *Primum, quod radices venæ Cavæ in QUACUMQUE hepatici parenchymatis portione cum ramis Portæ se se ad angulos rectos intersecent, & cæt.* Verum quid ego ad Lancisianam Epistolam provoco, qui ad illam *primam* Hepaticæ *Historiæ Editionem* recta possim provocare? Nonne statim atque istam, de qua loquimur, decussationem proposuit, hæc continuo subjecit (1): *Hæc dispositio in hepate, ramorum Cavæ cum porta MULTUM res nostras elucidabit; ut mox videbimus?* Nonne *mox*, in illa insistens *dispositione*, concludit (2), *ideo deventam* esse *jam mentem ad compositionem* illam hepaticæ *glandulæ*, quam neque Glissonius, neque Malpighius ipse potuerant invenire? Nonne hoc *applicari proportionaliter posse*, pronunciavit, *cæteris animalis glandulis conglomeratis?* Nonne sic *cognita glandulæ hepaticæ structura*, *adsum jam*, inquit (3), *modum expositurus, quo ibidem a sanguineo latice liquidum exterminatur biliosum?* Nonne revera in eo modo explicando, structuræ illi atque dispositioni sic inhæsit, ut ubi post multas ambages ad rem ipsam ventum est, ad *ultimum* videlicet *secretionis actum unico feliciter intuitu conspiciendum*, his verbis uteretur: *Cum etenim rectus sit concursus finis portæ cum ductus excretorii exordio; deflexus autem cum cavæ radice (ut etiam superius demonstravimus) evidens est*, particulam biliosam *via rectitudinem multo facilius servare posse, quam mutata itineris directione in cavæ originem transverse detorqueri?* Nonne huc tot illa, & tam prolixa spectabant, lacteorum vasorum, nutritionis, cribri coquinarii similia, ut dictitabat, exempla, & illud *oppositum*, ut ipse quidem ajebat, Renum structuræ? Nonne his productis, cum ad *bilis consistentiam* transiret, continuo subjecit: *quæ est altera jecorariæ secretionis causa?* adeo sibi persuasum habebat, primam ejusdem esse causam, structuram, dispositionemque de qua hactenus tot verba fecerat? Nonne postremo hæc omnia *inservire proportionaliter posse*, dixit, *apud cordatos, solidæque rei anatomicæ cultores, ad secretiones alias animalis omnes explicandas?* Tot igitur, *tantaque*, ut mox ipse confessus est (4), cum *strepitu* ei vasorum dispositioni superstruxit; & hic scribere non veretur; quasi ego Lectoribus imposuissem; nequaquam in ea *tam solemne, ut Censor cl. scriptitat, biliosæ secretionis fundamentum fuisse a se jactum!* At nisi ego fundamentum hoc convulsissem, ipsum adhuc, eique superstructum magnificum in speciem ædificium suspiceret ac adamaret suum; ut post Gravissimi Viri Lancisii sincera monita adhuc facere pergebat: id quod ex Responso ad ejus Epistolam patet, in prima Editione apposito, in hac; quamvis a me redarguto; contra promissa Præfationis sublato. Quod quidem fundamentum, eique inædificata ipse tandem aliquando sic disjecit, atque submovit, ut in Editione hac neque omnia quæ modo ex prima indicavimus, loca inveniri queant, & quæ inveniuntur, pleraque sic mutata, interpolata, atque adeo emendata deprehendantur, ut quæ ego *commenta* jure appellaveram, ipse quoque *nugas* jam vocet: *Sed, quid*, inquit, *in nugis hujusmodi* 31 *insistemus, diramationes, & concursus adducentium, & abducentium vasorum hepatis inaniter perquirentes?* Quid præclarius ad candidi, ac docilis animi laudem ex errore agnito, atque emendato referendam? Verum hanc quoque laudem amittere maluit, quando una hæc edidit, quæ in præsentia examinamus. Primum namque negavit, ut vidimus, tantum huic se fundamento innixum esse, quantum ostendimus, imo ait, pro *conjecturali dumtaxat* rem habuisse; quasi vero in I. Editione (5) non scripsisset, *uniformiem*, de quo loquimur, *statum LEGITIMO JURE affirmare DEBEMUS in insensibilibus, ultimisque venarum earundem Capillamentis*: ut paulo post: *hinc lege contra-*

(1) Part. 1. c. 8. (2) C. 9. (3) C. 10. (4) C. XI.
(5) C. 9.

variorum innixi asserere COGIMUR & cat. tum vero quæ paulo aute etiam produximus (1) : *cum etenim rectus sit concursus finis portæ cum ductus excretorii exordio; deflexus autem cum cavæ radice (ut etiam superius DEMONSTRAVIMUS) evidens est & cat.* Quorum quidem trium locorum postremum nunc, quantum video, sustulit; reliqua autem duo sic novam in Editionem retu-
29 lit, ut dicat in primo *conjectabamus*, in altero *nisi conjecturis in prima hujus*
30 *historiæ editione productis suffulti asserere velimus.* Sed qui utrumque præcedebat locum, multo evidentius huic novo colori repugnantem, ne mutare qui-
27 dem una litterula ausus est: *Sequitur* (scripserat, & adhuc scribit nescio quanto cum cæteris mutationibus, & novo hoc colore consensu) *sequitur NECESSARIO; quod Cavæ radices in quacunque hepatici parenchimatis portione, cum ramis portæ ea habitudine concurrere debeant, ut se se invicem transversim, seu ad rectos Angulos, aut saltem in decussim quamdam intersecent.* Verum enimvero vel vult, vel non vult istiusmodi commenta abjicere. Si non vult; cur *nugas*, ut vidimus, appellat? Sin autem vult; cur supra, ut pariter vidimus, in extrema Animad-
1085 versione XIX. *cordatos Lectores deprecatur, ut videant, an bene egerim, quum ipso, modo illo, quem porrigit hæc Historia, Hepatis structuram describente, ego tamen tam facile posuerim: „Hepatis commentitia structura confutatur.„* Ego enim certe structuram illam, ut commentitiam confutavi, quam ipse quoque in *hac* Historia *nugas* appellat. Num forte ipsum cujus judicii non pudet, cum a se est: ejusdem pudet, cum a me est? sic opinor.

Nam illud deinde hic addit, semetipsum longe aliter de ea structura sensisse, & judicium hoc suum *in nova primarum duarum partium hujus Historiæ impressione, quæ quidem ad perficiendam tertiam hanc, atque novissimam Editionem, antequam quispiam in hanc suam hypothesin insurgere cogitasset, ex Genevensibus prælis præstita est, jam scripsisse, publicique juris fecisse.* At quomodo *publici juris fecerat*, qui 1098 mox fatetur, *has ipsas primas Partes nunc solum cum Tertia, & reliquo Hepatico opere evulgari?* Has quidem *ipsas*, inquit, *ab anno* 1717. *jam typis fuisse redditas, amplam fidem præstare poterunt optimi Viri Johannes Fantonus, & Jacobus Cicogninius, quibus ego tunc temporis earum copiam jam feceram.* Sed aliud est publici juris fecisse, aliud Amicis duobus ostendisse, tot præsertim gravissimis occupationibus distentis, ut haud facile fieri possit, ut post annos septem pro certo meminerint, an *has ipsas* tunc inspexerint, sic ut nullum folium, nullam paginam tam longo intervallo testari possint esse mutatam. Quid? quod anno illo eodem 1717. nostra de quibus agitur, III. Adversaria edita sunt? Verum quid ego in re apertissima argumentor? Primum in manibus meis sunt utriusque eorum ipsorum litteræ A. 1718. scriptæ ex quibus constat, extremo jam mense Aprili ejusdem anni, anni, inquam, non 1717, sed 1718. Præclarissimum Fantonum, medio autem Junio Præstantissimum Cicogninum adhuc ignoravisse, an Genevæ ea nova Editio inchoata esset, hunc vero nihil de ipsa nisi Augusto demum mense vidisse. Quas litteras edendi facultatem ab Amicissimis Viris petiissem, nisi ipsius Provocatoris cl. testimonium, typis editum, in omnium manibus jam extaret, Epistola videlicet meis IV. *Adversariis* præfixa, in qua ipse ad Ampliss. Lancisium hæc scripsit: *Dum novam operum meorum Anatomico-Practicorum, quæ nuper auxi, & illustravi, editionem Genevensibus typis APPARAREM, ad manus meas pervenere Adversaria II. & III. Cl. Morgagni.* Si ergo cum mea III. Adversaria vidit, novam hanc editionem adhuc *apparabat*, idest (ut italice primum ad Lancisium scripserat in eo quod apud me servatur, autographo, dato A. 1718. mense Junio) *già già se ne allestiva la stampa;* quonam

(1) C. 10.

nam hæc modo, *antequam quispiam in hanc suam hypothesim insurgere cogitasset, ex Genevensibus prælis præstita erat?* Permira hæc tibi videri scio, Vir Doctissime; sed in calce tamen hujus Epistolæ quæ longe magis mira videantur, producemus.

82 Animadversio XXII. ei quæ proxime præcedit, omnino respondet. Nam ut in ea *verum in* memorata *Figura Auctoris Bartholomæi Eustachii sensum* adversus Amplissimum Lancisium se credidit demonstrasse; ita in hac verum in glandulosæ structuræ hepatis descriptione Marcelli Malpighii sensum, non modo adversus me, sed adversus omnes se credit revelare sic, ut *liqui-*
1122 *do constet, neminem hactenus ante se super hâc re illustrem istum Scriptorem, quantum quidem luculentissimam veritatem deceat, fuisse interpretatum*. O cor Eustachii! medullam Malpighii! Sed nos primum felicissimi interpretis *textum* in *Historia Hepatica* videamus, ubi de Malpighio, ejusque hepaticis Inventis sermonem habens, rem in quatuor hæc
28 verba contraxit: *lobulis licet suis in medium adductis, totumque hepatis corpus complentibus, qui in acinos inde dispertiantur exagonos, conflatos tandem ex subovalibus glandulis, quas intrent omnis generis capillamenta vasorum*. In hac interpretatione Malpighii sententiam minime fuisse intellectam, censui, & adhuc censeo. Itaque in his quatuor verbis esse tres non ferendos errores, animadverti (1): Interpres negat. Ego ajo. Videamus de primo. Erat hic in acinis a glandulis hepaticis distinguendis, quas Malpighius nimirum esse ipsas acinos, voluit. Qua quidem re cunctis qui in Malpighii lectione vel mediocriter sint versati, nulla esse manifestior potest. Contra Interpres, illam veram esse contendit Malpighii sen-
1120 tentiam existimandam, ut *Hepatis substantia ex lobulis confletur, lobuli ex acinis, acini vero tandem ex glandulis*. Quid hoc est aliud, nisi vim illius; adeo Malpighii familiaris; similitudinis non percipere, qua videlicet solebat glandulosos lobulos cum exiguis uvæ racemis, glandulas ipsas cum uvæ acinis comparare, unde & *acinorum* nomen traxit, quo folliculos ipsos, sive glandulas significaret? Ut enim in racemi divisione ubi ad uvarum acinos ventum est, nulli præterea supersunt globuli in quos acinos ipsos dividas; sic in glandulosi lobuli divisione ubi ad ejus acinos veneris, ibi subsistas, necesse est. Itaque in hepate describendo semper in acinis, ut ultimis particulis, Malpighius (2) substitit. Incepit (3) a Cochlearum jecinore. Divisit in lobulos. Deinde hæc addidit: *nec sat est naturæ hanc paraſſe divisionem, sed minimorum valde amica, ulteriorem, soloque microscopio conspicuam, molita est; nam singuli mox expositi lobuli, velut exigui uvæ racemi conglobatis subrotundis corporibus, acinorum instar constantur*. Nam ulterius in dividendo processit? Nullo modo. Sic in lacertis *singulos lobulos* memoravit, *qui glandulosis acinis constant*, & in his substitit. Sic in piscium lobulis *glandulosos acinos deprehendi*, scripsit, nihilque præterea addidit. Sic in Sciuro cum *elegantem & claram esse jecoris compositionem*, dixisset, quid tamen ultra lobulos, ut extremum, posuit, nisi acinos? *& TANDEM*, inquit, *emergunt glandulosi illi acini extra assurgentes*. Verum quid ego ulterius pergo ostensurus in tota illa hepatis descriptione semper Malpighium in acinis, ut in ultimis particulis, substitisse, quando ipse in proxima *de Cerebri Cortice* Exercitatione (4) quidquid de Hepatis glandulosa structura modo docuerat, in summam ad hunc modum contraxit: *An cerebrum sit instar hepatis jam expositi, quod totum quandoque in multiplices lobos divisum, coagmentatur exiguis aliis minoribus, veluti glandulosis portionibus, quæ & ipsæ ulterius in minimos acinos subdividuntur, in quos ULTIMO DESINUNT vasa, dubitari potest*. Quid ergo Malpighio esse possunt hepatis glan-

(1) Adv. III. pag. 42. (2) Exerc. de Hepate. (3) c. 2.
(4) c. 2.

glandulæ, quando vasa *ultimo desinere* in acinos, dixit, nisi hi ipsi, quos ab uvarum similitudine sic vocavit, *acini?* Conferamus, quæso, duo Posthumi Operis loca. In altero quam in hepate structuram invenerit, & docuerit, narrat: *Hepar*, inquit, *innumeris fere glandulis, velut tot uvæ acinis, integrari, habui, quibus sanguinea vasa, venæ scilicet portæ*, EXTREMI FINES, *arteria pariter, & porus biliarius, tanquam proprium excretorium vas, appendantur*. In altero hæc scribit: *lobuli hepatis coagmentantur minimis glandulis, in quas DESINUNT EXTREMITATES pori biliari, & vasa sanguinea*. Cum igitur his in locis quid alias docuerit, exponat, hîc autem desinere vasa dicat in minimas glandulas; profecto acini in quos alias desinere vasa dixerat, nihil sint, nisi ipsæ minimæ glandulæ, necesse est.

83 Quæ cum ita sint; nemo erit plane qui non miretur illam Interpretis cl. interrogationem: *Ubinam, quæso, Malpighius aperuit, acinos hepaticos esse ipsasmet glandulas hepaticas?* A quo vicissim si quæramus, ubinam Malpighius *aperuerit*, acinos hepaticos eas glandulas non esse; ad hæc confugere videbimus quæ protinus examinabimus. Primum: peculiarem circumscriptionem, & figuram acinorum Malpighium proposuisse; igitur acinorum nomine hepaticas glandulas noluisse significare, *cum ultra omne dubium sit, non posse Malpighium, nec alium quemlibet Anatomicum sensibilem, manifestamque circumscriptionem, atque figuram proponere in hepaticis glandulis, quæ quidem sensui obviæ non sunt*. Ad hæc, atque alia quæ in eandem sententiam addit Interpres cl., mirum est, ipsum non vidisse duas paratas esse responsiones: alteram, si hæc vera sint, cur igitur ipse acinos contendat de Malpighii sententia ex *subovalibus glandulis* esse conflatos? alteram, cur neque a Malpighio, nec ab alio quolibet Anatomico præstari posse tam secure pronunciet, quod ipse, ipse, inquam,

præstitit tum Figura Tabulæ VII. extra
ordinem addita, tum ejus Explicatione.
Pinxit enim *figuram, & capacitatem*, 1159
qua sunt hepatici folliculi, seu sacculi,
subtilissimâ tunicâ conditi, fassusque se
est tandem aliquando *multa ratione*
convictum, ex his sacculis ortum ducere
canales felleos hepaticos; tum cum iisdem
(sacculis) *apices, seu fines Portæ,*
Cavæque venæ radices communicare.
Qui igitur scripserat id quod in *Adver-*
sariis (1) reprehensum, & hisce Ani-
madversionibus indefensum, in hac quo-
que nova Editione retinuit: *hepatis pa-* 29
renchima glandulæ conglomeratæ nomine
donatum nuper, non nisi ex vasorum
Capillamentis glomeramen esse: & osten-
dere se, *nil alio donari jecoris corpus*, 26
præter vascularem texturam: qui infra
etiam jactat, *ingerentium atque egeren-*
tium vasorum apicibus ubique glandulo- 1130
sum folliculum interpositum se explodere
satis, ut putat, valuisse, ille denique
incipit se in hepate *convictum* fateri.

Et quanquam ad illud, ad quod solent, confugiat, *hosce folliculos glandulas non esse*, hæc tamen longe alia lis est, neque ita facile, ut ipse putat, nisi de glandulæ definitione inter omnes conveniat, dirimenda: hîc autem, ista controversia seposita, de glandulis certe loquimur, ut Malpighius intelligebat; eas vero Malpighius esse ipsos folliculos, non dubitabat. Quos si cl. Provocator veros vidit, si inter illa sua *præparata archetypa* veros tenet, neque in his (ut in aliis quibusdam interdum accidit, ob chartarum videlicet, chordarumque fidium similitudinem) ullum haud satis anatomicum artificium suspicionem cautis spectatoribus de se præbet; non video sane, cur id *non potuerit Malpighius, nec alius quilibet Anatomicus*, quod vel ipse tandem potest; multoque minus video, cur inter
illas suas *invisas hactenus fabricas* hosce 1160
hepaticos folliculos reponere, eosque *suum inventum* diserte appellare non dubitet, quasi non essent illi ipsi, Malpighii Asseclis notissimi, lobuli, quos Malpighium acinos vocasse; nos dici-

Morg. Epist. Anat. II. V mus

(1) III. pag. 43.

mus; ipse vero, ex quibus Malpighius constare acinos, docuerit.

84 Cujus suæ interpretationis hoc alterum profert argumentum. Malpighius in Epistola *de structura Glandu-*
1121 *larum & cat.* hæc scripsit :. *in cancris loco acinorum, & folliculorum conglobatorum cæcales sacculi occurrunt, quibus separatur, & coacervatur bilis*; Igitur Malpighius „ distinguit in brutis hepa„ ticos *acinos* a *folliculis*, seu a glan„ dulis.„ Sed mihi videtur munus Interpretis hoc fuisse, cum ex tot aliis, ut vidimus, locis res sic intelligi non posset, saltem paulisper considerare, an illud & esset pro *seu* a Malpighio usurpatum, sic ut non divideret, sed conjungeret *acinos* ac *folliculos*, præsertim cum ibi utrisque illis non duo distincta rerum genera, sed unum dumtaxat responderet *cæcales sacculi*. Consuetudinem autem scribendi Malpighii in ea ipsa Epistola si attendisset, hæc certe invenisset, *arearum, & spatiorum. primus exortus, & origo. hiant, & aperiuntur. glandulosis cribris, & porulis. perpolitæ, læveque. determinatis meatibus, & porulis. congeriem fistularum, & tubulorum*, aliaque ejusmodi in quibus omnibus locis quis pertinaciter negare posset, fuisse & pro *seu* collocatum? Quid vero, si Auctor ipse in eadem Epistola, atque adeo paulo ante locum ab Interprete productum, istum ipsum locum sic ut nos contendimus, accipiendum esse, præmonstravisset? At præmonstravit. Cum enim ad viscerum, & nominatim ad hepatis structuram istam confirmandam transiret; diserte scripsit: *Huc usque ex lustratis conglobatis glandulis videtur Natura una, simplicique incedere methodo, dum scilicet excretorio vasi appendit unum, modo plures FOLLICULOS, SEU ACINOS membranosos, quibus mediantibus a vasis peculiarem separat humorem, eumque recollectum foras eructat. EODEM pariter artificio in compangendis visceribus Naturam usam, alias indicavimus, monentes, JECUR, cerebrum, & renes glandulas esse & cat.* Quid clarius posset desiderari cum ad paulo post subjectum locum intelligendum, tum vero ad demonstrandum, Malpighium *folliculos*, seu *glandulas* idem atque *acinos esse* voluisse?

85 Hinc quoque infirmitas cognosci potest ultimi quo Interpres nititur, argumenti. Oblitus enim eorum omnium quæ paulo ante in primo argumento usque adeo inculcaverat, Malpighium videlicet neque potuisse, neque voluisse hepaticis glandulis figuram ullam assignare, hic repente affirmat, contenditque, aliam his glandulis, aliam acinis figuram assignavisse, ideoque aliud glandulas, aliud acinos esse, voluisse. Igitur glandulas ait *globosas esse*, *aut a globosis non valde dispares*, tradidisse, idque ex producto de cancris loco patere: *acinorum, & folliculorum conglobatorum*. Verum cum hæc sic esse accipienda ostenderimus ut si scriptum esset *acinorum, seu folliculorum conglobatorum*; liquet, quidquid ibi de folliculis dixerit, de acinis pariter esse intelligendum. Addit locum alterum petitum ab ipsa Exercitatione *de Hepate*, in quo ait, Auctorem „ de hu„ mano jecore verba facientem hæc „ scribere: *Totum jecur constat multi„ plicibus lobulis, qui coagmentantur „ glandulosis globulis.* „ Hunc ego locum ibi invenio, ubi Malpighius (1) de imperfecto adhuc hepate secundum Harveii (2) non in *humano* fœtu, sed in avium ovis observationes verba faciens, de pluribus ab Harveio indicatis similitudinibus illam seligit, quæ sibi, ut supra diximus, acceptior erat, *uvarum, & racemi*, eamque sic explicat. *Sicuti enim singulis racemi fibris, & vasorum finibus conglobata quædam moles appenditur, quæ ab excurrentibus per racemum vasis, sibique continuis humorem recipit, cribrat, & per alia diversa, novaque vasa contento semini, seu plantulæ communicat, ita omnibus venæ portæ EXTREMIS ramulis glandulosos ACINOS addidisse naturam, probabile est, ut appulso humori subservirent; & sicut totus uvæ racemus exiguis quasi bottis vasorum communione, & nexu*

(1) C. 3. (2) De Generat. Exerc. 19.

& nexu conflatur, qui & ipsi appensis acinis, conglobantur, ita totum jecur conflat multiplicibus lobulis, qui coagmentantur glandulosis globulis. Quis ex hoc toto, ut par est, perlecto loco non intelligeret, cum in acinis, qui *extremis* venæ portæ ramulis addantur, Malpighii divisionem subsistere, tum vero ex vi ipsa similitudinis, magno uvæ racemo totum hepar, exiguis racemi *botris* lobulos, uvarum denique acinis glandulosos acinos, seu glandulosos globulos respondere; quid enim acini sunt, nisi extremi globuli, & quid extremi globuli, nisi acini? Igitur hic quoque quidquid de hepaticis glandulis Auctor dicit, de acinis etiam dicit. Quid igitur nobis Interpres comminiscitur, aliud in hepate esse acinos, aliud globulos? præsertim cum Auctor, quem amplius atque attentius antequam ipsum interpretaretur, legere oportuisset, in Exercitatione *de Renibus* (1) diserte scripserit: *in HEPATE, cerebro, aliisque glandulis hoc esse perpetuum, ut singuli quique glandularum ACINI, SEU GLOBULI proprium ramum excretorium, præter arterias, & venas, promant.* Negaverat, Malpighio *folliculos*, & *acinos* idem esse. Malpighius autem ipse scripserat; *folliculos, seu acinos.* Negat, Malpighio *acinos*, & *globulos* idem esse. Malpighius autem scripsit *acinos, seu globulos.* Atenim, inquit „ cum scribat
122„ Malpighius, *hepaticas glandulas esse* „ *globosas*, scribatque simul *hepaticos* „ *acinos esse exagonos*, jam plane he„ paticos *acinos* ab hepaticis *glandulis* ipse distinguit. „ Videamus quæso, num ita scribat, & num *simul*. Verba quibus Interpres nititur, *glandulosos globulos*, ea qua diximus occasione, scribit cap. 3. Capite autem 2. jam scripserat, glandulosorum acinorum *figuram*, non semper, non absolute *exagonam*; quid ergo? dumtaxat *ut plurimum exagonam*; *vel plurium laterum esse*; quo videlicet intelligeremus, de tot quæ se inspexisse, commemoraverat, tam variis animantibus, in plerisque sane, & præsertim *piscibus* fortasse, & *imperfectioribus* quæ continuo nominat, glandulosos acinos esse exagonos; in aliis autem non esse. Sic antequam id scriberet; *lobulos* pariter, *conicam ut plurimum servare figuram*, tradiderat; & tamen ipse mox subjecit, *non eandem omnino in omnium animalium jecoribus similem esse lobulorum figuram, sed ut plurimum variari.* Sic videri in quibusdam piscibus *trifolium referre.* Sic *in aliis animalibus lobulorum figuram pisum æmulari, & in fele sex, aliquando plura latera observari, in homine idem adamussim reperiri.*

Quod exemplum cum esset ita propinquum, atque adeo continens cum iis verbis quibus pariter *ut plurimum* acinorum figuram tradidit esse *exagonam*; perfacile profecto erat animadvertere, quo hæc possent modo sic accipi, ut tot aliis, a nobis prolatis, Auctoris ejusdem locis minime adversarentur, potius, quam ea ratione intelligere, cui non tantum illa eadem loca repugnarent, sed istud ipsum *ut plurimum*, inter hæc verba interjectum, non undequaque consentiret. Quæ cum ita esse, omnes intelligant, semperque, ut puto, intellexerint; *liquido sane conflat, neminem hactenus ante cl. Provocatorem super hac re illustrem istum scriptorem sic fuisse interpretatum; an vero etiam, ut addit, quantum luculentissimam veritatem deceat*, non modo id non constat; sed oppositum; nisi ego plurimum fallor; *liquido constat.*

86 Primo Interpretis errore ostenso, qui in eo erat, Malpighium *acinos a glandulis hepaticis distinxisse*; plura verba facere non est opus; ut alter ostendatur error, qui in eo est: Malpighium *acinos ex subovalibus glandulis conflari, dixisse.* Nam si a me modo probatum est, Malpighium *acinos*, & *glandulas hepaticas* idem esse voluisse; consequitur, pariter esse probatum, *acinos* qui eædem glandulæ sint, ex his ipsis conflari, noluisse; nihil enim ex se ipso conflatur. Sed Provoca-

(1) C. 3.

vocator cl. qui sibi esset conscius, se illam vocem *subovalibus* ex Malpighio non describsisse, in ea a me notatum
1123 errorem fuisse, opinatus est. *Hic caeterum*, inquit, *alter ille est* „ *intolerandus* „ *error*, *in Historia nostra ab illo Censore effictus, in quem sane ruere quemlibet scriptorem posse putarem, si aliam, praeterquam ovalem, hepaticis glandulis ex Malpighiana doctrina accomodare figuram contenderet*. Ego vero qui neminem unquam timui, ne *in me rueret*, praeter ipsum, atque adeo ne ipsum quidem; verum in re notavi errorem, non *effictum* in vocula: quam non melius tamen quam rem tuetur, etsi *evidenter* hunc, a se *effictum*, objectionem *uno quidem ictu eversurum* se, spondeat. Profert enim ex supra laudata Malpighii Epistola (1) quendam locum, in quo sane scriptum est, *naturam folliculos rotundos, interdum ovales, non raro oblongos caeci instar efformare*. Sed hinc non ita *luculenter*, ut ipse putat, *confirmatur a Malpighio*, hepatis glandulas esse *rotundas*, & interdum *ovales*; nedum *subovales*, quod erat unice probandum. Illa enim verba inter ea interjecta sunt quae de pancreate & facere inceperat, & facere continuo pergit; ut *luculenter* ad hepar non pertineant, & siquo modo magis pertineant, id eatenus sit (ut praedicta, & sequentia ibidem ostendunt) quatenus hujus quoque folliculi glandulosi in quibusdam animantibus instar oblongorum caecorum inveniantur, quae neque *subovalia*, neque ita in homine, aut in plerisque esse animantibus, quisquam dixerit. *Unus* ille igitur primus *ictus* aut incassum, aut certe non *evidenter* cecidit. Multo minus alter quem cl. Provocator ingeminat. Cum enim inter initia ejusdem Epistolae, bene ac sapienter, ut methodi ratio postulabat, *omnium simplicissimam* glandulam proponat Malpighius, eamque *ovali, interdum rotunda, quandoque lenticulari, vel oblonga constare forma*, doceat; hinc Interpres cl. *non melius hujusmodi scriptoris sen*-*silium interpretari me posse*, *mihi*, inquit, *visus sum*, *quam subovalem figuram*, *seu ovali*, & *rotundae mediam in hepaticis glandulis ex his ejus locis recognoscendo*. At quibus ex locis? Ex superiore scilicet, atque ex hoc ultimo, in quibus modo rotunda, modo ovalis, modo oblonga folliculorum figura esse dicitur, nunquam *subovalis*, non modo absolute; aut semper *subovalis*. Quid? quod superior locus, ut ostendimus, non certe, ac luculenter ad jecur speciatim pertinet; hic vero alter certe, & manifesto ad jecur speciatim non pertinet. Neque enim *Malpighius per hunc textum de conglomeratis*, ut Interpres ait, *glandulis sermonem instituit*, sed de *disgregatis*, sive solitariis, unoque loculo constantibus, quarum videlicet plures in intestinis videmus. Sed unicus Malpighii Interpres, cum ejus Auctor ibidem loqui se, dicat de glandulis oesophagi, intestinorum, & *consimilium partium*; acute hinc infert „ in his certe *consimilibus partibus* pancreatis; atque „ hepatis viscera cum intestinis commercium ducentia ab auctore compre„hendi verisimillimum esse; „quasi vero Malpighius ibi vellet, atque adeo posset in proponenda *simplicissimae glandulae idea*, non quo in loco haec esset, sed quae viscera cum eo loco haberent commercium, spectare, & has quoque glandulas, quamvis maxime compositas, in illud suum exemplum adducere. Ille vero, ut par erat, & omnibus qui eam Epistolam vix legere inceperint, planum est, ab iis glandulis initium duxit, quae uno, ut dixi, & manifestiore constarent folliculo, processurus deinde ad eas quae pluribus constarent, hinc ad eas quae multo pluribus, & obscurioribus, ut sic deinceps per multos gradus ad eas perveniret quae tum ex plurimis, tum ex minus in nostro corpore manifestis folliculis compingerentur, quo in genere illa demum nominatim *viscera pancreatis*, *atque hepatis* collocavit; tantum abest, ut de peculiaribus horum folliculis *inter initia* verba fecerit, vel quod

(1) De Struct. Gland.

quod pariter Interpres secure affirmat, *nullo alio loco de hepaticarum glandularum figurâ apertius se explicaverit*.

87 Tertius restat in Interprete notatus error, quem idem credit *ex se ipso citra ullam animadversionem corruere*. A Malpighio traditum esse, docuerat, hepaticas suas *subovales glandulas intrare omnis generis capillamenta vasorum*. Gravem ego errorem animadverti; negavique, a Malpighio unquam fuisse traditum, *omnis generis capillamenta vasorum*, *hoc est etiam lymphaticorum* ad eas glandulas *pervenire*. Num forte Interpres cl. aliquem Auctoris sui locum profert in quo lymphæ etiam ductus eo pervenire, docuerit? Tantum abest, ut id conetur; plus etiam mihi videtur concedere quam objeceram. Scribit enim, Malpighium *in memorata exercitatione de hepat. de vasorum distributione per hepatis lobulos mentionem inducentem*, — *intelligendum certe esse de solis Cavæ*, *Portæ*, *& pori biliarii ramis*. Sed cum Malpighii Interpres, nostro, opinor, aliquanto melior, ipse Malpighius id non concedat; tanta alterius liberalitate uti fas, non arbitror. Ille enim in Posthumo Opere, ubi quæ sibi fuerit in laudata Exercitatione sententia, exponit, hæc verba quæ supra etiam descripsimus, sed hic iterare necesse est, diserte conscribit: Hepar *innumeris fere glandulis*, *velut tot uvæ acinis*, *integrari*, *habui*, *quibus sanguinea vasa*, *venæ scilicet portæ*, *& cavæ extremi fines*, *ARTERIA pariter*, *& porus biliarius — appendantur & cæt.* Cum igitur ex his verbis liqueat, num Auctor *intelligendus CERTE sit de SOLIS Cavæ*, *Portæ*, *& pori biliarii ramis*; de arteria quidem, neque tunc quidquam obieci, neque nunc est, ut obiiciam. Satis superque esse, putabo, si mihi de lymphæ ductibus satis fiat, si hos quoque mihi ostendatur Malpighium ad hepaticas illas *subovales* glandulas pertingere, docuisse. Sed tu attende, quæso, Vir Doctissime, non quomodo id ostendatur; sed novum prorsus, atque inopinatum defensionis genus: *Cum ego*, inquit cl. Provocator, *præ aliis omnibus ille idem sim*, *qui acriter ostendo*, *neque arterias*, *neque lymphatica vasa intimos hepaticorum vasorum concursus*, *seu glandulosos*, *ut ajunt alii*, *folliculos penetrare*, *idque vix paucis lineis ante memoratum locum inculcem*, *quis jam a nostro Censore tam belle suaderi posset*, *ut crederet*, *me*, *cum scribo* „*subovales hepatis glandulas intrare omnis* „*generis capillamenta vasorum*„, *intelligere etiam arterias*, *etiam lymphatica intrare?* Verum enim vero si quæ indicavit de arteria (de qua non agimus) 26
non tertia ab hac pagina, quæ autem de lymphæductibus non octava ab hac pagina, sed *vix paucis*, ut dictitat, 21
lineis ante memoratum locum, *inculcasset*; si præterea in illo ipso, de quo agimus, loco, non Malpighii sententiam, sed suam exposuisset; nulla tamen ista defensio esset, in eo præsertim, quem usque adeo inconstantem, & obliviosum ostendissemus. Quanto igitur minus firma, minusque adeo ad rem erit, cum longe aliter se habeant omnia, & quod caput est, cum eo in loco non de se amplius, suisque placitis, sed de Malpighio, & hujus observationibus verba facere, hasque, secundum ipsius Malpighii sententiam, Lectori exponere instituerit? Quod ut longe manifestissimum est, ita certissimum quoque est, non hic a nobis actum, quæsitumque fuisse, quid ipse intelligeret in propria, sed quid *intelligere* deberet in aliena sententia referenda.

Quod si id etiam ponamus, quod ipse postulat, & quod nullo modo ponendum est, ipsum in Malpighii sensibus exponendis ad suos proprios respicere debuisse, atque ideo cum dixit *omnis generis capillamenta vasorum*, non *etiam arterias*; non *etiam lymphatica intellexisse*; contrarius quidem, sed non facilius ferendus; ex eius interpretatione existat error, necesse est, Malpighium videlicet non lymphæ dumtaxat vascula, sed *etiam arterias* ad hepaticas glandulas pertingere, negavisse. Quod quantum vero adversetur, non modo ex productis *Posthumi Operis* verbis,

bis, verum etiam ex iis cognoscitur, quæ in Exercitatione *de Liene* (1) idem Auctor edidit eodem tempore quo Exercitationem *de Hepate* evulgavit; Materiæ, inquit, bilis *major copia, quæ fluidior est, erumpit a glandulis hepatis, in ipsas delata a venæ portæ ramulis, & non improbabiliter etiam ab extremis ARTERIARUM finibus, quæ a ductu hepatico excidentes, tandem in HEPATIS GLANDULAS TERMINANTUR.* Tribus igitur Interpretis erroribus demonstratis, tanto minus in eo ferendis, quanto magis *de Malpighio, quem ne intelligere quidem valuit, libera*, ut alias diximus, idem *nobis judicia tulit*; æquum sane est, ut huc illa ipsa verba adscribamus, quibus istam suam animadversionem concludere non dubitavit: *Quis nostrum igitur Authores INTELLIGERE melius didicerit; An ego Malpighium, an Censor noster Historiam nostram, Lectores ipsi viderint.*

88 Etsi vero in proxima etiam Animadversione XXIII. satis libere de Celeberrimis aliis Auctoribus videtur loqui; ego tamen non necesse habeo, quæ minus ad me pertinent, examinare. *Helmontii*, inquit, *aliorumque si-*
1125 *milium edentula nimium sunt — objectiones, imo ex se ipsis regeruntur. — a Bohnio* vero, *atque Bellino prolatas — non difficilius comprimimus. — Quæ adversus urinarum a bile tincturam pro-*
1126 *ponit Bellinus* de urinis *Part. I. minimi pariter momenti sunt.* Hæc omnia alii viderint. Nos illud dumtaxat perpendamus, quid ad eam quam ex aliis omnibus in istiusmodi controversia argumentis selegimus, objecimusque, *Bellinianam urinæ evaporationem* respondeat.
1127 *Non est necesse*, inquit, *ut ad probandam in lotio bilis tingentis præsentiam superstes ab evaporata urina sedimentum cum flavum, tum amarum deprehendatur, veluti ejusdem authoris* (Bellini) *est animus. Quippe plurima amara res ab igne valde tentatæ, torrefactæque, ut hoc pacto naturalem amittant conformationem, amaritiem suam deponunt; multæque vel quolibet saturato colore pollentes, hac conditione eodem facile exuuntur. — Re enim vera in evaporatione volatiliora, acutioraque salia, & sulphura, quibus quidem ratio saporum, atque colorum est, absumuntur, atteruntur, aut invertuntur, ut sapidus aut coloratus eorum effectus non difficile pereat. — Quod igitur sedimentum evaporationis urinæ nigrum appareat, — probare hoc solum, residua ab evaporatione solidiuscula urinæ contenta corpora ab igne fuisse torrefacta; in nigrum idcirco necessarie colorem vergere.* Verum ista omnia quam frustra dicantur, hæc ostendunt. Primum num *urinæ solidiuscula corpora* in proposita a Bellino evaporatione ab igne tam *valide tententur, & torrefiant*, inde poterat intelligi, quod sedimentum non ad siccitatem usque deducitur, sed ad *viscitidatem* dumtaxat. Deinde id sedimentum *si totum simul aspiciatur, nigrum* quidem *judicatur*; non tamen revera est, ut esset, *si ab igne fuisset torrefactum*. Denique; ut ista, atque alia plura mittamus; si eo colore sedimentum apparet, *falsissimi* autem *invenitur saporis*; *nulla unquam*, hoc est ne tum quidem cum torrefactum nondum dici potest, *contracta amaritudine*, si tale, inquam, est propterea quia *solidiuscula urinæ corpora ab igne sunt torrefacta, ut hoc pacto naturalem amiserint conformationem*, sive *absumpta, attrita, aut inversa* sint; si ad hunc modum, inquam, res se se habet; qui fieri igitur potest, ut affusa eidem sedimento nulla alia re, nisi *aqua communi ad eam quantitatem; quam evaporasse discimus per ponderationem*, continuo redeat prior illa *citrea flavedo*, & pristinus ille *sapor naturalis urinæ*? *Num torrefactionis* effectus tam facile tolli? Num corpusculorum *naturalis amissa conformatio* tam facile restitui? Num *absumpta, attrita, aut inversa sulphura, & sales* tam facile reparari, augeri, refici possunt? Non mihi videtur legisse Bellinum, qui has ejus observationes in proposita controversia *minimi mo-*

(1) C. 6.

momenti esse , neque difficile comprimi posse, scripsit . Hoc mihi satis attigisse ; cætera quæ adversus Bellinum , & Bohnium congerit , alii viderint .

Nam neque ad me pertinent , & quamvis pertinerent , nonnulla ejusmodi sunt, ut malim certe , aliis credere , quam ipse experiri . Bilem exempli gratia in urinis ictericorum , cl. Provocator affirmat , *sensibilem interdum amaritiem,*
1128 *quæ quidem ipsius salsedinis superat sensum , degustanti cuilibet porrigere , ut plurimi , se præsente , sæpius in praxi experti sunt .* Factum male quod ex istis *plurimis* ne unum quidem alias invenerit . Neque enim in alio hujus *Historiæ* loco scripsisset : *icterici urinam,*
181 *— totam sinceræ bilis personam referentem , forsan eadem quoque sapiditate præditam invenissemus , si fœdis hisce observationibus daretur immiscert .*

Nunc vero non modo *plurimos* invenit, qui *sæpius in praxi fœdis hisce observationibus immiscerentur ;* sed se ipsum *immiscuisse* videri potest . Nam contra eam , quam passim & communiter credimus , quam a Bellino , ac Bohnio videmus sine ulla dubitatione positam observationem , nescio quam sibi videtur in urina amaritudinem invenisse . *Nos,* inquit , *plane affirmamus , in quacumque urina naturali — sub salsedine notabilem etiam amarorem gustu percipi , — ut cuilibet attendenti liquere facile poterit .* Verum istum *notabilem amarorem* , qui velit , *gustu percipiat* . & num a peculiari urinæ salsedine distinguendus , & ad illam ipsam qua de agitur , bilis amaritudinem sit referendus , *attendat ;* ego ad alia , quæ visu, non *gustu percipi* possunt , & quæ ad me pertinent , transibo , ut ex his quæ mihi experiri etiam licet , intelligam quid de illis, quæ experiri nolo , sit judicandum.

89 *Croceum naturaliter urinæ colorem* esse , ipse litteris mandaverat (1) in eo loco , qui , ut de iis solet quæ clam delevit , ubi nunc sit quærendus , non dicit ; ego certe in nova hac Editione nondum potui invenire . Sapienter fecit, si nostro monito usus est , illumque delevit ; urinæ enim color , ut in *Adversariis* (2) admonuimus , *naturaliter croceus non est , sed dilute flavus .* Num vero pariter sapienter faciat, quod hic nihilominus , *colorem etiam dilute flavum* contendat *croceum prædicari posse* , *imo debere* , attendamus . *Si croci* , inquit , *granum unum in aquæ communis cyatho dissolvimus , hæc statim eundem , qui naturalis sanorum urinæ est , colorem induit , sive dilute flavum.*

Quid tum postea ? ut enim laudo quod confiteatur , *naturalem sanorum urinæ colorem esse dilute flavum ;* sic non video , quomodo quem *dilute flavum* fatetur , eundem *croceum prædicari debere* , possit nobis demonstrare . *Croceum* , inquit , *esse dico seu illius instar , qui a pauca quadam croci aquæ sociata quantitate dilutus , ac veluti citrinus progignitur ;* quasi vero istiusmodi colorum nomina non a rebus , quas referrent , sed a rebus ex quibus exitterent , imposita essent . Quod ipsum si concederem ; nullo autem modo est concedendum ; sequeretur sane , naturalem urinæ colorem *aqueum* potius , quam *croceum* esse vocandum , propterea quia ex multo majore aquæ copia , quam croci , ejus similitudo conficitur .

Sequeretur pariter , ut si crocus (id quod multæ res faciunt) colorem dare posset , quem ipse evidenter non haberet , cœruleum puta ; color hic non cœruleus esset appellandus , sed croceus, quippe qui a croco fuisset inductus .

Denique , ne a proposito recedamus exemplo , sequeretur , ut si croci granum unum dissolveretur non in aquæ communis cyatho , sed in tanta copia , quanta ex uno croci grano aliquod vel dilutissimæ flavedinis servare vestigium posset , hic tamen color *croceus prædicari deberet* . Quid igitur est , cur Medici , de quibus potissimum sermo erat noster , id cum *deberent* , minime faciant , idemque cl. Provocator hunc ipsis *Canonem* inter illos suos non præscripserit ? Tunc fortasse facere inciperent . Hactenus vero quid fecerint , ex eo palam est , quod cum ipse confiteatur,

(1) Edit. I. pag. 41. (2) Adv. III. pag. 48.

tur , *a Practicis croceum urinæ colorem*
solere plerumque vocari , *quum — adeo*
tinguntur urinosi latices , *ut saturatam*
imitentur aquæ ex majori immixti croci
mensura tincturam ; nullum tamen ex-
emplum profert ; cum istud *plerumque*
plura non deesse significet ; ex quo con-
stet ; eruditos , & recte loquentes Me-
dicos naturalem urinæ colorem *croceum*
quoque nuncupasse . Cum igitur neque
hoc , neque *Belliniana* evaporationis *in-*
firmitatem probaverit ; *videbit certe* in
posterum , *quem in se usum habere po-*
1129 *tuerit* nostra *illa objectio* . Et *profecto*
etiam *intelliget quid sibi velit* altera
memoranda objectio quam *eodem loco*
idem ingeniosissimus (sic enim *huma-*
nissime loquitur) *objurgator oggerit* ;
cum videlicet si illa non satis sunt quæ
ex illis ambobus locis descripta , & in-
ter se collata legit , reliqua perleget ,
numque de illa re quam primo in loco
pronunciat , in altero , quamvis *suo* ,
ut dixerat , *loco* quidpiam attigerit , in-
cassum quæret , imo hasce inveniet non
subtilioris bilis quæ *hepar declinaverit* ,
sed tantum *legitimæ bilis Hepaticæ tin-*
cturas esse , *voluisse* .

90 Usque adeo XXIV. Animadver-
sionis lectionem aversor , & horreo , ut
veniam petam a te , Vir Doctissime ,
ad XXV. , quæ ultima est , transeundi ,
qua perpensa ad illam , inviti quantum-
vis , ægreque , ut decet , ferentes , ex-
tremo loco redibimus . Quæ igitur ,
tot alios *Hepaticæ Historiæ* errores ad-
notando defatigatus , post ipsos , pro-
fessus sum (1) me *indicando potius* ,
quam notando , scripturum , num *ejus-*
modi sint ; quod Provocator noster cl.
1134 dictitat , *ut vel ipse Lector legendo re-*
pellat , & *deleat* , videamus , an vero
potius ejusmodi , ut quemadmodum ,
in cunctis superioribus Animadversioni-
bus , ita in hac quoque , etiam me ta-
cente , ipse per se Lector *repelli* , ac
deleri , non sinat . Et primum cum
meum illud quam brevissime ibidem
scribendi institutum Provocator ipse com-
memoret , cur non ad hoc potius , si-
quid forte sibi videretur obscurum , re-
tulit , quam illuc , ut *per mutilata ex-*
scripta verba , *effictumque hoc pacto cen-*
tonem imponere fortasse studuerim ? præ-
sertim cum *exscripta* a me ista *verba*
ita apud ipsum proxima sint , ut a me 119
relatum est . Atenim *solum compa-*
rate ad biliares ductus in medium attu-
lisse se dicit , *brevem* venæ Cavæ *a*
motus impulsu distantiam . Num illud
ipse negavi , aut nego ? cui quidem satis
sit hæc illos perpendere qui cum Mal-
pighio censent , cœliacæ arteriæ , *primi* , 123
ut cl. Provocator scripsit , *aortæ emissa-*
rii hepaticum ramum cum glandulis
quæ bilis ductuum initia sunt , commu-
nicare : hepaticum quoque bilis ductum
cum eodem certe *PERGRANDI sa-* 26
tis , *&* *notabili* arteriæ ramo conclu- 10
di intra capsulam illam ; *quæ secundum*
accuratiorum indagines verus est muscu- 1054
lus , sive quæ *fasciculis muscularibus*
ROBUSTE instructa est , *imo legitimus*
est musculus ad omnes portæ , *& du-* 27
ctûs fellei diramationes , *itinera* , *&*
concursus elongatus ; *& advolutus* ; *ut*
non tantum momentis systalticis suis ,
sed & contractilibus muscularibus sup-
pleret defectui pulsationis in porta ; *tru-*
siones ideo promovendo in concursibus ,
& canali excretorio , *respectu ad liqui-*
da contenta , *secreta* , *& per diversas*
hinc vias promovenda . Quæ omnia , at-
que alia ejusmodi , alibi , ut vidimus ,
a Provocatore proposita , vel etiam in-
culcata , *probi Lectores* opponent pri- 1135
mum *nulli* illi *competenter amplæ* , *&*
pulsantis arteriæ attiguitati , deinde &
nulli illi *tunicarum cingentium oscilla-*
tioni , *aut muscularium adjacentium* ,
præter debilis capsulæ , *pressuræ* . *De-*
bilis , inquam , *capsulæ* . Cum aliis
enim minoris momenti ista vox *debi-*
lis , ut pote superioribus Animadver-
sionibus nimis aperte repugnans , sub-
lata hîc est ex eo textu , qui cæteroqui
sic profertur : *En textum* ; *qui* , *neque*
litterula a prima Editione immutatâ ,
nunc habetur in §. *II.* *&* *cæt.* Et
ego ille sum qui *per mutilata exscripta*
verba imponere fortasse studeo ! Huc il-
lud accedit , quod si contendere voluis-
sem ,

(1) Ibid. pag. 61.

sem, non *comparate* ibi, sed *absolute* ab eo scriptam esse *brevem* venæ Cavæ *a motus impulsu distantiam;* jure fortasse potuissem. Nam *comparate* qui-
119 dem tunc loquitur, cum ait: *bilis ductus longe minus turgere succis suis, quam Cavam contento sanguine.* At vero cum seorsum *momenta* enumerat hinc in Cava, inde in iis ductibus *ad fluxum urgentia*, & quasi de Coronariis arteriis, non de Cava loqueretur, in hac statuit *brevem a motus impulsu distantiam;* non omnes certe ita facile concedent minus *absolute* hoc dici, quam id quod continuo præcedit, & *absolute* verum est, *vasis amplitudinem.*

Secundo loco cum hepati *proximi diaphragmatis alternum motum* non *nihil valere*, non *nihil posse* ad ipsam quoque hepatis *concavam* partem, indicavi (1) hoc nimirum volui, deprimi alternis a diaphragmate hepar non posse, quin hujus corpus universum, ipsique ideo biliarii ductus, & quod his inest, concutiatur, imo quin concava ipsa jecinoris facies contiguis partibus quadantenus apprimatur. Nihil igitur eorum volui, quæ egregius Interpres obtrudit, *me intellexisse*, ut *veritati*, si Diis placet, aut *mihi jam ipsi videar adversari*. Tertio. Si *modus quo Boylæus, & Papinius* „ grandiora „ cujuslibet Animalis „ *ossa in liquidam substantiam solvunt*, revera apud Taurinenses usque adeo familiaris erat, ut nunc esse, *affirmat;* cur igitur verbis illis nescio quid reconditi promittentibus, ipsum describere aggressus fuerat: *Modum edocent curiosissimi Auctores*, huncque ita Lectoribus qui ex Boylæo, & Papinio poterant jam novisse, descripserat, quem *vel coquis ipsis, ipsisque mulierculis familiarissimum* esse sciebat? Sed mirum non est, quid Augustæ Taurinorum coqui, & mulierculæ gerant, nos ignorare, cum ipse ita quid Patavii Anatomici egerint, aut non egerint, ignoret, ut ex
909 uno eodemque, adhuc vivente, Anatomico duos fecerit. Quartæ meæ
1136 objectionis sententiam totam, non mo-

do verba ipsa, non refert, quamvis alia characterum forma perinde ac si mea essent, descripta produeat. Attamen ne sic quidem satis respondet. Primum namque confiteri cogitur, se non exacte, sed *suo modo*, ventriculum circumjectis visceribus stipatum *cum machina Papiniana conferre;* quasi diserte non scripsisset, ventriculum *in superiori* orificio ab iis visceribus *premi adeo*, 121
& constringi, ut tanquam operculis stricte appositis occlusus, *TRANSPIRARE NON SINAT activiores — particulas, ac spiritus.* Nam quod huc alia, tanquam ab se *eodem loco* inculcata; trahit; neque *eodem loco* scripta sunt, quæ altera ab ista pagina subjiciuntur, neque in illa de qua una agebam, comparatione producta sunt, quæ post alteram prolixe descriptam comparationem adduntur. Quod autem ait, eo se Lienem *non in primis advocasse, sed Hepar*, suisque prolatis verbis, quasi id ego dissimulassem, confirmat; neque hæc opus erat producere, quæ ipse produxi (2), & Lienem tamen de duobus istis *operculis* eo *stricte appositis*, unum fecerat, quorum alterum si paululum amoveri sinit, reliquo dumtaxat, illud intercipere orificium qui poterit? De meo autem *aere* non laboro qui *halitus* illos *humidos per ventriculi parietes* non induco; ipse qui inducit, videat ut suis *spiritibus* satis caveat. Postremo quod ad *majora chylosæ functionis principia* resugit, recte facit; nam hæc minora non satis firme tueri se posse, videt.

91 Quæ in quinta objectione, probanda esse de Viperis, dixi (3), minime probantur; sed probationis loco, quandam denique in Viros Doctissimos, atque Experientissimos insultationem invenio. Probandum erat primo loco, Viperis *summe energeticum esse stomachi munus*, ut, vel post *Mures*, & *Canes*, quasi hos voracitate vincerent, ipsas inter *voraciora animalia* recensendo, scriptum fuerat. Quid ad hæc probanda allatum est? Affirmatum est tantum, sed non probatum, *viperam*, *su-*

(1) Ibid. (2) Ibid. (3) Ibid.

per alia voracia bruta, *ingesta solidiora qualibet* (credo etiam ferrum, ut *super voracem* Struthiocamelum sit) *vel ipsa etiam viva*, *& integra non exilia*
1137 *animalia ut aves bufones & cæt.* (non est satis; nam *super voraces* pisces esse debet) *animalia se majora sibi in escam comparare*, *devorare*, *& digerere*.

Equidem de passerculis, & parvis bufonibus nonnunquam a vipera devoratis non ignorabam, ut ex iis quæ alibi scripsi, olim apparebit: sed de *animalibus* revera ipsa vipera *majoribus*, de *solidioribus quibuslibet*, *super alia voracia bruta* a vipera ingestis, Redium aliquem qui testaretur, libenter sane productum vidissem. Quod si ego mihi deesse nolui, cum Redium testem produxi in re, *quæ*, *præterquam Redo*, ut Noster ait, *omnibus nota est*; cur Provocator cl. sibi deest, nullum producendo testem in rebus quæ certe non *omnibus* notæ sunt? Attamen si mihi concedit, omnibus esse *notum* id quod Redius (1) ut summum in viperis observavit, has *ad decimum usque mensem inediam* ferre, & si huc addit quod vere *omnibus notum* est, easdem *longis jejuniis se accomodare*, non modo *aliquando*, ut ipse fatetur, sed quam sæpissime, ut in captis & asservatis, quotidie videmus, ne quidquam dicam de hyeme, quo anni tempore, *solent plerumque*, & quidem *secundum naturam* (ut ejusdem Redii (2), si per cl. Provocatorem licet, verbis utar) *aut nullo modo*, *aut quam minime*, *rarissimeque alimentum capere*; haud satis video quomodo ipsas, non dico *super alia voracia bruta* voraces jure statuamus, sed *murium* dumtaxat voracitati, earum voracitatem anteponamus, cum illos Redius (3), sæpius expertus, nunquam ad tres solidos dies sine cibo servare vivos potuerit? Atenim viperæ modicos passeres, & bufones nonnunquam devorant. Num propterea voracissimas, idest inexplebili edendi aviditate præditas *super alia voracia bruta* censebimus? Deinde istos passerculos, ista *ingesta solidiora qualibet* a viperis *super alia voracia bruta concoqui*, *& solvi*, quem testem habemus? præsertim cum a quibusdam produci videam Libavium, qui illa animalcula a viperis *reddi* scripsit *exsiccata diu*, *nil comminuta per membrum sui secessus*, vel Plinium, qui *a serpentibus* prodidit *rejici suetas avium devoratarum plumas*, *& ossa*.

Quæ certe omnia seu falsa, seu parte ex aliqua vera sint, ab eo videnda erant, ac discutienda, a quo *summe energeticum* in viperis *stomachi munus* erat probandum. Ab eodem autem quomodo alterum probetur, *hepar* videlicet in viperis *non tantum supra*, *& circa ventriculum esse protensum*, *sed usque ad duodenum*, videamus. *Alterum*, inquit, *num ita sit*, *quis posset ingenuus dubitare*, *qui nempe nostrâ omniumque accuratiorum Anatomicorum autopsiâ suaderi luculenter potest?* Quid ergo? inter *accuratiores Anatomicos* non est Eduardus Tyson ponendus? Hic (4) tamen hepar, jam contra ventriculum, extenuatum, ne ad pylorum quidem, non modo ad *duodenum*, perducit. Præterea Baldus Angelus Abbatius, M. Aurelius Severinus, Gerardus Blasius, Michael Bernardus Valentinus *ingenui* homines non erant, aut 113
non sunt? Quis *ingenuus* hoc dixerit? Hi tamen omnes num de ea re dubitaverint, ex Tabula III. Abbatii; (5) liquet, quam cæteri in zootomias, & Amphitheatrum suum sine ulla unquam dubitatione transtulerunt. In ea vero Tabula num Viperæ jecur ad totum ventriculum, nedum *ad duodenum*, *protendatur*, omnes satis vident.

Parcius ista Viris tamen objicienda memento. (*)

His ergo omnibus, & propria quadantenus memoria aliter docentibus, & *ingenui*, & non imprudentis hominis fuit de opposito saltem (id quod nos fecimus) *dubitare*, donec viperis iterum, & sæpius dissectis, alio in loco possemus (id quod nunc possu-

(1) Degli Anim. Viv. (2) Ibid.
(4) Act. Lips. A. 1684. Tab. 5. Fig. 1.
(*) Virgil. Ecl. 3.
(3) Ibid.
(5) De adm. Viperæ nat.

possumus (1)) nos quoque ipsos aliter vidisse, affirmare: quanquam; ut tunc illud omitteretur; nimis sane ultra inanem, ut plerumque observasse memineramus, viperarum ventriculum, jecur circumfundi, & protendi oportebat, qui illum etiam post comesta *animalia*, ipsa vipera *majora*, distentum & fovere posset, & ad duodenum adhuc pertingere *ad ultimam scilicet chilificationis opellam ibidem adjuvandam incubatu suo*.

92 In sexta objectione; cum Provocator negasset, quidquam *clarius illustrare posse* hoc hepatis munus, quam *notabilem indigestionis habitum omenti disjunctioni a fistulæ intestinalis incubatu* succedentem; contrarias Riolani, & Foresti observationes memoravimus (2). Ipse autem regerit Galeni, aliorumque observationes, quasi vero aut Riolanus, aut Forestus, aut ego easdem ignorassemus, cum neque illi ambo suas fortasse fuissent scripturi, nisi illas, quas diserte commemorant, tanquam pro *Canone* ad suam usque ætatem passim esse habitas, novissent, neque ego eorum observationes objecturus, nisi vidissem, ceu de re undequaque certissima sine ulla dubitatione adhuc scribi: *quid clarius & cet.?* Itaque cum illi Galenicas observationes probe scirent, Anatomen autem, & Chirurgiam callerent; quis ob illas audeat cum Provocatore pronunciare: *Riolanum parvam omenti portionem pro magna reputasse censendum est. Id pariter de Foresti omento intelligi volo. Quid enim omenti nisi paucum, & modicum, in communibus abdominis plagis, atque herniarum operationibus plerumque rescinditur?* Quid hæc aliud significant, nisi qui hæc pronunciat, neque primum attendisse quis Riolanus fuerit, ut tam facile, quasi imperitus Anatomiæ, & Chirurgiæ, *parvam omenti portionem pro magna reputaret*, aut communibus & quotidianis in istiusmodi re uteretur exemplis: neque deinde illam Foresti, de qua judicium ferre

123 (left margin, beside "huc scribi")

vult, observationem (3) unquam legisse, quæ de *communibus* certe non est, & in qua tantum abest, ut *quid omenti paucum, & modicum* duntaxat scribatur excisum; *paulatim totum omentum extractum* proponitur. Qui ergo illam attente perlegerint, num *nihil inde* ipsi *in contrarium oggeratur*, intelligent. Difficile enim concedent, in ejusmodi casu nihil, nisi eam, quæ neque in omnibus illuc usque extensa invenitur, omenti portionem ablatam esse, quæ *ad ilei intestini inferiores* duntaxat *flexus propenderet*, reliquam autem omnem, *superioribus intestinis accumbentem*, relictam esse; ad quam nunc videlicet confugere cogitur, & de hac tantum affirmare *quod incubatu suo vere coctionem adjuvet*, ilei intestini *inferioribus flexibus* exclusis, quando universe de *fistula intestinali* in *Historia* scripserat. 123
Nam quod certam quandam suam *juvenilem* observationem 1138
Gravissimorum eorum Hominum observationibus opponit; ne ipse quidem, opinor, contendet, facilius ipsis fuisse *parvam omenti portionem pro magna reputare*, quam sibi; adhuc præsertim juveni, aut vasa quædam sanguifera ventriculo inservientia, quæ liganda non fuissent, non ligare, aut si ita, ut ait; *diligenter* omnia peregit, in non brevi illa operatione ita molossum non vexare, aut ita ejus viscera ab aeris injuriis tueri, ut quod semel observavit, aliunde esse non potuerit, sed tanquam multarum *observationum summa* quædam, nobis pro *Canone* esse debeat ad nostram, atque adeo Riolani *imperfectam*, si Superis placet, *objectionem* corrigendam.

93 In unam septimam objectionem multas contrahit. Prima illa fuerat: *Cœliaca primum aortæ emissarium esse dicitur, quod evidentissime falsum est*. Nunc *evidentissime* quidem id esse *falsum*, ipse confirmat, cum scribit, tot
alia supra Cœliacam emissaria Arteriæ 1139
magnæ neminem *vel anatomiæ ignarum latere* posse. Quod autem addit, *nega-*

(1) Vid. Epist. I. Art. 64. (2) Adv. III. pag. 61.
(3) Obs. Chir. l. 6. Obs. 7.

re neminem posse, cœliacam *primum esse aorta sub diaphragmate emissarium;* ita verum est; ut si ipse quod hic demum facit, tunc ibi fecisset, ut *sub diaphragmate* non omitteret; nihil ego objecturus fuissem. Nam quod intelligi id debuerit, propterea quia *de viscere in abdomine degente, seu de Hepate constans* suæ *Historiæ sermo sit*, neque hoc verum est cum tot alia viscera, & partes in medium passim, & præsertim ubi egit de viis sanguinis ad varia secretionum organa, attulerit, & potest, ut in nervis conspicimus, etiam vas aliquod sanguiferum non intra eam caveam cui prospicit, exoriri, imo certe carotides ex. gr. arteriæ intra thoracem incipiunt, & cranii caveæ novissime inserviunt. Ad secundam objectionem sic respondet: *ego tertiam circiter totius sanguinis in homine degentis partem in Portæ trunco atque ramificationibus continuo residere, citato*
123 *loco satis probasse videor*. Si hoc, non dico, præstitit, sed vel uno verbo præstare aggressus est; nihil causæ est, cur ego ejus *probationes* infirmas esse, seu *rem esse*, ut ait, *adversam*, *probare* non debuerim. Verum si nihil aliud ibi fecit præterquam ejusmodi rem *sine ulla dubitatione pronunciare*; quis est qui id legens, mecum jure meritoque non censeat, rem *saltem maxime in certam esse?* Et ipse tamen scribit: *id citato loco satis probasse videor?* Perlegat quicunque velit non modo *citatum locum*, sed universum in quo est, Partis I. postremum caput. Spondeo fore, ut errores quidem, a me in eo capite indicatos, aliosque præterea inveniat, ullam vero quæ ad illud probandum spectet, litterulam non inveniat.

Atque ut in transitu hic duo ostendam; alterum, num verum sit quod infra ipse credi vellet, me ejus errata
114 *summo studio* notavisse, cum reapse, aliud agens, ea tantum quæ scribenti succurrebant, notaverim; alterum, quantum in probando inter me, & ipsum discrimen sit; protinus id quod modo dicebam: esse alios præter eos quos in *Adversariis* indicavi, in eo ipso postremo capite errores, ex his uno exempli causa producto, apertissime demonstrabo. Scriptum est in illo
capite: *animalium aequatilium hepata* 124
terrestrium jecinoribus esse minora. Hoc ejusmodi esse, ajo, ut nemini illorum probari possit qui ingens multorum piscium jecur, quod interdum vel in duos amplissimos lobos divisum, a summa ad imam fere ventris partem extendi, mirati sumus, cum plerisque aliis eorundem visceribus comparaverint. Quid? quod in nullo ex tot Piscibus quorum dissectiones ad suum usque ævum editas collegit Blasius (1) quidquam de hepatis parvitate adnotatum invenire adhuc potui; cum ex adverso viderim, (2) in Acu Marino memorari *hepar pro animalis magnitudine satis grande*, (3) in Pisce ex Canum genere, una cum visceribus suis 26. libras æquante; sine visceribus 15. excedente, *hepatis pondus quinque libras superans* (4), in Crocodilo *hepar bifidum binis lobis insigne*, (5) in Galæo lævi *hepar in duas conspicuas fibras*, *& oblongos lobos divisum*, *velut insignes lineas abdominis longum percurrentes*, (6) in Lucio *hepar oblongum instar linguæ ad secundas pinnas extensum*, (7) in Orbe *Hepar maximum in sinistro latere* (quod & nos in aliquot piscibus observasse meminimus) *in dextro minorem lobum*, (8) in Phoca *hepar bene farctum sex majoribus lobis discissum*, (9) in Phocena *hepar amplissimum*, *& totam*, *quæ est inter diaphragma*, *& ventriculum*, *abdominis cavitatem fere occupans*, (10) in Salamandra *hepar ingentis magnitudinis*, (11) in Xiphia denique *hepar grande satis: & exsangue*. Sed jam illuc unde digressi sumus, & quo tamen hoc etiam de *minore* piscium jecore pertinet, revertamur.

94 Ex iis quæ improbavimus, volebat

(1) Anat. Animal. Part. III. (2) C. 1. (3) C. 11. (4) C. 14. (5) C. 15. (6) C. 20. (7) C. 22. (8) C. 25. (9) C. 26. (10) C. 29. (11) C. 36.

bat Provocator ostendere, alterum esse hepatis usum, ut sanguinis copiâ, vel repentinâ etiam rarefactione turgentis *diverticulum sit una cum liene*. De liene quidem, ob ejus structuræ modum nolui unquam ab aliis etiam, id proponentibus, magnopere dissentire; hepatis vero *substantiam prompte, ac pro re nata ad modum laxiorum membranarum valde cedere, atque extendi posse*, negavi. (1) Contra, Provocator cl. hoc *compertissimum fieri, luculenter evinci*, de hoc nos *plane convinci*, asseverat. Si probationes quæris; duas omnino affert. Nam primum ait, *Portæ ramos, qui potissimam hepatis partem constituunt, — in jugulatis, aut improvise denatis — longe ultra naturalem statum ampliores, & sanguine turgidiores deprehendi: in picrocholis vero, lentoque morbo demortuis graciliores admodum, atque inaniores*. Etsi in *Erratis* monemur, ut hic pro *jugulatis* intelligamus *præfocatis*, non tamen erratum adhuc satis ab Auctore correctum est; quot enim sunt *improvise denati* ob magni alicujus vasis rupturam, quorum sanguis magnam partem in aliquam caveam invenitur effusus? quot *præfocati*, iidemque *lento* extenuati jam *morbo*? num in his etiam, quod ipse mox negat, aut in illis, contra ac videmus, *longe ultra naturalem statum* rami illi Portæ venæ *sanguine sunt turgidiores?* Verum ut essent; nonne id magis in Pulmonaribus interdum vasis, in Auricula cordis dextera, & potissimum in Venæ Cavæ Truncis quam sæpissime, & luculentissime deprehenditur? imo in his tanto magis, quanto minus circumprimuntur, cum contra, Portæ venæ rami ab arctissime, confertissimeque intra eandem hepatis membranam conclusis tot ramis aliis, & vasis, & folliculis, & humoribus undequaque premantur.

1230

Quæ cum ita sint; satis planum est, num *hepatis substantia, quomodocumque Censor velit, valde cedere, atque extendi possit*, itemque num quia venæ Portæ rami sanguine interdum pleniores inveniuntur, ob hanc rem, aliis etiam partibus, venisque communem, imo longe magis facilem, continuo peculiare sanguinis diverticulum in jecore potissimum statuendum sit.

Quid? quod veri simillimum est, illam idcirco plenitudinem inveniri, quod ulteriorum *fistularum hepatis cavitates* ita *ampliabiles* non sunt, ut Provocatoris diverticulum postulabat; Earum videlicet angustias, cessante arteriarum & diaphragmatis impulsu, pressione dumtaxat incumbentium partium, & vi elastica vasorum promotus sanguis, superare non potest, ideoque in crassioribus ramis subsistit, quos quanto magis distendit, tanto minus ulteriores ab hac distentione compressos, & quod consequitur, tenuissimos illos ex quibus magna hepatis pars construitur, potest *dilatare*. In hominibus autem adhuc viventibus, vel eas libere superare angustias valet, & sic tanta ista in crassioribus ramis plenitudo neque fit, neque fieri potest, tenuissimis & ipsis tum Portæ venæ, tum Cavæ surculis sanguine plenis, ideoque locum non cedentibus; vel eas libere superare non potest, & sic a tergo plenitudines fiunt, unde *subitaneæ* illæ *hujus visceris phlegmones, & celeres quædam ejusdem obstructionum species*, quæ non ita facile 1149
contingerent, si penitissima substantia hepatis sic a natura esset compacta, ut diverticuli instar prompte cedere, & dare locum, non obstare, majori sanguinis copiæ posset: Tantum abest, ut ab illis phlegmonibus, & obstructionibus de opposito *plane convincamur*, ut Scriptor noster cl. putat, hinc alteram suam repetens probationem! Sic fuerat a nobis animadversum (2) quod *permhumaniter* hîc ipse dissimulat, quam facilis idem sit in *demonstratione*, imo *plena demonstratione* statuenda. Hoc enim primum volebamus: tum vero deinde alterum, de quo ad Medicos judicium detulimus. Nam etsi inter omnes constaret, quod certe non constat, *hæmorrhagias narium in LEVIBUS etiam hepatis, & lienis obstructionibus*

OR.

(1) Adv. III. pag. 62. (2) Ibid.

ORDINARIO accedere ; non tamen continuo id quoque constaret, quod ipse *plene demonstratum* pronunciat. Sic longe aliud ex ea observatione consequi censebat Tozzius (1), qui tamen non a *leviter* obstructo, sed *ab obstructo, tumidoque* jam hepate contingere id scripsit, Volcherus autem, quem laudat, Coiterus (2) ab *hepatis MAGNA obstructione, præcipue* cum *ex hac in hydropem incidunt* : ut duorum jam *Practicorum, & revera medentium judicium*, quale se *etiam* profitetur *amplecti*, Nostro non favere, videamus. Ejusmodi hominum judicio ea quoque commisimus, quæ octavo loco indicavimus (3). Neque adhuc, ut Provocator cl. dictitat, hoc *pendet judicium.*

Nam uter nostrum *lacerationibus* sit usus, judicium non obscure jam editum esse, infra apparebit. Uter vero *toties allucinatus sit*, judicatum a pluribus est, ut ex iis quæ ad superiores Animadversiones, & nominatim XII. ac XIX. sunt scripta, intelligitur.

Num vero *facilius quam hactenus fuerit, ipse morbos hepatis OMNES internoscat inter se se*, qui possit adhuc *pendere judicium*, quando ejus confessio
209 jam extat, *jecoris ad attiguas partes adnascentias morbosas, varices, aneurismata, ductuum excretoriorum dilatationes præter naturam, tandem & hydatides, —— has, ut & alias hepatis nunc memoratas affectiones — revera per sola extispicia palam fieri*. Denique an in I. de qua sermo erat, Editione *in hepatis morborum signis nihil immoratus sit ;* quomodo *judicium* nunc *pendeat*, cum ipse in priore Præfatione jam edixerit, a se *omnia stylo explicari historico ; sicque — nihil in signis, & curationibus exponendis immorante*. Illam enim, quamvis sæpe a me redargutam, Præfationem in nova Editione omittere quidem potuit ; horum autem nullo modo inter se cohærentium, ob idque etiam a me (4) notatorum verborum, memoriam delere non potuit.

95 Multo autem minus *delere* potest 141
ea quæ porro *sic per transennam*, ut diximus, *indicavimus* in II. *Historiæ* Parte quam eâdem Præcl. Mangetus *sapientiâ* omisit, qua alias pariter, etiam *anatomicas*, Provocatoris minas (5) in I. Parte prætermiserat. Nos primo loco, cum plura congesta videremus ad *manifeste evincendum* id quod hic etiam affirmatur : *dari morbos a solido non dependentes a fluido ;* ne infiniti essemus, ideoque *sapienter* ; alia omisimus ; illud unum notavimus (6): *ossa QUÆDAM duriora ad tantam redigi mollitiem POSSE, ut instar ceræ versari facillime possint in omnem sensum in sano quo ad cætera homine, hoc est sine ullo vitio fluidi universalis.* Quid ergo queritur cl. Provocator, me ejus locum *mutilavisse?* Num alia omisi, nisi quæ ibi nolui redarguere? Quod autem redargui, nonne ab ipso affirmatum est? Atenim *in aliquo* duntaxat *casu*, inquit, id volui affirmare? Num ego in omnibus affirmasse, dixi? Certe voces illæ *quædam*, & *posse*, quæ in supra scriptis, & sic a me editis, leguntur, hoc nemini in mentem venire sinunt. Nunc vicissim attendamus, an qui immerito de nobis queritur, de eo nos merito hic queri possimus. Igitur inter Auctores quos pro se laudat, & quorum fere omnium ut nomina exiguo labore ex una Observatione Miscellan. N. C. (7) exscribere potuit, sic plerasque observationes non satis ad rem facere, animadvertere potuisset ; tres quibus *in primis* nititur, mihi objecit *Olaum Wormium, Fernelium, & Danielem Pruttenium in Miscellan. Curios. ex relatione Abrahami Baudæ Chirurgi Regii*. Si quo in loco, quæras ; nihil, ut fere solet, præterea addit ; propemodum ut hic quoque, quod passim feci, ipse debeam divinare, cum ego contra meis in scriptis, aliquo sedulitatis, magno certe fidei testimonio, neminem fere, in rebus præsertim ejusmodi,

(1) Medic Part. Pract. c. de Hep. & cæt.
(2) Obs. Anat.
(3) Adv. III. pag. 62.
(4) Ibid.
(5) Vid. Adv. III. pag. 38.
(6) Ibid. pag. 62.
(7) A. I. 37.

modi, laudare Auctorem solitus sim, cujus locum, summo cum Lectorum, & Provocatoris in primis cl. commodo, diligenter non indicaverim. Non est tamen cur de Wormii, aut Fernelii verbis hic multum laboremus, primum quia Provocator nihil aliud urget, nisi utrumque eorum *nullam concomitantium* eam quæ in ossibus mollities erat, *in liquidis morborum mentionem instituisse*, quasi vero propterea ullum *in liquidis morbum* fuisse, negassent, aut non satis esset, si forte ii morbi præcessissent. Sic Fernelius, cujus locus est *de abditis rerum causis* l. 2. c. 9., *ex morbo tam mollia, & flexibilia evasisse* ossa, scribit; quem morbum nihil vetat, quominus fuisse in humoribus, si lubet, credamus. Deinde Wormius; quantum conjicio ex eo quem paulo ante indicavi, loco Miscell. N. C.; ossium mollitiem in puella *a nativitate* videtur observavisse; nos autem hic quærimus de *ossibus durioribus, ad mollitiem redactis*, non de cartilaginibus, fortasse nunquam induratis. Pruttenii vero, vel potius Baudæ observationem; quam Provocator satis superque indicavisse se existimat, cum *Miscellanea N. C.* (quasi hæc uno perpusillo libello continerentur) nominavit; ut nondum in ipsis neque memoriæ, neque tot Indicum ope mihi datum est invenire, sic facile in iis in quibus olim me vidisse memineram Th. Bartholini *Actis* inveni, quæ *Hafniensia* inscribuntur (1). Animadverti autem, ex hac observatione quidquid pro se facere videretur, id Provocatorem exscripsisse; quidquid contra non modo oppugnare, sed penitus convellere suam sententiam posset, id omisisse, vel *suaviter* ut ipse diceret, *mutilavisse*.

Mitto *dolores* vel *maximos*, mitto *impotentiam omnium articulorum*, cum ossa adhuc *suam duritiem, & soliditatem conservarent*, prægressam. Alia etiam mitto. Sed quæ subjiciuntur, pretermittere nullo modo possum: *Multi*, inquit Observator, *causam tam portentosi morbi inquirentes, scorbuticam saburram accusarunt; alii alias causas rimati sunt. Ego virus Venereum credo causatum esse hunc morbum, eo magis, quod certus factus fuerim, ægrum olim ante tredecim annos Gonorrhæa virulenta per aliquot hebdomadas laborasse, & procul dubio male curatum fuisse*.

Hæc igitur præcesserant; & nobis tamen hoc exemplum præ cæteris fuse, & diserte producitur ad *manifeste evincendum*, morbum *locari in solido independenter a fluido, — conceptibilem videlicet absque concursu fluidi?* Hoc enim 127
in *Historia Hepatica* propositum erat, neque hic negatur, cum *compertissimum* 143
esse, dari morbos a solido non dependentes a fluido, ibi *istâ* etiam *observationum* specie *firmatum, & ostensum* fuisse dicitur. Atenim *quid*, inquit, *vitii liquorum aderat in illo Foresti Homine?* Infantem voluit dicere natum *cum brachio dextro a cubito usque ad humerum non tantum resoluto, sed omnino osse non coagulato, ut brachium instar lori in omnem partem flexile flaccidumque concideret ita, ut in brachio a cubito usque ad humerum os abesse videretur*. Ad quem sic natum Infantem accitus Forestus cum esset, *intra tres septimanas* curationem absolvit (2). Hic vero Infans quomodo ad rem pertinet? Num quia, ut cl. Provocator ait, *dextro excepto humero, cætera omnes, non solum liquida, sed & solidæ partes* in eo *sanæ erant, & ab omni vitio immunes?* Atqui Forestus de *solidis* cæteris *partibus*, excepto capite, nihil; de *liquidis* autem prorsus nihil memoriæ tradidit. Num vero quia, ut *ejusdemodi ossium affectiones sæpe*, ita hæc quoque *sanata fuit per impositas ferulas, aut fascias, aut aluminosa balnea, aliave remedia, non quidem liquidorum sed ossium vitium duntaxat respicientia?* Verum neque suum istud *sæpe* a Provocatore probatur, neque, si ex Foresti curatione judicandum est, opportuna saltem victus ratio excludenda est, quæ in humoribus emendan-

(1) Vol. III. Obs. 24.

(2) Obs. Med. l. 17. Obs. 5.

dandis plurimum potest. Mater ipsa, inquit Forestus, (1) jam *recte habens & bene valens puellum optime lactavit, & commoda victus ratione usa fuit, cibisque boni succi & optimi nutrimenti, iisque quæ & lac augmentare solent, UNDE quoque magno cum successu, etiam adhibitis remediis ad hoc aptis, puellus citius sanitatem consequutus fuit*. Denique hisce omnibus prætermissis, num infantis hujus os ex *duriore* ad illam *tantam redactum mollitiem* fuerat? an potius ex quo mater inter initia gestationis *in dextrum cubitum versus humerum* prolapsa erat, indurari amplius non potuerat? Atqui disputatio non de hoc, sed de illo est.

96 Porro in eo quoque, quod secundo loco notaveramus (2), disputationem *perhumaniter* mutat. Contendit enim id quod nemo unquam negavit, *prolabente hepate*, hoc est *versus umbilicum descendente*, *umbilicale* ejus *ligamentum — necessario pariter relaxari oportere*. At nos hæc ejus verba notaveramus: ligamentorum hepatis *omnium relaxationi debetur hæc affectio*.
135 Aliud autem est, ligamenti umbilicalis relaxationi prolapsum hepatis *deberi*; Aliud in ipso hepatis prolapsu illius quoque ligamenti relaxationem consequi *oportere*. Tunc ea relaxatio pro causa; nunc pro effectu habenda est. Primum notavi. De altero cur loquerer, nihil erat. Si ergo ullus esse Anatomicus poterit, qui ligamenti umbilicalis *relaxationi deberi* hepatis prolapsum, merito censeat; tunc illud quoque esse poterit quod Provocator affirmat, ut nostram *secundam objectionem Anatomicus quilibet e limine comprimat*. Tertium quod notaveram, illud erat, felleæ vesiculæ perruptionem
140 *sæpe in cadaveribus occurrere*. Provo-
1026 cator cl. si *tercentos fortasse*, ut supra
472 dixerat, *vidit & examinavit folliculos felleos*, cum unum, haud amplius, quantum hactenus invenire possum, eumque erosione perruptum deprehenderit; præclare siquis alius, sciat necesse est, ejusdem folliculi perruptionem non nisi rarissime in cadaveribus occurrere. Contrarium tamen defendit, vel potius ad hoc defendendum *sat esse* putat *repetere e quibus citato loco varias ruptionum vesiculæ felleæ observationes eruerit, Bonetum, Hoffmannum, Benivenium, Salmuthum, Job. a Meekren, Fabricium Hildanum, Bertinum; tum qui in Tertia parte suo etiam loco adducuntur in censum*. Hic quoque di- 140
vinemus oportet, non modo in Auctorum eorum locis, qui in II. Parte laudati sunt, verum etiam in *suo* illo inveniendo *loco*, qui in III. Parte esse dicitur. Sed quis erit in III. Parte *suus locus*, quando ipse confitetur, se in hac scribenda, non in eum quem in II. ordinem, ut videbatur expectandum, sed *in alium, variumque*,
— abruptum, & miscellaneum — 208
perrexisse? Rerum Indicem versemus; nihil de *Cystis felleæ abruptione* invenimus, nisi quod in II Parte est. Ad *Elenchum totius Operis* redire oportet, ut tandem aliquando (quis crederet?) inter *Fluxum Hepaticum*, & *Biliosam Phrenitidem*, *suum* istum de perruptione Cystis *locum* inve- 491
niamus. At si inde expungimus Georgium *Bertinum*, & Philippum *Salmuthum*, in II. jam Parte laudatos; duo tantummodo superadditi Auctores restant. Primus est Joh. Matth. Faber, qui *Dec. II. Ann. IX. N. C. ex fellei folliculi ruptura sæpius repentinam mortem fuisse consecutam enunciare* dicitur.

Sed revera unam dumtaxat, ejus *rupturæ* observationem (3) producit, quam ab alio videtur accepisse, & hoc addit: *Ab ejus (Cystidis) ruptura pariter lethum extemporaneum vid. ap. Schenk. p. mihi* 460. Hoc nimirum est illud *sæpius*; Schenkius autem nullum, quod sciam, ejus disruptionis profert exemplum præter illud idem (4), quod tamen ad repentinam mortem non pertinet, Georgii Bertini: Alter ex superadditis Auctor, *fol.* 196. quærendus, Cl. est Lentilius, qui tamen, neque se observasse id

(1) Ibid. in Schol. (2) Adv. III. pag. 63. (3) Pag. 466.
(4) Obs. Med. L. 3. ubi de Vesica Fell.

id scribit, & per conjecturam id proponit ex quo demum Provocator, Cystis felleæ rupturam infert. Ille enim, saltem in *appendicibus anni* 5. *&* 6. *ephemer. germ.*(adde omissam a Provocatore *Dec. III.* & *pag.* 128.) per conjecturam loqui se, ostendit. Itaque tota hæc accessio quæ in III. Parte facta est, ad unam redit observationem,
140 quæ, a quo habita sit, nescimus.

In II. autem Parte plures quidem laudantur Scriptores, sed apud Bertinum una tantum observatio est, cujus Auctorem, quantum verba indicant a Schenkio (1), & Boneto (2) producta, ignoramus, ut illud etiam, quod cl. Provocator affirmat, an id *a calculis fuerit ductum opplentibus*. Neque pariter plura uno exempla, aut Observatoris nomen habetur apud *Hoffmannum*, si ille tamen est, ut opinor, cujus a Boneto (3) verba afferuntur; Noster enim, quasi unus, & unius tantum Hoffmanni liber extaret, nihil præter cognomen proponit. *Salmuthus* autem (4), & *Job. a Meek'ren* (5) habitas quidem a se ipsis observationes, sed singuli singulas tradiderunt. De *Boneto* denique, *Benivenio*, & *Fabr. Hildano* hoc dumtaxat habeo quod dicam: Apud primum; quando perinde ac si non plura quam Benivenius edidisset, locus non additur; in *Sepulchreto* saltem, non alia adhuc invenisse me exempla vesiculæ *a percussione*, *aut allisu* disruptæ, quam duo illa, *Salmuthi*, & *Hoffmanni*: At nullum prorsus apud Benivenium, & Hildanum; quamvis apud hunc *parte* 4. *obs.* 45. *casui* suo *similem* extare scribat Job. a Meek'ren (6); apud illum vero cap. 110. *simile quid* legi narratæ a se observationi, indicet laudatus Hoffmannus (7). Quorum hæc verba quomodo accipere oporteret, Provocator cl. intellexisset, si Benivenium, & Hildanum, ut par erat, antequam laudaret, inspexisset. Nunc autem cum vesiculæ *a percussione*, *aut allisu* disruptæ *exemplum esse* scripserit apud *Benivenium*; reapse in indicato hujus capite vesicula ne memoratur quidem, imo ne dissectio quidem cadaveris; *pugnus* tantum, quo *stomacho cujusdam juvenis violentius impetito, homo interemptus est*, memoratur. Pariter cum Provocator scripserit, ob *impedimentum effluxûs bilis, vel a ductûs Choledochi intus susceptione in cystim ipsam, exhibitum; ex quo dicti Canalis strangulatio*, disruptæ vesiculæ *casum afferri a Fabr. Hildano*; hic revera in memorata observatione *intestina* quidem, *& inprimis tenuiora undique tam flava* commemorat, *ac si croco infecta fuissent*; at *vesiculam fellis* non ruptam, sed *omnino* dumtaxat *vacuam*, *cholidochum* autem, non *strangulatum*, imo *præter modum laxum & apertum fuisse*, dicit. Quibus ex omnibus primum Lectoribus apparet, quantum auctoritatibus a Provocatore tam secure, & fidenter adductis credendum sit, cum Auctores, quorum nomina in magnifico illo Indice *Historiæ* præfigit suæ, ego vel aliud agens, & quasi præteriens, ostenderim ab ipso inspectos non fuisse: Deinde quod ad rem præsentem attinet, constat, omnia quæcumque aliquo modo indicata huc summo studio congessit, disruptæ vesiculæ exempla, ubi examinentur ad quinque admodum observationes redire, quarum tres quos auctores habuerint, ignoramus. Quem sane nimis exiguum numerum si cum scriptis omnium ad hunc usque diem apertorum cadaverum historiis, quarum immanis, atque incredibilis copia est, comparemus; non video, qua ratione *quisque videat*, „ *an*
„ *ruptio vesiculæ felleæ SÆPE in ca-* 472
„ *daveribus non occurrat*. „ Addamus enim quam alibi scribit aut a se ex erosione, ut diximus, aut ab aliis ex vulnere observatam, insuper quam nos
apud Bonetum (8) animadvertimus; ne 452
sic quidem effici potest, ut res oppido quam rarissima, & a plerisque exercitatissimis Anatomicis nunquam visa, quasi

(1) Ibid. (2) Sepulchret. l. 3. S. 8. Ob. 35. (3) Ibid. l. 2. S. XI. Obs. 42.
(4) Ibid. l. 3. S. 16. Obs. 10. (5) Obs. Med. Chir. c. 46.
(6) Ibid. (7) Loc. cit. (8) Sepulchr. l. 3. S. 14. Obs. 5. n. 4.

quasi tettio quoque die inveniretur, dici posset *sæpe in cadaveribus occurrere*.

97 In ea autem inconstantia, quam jure, quarto loco notaveram (1), defendenda nullis non artibus utitur cl.
1144 Provocator. Nam primum *ad spirandi strangulationem crudeliter deductum hominem* ab hepatis tumore, atque adeo *brevi etiam suffucandum* pingit, ut *in hoc casu*, morte videlicet alioqui imminente, *apertionis lateris* demonstret *necessitatem*, perinde ac si omnino eadem vel tunc fuisset, cum *sæpius* ipse *in incremento tumoris ad hujusmodi ineundam operationem exstimulabat Chirurgum*. Deinde hujus ait *intempestivam formidinem* non a se, verum *ab ipsa in cadavere inspectione aperturæ, ab ipsomet naturæ conatu tentatæ ad exantlandum humorem*, fuisse redargutam, quasi vero illa inspectio per se voces emisisset, non ejus qui scriberet, hæc verba essent. Tum vero *a natura ple-*
154 *nam & certam externæ apertionis indicationem ostensam esse per aperta sponte tumoris claustra*; quasi ad meliceridis locum, *ad hepatis verticem*, Chirurgi ferrum adigi potuisset, atque adeo debuisset, per quem Natura ipsa non sine ægri pernicie, morbosæ materiæ exitum molita est: quod si *medicum aliud auxilium excogitari non poterat*; certe illud quod diximus, non *auxilium*, sed pernicies ægro fuisset. Cæterum quod ad suam inconstantiam attinet; poterat certe ex iis *quæ in ge-*
1145 *nere præcipue indixerat* contra istiusmodi auxilium, aliquid *in singulari casu, & secundum circumstantias varias excipere*. Verum enim vero num *excepit*, qui quasi nihil unquam contra præcepisset, nihil præsentanei periculi fuisset, tam cupide istius tumoris incisionem ursisse se ostendit? Atque adeo num excipere potuit, cum meliceridem *ad hepatis verticem* fuisse, fateatur, cum exterior quidem *intumescentia* etiam foret, vel potius appareret,
363 sed non *parva admodum*, *non in acutum fastigiata*, non *pus candidum* datura, non tandem ita cum latere conglutinata, ut, incidendo, materia *per abdominis cavum effusa contenta viscera* 150
non *præfocaret*, quæ verba; quamvis illa quæ profert: *Cito lethalia sunt hujus generis apostemata, & subitaneam sæpe necem afferentia & cæt.* continuo sequantur; tamen ab ipso *tacentur*, a me autem non omittuntur, ut intelligat, me *in practicis rebus* ita *delectari*, ut nunquam tamen Celsi (2) monitum contemnam: *esse prudentis hominis —— non subire speciem ejus, ut occisi, quem sors ipsius interemit*.
Nam *abscessus jecoris eo ritu curati* non 150
tot denique visi sunt, quot ipse existimat; certe *Nic. Tulpii*, a quo in primis id visum esse dixerat, afferre locum potuisset, quem ego invenire necdum potui. Atque ut melius intelligat quibus ego *in practicis rebus delecter*; sic habeat: longe pluris a me fieri Medicos qui esse malint, quam videri; & rogari, quam ambire: qui plus in diligenter observando ægrotos operæ, quam in *Canones* præscribendo consumant: qui Hippocratem re magis, quam verbis imitentur: quibus *usui*
frequentius sint simplicia illa medica- 626
menta, non uno in jusculo tredecim, quinimo duo & viginti, si Diis placet,
incoquere remedia soleant: qui in alio- 350
rum observationibus producendis tantam fidem, ac diligentiam adhibeant, ut vel ex hac quantam in propriis habendis, & conscribendis præstiterint, satis perspicere possimus; qui tametsi Hippocrati jure meritoque plurimum tribuant, non tamen contendant, (*) Medicinam *nihil ab Hippocratis ævo ad nos usque profecisse*, præsertim cum paulo post, non sine manifestissimæ inconstantiæ nota, *suspicere* cogantur, *Mercurialem*, *Martianum*, *Baglivium*, *Sydenhamium*, *Duretum*, *Mercatum*, *Cratonem*, quos inter; ut alios, cunctis longe notissimos, sileam; cur Hollerium, Jacotium, Ballonium omittant, non video, sane aliquo ex memoratis majores, neque ab iis, quorum simiam inepte

(1) Adv. III. pag. 63.
(2) De Med. l. 5. c. 26.
(*) Præfat. nov. Edit. Hist. Hep.

inepte agunt, prætermissos. Sunt alia præterea multa quæ in vero Medico requiram, quæ siquando a me impetrare potero ut III. *Historiæ Hepaticæ* Partem perlegam, sciscitanti, provocantique indicabo. Neque me pro vero propugnantem istud jure absterrere poterit, quod ei Parti præfixit, Hippocraticum, initium libri *de Arte*, *post*
212 quod, tanquam post Ajacis *clypeum*, latere se posse sperat. Quid vero ? si forte ex eo clypeo mox in extrema Epistola gladium efficerem, proferens in medium Hippocratis verba, quæ ab ipso ibidem omittuntur, per eaque insuper, si esset opus, ostendens: *siquis verborum inhonestorum arte ad ea quæ ab aliis inventa sunt, confundenda promptus fuerit, nihil quidem jure corrigendo*, si quis, inquam, id fecerit; eum *qui in —— artes hoc modo irruerit, ab aliis quibus hæ curæ sunt, quorumque id intererat, & præstare hoc poterant*, fuisse, auctore ipso Hippocrate, *prohibendum*. Sed nunc, hisce omissis, ad reliqua, olim in II. Parte notata, redeamus.

98 Tandem aliquando ad *objectionem* pervenimus, *cui suas inesse vires*, Provocator cl. *non diffitetur*. Hæc quinta est; in qua palmarem illum errorem perstrinximus (1), quo *Atheromatis*, & *Steatomatis* definitiones inter se fuerant permutatæ. Quid queris ? In miseros *amanuenses*, qui suam dicere causam non possunt, gravissimum hoc erratum transfertur, quasi hic de verbo pro verbo, non de definitione pro definitione perperam inter alienum tum nomen, tum exemplum conscripta ageretur. Quæ excusatio tam ab omni veri similitudine ipsi qui utitur, visa est esse remota, ut parum huic fidens novam quandam & inexpectatam communiscatur defensionem, sibique ab uno ad alterum graviorem, ut fit, errorem transitum paret. *Interea*, inquit, *neque hunc errorem in nova hac nostræ Historiæ editione emendare curavimus*. Cur, quæso ? *Primum*, inquit, *ut intacta illa omnia candidorum Lectorum arbitriis plane dijudicanda supersint*, *quæ a nostro Censore summo studio petuntur, atque objurgantur*. Sed quomodo hoc vere spectare potuisset, nisi contra atque contendit alibi, has duas Partes nondum typis habuisset descriptas, priusquam nostram *Censuram* videret ? quæ 1097
num *summo studio* parata sit, alia demonstrant quæ in istius ipsius Animadversionis examine, minus olim animadversa, vetera ejusdem errata notavimus: nam vero ipse *intacta illa omnia*, ut hic quoque confirmat, reliquerit, & satis antea visum est, & infra videbitur. Sed alteram cur hunc saltem locum non emendaverit, causam attendamus. *Secundo*, inquit, *quoniam error hujusmodi est, ut vel sibi plane relictus lecturis tironibus, aut Clinicis* 1146
officere vix queat: Quum revera in praxi hactenus recensendus sit nemo, qui Atheroma, & Steatoma, tumores ambo folliculatos — ipsa curationis ratione haudquaquam dispares, — recte, & dilucide internoscere didicerit, aut edocuerit. Scilicet hoc relinquebatur, ut, ne se isto saltem in loco erravisse, confiteretur; miscere omnia, & turbare contenderet, ac tot Medicinæ lumina, Galenum, Paulum, Aetium, Tagaultium, Ingrassiam, Falloppium, Paræum, Forestum, Fabricium ab Aquapendente, Barbettum, atque alios, quorum neque nomina, neque loca indicare necesse est, cum omnibus notissima sint, aut deceptos ipsos esse, aut nos decepisse, *obtruderet*, cum de duobus istis tumoribus vel internoscendis, vel dispari modo curandis diserte doceret. Non me quidem præterit, ante illos omnes, Celsum (2) scripsisse, hos tumores *mediocres differentias habere*, — *neque diverso genere curari: tum quid intus habeant, ut conjectura præsagiri posse; sic ex toto cognosci, nisi cum ejecta sunt, non posse*; tamen ipse quoque aliter Chirurgum rem gerere oportere monuit in steatomatis curatione, neque signa quibus hoc conjiceretur, omisit, nec, quod caput est, nomina tamen ita miscuit, ut quod alii omnes *Steatoma*, id *Athe-*

(1) Adv. III. pag. 63.

(2) De Medic. l. 7. c. 6.

Atheroma, & quod *Atheroma*, id *Steatoma* sine maxima rerum perturbatione, atque *etymologiæ* ignoratione, vocari posse, innueret.

99 Quod autem sexto loco notaveram (1): *In generalibus viscerum abdominis obstructionibus, quemvis legitime affirmare posse, primogenitam fuisse obstructionem hepatis*; id me jure notavisse, ipse probat, cum eodem in
160 loco scribat, hoc *ordinario* contingere, & *difficillime* rem aliter evenire. Ex hisce enim sequitur, interdum igitur id *legitime affirmari* non posse. Septimo loco illud reprehenderam: *præcipuam ad vitam animalis facientem secretionem biliosam esse*. Ipse vero *quid mihi velim*, *intelligere* se, negat, *quum nullum*, inquit, *vel minimum animal, terrestre, aquaticum, amphibium, volatile, insectum & cæt. hepate, bile, ejusque pro vitæ muniis præcipuis; secretione destituatur*. Verum ego qui non omnia animalia dissecuisse me, fateor, neque in *vel minimis* hæc satis videre potuisse, istis universalibus, securissimis pronunciatis ipsi perlibenter relictis, gravem ipsi auctoritatem hoc quoque loco opponam, suam. Alibi enim affirmat *bilis, succique pancreatici in œconomia animali usus* a se *simplices assignatos, commodos quidem esse*
98 *ad vitam, non autem necessarios*: & paulo post: *ex forti obstructione, Scirrho, aut alio vitio quocumque, jacente in animali jecore tanquam si non adesset, seu impedita in eodem bilis secretione, indeque & dispensatione ad duodenum, affectos sæpe hoc ritu homines vitam aliquamdiu, imo apparentem & sanitatem protrahere*. Deinde adversus objectionem ultimam advocet jam quantum potest, *flatum furiosum*, & *flatulentum ambulonem*, & si quid est nominum horribiliorum; non facile illud vetustum flatibus *in animalibus imperium* restituet, *ut libere per universi corporis ambages celerrimeque expatiari possint*.

100 Restant quæ ex Lancisiana ad Provocatorem ipsum Epistola animadvertimus. Ea, inquit, *commentitia* 1147 *pleraque esse*. Quæ responsio an vere *commentitia* ipsa sit; quæ continuo subjiciuntur, commonstrant. Se *non invenire* ait *in illa Epistola* „ *virum gra-* 1148 „ *vissimum Historia Hepatica perlecta* „ *diserte ea ipsa affirmare quæ in* hac „ *negantur*. „ Non est opus ambages quærere; ea quæ sint, satis superque significavi; indicavi paginas, columnas quas vocant, non omisi; ut, si ipse cl. Provocator nolit, at alii omnes; tum ea, tum cætera quæcumque dico, & quatenus dico, possint *videre* atque *invenire*. Illud vero in ista II. Editione ego quidem neque *video*, neque *invenio*, quod tamen ut a me notatum, secundum ea quæ sæpius jactantur, nullo modo prætermitti debebat, Responsum videlicet Lancisianæ Epistolæ in prima editione tum subjectum, tum ex parte antepositum. Illud ipsum cum iis quæ in *Adversariis* in eaque Editione scripta sunt, deinde cum iis quæ ad XXI. Animadversionem, vel potius ad huic præposita supra adnotavimus, conferri volumus. Sic enim patebit, num a Cel. Lancisio improbata tueri potuerit, an potius tum in eo Responso, tum præsertim *Cap. IX. & XV. Part. I.* hujus Editionis *coactus* sit unum ex potissimis suis *commentis* extenuare, atque invertere, & denique *nugas* appellare, atque *ab hoc imposterum excutiendo misterio se abstenturum* polliceri. Sic opinor, agens, *non obscuram ab* Lancisio *approbationem nactus* fuerit. At si perperam Responsum illud omisit; recte fecit quod Amplissimi Viri Epistolam non omisit, quacum ea quæ nos animadvertimus, ipse autem hic negat, conferri facile possint. Nam *Lancisius a placitis*, inquit, *nostris dubitanter recedit*, imo *vix adversus duo — dubita-* 1152 *re videtur*. Lancisius autem diserte scripsit: *duo illa, a te proposita, in quibus totam explicandæ rei rationem posuisti, mihi NULLO PACTO probari possunt*: & paulo infra: in hoc *sane diligentem solertemque anatomicum hære-*

re

(1) Adv. III. p. 63.

re minime decet, qui non artefactis iconibus, sed natura exemplaribus duci debet. Praeterea cl. Provocator *videre* se,
1148 negat; „ in Lancisii Epistola, Malpighii, aut *Lymphaticorum vasculorum*, „ *non in extima solum superficie capsulæ subsistentium*, ullam mentionem „ institui. „ Ego vero sic in *Adversariis* animadverteram (1): „ Non credit „ Lancisius, nihil in hepate Malpighium nisi nomen glandulæ innovasse, sed veras *glandulas*, veros *glandularum folliculos* adhuc agnoscit. „ Videamus an agnoverit. Certe inter ea quæ paulo ante protulimus Epistolæ verba, diserte & sine ulla dubitatione locutus est de *hepatici corporis glandula*, — de *communi*, inquam *loculo*, *seu glandularum folliculo*, *qui ad sphæroidem*, *vel ovalem figuram accedit*. Qui sic loquitur, num hos *folliculos* non agnoscit, & si hos folliculos agnoscit, num præstantiam, & veritatem, contemptæ a Provocatore, Malpighianæ hepatis anatomiæ non fatetur? Illud deinde animadverti: *Non credere* Lancisium *lymphatica vascula* „ „ *in extima solum superficie capsulæ* „ *subsistere*, *sed censere lympham*, *quæ antea bilis particulis intermixta erat*, *absorbere*. Hoc vero censeat, an non, alia haud procul insequentia ejusdem
1153 Epistolæ verba satis indicant: *partes*, inquit, *bilis sibi mutuo adhærescere coguntur*, *cum subtilis lympha*, *quæ illas in vena porta solvebat*, *agitabatque*, *tam per insensibilem transpirationem*, *quam per sensilem in rorifera vasa derivationem*, *ab iisdem recedit*, *ubi in ductus biliarios confluunt*, *atque aggregantur*. Si ex hoc igitur loco recedere a bilis partibus lympham in rorifera vasa, censuit; certe hæc *in extima solum superficie capsulæ subsistere*, nequaquam credidit. Itaque in iis quæ ex Lancisiana Epistola adversus cl. Provocatorem animadvertimus, nulla; non modo non, quod ipse scriptitaverat, *pleraque*; *commentitia sunt*; ne illud quidem quod illam *incredibili*, *ut Lancisius solebat*, *humanitate scriptam* diximus; satis superque hoc comprobant loca quæ Provocator ex ea producere non omisit, hæc facile nimirum *inveniens*, ac *videns*, qui reliqua illa *invenire*, ac *videre* se, negat. Verum ei summæ atque adeo, ut vere diximus, *incredibili* Tanti Viri erga se *Humanitati* ut responderit, mox videbimus.

101 Nunc pauca quæ in calce hujus Animadversionis cl. Provocator subjicit, 1157
sunt inspicienda. Et primum in meam cum Præcl. Mangeto disputationem se intrudit; sed frustra. Nam tametsi Hepaticæ Tabulæ, huic novæ Editioni adjectæ, ejusmodi essent, ut unæ pro omnibus, iisque in primis quas ab Incomparabili Ruyschio Mangetus sumpsit, poni potuissent; non hinc tamen sequeretur, eam de qua tunc loquebar, *Hepaticæ Historiæ* Editionem, cujus vitia atque defectus alienis Tabulis, & quæ ex Tabulis eliciuntur, observationibus, ipse Mangetus necessario corrigere, ac supplere debuit, talem fuisse, ut idem scribere jure meritoque potuerit; *omnia in ipsa summa ἀκριβέια confecta nobis occurrere*; *nec esse quod aliquid pro Hepatis plena descriptione post eandem desideraretur*. Quod autem Provocator cl. sibi gratulatur, se *de Hepatica Re jam ad unguem perduxisse Vindicias*, ut *jam* alias *omnes*, quæ *reliquis Operibus* suis *medeantur*, — *exequi protinus possit*, *atque evulgare*; duobus omnino monitis videtur egere, altero ut si melius cæteris quam *Historiæ Hepaticæ mederi* non possit; videat, ne si, ut Celsus ait, (2) *est prudentis hominis*, *eum*, *qui servari non potest*, *non attingere*, imprudentissimi sit, morbum insuper medicamentis augere: altero ut prius tamen has primas *de Hepatica Re vindicias* revera *ad unguem perducat*, deinde ad reliquas aggrediatur. Neque enim quæ *vindicanda* suscepit, *vindicare* potuit, sed novis erroribus cumulavit, & multa præterea sunt quæ ne vindicare quidem conatus est, sed vel convitius abjecit, vel quasi facile *defendenda* Lectoribus reliquit, vel etiam *suaviter* dissimulavit: ut quæ [illegible]

(1) Ibid. (2) De Medic. l. 5. c. 26.

de venæ portæ muniis duo perperam dicta notavimus *Advers. III.* pag. 39. ut tot illa quæ XXI. Animadversione perstrinximus: ut pleraque pag. 43. 44. 45. redarguta: ut nonnulla quæ pag. 48. attinguntur: ut alia demum, quæ reprehendimus pag. 49. & 50. ex quibus tamen ultimis cum ipse quædam alias se *vindicaturum* promiserit, vel nobis silentibus, omnes perspiciunt, num *Historiæ Hepaticæ* Vindicias, *ad unguem perduxerit*, sicuti ex primo hoc in re selecta, & ab ipso diu versatissima, toties inter suos jactato, ac promisso conatu quid de reliquis existimandum sit, vident, & eo magis vident, quod quæ reliquarum Vindiciarum specimina subinde elegit, quæ huc potissimum afferret, ea quam levia, infirma, vitiosa sint, non difficile est judicare.

102 Quod reliquum est, minime video, qui *confidat illa omnia, & singula, quæ in his — scripta hactenus sunt, neque ultra suæ hujus Hepaticæ Historiæ institutum, neque ultra ingenuam, & honestum ejusdem defensionem prolata esse, probos quoslibet, atque prudentes Viros intellecturos fore.* Ne enim hic memorem quæ de Utero, atque Urinaria Vesica *ultra institutum* admiscuit, & tandem aliquando, quantumvis invitus, ad superiorem, quam huc distuli, XXIV. Animadversionem transeam; quid tandem ista ad *Hepaticæ Historiæ institutum* pertinebat? Quid enim addit? quid defendit? quid docet? Nonne crambem recoquit pri-
1129 mum, & *in importuna* non modo satis superque propositarum meditationum, sed toto præterea cælo a priore illa quæ, unice adversus Animadversiones meas defendenda erat, sententiâ suâ
1130 discrepantium, *recensione* versatur? Deinde si priores illas *paleas*, & *tricas* suas, *aridas* quidem, sed tamen a Praecl. Mangeto propositas, sic *trituravi*, ut hoc saltem *Litterariæ Reipublicæ emolumentum emerserit*, ut non modo omnes, sed Auctor ipse *nugas* esse confiteatur; num propterea in aliis, atque aliis, quas non jam Præstantissimus Mangetus, sed ipse proponit, *triturandis* me bonas horas perditurum, sperare potuit, eoque descensurum, ut secum, quod nondum feci, *metiri ulnas* post hæc præsertim *meditarer?* Si ergo neque hoc adeo facile sperare debuit, & illud primum cum alienum a priore disputatione est, tum prorsus supervacaneum; quonam, quæso, animadversio ista redit, aut quid in ea conscribenda spectatum est, nisi id quod neque ad *Hepaticæ Historiæ institutum*, neque ad *ingenuam, & honestam* pertinet *ejusdem defensionem?* Horresco id referens, quod ipse non horruit facere. Quis enim honestus, ac bene institutus homo ignorat, *quam rigide, salubriterque Honoris disciplina cautum sit, ne præteritarum rerum memoria iterum evolvatur, postquam fœdere pacis inito, sancta eas pressit oblivio?* Ipse vero *iterum evolvere* non reformidat, atque ita *evolvere*, ut scripta, ut facta, ut rerum ordinem invertere conetur, & quas ob res mihi olim ultro satis fecerit, 11
ob easdem me, si Diis placet, objurgare, & criminari non dubitet. Hoc vult, hoc agit, huc ista apertissime spectat Animadversio. At si in cæteris, ut hactenus ostendi, omnia quæ scripsit, ejusmodi sunt, ut me docti cujusque judicio respondere necesse non sit, in hac certe ea scribere non dubitavit, ut jam, honesti cujusque judicio, nihil ipsi debeam ullo in genere amplius respondere. Atque adeo hîc ego scribendi finem facerem, nisi ad te, hoc est primum ad me alterum scriberem, deinde ad Virum cum cæterarum, tum præsertim Disciplinæ Honoris consultissimum, quocum omnia idcirco communicem necesse est, ut siquid forte in mea causa ipse fallerer, tu pro Tua summa & Prudentia, & Benevolentia me docilem, ut nosti, hominem, & meo in gravioribus præsertim rebus consilio diffidentem, tuo regere, & juvare possis. Id ut facilius præstare queas, rem Tibi, quemadmodum gesta est, summa cum fide ex ordine exponam. Quamquam enim tibi jam magna ex parte nota est, mihi

hi autem qui in omne tempus de ea me taciturum receperam, gravis supra quam credi possit ac difficilis est ad narrandum; tamen neque tu optimum, ut solitus es, mihi dare consilium posses, si quid forte in re de qua consuleris, adhuc ignorares, & ego (quod tu planius infra perspicies) jam omni promisso, receptoque solutus sum.

103 Cum *Hepaticæ Historiæ* Auctor ad me datis A. 1711. litteris amicitiam quæsivisset meam, cumque ego ipsum, ut Amicum decet, diligerem, atque adeo colerem; in me fecit quod neque ego, neque tu in ignotum hominem faceremus. Quot ad illud tempus Anatomicas Figuras edideram, in tot, ne una quidem vel minima excepta, censuras suas, me inscio, imo ne suspicante quidem, in magno atque expectatissimo Præcl. Mangeti Theatro edendas, Genevam misit. Negatne ipse horum quidquam? Nihil prorsus.

1131 At hoc dicit: *sane putavi semper, & putabo, liberum esse cuilibet in anatomicas res insudanti, ea quæ non tam diverse ab aliorum descriptionibus, quam tute, & constanter observaverit, in publicam utilitatem sincere producere*. Quam neque *tute*, neque *constanter* ipse observaverit, non est hic ostendendi locus; satis hoc est in *Adversariis* demonstratum. Sed hic fingamus, & *tute*, & *constanter* observavisse; cur me pro amicitia non ante admonuit, quam ederet? cur in censuræ modum edidit? cur nihil tale in tot aliorum Figuras quas illo in Theatro sciebat esse proponendas, edidit? Ita enim tandem *liberum est cuilibet*, discrepantes suas observationes edere, dum non in Amicum, nihil ejusmodi promeritum, nec opinantem, aut si in Amicum, certe non in censuræ modum, aut si in censuræ modum, certe non eo loco, ut omnibus parcere, in Amicum dumtaxat insurgere videatur. Quid aliud est amicitiæ injuriam facere, si hoc non est? Quanto autem magis est, si quæ in neminem honestum hominem licet, ea in Amicum edantur, & censuræ in Amicum susceptæ, in litteraria provocatione non subsistant, sed in longe aliud provocationis genus excurrant? Quod cùm in ejus adversus me tam solemniter editis Animadversionibus omnes perspicerent, ut neque dissimulare possem, neque negligere; enim vero, quamvis ægre ferens, & prope invitus, necessario coactus sum mihi ipse non deesse, eaque in Alteris, Tertiisque *Adversariis*, ut nosti, scribere quæ istiusmodi provocatio postulabat, in proximis autem; sic enim rerum ferebat ordo; illa me continuo editurum polliceri quibus sigillatim omnia, quæcunque non in meas dumtaxat, quod levius est, observationes, sed in meam quoque, quod multo gravissimum est, fidem, & existimationem intorta fuerant, evidentissime refellerentur.

104 Jamque ego omnia ad editionem parata habebam, cum tandem aliquando expergisci homo, & ad se redire visus est. *Fateri* jam cœpit, *justam mihi esse causam, ob quam de se quererer; quandoquidem ipse in suis animadversionibus quibusdam esset usus loquendi formulis, neque mihi debitis, neque sane a se bene animadversis*: quod editæ hæ essent, *se ægerrime tulisse*: imo etsi Illustrissimo Lancisio *videri* posse speraret, me *abunde mihi de se in meis Adversariis satisfecisse*; insuper tamen memoratos *animi sensus, quibus mihi satisfieri posset*, ad Amplissimum eundem Præsulem scripsit, ut hic eos *vellet mihi afferre*, & *si referre existimaret, typis etiam vulgandos permittere* in ea Epistola in qua ad ipsum *confugiens*, rogavit, *ut suam cognoscere causam non gravaretur, in qua illum, quod ad se attineret, plenissima auctoritate arbitrum constituebat*. Cognovit Arbiter causam; tantumque abfuit, ut ego *abunde mihi de* Provocatore *in meis Adversariis satisfecisse*, Arbitro *viderer*; non modo mihi eandem misit Epistolam, ut ante *Adversaria* IV., quemadmodum factum est, eam typis vulgarem, sed ut omnes intelligerent, quid ipse in ejusmodi causa censuisset, suas ibidem vulgari a me insuper voluit Epistolas duas, in qua-

rum

rum altera, ad Provocatorem scripta, hæc posuit: *Nemo, amicissime Blanchi, Te perpetuam cum optimo Viro pacem voluisse crederet, si A C T A cæteroquin I M P R O B A N D A defenderes*; in altera autem, ad me data, diserte scripsit, *jam pro certo se habere, me consueta benignitate, J U S T A S licet, S E V E R I O R I S Apologiæ causas magnanimo silentio prætermissurum*. Itaque ego, quem nunquam, ut Tullius (1) ait, *pænitebit mortales inimicitias, sempiternas amicitias habere*, Viro Amplissimo, & de me, siquis alius, optime merito, enixe petenti, ut par erat, continuo annui, atque ita *severioris Apologiæ causas* cæteroqui *justas prætermisi*, *ut omnia loca ad istas formulas spectantia, quasi ea nunquam scriptæ essent, ex tunc edendis Adversariis deleverim*, meaque præterea sponte hæc (2) *a Cel. etiam Viro, cujus ut nomen, & doctrina, ita integritas, ac prudentia omnibus, in primis autem* mihi, *eidemque Illustrissimo Lancisio probe cognita erat, ac spectata, diligentissime expendi voluerim, ne mihi forte, tunc ægro præsertim, aliquid contra ac recepissem, atque omnino vellem, elaberetur*.

Quod consilium magis ipsi, ut video, quam mihi necessarium, si Provocator ut minime ignorabat, ita sequi voluisset, neque communium Amicorum sincera de hoc monita, ridere maluisset; non eo præcipitem ruisse, omnes mirarentur, unde se recipere nunquam possit. Sed hæc ipse viderit. Mea certe illa de quibus cœperam dicere, tria postrema *Adversaria* cum Lancisius denique edita considerasset, in litteris quarum initium est: *Cum primum* XI. *Kal. Augusti & cæt.* ad me datis A. 1719. III. Non. Sept. hæc scripsit: *De Tuis vero Adversariis dicturo multa simul, omniaque egregia, & singularia, postremis potissimum tribus, mihi offeruntur. — Video admirorque — magnam in utroque Adversario refellendo, tuisque doctrinis propugnandis animi moderationem. Perdifficile siquidem est, amicissime Morgagni, dum bonam causam adversus oppugnatores tuemur, id neque cum acri contentione efficere, neque a recta sapientiæ via quidquam deflectere; rarum quippe est, lacessitum lenem, humanumque se præbere. — De humanitate vero, ac moderatione Tua in postremis potissimum Adversariis, non est ut quidquam addam, quandoquidem vel obiter eadem perlustranti ubique obversantur lenitatis, ac modestiæ tuæ argumenta*. En quomodo ego Arbitri, ab ipso Provocatore electi, judicio steterim. En quomodo, fœdere pacis inito, superiora omnia, quibus acrius lacessitus fueram, altæ, ut honestum hominem decet, oblivioni mandaverim. Neque hoc satis mihi fuit; Amici etiam, & benevolentis erga Provocatorem officia præstiti. Testantur id ejusdem Arbitri verba in litteris quæ incipiunt: *Tenendo io*, die XI. Nov. 1719. ad *spontaneam* commendationem meam sic rescripta: *Lodo intanto, che V.S. Illustrissima lo ajuti (il Sig. Dott. Bianchi) quanto più può, ed io non mancherò alle mie parti, eziandio per incontrare il di lei buon genio*. Ab eo autem tempore quemadmodum meam fidem, Amicique officia præstiterim, ut cætera omittam, primum scripta alia ostendunt mea, quæ nullam præteritorum memoriam redolentia, Lancisio jam mortuo, tum emisi, tum per Virum Præstatissimum Jacobum Cicogninum Regium Medicum, & Consiliarium amicissimis verbis meo nomine Provocatori reddenda curavi. Deinde Præstantissimus idem Vir, itemque; ut duos pro omnibus memorem; Celeberrimi Collegæ mei Antonius Vallisnerius, Cæsareus Medicus Cubicularius, & Joannes Polenus, Marchio, ex assiduis ille epistolis, hi autem sermonibus meis satis superque perspicere potuerunt quam mihi jugiter, fideique constiterim.

105 Ipse contra quo plerumque animo adversus me fuerit, non obscure indicavit, eo præsertim e vivis sublato, cujus reverentia, & metu in officio contineri videbatur, Lancisio. Non est opus

(1) Pro C. Rab. Post. (2) Vid. Præf. I. B. Vulp. ad IV. Adv.

opus quæ aut Bononiæ, aut Augustæ Taurinorum de me dixerit, scripserit, credere se, ostenderit, commemorare, quando Bononiæ A. 1720. in ea, quam ibi unam publice habuit, sed non sic edidit, Oratione se cohibere non potuit, quin me nihil ejusmodi meritum, indigne ferentibus bonis omnibus, oblique perstringeret. Verum hisce in præsentia omissis, ad majora de quibus cœperam dicere, confestim veniamus.

Jam illa ipsa non dubitat commemorando renovare, quorum omnino memoriam omnem sublatam funditus, ac deletam esse oportebat. De illis ipsis audet apertissime verba facere, atque ita facere, ut res prorsus mutet ac rerum ordinem invertat. Principio, *in*
1113 *illis suis Animadversionibus, injurio dicendi genere numquam*, si ipsum audiamus, *usus est*. Sibi tantummodo excidit *in unica ex his animadversionibus lepidum unum, aut alterum verbum, ex quadam revera juvenilis tunc animi bilaritate*. Quid, si ipse in ea quam edidimus, Epistola, cum suam Lancisio *causam exponeret*, ultro *fassus* non esset, me a se *provocatum fuisse illis formulis, iisque præsertim, quæ in PLURIBUS locis ejus animadversionis occurrunt, quam in III. meam Tabulam scripsit*? Nunc nihil est, nisi *unum, aut alterum verbum*, idque non *injurium*, sed *lepidum ex quadam juvenilis tunc animi bilaritate*. Utinam res ad hunc se modum habuisset. Dici non potest, quanto melior ejus causa fuisset, si nihil debuisset apud Lancisium nisi *leporem*, & *juvenilem tunc*, cum scripsit, *bilaritatem* defendere. At cur de *lepore*, & *bilaritate* in ea Epistola ne verbum quidem? præsertim cum de ea qua scripsit, ætate aliquid innuere conatus esset, videlicet *ex quo primum mea I. Adversaria in illam Urbem allata sunt, res illas in suum dumtaxat usum adnotavisse. Eas animadversiones cum ita scripsisset, nunquam deinde amplius inspexisse. Pluribus exinde annis elapsis, ---- ne relectas quidem*, Genevam *misisse*. Quæ tamen quam vera sint, cum alia commonstrare possint, quæ nunc prætereo, tum illa demonstrant, quod in ejus animadversionibus semel atque iterum (1) de Terraneo, ut jam mortuo, verba fiunt, qui anno saltem 1714. adhuc vivebat (2): quod *postquam* illa *cuncta jam scripserat* de Vesica urinaria quæ in ejus Epistola leguntur *die 1. Novembr. ann.* 1715. ad Præcl. Mangetum data, & ab hoc sui Theatri Tomo I. edita, *invisa adhuc* sibi esse testabatur (3) ea *Adversarior. I. folia*, atque adeo illam ipsam paginam (4), in qua de Linguæ Foramine ea scripseram quæ in ejus Animadversionibus (5) carpuntur; quod in his diserte scribitur (6): *Sed hæc omnia evidentius demonstrantur* (*in suum* videlicet *dumtaxat usum* hæc, atque alia eiusdemmodi *adnotabat*! illudque præsertim quod in alia Animadversione est (7): *præstat jam nostras hujus anni super hac re observationes quadam etiam extensione evulgare.*) *Sed hæc omnia evidentius demonstrantur per nuperrime evulgatam Dissertationem Epistolicam, cui titulus, „Ductus Lachrymales Novi.„* eam autem Dissertationem evulgavit vergente A. 1715. Ex hisce igitur cunctis præclare constat, quo demum tempore aut *scriptæ*, aut certe auctæ, non modo *inspectæ*, & *relectæ*, fuerint illæ Animadversiones, A. 1716. editæ. Si autem eo quod indico, tempore quo maxime amicitia nostra vigebat, quartum jam supra tricesimum agebat annum; quis locus *juvenili tunc* nimiæ *bilaritati* in eo præsertim homine esse poterat qui sibi nunc *in anatomicis dissectionibus, atque anatomicorum librorum lectionibus jam prope consenuisse* videatur? 1019
Vel si sua nihil aliud quam *lepida verba* esse contendit, *juvenili tunc bilaritati* condonanda; cur non eadem mecum indulgentia utitur, quem præ se adeo putat juniorem, quod anno insequenti tum eundem fere agens annum, tum pro-

Morg. Epist. Anat. II. Z

(1) Vid. Mangeti Theatr. Anat. Tom. II. pag. 32.
(2) Vid. Anel. Suite & cet. pag. 226.
(3) Pag. 421.
(4) I. Edit. Advers. I.
(5) Theatr. cit. Tom. II. pag. 436
(6) Ibid. pag. 379.
(7) Ibid. pag. 374.

provocatus, quod *fatetur*, II. & III. Adversaria conscripserim?

106 At qui sibi parcit, tristem mecum severissimi Patrui personam induit. Mea verba, si ipsum audiamus, *in-*
1131 *decentes* sunt *rerum*, *atque verborum translationes*, indecentia, inquam, *inter maturos*, *honestos*, *atque in dignitate* (utcunque, tandem aliquando)
1131 *repositos Viros scenica Dicta*, -- *offensiones*, *atque nimis absona dicteria*, — *sonora convicia*, — asperrima *dicteria* — *cum quibus* nullo videlicet modo *æquiparandæ illæ sint adhibitæ a se loquendi formulæ*, sive *lepidum* illud *unum*, *aut alterum verbum ex quadam juvenilis tunc animi hilaritate*. Miserum me, qui obstrictam Lancisio fidem, quamvis post ejusmodi alterius facta solutum, liberumque me censeam, servare tamen quoad possim, vehementer velim, neque eas formulas proferre, quas nunquam me spopondi commemoraturum; miserum, inquam, me, si illæ Animadversiones non extarent, aut quibus me *formulis* potissimum provocatum esse, censuerim, non aliqua ex parte intelligerent omnes, tum ex pene ultimo versu meæ in II. *Adversaria* Præfationis, tum ex Responsionis ad Lancisium meæ, quam *Adversariis* IV. præfixi, capite secundo, & tertio! Usque adeo, sine ulla prorsus causa, ab eo qui mihi se amicissimum profiteretur, repente provocatus; quid demum continuo in II. & III. *Adversariis* reposui, quod ex æquo illis omnibus *formulis* responderet? Quatuor quæ sibi gravissima visa sunt, selegit Provocator ipse specimina, quorum tamen num ullum sit quod mores, hoc est voluntatem ipsius aperte lædat, tu pro Tua eximia in ejusmodi judiciis Prudentia, satis vides, præsertim cum primum ubi ipse indicat, non inveniatur; ubi ubi autem sit, non unam habeat interpretationem; alterum, hoc est *Archipoetam* non ipsum quidem esse dixerim, sed eas *locutiones Poetam magis*, *vel potius Archipoetam quam Anatomicum decere*; tertium in ipsum dictum esse, convincere nemo possit; quartum denique *non meo*, *sed amicorum judicio fuisse positum*, sic ab omnibus *intelligatur*, ut ita *intelligi*, sine ulla dubitatione confirmare ego quoque potuerim, *confiteri* autem; qua satis impropria *formula* Provocator nunc utitur; neque potuerim, neque debuerim; neque adeo
unquam voluerim. Quæ cum ita sint; 988
idem *confidenter* admodum, qua satis propria hic formula utitur, profecto scribit: *Quale de hoc mordaci acerbissimoque stilo apud Transalpinas sapientissimas Academias, totque exteros prudentissimos, doctissimos Viros judicium fore putabimus? Num istis in hoc decantata illa per omnes ætates Italorum scriptorum gravitas, num moderatio, num saltem publica utilitas elucebit?* Verum enimvero (1)

Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?

Scilicet sapientissimi illi Viri ignorant, quæ nos pueri ex Terentii Prologis edidicimus (2)

-- siquis est, qui dictum in se inclementius
Existimavit esse, sic existimet,
Responsum, non dictum esse, quia læsit prior. ——

(3) *Hic respondere voluit, non lacessere.*
Benedictis si certasset, audisset bene.
Quod ab illo allatum est, sibi id esse rellatum putet.

At benedictis, inquit, certavi, cum *quibus locis de me amplius conqueritur Censor*, *his sane plures ingenuæ laudes eidem intexerim*. Quid aliud hoc est, nisi eidem homini sinistra blandiri, cum dextera vulnus infligas, & deinde ob blanditias illas contendere, ne inflicti vulneris dolorem ostendat, eidemque ne medeatur? Imo vero, si vir sit, non modo *ingenuas* ejusmodi blanditias non credet, sed hoc magis conqueretur, quod sibi quasi puero per blanditias prætterea imponere, & fucum facere impune speraveris. Quid autem minus ferendum esset, quam si qui sic vulnus inflixisset, quereretur ipse, quod blan-
ditiis

(1) Juven. Sat. 2. (2) Eunuch. (3) Phorm.

ditiis suis non satis grate responsum esset? Non in eo reponendus esset

—— hominum numero, qui ita putant
Sibi fieri injuriam, ultro si quam fecere ipsi, expostulant
Et ultro accusant? (1)

Hoc vero ipsum est, quod supra alio in
988 loco facere Provocator non veretur, mihi propterea minus *grati animi*, si Diis placet, notam imponens, quod in eodem *Theatro*, suis tum ingenioli mei laudibus, tum in meam fidem, & veracitatem vulneribus una propositis, de horum potius justa medicina sollicitus, quam illarum memor fuerim, quasi hæ, ut paulo ante ostensum est, non mihi potius augere dolorem debuissent, & certo tamen in loco (2) illi de qua loquitur, Dissertationi respondente, ego quoque *Ingenium* ejus *libenter* non *agnovissem*. Utinam tam in me alia vigerent, si qua sunt, bona, quam gratus, candidus atque pacificus, natura, & institutione animus profecto viget. Nam si non hunc, quid in me aliud ament tot, & tam clari tum apud nos, tum apud exteros Viri, quorum constantissimis amicitiis ornor, certe non video. Alia enim omnia quæ pro suo erga me amore tribuunt, fortasse cupio magis, quam habeo; grati autem, candidi, & lenis animi laudem facile agnosco. Hanc unam de multis probo, quæ pro incredibili eorum erga me benevolentia congestæ in me sunt sive solutâ oratione, a Cl. Collega meo Jo. Bapt. Vulpio (3), sive in elegantissima carmina constrictâ, a Præstantissimo Viro, qui Scientiarum Academiæ Bononiensi a secretis merito est Francisco Zanotto (4), cujus Elegias aliquot, *quas ipsum Catullum scripsisse non puderet*, hic nuper cum suorum laudatissimorum Carminum libris edidit Vir Præcl. Jo. Antonius Vulpius.

107 Sed quoniam Provocator quid *de meo* potissimum *mordaci*, sic enim ipse ait, *acerbissimoque stilo Transalpinæ sapientissimæ Academiæ, totque exteri prudentissimi, doctissimi Viri judicium* ferant, tantopere scire avet; miror, non ipsum attendisse, neminem unquam, quod sciam, vel apud Exteros, de meo stylo conquestum esse, imo apud eos quoque præclara de hujus *candore*, & *modestia* extare testimonia; de quibus duo novissima dumtaxat seligam, alterum Gravissimorum Virorum, a quibus Lipsiæ *Eruditorum Acta* conscribuntur, alterum Cel. Viri Georgii Danielis Coschwitzii in Alma Fridericiana Halensi Academia Prof. Publ. Ordin. & Potentiss. Poruss. Regis, Physici Meritissimi. Hic enim quod nobilem Dissertationem suam, quæ *Ductus salivalis Novus* inscribitur, mihi etiam, nunquam antea officiis ullis, aut epistolis noto, pro eximia ejus Humanitate dicatam esse voluerit, hanc causam edidit, ex qua ipse, ut ex aliis quoque mox necessario a me proferendis, aut indicandis de me locis, nihil nisi quod ad meos attinet mores, agnosco, reliqua ut magno & perliberali Laudantium animo paria esse, video; sic mea esse fateor mediocritate longe majora. Ita igitur Vir Præclarissimus: *Te denique quod publice compellem, inter Anatomicos nostri ævi summe Morgagne haud mireris: tanta enim apud me Nominis Tui ab eo quo tempore Adversaria tua Anatomica cognita mihi fuere, fuit, & manet æstimatio ut excusationis ob temeritatem meam abs Te expetendæ fundamentum in Magni Tui Nominis æstimatione TUOQUE CANDORE E SCRIPTIS TUIS elegantissimis UBIQUE ELUCENTE, reponam.* Nobilissimi autem Doctissimique Lipsienses de mea in Serenum Samonicum Epistola sic perbenigne loquuntur (5): *In hac judicium suum justus rerum æstimator interponit de editionibus* pluribus, *& quid in singulis vel probandum censeat, vel improbandum, INGENUE MODESTEQUE enuntiat*, & paulo post: *UBIQUE autem MODESTIÆ ita litat; ut dubites, utra viri virtus major sit, MO-*

Z 2 *DE-*

(1) Terent. Adelph. (2) Adv. III. pag. 97.
(3) In Epist. Dedic. Celsi. (4) Eleg. 5. & 6. (5) A.1724. M. Jul.

DESTIA, *an eruditio*. Sed de ipsis II. & III. *Adversariis* cum Provocatoris Animadversionibus, ut par est, collatis, *Transalpinorum* judicia attendamus. Et primum iidem Prudentissimi Viri Lipsienses cum quæ nunquam antea edita Cl. Mangetus Theatro Anatomico inseruisset suo, & in his cætera Provocatoris scripta diligenter commemorarent (1), nullam hujus in me Animadversionum mentionem injecerunt. Contra, de illis singulis *Adversariis* meis non modo singulas, easque præclaras relationes habuerunt, sed (2) me *temere lacessitum*, & *optime* tamen *de publico mereri pergere* in iis *Adversariis*, pronunciaverunt. Insuper cum in IV. *Adversariis* recensendis, scripserunt (3), hæc me *temperatiori stylo cum reliquis* edidisse, *quod Blancus celeberrimi Lancisii --- interpositione post ingenuam culpæ confessionem ex Præfatione Vulpii quatuorque Epistolis præpositis mihi videatur reconciliatus*; profecto neque *temperatum* II. & III. *Adversariorum stylum* fuisse, negaverunt, & cur non æque temperatus esse debuerit, præclarissime indicaverunt. Certe Provocatoris cum *ingenuam culpæ confessionem* dixere; non *lepidum unum*, *aut alterum verbum*, vel *quandam juvenilem tunc animi hilaritatem* designaverunt, imo infra aperte declaraverunt, meam illam *Tabulam* III. *INIQUIUS sugillatam pomum Eridos præbuisse*.

Et cum hæc tam luculenta de utriusque stylo testimonia Virorum inter Transalpinos spectatissimorum extarent; Provocator tamen *Transalpinorum sapientissimarum Academiarum*, & *exterorum prudentissimorum*, *doctissimorum Virorum judicium*, quasi secundum se esset, memorare non dubitavit! Verum aliorum, credo, judiciis nititur, quorum nullum tamen pro se, aut adversus me ab ipso adhuc proferri video, nisi forte Prudentissimi, ejusdemque Doctissimi inter exteros Anatomicos Viri, Heisteri sententiam sibi propitiam esse, putaret. Sed hæc hisce gravissimis verbis concepta est (4): *Bianchus in Mangeti Theatro Anatomico Morgagnum ACRITER AGGRESSUS EST*. En *lepidum* illud *unum*, *aut alterum verbum*; en illam *quandam juvenilis tunc animi hilaritatem*; *Morganum*, inquit, *acriter aggressus est*, *valvulam coli negavit*, *atque simul novos vesicæ musculos ibidem delineavit*. Morgagnus autem quid tum fecit? *Hæc vero omnia* (pergit judicium ferre Heisterus) *a Morgagno in Adversariis suis examinantur*, *atque excutiuntur*. Num *mordaci acerbissimoque stilo*? Nihil ejusmodi? Num *acriter*? Ne id quidem. Quid ergo? Cum alia in Editione (5) Vir Gravissimus eandem hanc iisdem verbis sententiam posuerit; ultima dumtaxat sic leguntur: *quæ vero omnia a Morgagno in Adversariis suis nervose refutantur*. Sed cur ille *acriter*; hic tantum *nervose*? Nimirum quia ille *aggressus est*; hic *refutavit*. Cur ille *iniquius* dicitur *sugillasse*; hic *temperato stilo* non negatur scripsisse, imo scripsisse dicitur *candore ubique elucente*? Videlicet quia ille *culpam* admiserat, & *pomum Eridos præbuerat*; hic autem *temere lacessitus* fuerat. Norunt enim Doctissimi Viri, quid natura doceat, quid Prudentissimus Princeps Vespasianus pronunciaverit (6): *Non oportere maledici --- remaledici civile fasque esse*. Esse igitur in his quoque rebus (7)

> *Duo cum idem faciunt, sæpe ut possis dicere,*
> *Hoc licet impune facere huic, illi non licet:*
> *Non quod dissimilis res sit, sed quod qui facit.*

Imo (8), *ut in seminibus est causa arborum*, & *stirpium*, sic acris, si est, defensionis meæ in *acri aggressione* causa fuit, ut *omnia denique*, *si recte ratiocinemur*, *uni* debeamus *accepta referre* Provocatori. Atenim mihi quoque *acerbus*, ut dictitat, *stylus* fuit. Fuerit fortasse, quando ita vult, fuerit; sed

(1) A. 1717. M. Maji.
(2) Suppl. Tom. 7. Sect. 5.
(3) A. 1720 M. Mart.
(4) Progr. de Invent. Anat.
(5) In [illegible]
(6) Sueton. l. 8. c. 9.
(7) Terent. Adelph.
(8) Ex Cic. Phil. 2.

sed certe in refellendo, non in provocando fuit; (1)

sed hic stylus haud petet ultro
Quenquam animantem: & me veluti custodiet ensis
Vagina tectus: quem cur distringere coner
Tutus ab infestis mucronibus? *o pater, & rex*
Jupiter, ut pereat positum rubigine telum:
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis, at ille
Qui me commôrit (melius non tangere clamo)
Flebit.

Quod si hæc Flaccus sine *italicæ gravitatis*, & *moderationis* nota edixit, nec sine *publica utilitate* etiam fecit; siquidem (2) — *avidos vicinum funus ut ægros*

Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit,
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis;

quid *lepidorum verborum*, & *juvenilis hilaritatis* Patronus, novus repente Cato nobis efficitur, & a *decantata illa per omnes ætates Italorum Scriptorum gravitate*, *moderatione*, *publica* demum *utilitate* idcirco defecisse me, indicat, quod mea sponte lenis in alios, necessario severus in ipsum fuerim? quasi vero non omnis ætas Italos etiam Scriptores vidisset eo severius qui provocaverat, refellentes, quo graviores ipsi erant, quo in reliquos moderatiores, quo publicæ utilitatis cupidiores. Quod si quia me sic ut par erat defendi, idcirco dedecorasse Italorum Scriptorum opinionem, & publicæ obfuisse utilitati, vel apud nostrates, vel apud exteros censendus sum; quid ergo est, quod post illa emissa *Adversaria*, major in me Prudentissimi Principis Liberalitas, major tum nostræ, tum Exterarum Nationum erga me benignitas, & favor extitit? Non est opus quæ nota sunt omnibus, commemorare, neque vero pudoris mei est omnia recensere. Tamen cum hic locus sit non gloriolæ aucupandæ, sed contumeliæ repellendæ, coactus faciam, quod & paulo ante facere debui, ut nonnullos de tot erga me benignissimis Transalpinis saltem nominem, quorum judicio, mea neque Italiæ decori, neque publicæ utilitati obfuisse *Adversaria* constet. Consummatissimi apud Amstelodamenses Professoris Ruyschii *Adversaria Prima*, Eximii in Lugdunensi apud Batavos Academia Medici Boerhaavii *Institutiones*, & ad Ruyschium *Epistola*, Præstantissimi jampridem in Altorfino nunc in Helmstadiensi Lyceo Magistri, Heisteri *Compendium*, Illustris in Parisiensi Regia Scientiarum Academia Anatomici Winslowii non una *Commentaria*, Amplissimi Cæsareæ N. C. Academiæ Præsidis Schrockii *Observatio L. Cent. VIII.*, Nobilissimi Halæ Magdeburgicæ Professoris, & Regii Consiliarii Friderici Hoffmanni *Medicina Rationalis*, Præclarissimi apud Wittenbergenses Professoris Abr. Vateri *Dissertatio de Ductu Salivali*, Celeberrimi ex Regio Londinensium Medicorum Collegio Viri Richardi Mead ad magnificentissime editam, Cowperi Myotomiam (quam hæc dum scriberem, a Munificentia accepi Viri summi Aloysii Ferd. Com. Marsilii) *de motu Musculorum Introductio* inspiciantur, præsertim vero Regiæ Scient. Societatis Anglicæ humanissimum de me judicium spectetur; & tum denique quid de meis *Adversariis* quæ certe omnia apud Lugdunobatavos recusa sunt, *Transalpinæ sapientissimæ Academiæ, totque exteri prudentissimi, doctissimi Viri judicium* tulerint, existimetur.

108 Verum hæc omnia ita, an secus se habeant, quid tandem attinet disputare, quando electus ab ipso Provocatore *plenissima cum authoritate Arbiter*, sapientissimus Vir Lancisius tantum abest, ut *moderationem* in II. & III. *Adversariis* non esse a me servatam censuerit; *justas* adhuc mihi superesse *Apologiæ severioris causas*, ideoque mihi publice satis adhuc faciendum esse,

(1) Horat. Serm. l. 2. S. 1.

(2) Id. l. 1. S. 4.

esse, ut supra vidimus, judicavit, & ita quidem satisfaciendum, ut ex vulganda Provocatoris Epistola omnis de ipsius provocationis genere, de meæ refutationis moderatione ambiguitas, omnis de Exterorum judicio sermo tolleretur. Nam cum ad Amplissimum Præsulem, impetrandæ a me pacis caussa, Provocator ultro confugisset Epistola primam italice scriptâ die 12. Junii 1718, in qua cum alia quæ Lancisius minime tulit, tum hæc ponebantur: I. *per avere io nelle mie animadversioni usate espressioni, a lui, dirò così, non dovute.* — II. *: e non sembra a VS. Illma che il Sign. Morgagni siasi presa una abbondante soddisfazione, e direi anche, eccedente?* — III. *Così non avranno gli Stranieri di che deridere, o condannare nelle nostre Contese;* Lancisius eadem italica Epistola jam constitutus *Arbitro autorevolissimo*, litteris pariter italicis ad Provocatorem datis die 9. Jul. 1718. quarum initium est: *Ha VS. Eccellentissima & cet.* hunc ita monuit: I. *questo*,, *dirò così*,, *va levato affatto, perchè distrugge tutta la soddisfazione*; & infra; *ella ha da detestare con sensi chiari, e non punto ambigui*, Certe *lepidum unum aut alterum verbum* oportere *detestari*, nunquam dixisset. II. *io toglierei quell'*,, *eccedente*,, *se vogliamo l'aggiustamento:* & supra: *il rispondere con asprezza a chi vi tratta senza dolcezza, è accordato insin da libri sacri, non che da Vespasiano.* III. *Andrebbe parimente trasandato quel luogo*,, *così non avranno gli*,, *stranieri & cet.*,, *perchè ritorna ad alterare gli animi loro.* Hæc diserte præscribebat Arbiter, hæc aperte monebat. Hæc in vulganda Epistola Provocator, ut mihi secundum Arbitri judicium satisfaceret, observare debuit, & reapse cum eandem latine redditam Idibus Octobris 1718. ad Lancisium remisit, certe observavit. Hæc ipsa nunc, ut supra vidimus, minime observat. Quid faceret Amplissimus Arbiter, idemque Honestissimus pacis sequester, si viveret, non est obscurum, cum ex inexpectata qua sua Provocator monita excepit, mora, & tergiversatione, cæterisque tricis, de quibus postea dicemus, quasi hæc quæ nunc acciderunt, animo præsentiret, in meis manibus esse voluerit & Provocatoris autographa, & exempla suarum ad eum litterarum, quæcunque tum eo tempore ad suam mihi probandam fidem, ac sinceram agendi rationem, tum olim, si hæc quæ Vir Prudentissimus jam tunc vereri videbatur, acciderent, ad Provocatorem undique convincendum magis idonea existimavit. Iis in præsentia utor, Tibi atque omnibus, quotiescunque oportuerit, ostendendis, & facile ab omnibus quicunque aut cum Provocatore, aut cum Arbitro litterarum commercium habuerint, pro legitimis sine ulla dubitatione continuo agnoscendis. Quod si Provocator novisset; fortasse aliquanto cautior fuisset iis scribendis, quæ protinus examinabimus.

109 Nam quasi suas in me *formulas* non jure, & merito, neque ita censente Arbitro, detestari debuisset, sed ex animi liberalitate, sed Amplissimo atque Amicissimo Viro rogante, atque adeo deprecante, ut huic gratum faceret, damnare voluisset; Lectoribus hæc narrare non dubitat: se illas *formulas*, 1132
ita avente, ac deprecante amplissimo illo Viro pie recordationis amicissimo Lancisio (cui nempe, veluti qui super se, suamque omnem voluntatem perpetuum valuit, nihil unquam renuere potuisset) per epistolam publici juris redditam, omnibus, ut ille jussit, atque jubere potuit, mansuetioribus, & amicioribus sensis cumulatam, generoso, atque incredibili pene modo condemnavisse. Non est satis. Attende quæ addat, & quid moliatur. *Namque ut comperta*, inquit, *sit omnibus mea in illa scribenda Epistola (II. ad initia Adv. Anat. IV.) erga gravissimi Præsulis vota observantia, animique mei liberalitas, & tanta profecto, ut melius hanc fore ab Adversariis nostris remunerandam toto corde censuissem* (de quo videbimus postea) *liceat obiter innuere, quibus hanc a me Epistolæ formam efflagitaverit*

Lan-

Lancisius, *& quibus ea*, *tandem post longum elapsum tempus*, *plurimosque Epistolarum itus*, *ac reditus*, *a me obtenta*, *plauserit ille sibi*, *mihique voluptatis suae*, *gratique animi argumentum protulerit*. *Ita igitur ad me rogans*, *de Epistola scribebat Lancisius* „ *Caro* „ *Signore D. Bianchi fa d'uopo devol-* „ *vere qualche cosa al giudizio ancor* „ *mio & cat. VS.*. *se si arrende a* „ *questa condescendenza*, *consola me &* „ *cat. Ella dunque si degni darmi* „ *questa consolazione & cat. Aspet-* „ *to una breve risposta di reciproca* „ *quiete*, *e contento : Me la dia per* „ *obbligarmi sempre più*, *& cat.* „ *Accepta vero aliquando nostra illa Episto-*
1133*la* (quae an proprie nuncupata *Confessio* sit, infra videbimus) *suam statim laetitiam ornatissimus Lancisius datis ad me latinis his litteris significabat*. „ *Viro Doctissimo & cat. Maxi-* „ *mam*, *Clarissime Bianchi*, *ex novissi-* „ *mis tuis litteris VI. Kal. Aprilis ad* „ *me datis voluptatem cepi*, *quod* „ *quem speraram*, *atque optaram*, *nun-* „ *cium attulerint*, *scilicet Te in meam* „ *tandem sententiam venisse : qua dis-* „ *sensiones omnes inter litteratos Viros*, „ *praesertim vero amicos*, *penitus abi-* „ *gendas esse arbitrabar*. *& cat. quare* „ *tibi*, *Vir optime*, *vehementer gratu-* „ *lor*, *mihique gaudeo*, *quod meis con-* „ *siliis adductus cum Praestantissimo* „ *Morgagnio*, *prioribus scriptis tuis of-* „ *fenso*, *posterioribus tuis erga illum* „ *observantiam testantibus*, *pristinam* „ *amicitiam redintegrare studueris*. *&* „ *cat.* „ Incipiamus, quaeso, ab his latinis Lancisii Litteris, quibus hunc Provocator ait suam *statim* laetitiam ob acceptam illam, ut dicit, Epistolam significavisse. Quo die, obsecro, datae sunt? Non apparet dies. At quo anno? Ne is quidem. Illae vero aliae italice scriptae *rogantes*, atque edeo *deprecantes*, illamque, ut ait, Epistolam *efflagitantes*, quo tandem tempore missae sunt? Harum quoque tempus siletur. Quid, si hae missae fuissent *die XI. Martii 1719.* illae vero latinae *ipso Sabbato Sancto VIII. Idus Aprilis MDCCXIX.* ut nos luculenter omnibus qui velint apud nos inspicere quae Lancisius ad nos scripsit, & quae litterarum exempla misit, ostendere continuo possumus? Num ad illam quam ait, Epistolam pertinerent, quae jam sic emendata ut a nobis edita est, ad Lancisium missa fuerat; quod supra etiam diximus, & ipsa ostendit; *Id. Octobris 1718?* Certe nullo modo.

Qui enim posset Lancisius pro nobis *efflagitare* id quod anno superiore ante menses ferme quinque acceperat, & ad nos sic omnino edendum, continuo tunc miserat? Provocatorem sane paulo magis oportebat esse memorem.

Nam istae ipsae quas producit, laetabundae Lancisii litterae, si non in fine, unde illud quo scriptae sunt, tempus ademptum est, at certe ipso initio diserte significant omnibus, eam voluptatem ab Lancisio captam esse *ex novissimis Provocatoris litteris VI. Kal. Aprilis ad se datis*; non igitur ex ea Epistola quae *Id. Octobris* data fuerat. Quid ergo est? Nempe illae ambae quas producit, Lancisii Litterae ad longe aliam rem, ad longe aliam Epistolam pertinent, de qua infra dicam, ubi ostendero, ut non eas de quibus in istis litteris, sic nullas Lancisii preces ad justam illam obtinendam vulgatae a nobis Epistolae emendationem intercedere debuisse.

110 Ex quo enim a Provocatore die 12. Jun. 1718. ultro ad se *confugiente* illam, ut supra ostendimus, multiplici emendatione dignam Epistolam Lancisius acceperat, ad *Idus* usque *Octobris* ejusdem anni 1718. quo tempore emendatam recepit, rescripsit primum die 9. Julii anni ejusdem tum illa tria quae supra retulimus monita, tum haec quoque: *dicendole apertamente*, *che* — *a volere una vera pace*, *e ritornare all'antica litteraria amorevole corrispondenza*, *bisogna nella discolpa non stare attaccato a certe parole*, *e non porre alcune voci*, *che distruggono tutto l'aggiustamento* : & infra: „ *Illos ferre non pos-* „ *sum* „ *dice pur bene Cicerone* „ *qui* „ *dum se pacem velle simulant*, *acta* „ *de-*

„ *defendunt* : „ & paulo post : *Il confessare i proprj falli non è vergogna è prudenza*. In his ergo litteris hæc quidem invenio, quæ mouentis, an deprecantis sint, patet: verba autem *rogo*, aut *deprecor* omnino non invenio. Et sane cur eum qui ad se ultro confugisset, seque Arbitrum constituisset, rogaret, nulla nisi forte humanitatis, & ejus, qui ad se confugisset, utilitatis causa erat. Ad has autem litteras cum respondisset ille die 26. Augusti 1718. Epistola quæ incipit: *Per la maggior & cat.* qua se esse, & fore in Mouentis arbitrio *constantissime* confirmavit his verbis quibus Epistolam conclusit suam: *Monsignore: Intiera le replico la mia in ogni modo costantissima sommissione, e tutto nel saggio di lei aribitrio l' onor mio depongo*; post hæc profecto non video, qui locus amplius Lancisii precibus esse debuerit.

Hæ igitur fuerunt Lancisii *deprecationes* illæ, *efflagitationes rogationes*, hi *plurimi* illi *Epistolarum itus, ac reditus*, hæc illa tanta, & tam *generosa*, *atque incredibilis* Provocatoris erga nos provocatos *animi liberalitas*! Quam certe non intelligo quomodo cum tot illis *deprecationibus*, & *efflagitationibus*, cum *plurimis* illis *Epistolis*, cum illo *tandem longo elapso tempore* componi & conciliari posse, putet. Sane intercessit aliquod tempus priusquam ipse ad Arbitri a se rogati sincera monita rescriberet. Sane in Epistola, *Id. Octobris* tandem missa, quædam relicta sunt, connivente Lancisio; *dura*, & parum cæteris *consonantia*. Num illud *generosam*, *atque incredibilem animi liberalitatem*; num hæc, *omnia mansuetiora*, & *amiciora sensa* revera ostendunt? Quanto aliter ego, qui etsi dare operam omnino debui in mea, quæ una edita fuit, Epistola, ne illa viderer aut non intelligere, aut comprobare; tamen *confessionem* Provocatoris *vel ut ipsi gratum facerem*, *vel ut natura ingenioque meo indulgerem*, *vel ut Lancisio, quod caput erat, Amplissimo*, & *de me egregie merito Viro obsequerer* (quamvis adeo provocatus; neque adhuc sigillatim provocationibus a me repulsis; magno insuper mihi in mutandis reliquis *Adversariis* impendente labore) certe *prompte ac libenter accepi*. Meaque illa ipsa Epistola usque adeo tota Lancisio placuit, ut continuo ad me rescribens die 5. Nov. 1718. eas litteras, quibus initium est: *Per farle & cat.* eam & vocaverit, & judicaverit, *gentile*, imo ad Provocatorem ipsum scribens illas quæ latine una editæ sunt, litteras, *humanissime* in ea me egisse, pronunciaverit, neque unquam, suo quidem judicio (id quod infra in loco meminisse te velim) in ea mutandum, nedum emendandum censuerit quidquam. Quod autem de ea Epistola sensit, multo nunc magis, si viveret, ac legere hunc posset locum, de me sentiret, qui etsi alii eas quæ nunquam fuerunt, illius *efflagitationes*, & *deprecationes* productis litteris huc minime pertinentibus jactare voluerint, ipse contra qui ejusdem Lancisii epistolas huc maxime spectantes, & sive non vulgares efflagitationes, sive summam erga Provocatorem commiserationem exprimentes producere vicissim possem, non faciam tamen, sed apud me premam, & ne illis quidem ad hoc utar quæ ante IV. Adversaria editæ sunt. Omnino enim sic intelligo, atque ita sentio, qui *generosæ animi liberalitatis* laudem cupiat, nihil ei minus convenire quam pervicaciam & tergiversationem suam in liberalibus, nedum in justis actionibus edendis jactare. Tum ab iis qui utriusque nostrûm animum velint recte internoscere, atque uter pacis studiosior ac cupidior fuerit, intelligere, nihil est quod malim spectari, quam Provocatorem ad injurias Amico inferendas ultro decurrisse, Provocatum ad repellendas *prope invitum*, *coactumque* ab sapientibus Amicis, descendisse: rursusque Provocatorem cum de satis faciendo ageretur, tardum se & pertinacem tum hic jactare, tum alibi etiam scribere : 1079
quod voluit Lancisius, & *se TANDEM voluisse*: Provocatum autem delatam *tandem* satisfactionem *prompte ac libenter accepisse*. Uter est, in quem con-

conveniat illud Terentii (1):

> *hic ubi opus est;*
> *Non verentur: illic, ubi nihil opus est, ibi verentur?*

Et hic tardam suam, neque omnino castigatam, satisfactionem *melius fore ab Adversariis suis remunerandam toto corde censuisset?* Num continuo? an postea? si postea, in ipsisque ultimis *Adversariis*; quid de his statuerit Arbiter, supra ostensum est, illudque praeterea hic addi potest, quod idem Arbiter die 22. Julii 1719. ad nos scripsit iis litteris quarum initium est: *L' altra sera & cet.* Sic enim ait: *Mi sono avveduto, ch' ella usa ogni possibile dolcezza nel ributtare le censure del Signor Bianchi, e singolarmente ove ragiona delle glandole sebacee, e delle mammelle. Certo, che a quel Professore durando la temperie di mente, con la quale si era determinato di volere pacificamente vivere seco in avvenire, non potrà, che ringraziare lei del tratto civile, che usa con lui.* Si vero continuo, atque adeo in illa nostra quae una edita est, Epistola *se melius fore remunerandum*, censuit, videat ne speravit id quod sua non satis castigata Epistola, meo salvo honore, haud permittebat. Nam certe, & Lancisius meam, ut supra dictum est, humanam, imo *humanissimam* judicavit, & ipse probavi ex verbis, quae protuli, certe praecipue in ead. Epistola attendendis, quibus, ut ipsi etiam Provocatori *gratum facerem*, me ejus *confessionem prompte ac libenter accipere*, diserte significavi.

111 Verum in hoc ipso sibi invenire videtur quod nobis exprobret, atque adeo de quo conqueratur. Nostram, inquit, Epistolam *multa ovatione Censor noster*, *Confessionem saepius nuncupat*. Scilicet qui justum apparatumque triumphum ipsi remitterem ac condonarem, *ovationem*, credo quaerebam, atque aucupabar! Sed tamen non totam quidem ejus Epistolam, quae aliquot in locis a me penitus probari non poterat, sed illam dumtaxat partem, qua culpam confitebatur suam, cum me *prompte ac libenter accipere*, nec parvi *facere* significarem; quo minus quaesito, quo magis proprio, quam *confessionis* vocabulo uterer? aut cum semel sic appellassem, quomodo, si intelligi vellem, appellare aliter possem, non quidem *saepius*, sed in uno aut altero loco, in quibus in non ita brevi Epistola eandem iterum oportuit designare! Quid si *detestationem* vocavissem? Sic enim Lancisius jam die 25. Jun. 1718. scriptis ad me litteris hoc initio, *Avendo io ricevuto & cet.* indicaverat: *egli (il Sig. Bianchi) conosce, confessa, e detesta il suo errore.* Certe cum ad me hujus emendatam Epistolam misit, scriptis etiam italice litteris die 15. Oct. 1718. quarum initium: *Manda a VS. Ill͞ma & cet.* in ea esse dixit *la confessione del Sig. Dot. Bianchi*. Num igitur ut Arbiter praeibat, non loquerer? At quomodo alii vocaverunt? Actorum quidem Lipsiae Scriptores, ut supra vidimus, *culpae confessionem* vocavere. Num Viri Doctissimi, Prudentissimique improprie locuti sunt? Quid? quod ipse Provocator in sua illa eadem Epistola satis praeivit mihi, haec diserte conscribens: *Equidem fateor, justam illi esse causam, ob quam de me queratur: --- fateor, me illud aegerrime tulisse & cet. --- Concedo, a me, quamvis, ut iterum fateor, id nolente, primum ipsum provocatum fuisse.* Num *saepius* ego *confessionem* dixi, quam ipse *fateor?* Quod si illud ipsi vocabulum in mea Epistola usque adeo displicebat; cur de eo nunquam aliquid, quod sciam, ad Lancisium scripsit? Multo id mihi proclivius fuisset mutare, quam res alias quasdam, quae, ejus non mutata Epistola, mutari vix poterant, & quas tamen ut Lancisii non judicio quidem (hoc enim quod fuerit, ante ostendi, idque, ut meminisse velles, rogavi) sed novo desiderio obsequerer, quoad potui, omnes mutavi.

112 Unde autem hoc novum in Lancisio desiderium sit ortum, expo-

(1) Andr.

nens, id quod supra pollicitus sum, præstabo, ut quo pertineant eæ duæ productæ a Provocatore, Lancisii Epistolæ, doceam. Meam ad se Responsionem ut *humanissimam* censuit, sic continuo Lancisius Novembri jam mense ad Provocatorem misit. Hic vero cum pristino more nihil diu ad Lancisium & Arbitrum, & Virum tali dignitate præditum, mirantem atque ægre ferentem rescripsisset, tandem *die 19. Decembris* eam dedit epistolam, quæ sic incipit; *Alle replicate preziosissime lettere & cet.* in qua illas de quibus modo indicatum est, mutationes cum justas fore, probare vellet, mirum esset omnibus, ea quæ postea contigere non ignorantibus, animadvertere quo inter cætera argumento, ut certissimo, niteretur. Verum ego, ni gravius (si tamen gravius possum) ab ipso adhuc provocer; id semper silentio apud me premere constitui, ut illa pariter, quæ circa ejusmodi præsertim tempora in certis quibusdam Lancisii litteris de ipso scripta penes me habeo. Ea dumtaxat quæ ad præsentem rem pertinent, nec ipsi æque aut obesse; aut displicere etiam possunt, indicabo. Lancisio igitur cum hanc novam de mutationibus molestiam ad hactenus toleratam accedere viderem; non sum passus, ut id a me vehementius peteret, sed quamvis meis publicis solemnibus occupationibus distinerer, morem libenter gessi, & quoad potui, mutavi. Itaque ipse quid a me impetrasset, gravibus, & bene longis litteris, die 28. Januarii 1719. datis, Provocatori significavit, quibus hoc initium fecit. *Sono già corsi otto mesi, caro Sig. Dot. Bianchi, da che VS. Eccell. si compiacque scrivermi & cet.* In iis litteris cum sua, atque adeo aliorum multa judicia satis aperte exposuisset, ac præsertim quid inter me, & Provocatorem interesset, & qua ratione mea verba essent accipienda, diserte declarasset, rem jam confectam arbitrabatur; cum ecce tibi aliæ a Provocatore longissimæ ad ipsum litteræ, quibus ejus auctoritati non acquiescens, novam adhuc flagitat mutationem. Enimvero Lancisius multo gravius ferre, & quorsum hæc spectarent, præclare intelligere. Attamen cum ego oblatam Amplissimo Viro molestiam ne tum quidem perpeti possem; eo descendi, ut rursus, quoad res sineret, eum Epistolæ locum mutarem. Quam mutationem postremam cum accepisset, tunc denique eas italice ad Provocatorem, cujus rem egerat, litteras dedit, quarum ipse verba produxit, quasi a Lancisio de longe aliâ illâ re, jam ante plures menses confectâ, enixe rogante scripta essent, cum revera, siquis recte rem sciat atque perpendat, eum sibi maxime in rogando finem proposuisse intelligat, ut tandem aliquando nulla sibi amplius molestia ab eo qui ultro ad se *Arbitrum plenissima auctoritate*, confugisset, & pro quo tot egisset, crearetur, neve amplius cum omnium fastidio nodus in scirpo quæreretur. Hoc satis apparet ex eo quod de istis ipsis litteris suis ad me scripsit *die* XI. *Martii 1719.* hoc initio: *Che si ha da fare & cet.* Sic enim ait: *Io ho fatta una lettera mista di agro, e di dolce, e mandatala questa sera al Sig. Dot. Bianchi, e non dispero quel fine, che sarà migliore per lui, che per lei, che già trovasi con la sua fama in sicuro.* Ut mihi igitur satisfieret, non laborabat; nam res hæc longo ante tempore confecta erat. Ne ullæ amplius tricæ excogitarentur, ut judicio suo meis de verbis staretur, ne quid contra promissa, aut novi fieret, ut omnes tandem, & ipse præsertim vexatissimus Arbiter, quiescere possemus, hæc vero, hæc volebat, hæc, si æquum erat, illum ipsum qui ad se confugisset, rogabat. *Aspetto*, inquit, *una risposta di reciproca quiete, e contento.*

113 Sed Provocator, qui preces Amplissimi Senis, & *dulcia* Epistolæ verba edidit, cum alia quædam omiserit, illa quoque verba omittere poterat: *Nè stimo giammai vero ciò, che da qualch' uno mi vien riferito, pensar ella di dar fuori le lettere familiari, scrittele dal Signor Dottore Morgagni* . . . Hæc enim verba sic descripta, neque ad pre-

ces

ces pertinent, & in animis legentium, ac in meis illis familiaribus litteris quid scriptum sit ignorantium, gravem quandam excitare suspicionem possunt, aliquid fortasse ejusmodi a me scriptum esse, cujusmodi in iis quas paulo ante a me premi litteris dixi, a Provocatore, aut de Provocatore scriptum est: quod videlicet si produceretur, mihi aut obesse aut displicere per se posset. Nihil vero istiusmodi est. Imo omnia ejusmodi sunt, ut si proferrentur, magis Provocatori, quam mihi apud sapientes homines sane obessent. Nam mea denique omnia crimina in iis litteris; ut ex ipsarum quæ apud me servantur, exemplis intelligo; eo pertinent, quod in iis aliter atque in *Adversariis* de Provocatore, aut de scriptis ejusdem senserim, & quod ipsi in controversia quadam litteraria aliquid ex me sciscitanti, aperte, ut inter Amicos fieri par est, ea responderim, quorum si me pœnituisset, eorum nullam, ne subobscuram quidem, in *Adversariis* mentionem fecissem. Quod si aliter res se habet, in iisque Epistolis quidpiam est quod hic dissimulem, & quod prolatum, nocere, aut displicere mihi possit; proferat; jam per me licet, ut alter alterius familiares omnes litteras edamus. In meis cunctis quidquid est, in lucem prolatum, ipsi profecto obesset, non mihi. Ego enim tantum amicitiæ tribuebam, ut quæ aliis subobscure, ipsi aperte significarem. Ille eodem ipso tempore amicitiæ tantum deerat, ut illas suas in me Animadversiones appararet. Ego ut (1) *fere libenter homines id quod volunt, credunt*, mihi ab amicitia fucum fieri patiebar, ut quæ reapse in Amico bona non inerant, ea inesse; & laude digna esse, libenter putarem. Ille ex mea hac credulitate, & facilitate tantos sibi spiritus, tantam fiduciam sumebat, ut, se posse Amico impune insultare confideret, & ne illa quidem æquo animo mihi relinquere, quæ noti, ignotique omnes semper constantissime tribuerunt, veri studium, & fidem. Quid ergo erat causæ, cur Lancisius nollet, meas illas familiares litteras a Provocatore publicari? Primum id ipsum, quod modo dictum est, ne quanto major meis ex litteris amicitiæ vis appareret, tanto major culpa Provocatoris qui amicitiam læsisset, agnosceretur. Quid enim diceret? Hoc puto quod de Tullio quondam Antonius: Aliter de me iis in litteris sentiebas. Ipse vero quod Tullius (2) reponerem: *At ego non nego: teque in isto ipso convinco non inhumanitatis solum, sed etiam* imprudentiæ. *Quod enim verbum in istis litteris est non plenum humanitatis, officii, benevolentiæ? omne autem crimen tuum est, quod de te in his litteris non male existimem: quod scribam tanquam ad* Amicum, *tanquam ad* doctum *virum, non tanquam ad* inimicum *&* tot in erroribus deprehendendum. Deinde nolebat Lancisius ut mihi vicissim daretur causa, eaque justissima, familiares ad me Provocatoris litteras publicandi, quæ (ne alia nunc dicam) mirum quantum ab ejus Animadversionibus discrepant. Quid enim, obsecro, causæ est, cur modo nullas, nisi Lancisii, aut ad Lancisium pertinentes, familiares epistolas, imo ex his ipsis hoc illud dumtaxat transcribam quod possit; si tu Vir Doctissime esse opus existimes; Lancisii ipsius honori tuendo satis esse? nimirum quod nullas Provocator adhuc nisi familiares Lancisii litteras, ut me, & in me Lancisium sequestrem pacis offenderet, publicavit. Nam si publicasset meas; quid ego jure possem facere, & omnes intelligunt, & aperte Cicero significavit, hæc addens (3): *At ego tuas litteras; etsi jure poteram, a te lacessitus; tamen non proferam*. Novissime etsi meæ litteræ nihil prorsus habeant, quod prohibeat, quo minus, me annuente, vulgari possint; id ipsum tamen quod injussu meo, vulgarentur, ejusmodi esse, videbat Lancisius, ut etiam inter homines eâdem, aut quâdam aliâ sed certi & peculiaris generis offensione lacessitos ferri possit, inter alios tamen, nedum inter nuper

Aa 2 recon-

(1) Cæsar. de Bell. Gall. l. 3. (2) Phil. 2. (3) Ibid.

reconciliatos, homines ferri non posset. Neque enim Eruditissimum Virum fugiebat, quid supra in Antonium nulla ejusmodi a se lacessitum offensione dixisset Cicero (1): *At etiam litteras, quas me sibi misisse diceret, recitavit homo & humanitatis expers, & vitæ communis ignarus. Quis enim unquam, qui paullum modo bonorum consuetudinem nosset, litteras ad se ab amico missas, offensione aliqua interposita, in medium protulit, palamque recitavit? Quid hoc est aliud, quam tollere e vita vitæ societatem? tollere amicorum colloquia absentium? quam multa joca solent esse in epistolis, quæ prolata si sint, inepta esse videantur? quam multa seria, neque tamen ullo modo divulganda?* Non, inquam, hæc ignorabat Lancisius, imo quam ægre ferrentur, expertus erat. Sic enim in quadam Epistola cujus initium est: *Debbo rendere un esatto conto a V.S. Illustrissima di molte cose & cæt.* de quodam cui cum ipse ignovisset, tanto magis necesse est ut ego sic ignoscam, ut ejus nomini hic parcam: *Il Sig. Dottor . . . . . . è un Uomo caro. Mi stampò, come lei avrà veduto, una risposta sopra la . . . . senza farmene parola: ringrazio Dio, che per quanto ho poi scorto, non vi erano gran spropositi: ma un Uomo può talora in lettere famigliari non far tutte le necessarie riflessioni.*

114 Verum ut illa de meis familiaribus Epistolis Lancisii verba Provocator melius omisisset; sic illa recte posuit: *Per altro io credo, che stampando V.S. le sue nuove Opere saprà contenersi nei termini di onesta civiltà, e di gravità degna d'un savio letterato.* Istam autem alteram Lancisii Epistolam, lætitiæ plenam, multo etiam rectius edidit. Nam cum ad priorem illam italicam Provocator ita respondisset, ut ejus se auctoritati, & consiliis acquiescere profiteretur, atque ea quæ modo dicta sunt, non tantum se observaturum, neque passurum unquam, ut sibi quidquam excideret, quod nos sincere constanterque in gratiam restitutos non esse, suspicionem facere posset, verum insuper scripta sua apologetica, si Lancisio placeret, nunquam editurum polliceretur, hæc autem omnia amplissimis verbis, & Lancisii vota ac spem superantibus complecteretur, ut se sibi satisfacere negaret, ni plusquam ille optasset, re præstitisset, ut mecum certare officiis studere se, confirmaret, ut gratissimum sibi fore diceret, si quæ tunc officiose de me scriberet, mihi ipse nunciare vellet; quid multis opus est? Senex optimus, antiqua fide, qui ex sua natura cæteros fingeret, his tunc verbis, & pollicitationibus tantum credidit, ut; si Provocatoris emphasi uti fas est; *plauserit ille sibi*, ipsique *voluptatis suæ, gratique animi argumentum protulerit*. Nimirum ad hanc officiosissimam Provocatoris Epistolam incipientem: *Etsi novissime ad illum & cæt.* non ad eam quæ *Adversariis IV.* præfixa est, *confessionem* complectentem, jam missam *Id. Octobris* 1718. cujus initium est: *Dum novam operum meorum & cæt.* non ad eam, inquam ut hic Provocator *obtrudit*, sed ad hanc postremam, datam 27 *Martii* 1133
1719. latinas illas, quæ proferuntur, rescripsit litteras, lætitia redundantes, quemadmodum idem prorsus dies, hoc est VI. *Kal. Aprilis*, harum initio memoratus, luculentissime demonstrat. In his tamen ipsis verba illa, cum superioribus italicis convenientia, & ad rem præsentem maximopere pertinentia, diserte à Lancisio posita sunt: *Nolim tamen una cum dissidiis utilia etiam scripta sepeliri. Delendam utique, abstergendamque omnem ab iis amaritiem, ac dissensionis memoriam suaderem:* non est satis: *quod certe*, inquit, *abs te jure expectandum censeo*. Hæc videlicet ultima *Arbitri, plenissima auctoritate* à Provocatore ipso *constituti*, hæc postrema sequestris pacis sententia est, non sine juris formulis concepta & pronunciata: *quod certe abs te JURE expectandum CENSEO*. Hac autem sententia ut Provocator steterit, illa ipsa quam hactenus examinavimus,

Ani-

(1) Ibid.

Animadversio, siqua alia, demonstrat.

Quo enim modo *deleta*, *abstersaque omnis ab* istà est *amarities*, *ac dissensionis memoria*, cum huic eidem *amaritiei* refricandæ, ac universæ *dissensioni* commemorandæ ista Animadversio peculiariter dicata sit? eum id agat, cum id moliatur, ut rursus evolvantur omnia quæ sancto pacis fœdere *sepulta* fuerant, atque ita evolvantur, ut rerum ordo, & summa evidentissime invertatur. Quid tantum mali ab Lancisio Provocator unquam accepit, ut in ejus memoriam, & in obstrictam ipsi fidem peccare tam aperte potuerit, ut quà in Animadversione ejus nobis Arbitri sententiam edat, eandem Animadversionem contra hanc ipsam sententiam scribat! Atqui non modo nunquam de Lancisio conquestus est, imo ut Virum erga se humanissimum, & vel in controversia nostra sibi æquum, imo universe amicissimum, commendavit, atque commendat. Statim enim atque *confessionem* illam suam ita ut Lancisius jussit, emendatam ad hunc remisit, Epigramma quoddam scripsit, cujus ad me Lancisius misit exemplum, quo in Epigrammate de hoc verba faciens, diserte ejus erga se *æquitatem* laudare voluit; nunc autem suam quandam edidit Dissertationem in qua de
838 Lancisio sic universe loquitur: *Illustrissimus Præsul, dumque viveret, mi-*
1132 *hi amicissimus, Joannes Maria Lancisius*, atque adeo in his ipsis paginis de eodem sic meminit: *amplissimo illo Viro piæ recordationis amicissimo Lancisio*. Siccine igitur cum *amicissimis* Viris agitur? Sic obstricta ipsis fides, quæ vel hostibus servanda esset, servatur? Quid aliud est, *duas res sanctissimas*, ut Tullius ait (1), *violare, amicitiam, & fidem*, si hoc non est? En cui credas! quem inter Amicos recipias! en memoriam mortui Amici! en metum vivorum existimationis!

115 Sed, credo, in hac una Animadversione adversus obstrictam Arbitro Amicissimo fidem peccatum est: Quid igitur tot alia sibi volunt loca in quibus de iis queritur, quæ post constitutam pacem non erant amplius commemoranda, de formulis videlicet quibus ad eas quæ in me intortæ fuerant, refellendas in III. *Adversariis* uti debueram; ut pag. 988; de *scommatibus* quæ ipse vocat pag. 1057; de *lacerationibus* (sic enim ait pag. 1140.) *Historiæ suæ*; de illo demum *quod probi homines noverint*, *ac judicabunt*, *scribendi genere*, quemadmodum loquitur pag. 1096. At meas, opinor, dumtaxat formulas commemoravit; ipse vero in suarum delectu, exterisque rebus cautus, comisque nunc fuit, ac pacis observator religiosissimus. Quidni fuerit, qui & suum ipsum hunc librum *in perpetui obsequii, atque amicitiæ Tesseram* (sic enim sua inscripsit manu!) mihi dono miserit, & in hisce Animadversionibus diserte confirmaverit, *se studere constanter res suas defendere moderatione illa comitateque, quas eru-* 1079
ditissimo dignissimoque Adversario debitas esse videt, atque vult; tum perpetuam sibi pactum esse legem, diligenter illam tueri amicitiam, quam inter nos instaurabat Lancisius. Humanissima profecto & munera, & verba, laudes insuper nimis benignæ, neque a me sine grati animi significatione prætermittendæ, nisi hæc tandem omnia, quasi cum stipite, aut puero aliquo ageretur, cui facile imponas, aut temere insuper illudas, quanto ad speciem sunt amiciora, tanto ad sensum essent, cogitationemque acerbiora. Huic enim dono, huic confirmationi, hisce laudibus nimis multa passim in me jacta repugnant, adversantur, reclamant, quorum pleraque non in Amicum modo, sed ne in honestum quidem hominem torquere licet. Verba omitto, *scriptitandi*, *clamitandi*, *oggerendi*, *irrumpendi*, *objurgandi*, *explodendi*, *intrudendi*, atque *obtrudendi*. *Lepida*, *edentula*, *insulsa* etiam nomina, *objurgatoris* item, aut *Censoris* invidiosum vocabulum, quo Provocatus (quis crederet?) passim insignitur, prætermitto. Levia hæc sunt, ac fere indi-
gna

(1) Pro Sex. Rosc.

gna quæ inter tot alia longe graviſſima hic memorentur. Ironias quoque omitterem, ut pag. 987. *Herculeæ profecto rationes, quibus inde anatomicas inauditas res doceri poſſumus*. ut 1091. *Cenſoria, ut moris eſt, poteſtate locutus, — ſuam ſuper hepaticas res noſtras humaniſſimam Cenſuram ſtrenue abſolvit, atque coronat*. ut 1119. *ſequens elogium mihi a noſtro cl. Cenſore humaniſſime inſcriptum*. ut 988. *ſua in eandem diſſertationem Cenſura grati animi teſtimonium rependit, me ipſum inter alia honorifica atque humaniſſima elogia & cat.* has, inquam, pariter ironias fortaſſe omitterem, niſi pleræque ad ea ſpectarent, quæ poſt initam pacem refricare non licebat. Veruntamen ſunt alia graviora, ut 1057. a me *plurium ſcriptorum* (*verbo abſit invidia*) *auctoritates mancas offerri*, ut 1141. ejus locum *ſane mutilatum exſcribi*, ut 1000. in alio *plurima omitti, & mutilari, potiſſimam in obſervatione nervi partem facientia*, ut 938. ab ſuis textibus *verba alias plerumque perhumaniter aſſolere* a me *mutilari*. Neque tamen hæc ſunt uſque adeo gravia, ut quod ponitur 1135. *Cenſor cl. per mutilata exſcripta verba, effictumque hoc pacto centonem imponere fortaſſe ſtudet*. ut quod 1081. ſcribitur: *jam dubito Cenſorem noſtrum cl. non intellexiſſe, aut potius, ut in contradictionem niteretur, finxiſſe non intelligere*, ut quod 1018. quæritur: *Quo igitur conſcientiæ conſilio ſcribere hæc potuit cl. Cenſor?* ut quod, cum ego ingenue alios me maiores Viros ſecutus, ſcripſiſſem: *Alterum num ita ſit, dubito*; pag. 1137, non *ingenue* profecto reſpondetur: *Alterum vero num ita ſit, quis poſſet ingenuus dubitare?* Quis crederet, ſupereſſe graviora? ſuperſunt tamen. Longe enim apertius, & ſine ulla dubitatione affirmatur 984. *cum a nemine negari ullo modo poſſit; — tamen in rei veritatem remis* me *veliſque niti*, quod & pag. 1056. in me, non obſcure deſignatum, rurſus torquetur his verbis: *contra ipſam veritatem remis veliſque contendere inſudant*. Apertiſſime autem 1147. *Quæ congerit cl. Cenſor circa Lanciſii Epiſtolam de re hepatica — hæc commentitia pleraque ſunt*. 984. *fingit* illico *Cenſor noſter cl. illud — non intelligere*. 1017: *Quid autem de inconſtanti noſtra — aſſertione Clariſſimus noſter effingit?* 1072. *gravem ſub quadam fallacia larvatum errorem pro re certa intrudere laborat*. 1018. *Fictæ igitur — ſunt mihi iſtæ imputatæ inconſtantiæ*. 951. *effictum ab Adverſario — fundamentum*. 1057. *arte factæ contradictiones*. 1060 *a vero alienus ſenſus* Auctori *impoſitus*. Quid ſingula perſequor? cum hæc quoque omnia, atque alia ejuſmodi in voluntatem magis quam in intellectum contorta, ſupra aliud agens, in ſuis quodque locis confutaverim, pleraque etiam alio charactere ſcripta, merito in Provocantem retorquere potuerim. Hæ igitur novæ formulæ *moderationem, comitatem*, *inſtauratam amicitiam*, quam verbo profitetur, decentes, ab ipſo poſt ſeptennii ſtudium ſelectæ ſunt, ut in his tandem *Tranſalpina-ſapientiſſimæ Academiæ decantatam illam per omnes ætates Italorum ſcriptorum gravitatem, moderationem*, quæſitam *publicam utilitatem* agnoſcerent? Sane quid *publicæ utilitati* conducibilius, quam poſt initum tam ſolemne atque illuſtre per Ampliſſimum ſequeſtrem, pacis & amicitiæ fœdus, idque typis ultro permiſſum, totoque terrarum orbe vulgatum; quid, inquam, *publicæ utilitati* conducibilius, quid humanæ ſocietati ſervandæ utilius, quam ita agere, atque ejuſmodi Animadverſiones, & formulas typis mandare? *Fidem qui lædit*, inquit Cicero (1), *oppugnat, omnium commune præſidium, & quantum in ipſo eſt, diſturbat vitæ ſocietatem*. Enim vero ſi hujuſmodi exemplum a bonis omnibus non improbetur; quis impoſterum id velit facere quod ego feceram, ut culpæ confeſſionem per Illuſtriſſimum Virum mittenti crederem, ignoſcerem, amicitiam redderem? Nemo, mihi crede, Vir Doctiſſime, invenietur, qui pacis ſequeſtres audire velit, cum ego qui

(1) Ibidem.

qui Amplissimum Præsulem audiverim, hunc meæ facilitatis, atque humanitatis fructum retulerim. Sed hoc homines viderint. Ego certe quod Disciplina Honoris constanter docet, servabo, & quidquid ille aut modo in me intorsit, aut alias fortasse intorquebit, nulla responsione dignum credam, nisi forte ea quæ exercitationis, & consultationis causa, ut hæc, ad intimum aliquem Amicum mittatur, a meis certe manibus non facile in publicum extura. Vale.

D. Patavio Prid. Kal. Aprilis CIↃIↃCCXXVI.

EPISTOLÆ SECUNDÆ FINIS.